

Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ

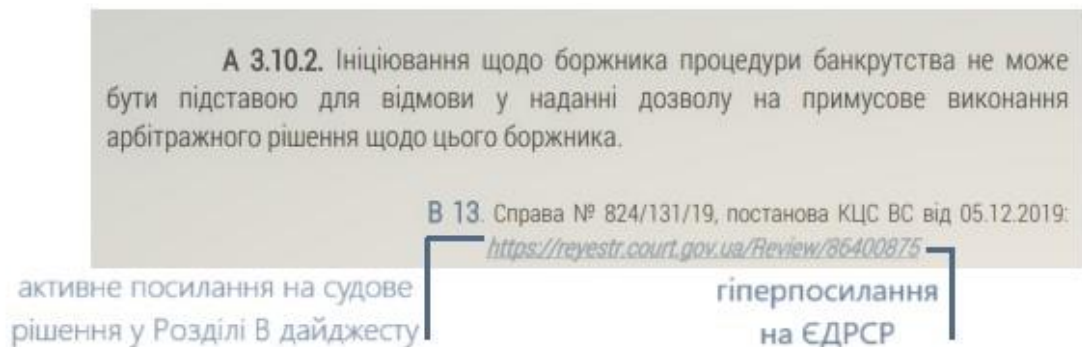
судової практики Верховного Суду
у справах, пов'язаних із визнанням
арбітражних угод, визнанням та
наданням дозволу на виконання
рішень міжнародного комерційного
арбітражу

Рішення, внесені до ЄДРСР за січень 2018 року – червень 2023 року

Новий формат дайджесту

Цей дайджест складається з двох розділів: у розділі **A** подано систематизовані описи правових позицій Верховного Суду; розділ **B** містить виклад судових рішень за юрисдикціями у хронологічному порядку.

Під описом кожного висновку в розділі **A** наведено перелік судових рішень, у яких Верховний Суд сформулював цей висновок. На рішення, вміщені в розділі **B**, є активні посилання:

Перелік скорочень

ВС – Верховний Суд, **КАС** – Касаційний адміністративний суд, **КГС** – Касаційний господарський суд, **КЦС** – Касаційний цивільний суд, **ВП** – Велика Палата, **ОП** – об'єднана палата;

МКАС – Міжнародний комерційний арбітражний суд, **МАК** – Морська арбітражна комісія, **ТПП** – Торгово-промислова палата;

ГПК – Господарський процесуальний кодекс, **КАС** – Кодекс адміністративного судочинства, **ЦПК** – Цивільний процесуальний кодекс.

Укладачі будуть вдячні за відгуки, зауваження, побажання стосовно формату дайджесту, які просимо надсилати з темою листа «Дайджест-Арбітраж» на імейл: inbox@supreme.court.gov.ua.

Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних із визнанням арбітражних угод, визнанням та наданням дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. Рішення, внесені до ЄДРСР за січень 2018 року – червень 2023 року // Упоряд.: Пільков К. М., Козловська Л. В., Позняк Ю. В. Київ: Верховний Суд, 2023. – 238 с.

Зміст

A. ОГЛЯД ПРАВОВИХ ВИСНОВКІВ ВЕРХОВНОГО СУДУ	5
1. Визнання судами арбітражної угоди.....	5
1.1. Форма арбітражної угоди та спори, що охоплюються нею.....	5
1.2. Автономність арбітражної угоди.....	6
1.3. Дії сторін та суду за наявності арбітражної угоди	7
1.4. Дійсність, чинність, виконуваність арбітражної угоди	10
1.5. Значення арбітражного розгляду для вирішення пов'язаної справи в суді ...	14
1.6. Res judicata і преюдиціальне значення арбітражного рішення	14
2. Заходи сприяння суду арбітражному розгляду	15
2.1. Забезпечення позову у справах, переданих на розгляд МКАС	15
3. Визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС	16
3.1. Юрисдикція справ про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС.....	16
3.2. Суб'єктний склад провадження за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС	17
3.3. Межі розгляду заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС.....	17
3.4. Умови визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС....	19
3.5. Зупинення провадження у справі про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС	19
3.6. Порушення публічного порядку як підстава відмови у визнанні та виконанні рішення МКАС	21
3.7. Арбітрабельність спору	25
3.8. Недієздатність сторони арбітражної угоди як підстава для відмови у визнанні та виконанні арбітражного рішення	28
3.9. Відмова з підстав неповідомлення про призначення арбітра або про арбітражний розгляд	28

3.10. Відмова у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення МКАС з інших підстав	29
3.11. Інвестиційний арбітраж: надання дозволу на виконання арбітражного рішення проти держави за процедурою виконання рішення МКАС	30
4. Оспорювання рішення МКАС	30
4.1. Межі втручання суду в арбітражне рішення	30
4.2. Відмова від права на заперечення	31
5. Виконавче провадження з виконання арбітражного рішення	32
5.1. Юрисдикція з розгляду скарг у виконавчому провадженні	32
5.2. Відстрочення / розстрочення виконання рішення МКАС	32
5.3. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником	33
5.4. Зупинення виконавчих дій з виконання арбітражного рішення	33
6. Санкції за порушення строків повернення валютної виручки та арбітраж ..	33
6.1. Розмежування міжнародного комерційного арбітражу та третейського суду	33
6.2. Звернення до арбітражу як підстава для зупинення нарахування пені	34
6.3. Позитивний результат арбітражного розгляду як підстава для несплати пені	36
6.4. Застосування до суб'єкта ЗЕД спеціальних санкцій за наявності арбітражного рішення на його користь	37
В. РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ	38
Цивільна юрисдикція	38
Господарська юрисдикція	156
Адміністративна юрисдикція	210

А. ОГЛЯД ПРАВОВИХ ВИСНОВКІВ ВЕРХОВНОГО СУДУ

1. Визнання судами арбітражної угоди

1.1. Форма арбітражної угоди та спори, що охоплюються нею

А 1.1.1. Те, що арбітражна угода (застереження) міститься в контракті, не виключає і не заперечує того, що арбітражне провадження закріплюється також у будь-якій угоді, заяві чи посиланні, яка буде виконана або підтверджена у письмовій формі.

В 65. Справа № 916/3122/20, постанова КГС ВС від 26.04.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96501359>

А 1.1.2. Укладаючи арбітражне застереження, сторони зазвичай передбачають передання до арбітражу будь-яких спорів, у тому числі спорів щодо дійсності самого контракту (якщо такі спори прямо не виключені зі сфери дії арбітражного застереження).

Вжиті в арбітражній угоді (застереженні) формулювання «всі спори та непорозуміння», «всі непорозуміння, що виникають внаслідок або у зв'язку з цим договором» охоплюють також і спори стосовно дійсності договору (у тому числі й самого арбітражного застереження).

В 63. Справа № 910/13366/18, постанова КГС ВС від 12.11.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92841757>

А 1.1.3. Арбітражний суд не наділено компетенцією для вирішення питання дійсності, чинності та виконуваності арбітражної угоди у випадку подання позову до національного суду, якщо сторонами в оспорюваній арбітражній угоді не було узгоджено необхідність передання до арбітражу спору про недійсність самої арбітражної угоди.

В 62. Справа № 911/1803/19, постанова КГС ВС від 07.10.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92673992>

В 67. Справа № 910/9841/20, постанова ОП КГС ВС від 17.12.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102105558>

А 1.1.4. Умова договору про арбітражний розгляд усіх спорів, пов'язаних із цим договором, у тому числі щодо його недійсності, підлягає застосуванню в разі виникнення спору між самими сторонами договору, а не між ними (чи однією з них) і третьою особою, яка не є учасником (стороною) такого договору.

В 55. Справа № 910/5253/18, постанова КГС ВС від 14.08.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76090352>

А 1.1.5. Арбітражне застереження не застосовується до правовідносин щодо невиконання судового рішення міжнародного арбітражу, яке визнано та прийнято для виконання на території України, в частині застосування положень статті 625 ЦК України. Розглядати такий спір належить саме господарському суду як органу судової влади, а не арбітражному суду.

В 56. Справа № 910/17566/17, постанова КГС ВС від 15.01.2019:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79250052>

1.2. Автономність арбітражної угоди

А 1.2.1. Принцип автономності арбітражної угоди (*separability*) свідчить, що, по-перше, дійсність основного договору в принципі не впливає на дійсність включеної до нього арбітражної угоди і, по-друге, основний договір та арбітражна угода можуть бути підпорядковані різним законам.

Арбітражна угода та основний договір розглядаються як дві окремі угоди, тому недійсність договору не може бути підставою для автоматичної недійсності арбітражної угоди.

В 59. Справа № 920/241/19, постанова КГС ВС від 03.03.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88050865>

А 1.2.2. Встановлення фальшивості договору (невідповідності дійсності), який містив арбітражне застереження, автоматично свідчить про невідповідність дійсності й викладеного в договорі арбітражного застереження. У цьому випадку

принцип автономності арбітражного застереження не має правового значення, оскільки увесь документ є фальшивим.

В 15. Справа № 756/618/14-ц, постанова КЦС ВС від 26.02.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88322319>

А 1.2.3. Та обставина, що договір підпорядкований праву України, не свідчить про неможливість вирішення спору іноземним арбітражним (третейським) судом відповідно до законодавчих приписів України, враховуючи також, що частиною першою статті 5 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачено право учасників (учасника) правовідносин самостійно здійснювати вибір права, яке підлягає застосуванню до змісту правових відносин.

В 53. Справа № 904/4384/17, постанова КГС ВС від 17.04.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73702604>

1.3. Дії сторін та суду за наявності арбітражної угоди

А 1.3.1. Арбітражна угода має позитивний і негативний ефект: вона зобов'язує сторони передавати спори в арбітраж і надавати складу арбітражу компетенцію щодо спорів, охоплених арбітражною угодою (позитивний ефект). Якщо виникає спір, який належить до обсягу арбітражної угоди, будь-яка зі сторін може передати його на розгляд складу арбітражу. З іншого боку, арбітражна угода перешкоджає сторонам у спробах вирішити їхні спори в суді (негативний ефект).

Уклавши арбітражну угоду, сторони визначили інший обов'язковий для них порядок реалізації належних їм прав застосування судових засобів правового захисту, саме в певному (або певних) міжнародному комерційному арбітражеві. Сторона, яка уклала арбітражну угоду, не може ігнорувати такі її умови і замість обраного арбітражу звернутися до суду держави, який був би компетентним вирішити спір у разі неукладення між сторонами такої арбітражної угоди.

В 59. Справа № 920/241/19, постанова КГС ВС від 03.03.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88050865>
Справа № 824/199/20, постанова КЦС ВС від 17.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99890219>

А 1.3.2. Право на звернення до господарського суду за захистом порушеного права або охоронюваного інтересу не спростовує встановленого нормами законодавства обов'язку господарського суду припинити провадження в справі у разі, якщо спір не підлягає розгляду господарським судом.

Реалізація сторонами договору права на укладення арбітражної угоди щодо передачі спорів, які виникнуть з укладеного ними правочину чи у зв'язку з ним, на розгляд арбітражу не є відмовою від права на звернення до господарського суду, оскільки являє собою вибір сторонами такого правочину одного зі способів реалізації права на звернення за захистом своїх прав.

В 53. Справа № 904/4384/17, постанова КГС ВС від 17.04.2018: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73702604>
Справа № 910/22527/15, постанова КГС ВС від 16.10.2018: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77247843>
Справа № 910/17031/17, постанова КГС ВС від 26.02.2019: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80118056>

А 1.3.3. Укладення угоди про передачу спору на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу до відкриття провадження у справі може бути підставою для залишення позову без розгляду згідно з пунктом 7 частини першої статті 226 ГПК України та частини першої статті 8 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», але лише за наявності таких умов: арбітражна угода укладена до відкриття провадження у справі; від відповідача надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді; такі заперечення висловлено не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору; суд не встановив, що ця арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

Господарський суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, не вправі відмовляти у відкритті провадження у справі з посиланням на те, що оскільки між сторонами у справі було укладено угоду про передачу спору на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу, то позов не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

В 73. Справа № 926/4889/22, постанова ОП КГС ВС від 16.06.2023: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112145601>

А 1.3.4. Законодавством передбачений імперативний обов'язок суду залишити позов без розгляду не просто за фактом, що сторони уклали угоду про

передання даного спору на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, а саме якщо будь-яка зі сторін цієї угоди, зокрема і відповідач, попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору і не пізніше початку розгляду справи по суті.

В 57. Справа № 908/2743/18, постанова КГС ВС від 16.01.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87023116>

А 1.3.5. У разі наявності арбітражної угоди між сторонами спору та поданого стороною відповідно до вимог ГПК України клопотання про припинення провадження господарський суд може продовжити розгляд справи за умови встановлення в передбаченому законом порядку недійсності, втрати чинності або неможливості виконання вказаної угоди не пізніше початку розгляду справи по суті.

В 51. Справа № 906/493/16, постанова ВП ВС від 28.08.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78977571>

А 1.3.6. Подання відповідачем відзиву на позов і зустрічного позову при розгляді справи господарським судом за умови своєчасного подання клопотання про залишення позову без розгляду не свідчить про суперечливу процесуальну поведінку відповідача і не є підставою для розгляду судом по суті справи, у якій сторони уклали арбітражну угоду.

В 68. Справа 910/13813/21, постанова КГС ВС від 20.01.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102891990>

А 1.3.7. Подання клопотання про залишення позову без розгляду з огляду на існування арбітражної угоди після подання ним першої заяви щодо суті спору та після того, як спір двічі був розглянутий судами по суті (подання клопотання під час нового розгляду справи), свідчить про порушення відповідачем порядку подання заперечення проти вирішення спору в господарському суді через арбітражне застереження, встановленого частиною першою статті 8 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та пунктом 7 частини першої статті 226 ГПК України.

В 60. Справа № 907/930/15, постанова КГС ВС від 17.03.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88360066>

А 1.3.8. У разі оспорення договору, щодо якого сторони уклали угоду про передачу спорів на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, але стороною якого є боржник у межах справи про банкрутство, господарський суд залишає такий позов без розгляду на підставі пункту 7 частини першої статті 226 ГПК України.

КУзПБ не встановлює жодних інших правил реалізації арбітражного застереження щодо юрисдикції спору, стороною якого є боржник у справі про банкрутство, позаяк таке суперечило б імперативним нормам національного права та положенням міжнародних договорів, що є частиною національного законодавства та застосовуються відповідно до приписів статті 19 Закону України «Про міжнародні договори».

В 71. Справа № 911/3687/21, постанова КГС ВС від 23.02.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109645627>

1.4. Дійсність, чинність, виконуваність арбітражної угоди

А 1.4.1. Господарський суд має тлумачити будь-які неточності в тексті арбітражної угоди і розглядати сумніви щодо її дійсності, чинності та виконаності на користь її дійсності, чинності та виконаності, забезпечуючи принцип автономності арбітражної угоди.

Суд може визнати арбітражну угоду такою, що не може бути виконана, внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражу, до якого передається спір (відсилання до неіснуючої арбітражної установи), за умови відсутності в арбітражній угоді вказівки на місце проведення арбітражу чи будь-яких інших положень, які б дозволяли встановити дійсні наміри сторін щодо обрання певної арбітражної установи чи регламенту, за яким має здійснюватись арбітражний розгляд.

У разі невизначеності арбітражної установи сторона арбітражної угоди не має обов'язку перед зверненням до компетентного державного суду звертатися до однієї чи декількох арбітражних установ для того, щоб вони вирішили питання щодо своєї компетенції стосовно цього спору.

В 51. Справа № 906/493/16, постанова ВП ВС від 28.08.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78977571>
Справа № 924/1253/20, постанова КГС ВС від 04.08.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98812439>
Справа № 911/1110/20, постанова КГС ВС від 12.05.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96907093>

А 1.4.2. Арбітражна угода визнається невиконуваною внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражу (відсилання до неіснуючої арбітражної установи), за умови відсутності в арбітражній угоді вказівки на місце проведення арбітражу чи будь-яких інших положень, які б дозволяли встановити дійсні наміри сторін щодо обрання певної, тобто конкретної арбітражної установи, яка (установа) не може визначатися альтернативно залежно від певних умов чи обставин.

В 70. Справа № 916/3245/21, постанова КГС ВС від 16.08.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105837285>

А 1.4.3. Фінансова неспроможність однієї зі сторін спору не є тією обставиною, з якою пов'язується неможливість виконання арбітражної угоди (так, арбітражна угода не може бути виконана, якщо сторони неправильно виклали назву третейського суду або зазначили арбітражну установу, якої не існує).

В 52. Справа № 907/510/17, постанова КГС ВС від 10.04.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73397482>

А 1.4.4. Відсутність між сторонами угоди про склад арбітрів не впливає на дійсність арбітражної угоди і не виключає можливість сторін узгодити кандидатуру одноособового арбітра.

В 34. Справа № 824/135/21, постанова КЦС ВС від 20.01.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102704890>

А 1.4.5. Арбітражне застереження, яке не містить погодженого між сторонами місцезнаходження арбітражу, складу арбітрів, місця проведення засідання арбітражного суду, мови арбітражного провадження, відповідно до статей 203, 215 ЦК України та Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не є нікчемним у силу вимог закону.

В 25. Справа № 234/11586/17, постанова КЦС ВС від 09.02.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737863>
Справа № 824/65/19, постанова КЦС ВС від 13.02.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87733035>

А 1.4.6. Ні сторони, ні арбітражний суд не можуть змінити місцезнаходження МКАС при ТПП України. При цьому місце арбітражу слід відрізнити від місця слухань, щодо яких сторони можуть прямо домовитись про їх проведення поза місцезнаходженням МКАС.

В 5. Справа № 761/10859/17, постанова КЦС ВС від 17.10.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77312943>

А 1.4.7. Арбітражна угода є чинною для її сторін, і навіть перехід права вимоги за основним договором не впливатиме на дійсність і чинність самої арбітражної угоди для цих сторін.

В 35. Справа № 824/116/21, постанова КЦС ВС від 10.02.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103320164>

А 1.4.8. Закінчення строку дії укладеного між сторонами договору не впливає на дійсність, чинність і виконуваність включеної до нього арбітражної угоди у вигляді арбітражного застереження.

В 43. Справа № 824/58/22, постанова КЦС ВС від 10.11.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107429005>
Справа № 824/45/22, постанова КЦС ВС від 08.12.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107803743>
Справа № 824/294/21, постанова КЦС ВС від 15.09.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106329918>
Справа № 824/15/22, постанова КЦС ВС від 29.09.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106636573>
Справа № 824/50/22, постанова КЦС ВС від 30.03.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109995374>

А 1.4.9. Укладення арбітражної угоди (застереження) жодним чином не порушує та не може порушувати публічний порядок, оскільки право сторін погодити передання спорів, які можуть виникнути між ними, на розгляд арбітражу ґрунтується виключно на їхньому вільному волевиявленні та не суперечить вимогам як українського, так і міжнародного законодавства.

В 58. Справа № 910/15161/18, постанова КГС ВС від 05.02.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87421735>

А 1.4.10. Дійсність / недійсність третейської угоди / застереження може бути самостійним (окремим) позовним провадженням незалежно від існування спірних питань за основним договором / контрактом і може бути розглянуто як національним судом, так і арбітражним судом, який визначено в арбітражній угоді (третейському застереженні).

Позов про визнання недійсною арбітражної угоди, у тому числі викладеної у формі арбітражного застереження, відповідає нормам Конституції України та вимогам чинного законодавства України, є ефективним способом захисту прав і законних інтересів та не суперечить нормам міжнародного права.

В 67. Справа № 910/9841/20, постанова ОП КГС ВС від 17.12.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102105558>

А 1.4.11. Заявлення вимоги про визнання недійсною арбітражної угоди з підстав, які могли бути, проте не були заявлені при розгляді заяви про скасування арбітражного рішення, дає підстави для висновку про відмову сторони від свого права на заперечення з цих підстав.

В 63. Справа № 910/13366/18, постанова КГС ВС від 12.11.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92841757>

А 1.4.12. У контексті розгляду позову про визнання арбітражної угоди такою, що не може бути виконана, а також про визнання її недійсною після того, як арбітражний суд прийняв рішення у справі, яке допущене до примусового виконання, стаття 4 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (відмова від права на заперечення) не застосовується, коли місце арбітражу знаходиться за кордоном.

В 69. Справа № 911/1803/19, постанова КГС ВС від 03.02.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102973784>

1.5. Значення арбітражного розгляду для вирішення пов'язаної справи в суді

А 1.5.1. Згідно з пунктом 3 частини першої статті 156 Кодексу адміністративного судочинства України (в редакції до 15 грудня 2017 року) суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі неможливості її розгляду до вирішення іншої справи у взаємопов'язаному спорі, який розглядається національним судом України, а не міжнародною судовою установою (міжнародним комерційним арбітражем).

В 74. Справа № 816/845/16, постанова КАС ВС від 25.04.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73634794>
Справа №816/687/16, постанова КАС ВС від 08.08.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75775091>
Справа № 816/1191/16, постанова КАС ВС від 09.10.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77025739>

1.6. Res judicata і преюдиціальне значення арбітражного рішення

А 1.6.1. Наявність рішення іноземного міжнародного комерційного арбітражу, яким між сторонами вирішено спір з аналогічними позовними вимогами, але яке не пройшло процедуру визнання / надання дозволу на виконання в Україні, не є підставою для закриття господарським судом провадження у справі щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

В 66. Справа № 904/2267/20, постанова КГС ВС від 15.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99647919>

А 1.6.2. Рішення МКАС при ТПП України без ухвали про надання дозволу на примусове виконання такого рішення (яка набрала законної сили) не має преюдиціального значення, а встановлені в ньому обставини підлягають доказуванню в загальному порядку.

В 61. Справа № 904/2104/19, постанова КГС ВС від 28.07.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90802057>

А 1.6.3. Подане кредитором рішення міжнародного комерційного арбітражу на обґрунтування грошових вимог у справі про банкрутство не є самостійною підставою для звільнення кредитора від доказування обставин, на які він посилався на обґрунтування своїх грошових вимог до боржника, а встановлені в такому рішенні міжнародного комерційного арбітражу обставини не мають преюдиціального значення, оскільки підлягають доказуванню в загальному порядку.

В 38. Справа № 908/3106/20, постанова КГС ВС від 02.06.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105324918>

2. Заходи сприяння суду арбітражному розгляду

2.1. Забезпечення позову у справах, переданих на розгляд МКАС

А 2.1.1. Вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову у справі, яку розглядає МКАС, суду необхідно пересвідчитись, що між сторонами дійсно існує спір, який розглядається в міжнародному комерційному арбітражі, та реальна загроза невиконання чи утруднення виконання можливого рішення суду про задоволення позову.

В 3. Справа № 785/1018/18, постанова КЦС ВС від 24.09.2018:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76812069>

А 2.1.2. Відповідно до частини третьої статті 149 ЦПК України заходи забезпечення позову можуть бути вжиті за заявою сторони лише у справі, яка вже передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу.

В 39. Провадження № 61-4257ав22, постанова КЦС ВС від 30.06.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105036882>

А 2.1.3. Заходи забезпечення позову можуть вживатися судом лише щодо майна, яке належить саме боржнику у справі.

В 7. Справа № 796/165/18, постанова КЦС ВС від 25.01.2019:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79573187>

А 2.1.4. Положення частини третьої статі 477 ЦПК України поширюються на випадки застосування заходів забезпечення позову в разі подання до державного суду заяви про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Норма абзацу 2 частини третьої статті 477 ЦПК України відсилає не тільки до статей 149–153 ЦПК України, які регулюють питання застосування судом заходів забезпечення позову, а до всієї глави 10 розділу I ЦПК України, яка, у тому числі, містить процесуальні норми щодо підстав та порядку скасування заходів забезпечення позову (стаття 158 ЦПК України).

В 18. Справа № 796/129/2018, постанова КЦС ВС від 30.06.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90169013>

3. Визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС

3.1. Юрисдикція справ про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС

А 3.1.1. Господарські суди розглядають справи про оскарження рішень третейських судів та про видачу наказу на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України «Про третейські суди». Дія Закону України «Про третейські суди» не поширюється на міжнародний комерційний арбітраж.

Питання визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу унормовано положеннями глави 3 розділу IX Цивільного процесуального кодексу України.

В 54. Справа № 973/34/18, постанова КГС ВС від 24.07.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75921775>

А 3.1.2. Справи про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, розгляд яких розпочали суди першої інстанції за правилами ЦПК України, що діяли до 15 грудня 2017 року, мають завершити розглядати суди цієї інстанції. Відповідно, судами апеляційної інстанції

щодо перегляду рішень, ухвалених судами першої інстанції, є апеляційні суди, а не Верховний Суд.

- В 19.** Справа № 234/11586/17, постанова КЦС ВС від 01.07.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90306198>
Справа № 752/8928/17-ц, постанова КЦС ВС від 12.02.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87703168>

3.2. Суб'єктний склад провадження за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС

А 3.2.1. Суб'єктний склад учасників процесу безпосередньо пов'язаний із суб'єктами спору, проте в окремих випадках суд може залучити до участі у справі про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу третіх осіб, які не були учасниками арбітражного розгляду, якщо визнання і виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу вплине на права та обов'язки такої особи.

- В 1.** Справа № 519/15/17, постанова КЦС ВС від 27.06.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75717009>

А 3.2.2. Особами, які мають право оскаржити ухвалу суду про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу або про відмову у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, є лише сторони арбітражного розгляду.

- В 21.** Справа № 761/37045/15-ц, постанова КЦС ВС від 09.12.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93794718>

3.3. Межі розгляду заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС

А 3.3.1. Вирішуючи питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, суд не може оцінювати його правильність по суті чи вносити будь-які зміни до його змісту, а лише перевіряє дотримання строків звернення з клопотанням, дотримання вимог

процесуального закону щодо його форми і змісту та наявності обставин, які можуть бути підставою для відмови в задоволенні заяви (стаття 478 ЦПК України).

Під час вирішення питання про визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу та надання дозволу на його виконання суд має обмежену компетенцію (враховуючи те, що сторони добровільно довірили вирішення спору арбітражу), не здійснює оцінки законності та обґрунтованості рішення міжнародного комерційного арбітражу по суті вирішення спору, правильності або неправильності сум, які міжнародний комерційний арбітраж визнав такими, що підлягають до стягнення, а лише встановлює наявність або відсутність підстав для відмови в задоволенні заяви про видачу виконавчого документа, визначених законом. Закон містить вичерпний перелік процесуальних форм судового контролю, будь-яке інше втручання судів у рішення міжнародного комерційного арбітражу є неприпустимим.

- В 32.** Справа № 824/72/21, постанова КЦС ВС від 23.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/10000204>
Справа № 824/180/21, постанова КЦС ВС від 13.01.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102561555>
Справа № 824/294/21, постанова КЦС ВС від 15.09.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106329918>
Справа № 824/70/22, постанова КЦС ВС від 05.01.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108273786>
Справа № 824/245/19, постанова КЦС ВС від 18.02.2021:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/95067058>

А 3.3.2. Встановлення та врахування обставин виконання сторонами рішення міжнародного комерційного арбітражу, у тому числі на підставі положень статті 601 ЦК України чи частини третьої статті 203 ГК України, не є зміною такого рішення, а є процесуальним обов'язком суду, який вирішує питання про наявність правових підстав для примусового виконання відповідного рішення міжнародного комерційного арбітражу (частина третя статті 479 ЦПК України). Вирішення питання про припинення зобов'язання боржника, підтвердженого рішенням міжнародного комерційного арбітражу, не виходить за межі розгляду заяви про надання дозволу на виконання такого рішення, з огляду на те, що присуджені до стягнення суми є зустрічними і безспірними, а сторони погодилися з таким рішенням міжнародного комерційного арбітражного суду.

- В 49.** Справа 824/144/22, постанова КЦС ВС від 15.06.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111613911>

3.4. Умови визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС

А 3.4.1. Інститут визнання і виконання іноземного арбітражного рішення не передбачає, що арбітражне рішення, винесене в одній державі, повинно бути виконуваним (мати силу виконавчого документа) у цій державі як необхідна передумова для його визнання і примусового виконання на території інших держав.

В 6. Справа № 264/1297/17, постанова КЦС ВС від 24.10.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77801539>

Справа № 761/39565/17, постанова КЦС ВС від 08.05.2019:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81753120>

Справа № 824/253/21, постанова КЦС ВС від 26.01.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686078>

А 3.4.2. Якщо до заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу заявник не додав оригінал арбітражної угоди або нотаріально завіреної копії такої угоди, така заява підлягає залишенню без розгляду на підставі частини першої статті 377, частини шостої статті 476 ЦПК України.

В 48. Справа № 824/80/22, постанова КЦС ВС від 09.03.2023:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/109491735>

3.5. Зупинення провадження у справі про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС

А 3.5.1. Єдиною підставою для зупинення провадження у процесі розгляду заяв про визнання і надання дозволу на виконання рішення арбітражного суду є наявність у провадженні компетентного суду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу, про визнання та надання дозволу на виконання якого здійснюється провадження.

ЦПК України не містить такої підстави зупинення провадження за заявою про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України рішення міжнародного комерційного арбітражу, як неможливість розгляду цього клопотання до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського судочинства.

Положення пункту 6 частини першої статті 251 ЦПК України не підлягають застосуванню при вирішенні питання про наявність підстав для зупинення провадження за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

В 9. Справа № 824/239/2018, постанова КЦС ВС від 28.03.2019:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013018>
Справа № 761/41709/17, постанова КЦС ВС від 25.07.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75690808>

А 3.5.2. Положення частини сьомої статті 477 ЦПК України, частини другої статті 482 ЦПК України щодо зупинення провадження в справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу повинні застосовуватися одночасно з положенням пункту 6 частини першої статті 251 ЦПК України, згідно з яким суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи.

Суд не може посилається на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду.

При вирішенні питання про зупинення провадження в справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд має пересвідчитися в доцільності зупинення провадження в справі, а також врахувати вимоги частини першої статті 44 ЦПК України щодо зобов'язання особи, яка бере участь у справі, добросовісно здійснювати свої права та виконувати процесуальні обов'язки.

Висновок про необхідність зупинення провадження в справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, як і відмову в такому зупиненні, суд зобов'язаний мотивувати.

В 40. Справа № 824/32/22, постанова КЦС ВС від 01.09.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106028788>
Справа № 824/9/22, постанова КЦС ВС від 15.09.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264546>
Справа № 824/215/19, постанова КЦС ВС від 20.02.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87760375>
Справа № 824/28/22, постанова КЦС ВС від 04.08.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105667832>

А 3.5.3. Суд може зупинити провадження за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, на підставі пункту 8 частини першої статті 252 ЦПК України, у випадках звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду, але в разі об'єктивної неможливості розгляду такої справи.

В 36. Справа № 824/191/21, постанова КЦС ВС від 24.02.2022:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/103844476>

А 3.5.4. Вирішення судом клопотання про зупинення провадження у справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу без призначення судового засідання, без повідомлення про це іншого учасника справи є порушенням норм процесуального права, а саме частини першої статті 477 ЦПК України, що є підставою для скасування відповідного судового рішення.

В 42. Справа № 824/74/22, постанова КЦС ВС від 27.10.2022:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/107011912>

3.6. Порушення публічного порядку як підстава відмови у визнанні та виконанні рішення МКАС

А 3.6.1. Суд держави, у якій подане таке клопотання, зобов'язаний *ex officio*, згідно з природою власних повноважень та його правовим статусом у державі, перевірити за власною ініціативою та в обов'язковому порядку дотримання публічного порядку в кожному випадку, незалежно від того, чи посилається сторона, яка заперечує проти визнання та звернення до виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, на предмет існування названих перешкод для такого звернення і його задоволення судом.

В 1. Справа № 519/15/17, постанова КЦС ВС від 27.06.2018:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/75717009>
Справа № 824/244/19, постанова КЦС ВС від 28.01.2021:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/94591858>
Справа № 824/241/2018, постанова КЦС ВС від 08.06.2021:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/97736188>
Справа № 824/199/20, постанова КЦС ВС від 17.09.2021:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/99890219>

А 3.6.2. Застереження про порушення публічного порядку як підстава для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення є своєрідним механізмом, який закріплює пріоритет державних інтересів над приватними, охороняє публічний порядок держави від будь-яких негативних впливів на нього. Застереження про публічний порядок у міжнародному праві не допускає визнання на території держави рішення арбітражного суду, якщо в результаті його виконання буде вчинено дії, які прямо заборонені законом або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави.

- В 7.** Справа № 796/165/18, постанова КЦС ВС від 25.01.2019:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79573187>
- В 10.** Справа № 761/39565/17, постанова КЦС ВС від 08.05.2019:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81753120>
- В 22.** Справа № 824/67/20, постанова КЦС ВС від 10.12.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93630830>
- В 32.** Справа № 824/72/21, постанова КЦС ВС від 23.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100000204>
- В 37.** Справа № 824/204/21, постанова КЦС ВС від 28.04.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104178268>
Справа № 824/294/21, постанова КЦС ВС від 15.09.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106329918>
Справа № 824/70/22, постанова КЦС ВС від 05.01.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108273786>

А 3.6.3. Посилання на порушення публічного порядку може мати місце тільки у випадках, коли виконання іноземного арбітражного рішення несумісне з основами правопорядку держави. Арбітражне рішення не суперечить публічному порядку України, її незалежності, цілісності, самостійності та недоторканності, конституційним правам, свободам, гарантіям, оскільки це рішення ухвалено виключно стосовно боржника як окремої юридичної особи та самостійного учасника господарського обороту, поширює свою дію тільки на боржника.

- В 4.** Справа № 755/6749/15-ц, постанова КЦС ВС від 26.09.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76885631>
Справа № 761/46285/16-ц, постанова КЦС ВС від 05.09.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76502952>

А 3.6.4. Порушення публічного порядку слід застосовувати як виключну міру для відмови у визнанні та виконанні арбітражного рішення. Особливість

застосування категорії публічного порядку на стадії вирішення питання про визнання та виконання арбітражного рішення полягає в тому, що йдеться не про те, що правочин, щодо виконання якого виник спір, суперечить публічному порядку (статті 228 ЦК України), не норма іноземного права, застосована арбітражем при вирішенні спору по суті, суперечить публічному порядку України (стаття 12 Закону України «Про міжнародне приватне право»), а саме визнання і виконання арбітражного рішення, ухваленого за результатами вирішення спору, суперечить публічному порядку.

В 37. Справа № 824/204/21, постанова КЦС ВС від 28.04.2022:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104178268>

Справа № 824/213/21, постанова КЦС ВС від 15.09.2022:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106354165>

А 3.6.5. Порушення арбітражним судом фундаментальних принципів судочинства, а саме принципів диспозитивності та змагальності судового процесу, є підставою стверджувати, що такий арбітражний процес не відповідав критеріям справедливого судового процесу, що є, безумовно, підтвердженням порушення таким процесом та його результатами публічного порядку України.

В 41. Справа № 824/309/21, постанова КЦС ВС від 21.10.2022:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107105663>

А 3.6.6. Визнання та виконання рішення арбітра суперечить публічному порядку України, якщо фактично призведе до зупинення виконання іншого арбітражного рішення, дозвіл на виконання якого надано національним судом.

В 23. Справа № 824/178/19, постанова КЦС ВС від 14.01.2021:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94328414>

А 3.6.7. Визнання рішення МКАС при ТПП України щодо стягнення заборгованості в іноземній валюті не суперечить публічному порядку України.

В 2. Справа № 524/722/16-ц, постанова КЦС ВС від 19.09.2018:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76945310>

А 3.6.8. У контексті надання дозволу на виконання арбітражного рішення, яким передбачено нарахування відсотків до моменту сплати стягуваної суми,

проведення державним виконавцем розрахунку відсотків із сум, визначених рішенням міжнародного комерційного арбітражу, не є втручанням у відносини, врегульовані в арбітражному застереженні, та не може вважатися виходом за межі повноважень, порушенням публічного порядку і слугувати підставою для відмови в наданні дозволу на виконання арбітражного рішення.

В 50. Справа № 759/16206/14-ц, ухвала ВП ВС від 15.05.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74630452>

А 3.6.9. Сама по собі можливість впливу рішення арбітражного суду на платоспроможність стратегічно важливого державного підприємства не може свідчити про порушення таким рішенням публічного порядку України.

В 22. Справа № 824/67/20, постанова КЦС ВС від 10.12.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93630830>

В 46. Справа № 824/87/22, постанова КЦС ВС від 09.02.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108959745>

А 3.6.10. Стягнення рішенням МКАС заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу в період воєнного стану не є підставою для відмови у визнанні та наданні дозволу на виконання цього рішення на території України, введення воєнного стану не звільняє підприємство від обов'язку з виконання грошових зобов'язань перед контрагентами, проте таке рішення тимчасово не підлягає виконанню у зв'язку із зупиненням вчинення виконавчих дій до закінчення воєнного стану.

В 46. Справа № 824/87/22, постанова КЦС ВС від 09.02.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108959745>

А 3.6.11. Застосування санкцій за рішенням РНБО як щодо бенефіціарних власників стягувача, так і щодо самого стягувача не свідчить про те, що арбітражне рішення, яким передбачається стягнення коштів з боржника, суперечить публічному порядку України та, відповідно, призводить до відмови у визнанні та наданні дозволу на його виконання в Україні.

В 16. Справа № 824/146/19, постанова КЦС ВС від 19.03.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749651>

А 3.6.12. У разі застосування до стягувача санкцій, передбачених Законом України «Про санкції», суд не вправі надати дозвіл на визнання та

виконання рішення арбітражу про стягнення коштів з державного підприємства, яке має стратегічне значення для оборони держави, на користь зареєстрованої в державі-агресорі юридичної особи, оскільки виконання арбітражного рішення порушуватиме правила України про публічний порядок.

Обмежувальні заходи (санкції), вжиті Україною щодо стягувача, не припиняють зобов'язання боржника, як і не унеможливають виконання ним на території України арбітражного рішення після зняття санкцій зі стягувача.

В 14. Справа № 824/100/19, постанова КЦС ВС від 13.02.2020:

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87760125>

Справа № 824/101/2019, постанова КЦС ВС від 02.07.2020:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90306230>

Справа № 824/174/19, постанова КЦС ВС від 25.06.2020:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90143722>

А 3.6.13. Застосування строкових спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів щодо стягувача на підставі Закону України «Про санкції» свідчить про те, що дії цієї особи створюють загрози, зокрема, національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, внаслідок чого виконання рішення МКАС порушуватиме правила України про публічний порядок, а саме фундаментальні політичні інтереси держави в забезпеченні національної безпеки, у тому числі безпеці людей, які проживають на її території.

Водночас відмова у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення МКАС не припиняє цивільних відносин, які виникли між сторонами.

В 44. Справа № 824/138/21, постанова КЦС ВС від 22.12.2022:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108262284>

3.7. Арбітрабельність спору

А 3.7.1. Під час вирішення питання про визнання рішення іноземного суду та надання дозволу на його виконання на території України суди *ex officio* мають встановити арбітрабельність спорів за законодавством України.

В 1. Справа № 519/15/17, постанова КЦС ВС від 27.06.2018:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75717009>

А 3.7.2. Неарбітрабельними є спори, які віднесені до виключної підсудності державних судів і не можуть бути передані на розгляд до арбітражу. Оцінюючи, чи є спір арбітрабельним, необхідно враховувати суб'єктний склад учасників спору та предмет спору.

В 60. Справа № 907/930/15, постанова КГС ВС від 17.03.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88360066>

В 30. Справа № 824/42/21, постанова КЦС ВС від 16.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99714191>

А 3.7.3. Позов про визнання за іноземним товариством права власності на нерухоме майно, яке знаходиться та зареєстроване в Україні, подається за правилами виключної підсудності до господарського суду України і не може за згодою сторін передаватися на розгляд до міжнародного комерційного арбітражу.

В 60. Справа № 907/930/15, постанова КГС ВС від 17.03.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88360066>

А 3.7.4. Позов щодо стягнення заборгованості за договором оренди нежитлового приміщення, яке знаходиться та зареєстроване в Україні, подається за правилами виключної підсудності до господарського суду України і не може за згодою сторін передаватися на розгляд до міжнародного комерційного арбітражу, тобто є неарбітрабельним.

В 30. Справа № 824/42/21, постанова КЦС ВС від 16.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99714191>

А 3.7.5. Спір за позовом однієї сторони договору до іншої про повернення майна, переданого останньому за договором оренди, у разі розірвання такого договору є таким, на який поширюється арбітражне застереження.

В 64. Справа № 907/62/20, постанова КГС ВС від 03.02.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94904450>

А 3.7.6. Спір, що виник при виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, не може бути предметом розгляду третейського суду на території України, але може бути віднесений сторонами до компетенції міжнародного арбітражного суду, зокрема, якщо такий спір виник на

стадії виконання стороною договірною обов'язку зі сплати коштів за надані послуги.

- В 32.** Справа №824/72/21, постанова КЦС ВС від 23.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100000204>
Справа № 824/294/21, постанова КЦС ВС від 15.09.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106329918>
- В 43.** Справа № 824/58/22, постанова КЦС ВС від 10.11.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107429005>
- В 45.** Справа № 824/28/22, постанова КЦС ВС від 12.01.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108414763>

А 3.7.7. Спори щодо виконання міжнародних договорів поставки підвідомчі арбітражним судам, оскільки при розмежуванні цивільно-правових (приватноправових) та публічно-правових аспектів спорів визначальним є характер правовідносин між сторонами, якими в першому випадку є рівноправність сторін договору та їх статусу у таких відносинах, а в іншому – наявність в однієї зі сторін договору публічних управлінських функцій.

- В 47.** Справа № 824/32/22, постанова КЦС ВС від 23.02.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395341>
Справа № 824/118/22, постанова КЦС ВС від 23.03.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109747601>

А 3.7.8. Спир між суб'єктом владних повноважень та юридичною особою іноземної держави щодо сплати митних платежів є публічно-правовим, та не підлягає розгляду відповідно до міжнародного законодавства (арбітражним судом).

- В 79.** Справа № 824/13/17-а, постанова КАС ВС від 12.07.2019:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/83024708>

А 3.7.9. Товариство, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого становить 100 %, у розумінні Закону України «Про режим іноземного інвестування» є підприємством з іноземними інвестиціями, а тому в силу частини другої статті 1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» є суб'єктом права на звернення до МКАС з метою вирішення спорів.

- В 58.** Справа № 910/15161/18, постанова КГС ВС від 05.02.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87421735>

А 3.7.10. Спiр, який стосується саме правочину щодо корпоративного права, не пiдпадає пiд визначення спорiв, котрi не можуть бути переданi сторонами на вирiшення третейського суду або мiжнародного комерцiйного арбiтражу, що наведенi в частинi першiй статтi 22 ГПК України.

В 72. Справа 924/497/22, постанова КГС ВС вiд 03.05.2023:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110742775>

3.8. Недiездатнiсть сторони арбiтражної угоди як пiдстава для вiдмови у визнаннi та виконаннi арбiтражного рiшення

А 3.8.1. Недiездатнiсть сторiн як пiдстава вiдмови у виконаннi рiшення арбiтражу має визначатися / встановлюватися на момент укладення арбiтражної угоди чи договору, який мiстить арбiтражне застереження.

В 20. Справа № 824/198/19, постанова КЦС ВС вiд 24.09.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91854921>

3.9. Вiдмова з пiдстав неповiдомлення про призначення арбiтра або про арбiтражний розгляд

А 3.9.1. Можливість вiдмови у визнаннi та наданнi дозволу на виконання рiшення мiжнародного комерцiйного арбiтражу з пiдстав неповiдомлення про призначення арбiтра або про арбiтражний розгляд пов'язана виключно з вiдповiдним проханням сторони, проти якої спрямоване рiшення мiжнародного комерцiйного арбiтражу.

В 31. Справа № 824/199/20, постанова КЦС ВС вiд 17.09.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99890219>

А 3.9.2. Вiдмова вiдповідача вiд отримання копiї позовної заяви, повiстки про слухання справи арбiтражем свiдчить, що вiдповідач був належним чином повiдомлений про початок та проведення арбiтражного розгляду i спiр може бути розглянутий по сутi за його вiдсутностi.

В 28. Справа № 824/183/20, постанова КЦС ВС вiд 20.05.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97174932>

3.10. Відмова у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення МКАС з інших підстав

А 3.10.1. Безпідставна відмова у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання на території України арбітражного рішення може порушувати гарантії, передбачені частиною першою статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, становитиме непропорційне втручання у право власності стягувача на присуджені грошові кошти.

В 10. Справа № 761/39565/17, постанова КЦС ВС від 08.05.2019:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/81753120>

В 37. Справа № 824/204/21, постанова КЦС ВС від 28.04.2022:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/104178268>

А 3.10.2. Ініціювання щодо боржника процедури банкрутства не може бути підставою для відмови в наданні дозволу на примусове виконання арбітражного рішення щодо цього боржника.

В 13. Справа № 824/131/19, постанова КЦС ВС від 05.12.2019:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/86400875>

Справа № 824/87/21, постанова КЦС ВС від 13.01.2022:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/102892214>

Справа № 824/180/19, постанова КЦС ВС від 03.09.2020:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/91433397>

Справа № 824/124/19, постанова КЦС ВС від 22.10.2020:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/92385549>

А 3.10.3. Відступлення права вимоги не є обставиною, яка може бути підставою для відмови в задоволенні заяви про надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, а під час розгляду такої заяви питання щодо фактичного виконання не вирішуються.

В 27. Справа № 824/210/20, постанова КЦС ВС від 29.04.2021:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/96631638>

А 3.10.4. Звернення із заявою про визнання та надання дозволу на добровільне виконання рішення МКАС не на користь стягувача за вказаним рішенням, а на користь іншої особи, яка не була стороною в арбітражній справі, є підставою для відмови у задоволенні заяви про визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення, якщо заявник не надав рішення про заміну стягувача безпосередньо за арбітражним рішенням.

В 17. Справа № 824/79/19, постанова КЦС ВС від 19.03.2020:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88401411>

3.11. Інвестиційний арбітраж: надання дозволу на виконання арбітражного рішення проти держави за процедурою виконання рішення МКАС

А 3.11.1. Включення до двосторонньої міждержавної угоди арбітражного застереження та положення про остаточність і обов'язковість для обох сторін арбітражного рішення є *ipso facto* відмовою від видів імунітету держави, передбачених статтею 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» і Конвенцією ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 року.

В 7. Справа № 796/165/18, постанова КЦС ВС від 25.01.2019:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79573187>

4. Оспорювання рішення МКАС

4.1. Межі втручання суду в арбітражне рішення

А 4.1.1. Суд під час розгляду заяви про скасування арбітражного рішення не здійснює розгляд справи, яка перебувала на розгляді в міжнародному арбітражі, не відбувається оцінка такого рішення на предмет правильності застосування норм матеріального права, а суд лише здійснює перевірку на відповідність арбітражного рішення тим основним вимогам, які передбачені в ЦПК України та Законі України «Про міжнародний комерційний арбітраж», а також з'ясування обставин наявності чи відсутності порушення публічного порядку України.

В 33. Справа № 824/30/21, постанова КЦС ВС від 18.11.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101279973>

А 4.1.2. Рішення державного суду про скасування арбітражного рішення як результат розгляду справи про оспорювання цього рішення може бути винесено лише за наявності (доведеності) однієї з підстав, передбачених частиною другою статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», частиною другою статті 459 ЦПК України.

Законодавство України, допускаючи оспорювання арбітражного рішення шляхом подання клопотання про його скасування, визначає вичерпний перелік підстав, за наявності однієї з яких арбітражне рішення може бути скасоване.

Враховуючи правову природу арбітражу та обов'язковість укладеної сторонами арбітражної угоди, перегляд справи, яку розглянув арбітраж, і переоцінка доказів є неприпустимими для суду загальної юрисдикції при розгляді заяви про скасування арбітражного рішення.

В 12. Справа № 761/45271/17, постанова КЦС ВС від 05.06.2019:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82703108>

Справа № 824/131/21, постанова КЦС ВС від 02.06.2022:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104667054>

4.2. Відмова від права на заперечення

А 4.2.1. Процесуальна поведінка боржника, який реалізував своє право на призначення арбітра, висловлював заперечення по суті спору під час арбітражного провадження, однак не посилався на дефекти складу арбітражного суду, а отримавши не вигідне для себе рішення, оскаржив його в державному суді з посиланням на те, що воно прийняте з порушенням угоди сторін про склад суду, містить ознаки зловживання правом та не відповідає принципу добросовісності. В такому випадку рішення міжнародного комерційного арбітражу не може бути скасоване з підстав невідповідності складу арбітражного суду угоді сторін.

В 8. Справа № 761/5425/16-ц, постанова КЦС ВС від 06.02.2019:

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79805738>

Справа № 824/62/20, постанова КЦС ВС від 21.01.2021:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94417702>

Справа № 824/213/21, постанова КЦС ВС від 15.09.2022:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106354165>

А 4.2.2. Підписання угоди не уповноваженою на це особою саме по собі не свідчить про нікчемність укладеної між сторонами угоди та не може бути підставою для скасування арбітражного рішення відповідно до норм процесуального законодавства. Суд бере до уваги, що при розгляді спору в МКАС при ТПП України відповідач, висуваючи заперечення проти позову, не заперечував щодо дійсності укладеної між сторонами угоди, зокрема з підстав підписання її не уповноваженою на це особою з боку відповідача.

В 11. Справа № 824/204/18, постанова КЦС ВС від 23.05.2019:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82095434>

5. Виконавче провадження з виконання арбітражного рішення

5.1. Юрисдикція з розгляду скарг у виконавчому провадженні

А 5.1.1. Оскарження дій державного виконавця щодо виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу згідно з частиною другою статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» здійснюється до відповідного адміністративного суду.

В 81. Справа № 1840/3710/18, постанова КАС ВС від 23.01.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87129596>
Справа №200/12082/19-а, постанова КАС ВС 04.03.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88027817>

5.2. Відстрочення / розстрочення виконання рішення МКАС

А 5.2.1. Вирішення питання про відстрочення виконання арбітражного рішення не належить до повноважень суду, який розглядає питання визнання та надання дозволу на виконання такого арбітражного рішення.

В 26. Справа № 824/53/19, постанова КЦС ВС від 08.04.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96342621>
Справа № 824/141/2020, постанова КЦС ВС від 08.04.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96179516>

5.3. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником

А 5.3.1. Вирішення питання щодо розгляду заяви державного виконавця про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, не належить до повноваження суду, який розглядає заяву про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

В 29. Справа № 759/16206/14-ц, постанова КЦС ВС від 02.06.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97451367>

5.4. Зупинення виконавчих дій з виконання арбітражного рішення

5.4.1. Якщо в разі виконання рішення МКАС, виконавче провадження на виконання якого відкрито, з державного підприємства, яке має стратегічне значення для оборони України, відбудеться стягнення коштів на користь зареєстрованої в державі-агресорі юридичної особи, що замовляє товари військового призначення, то виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій.

В 24. Справа № 761/46285/16-ц, постанова КЦС ВС від 27.01.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94803432>

6. Санкції за порушення строків повернення валютної виручки та арбітраж

6.1. Розмежування міжнародного комерційного арбітражу та третейського суду

А 6.1.1. Під судом, наведеним у статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», слід розуміти відповідний орган судової системи держави, зокрема створений відповідно до розділу VIII Конституції

України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів», або МКАС чи МАК при ТПП України, або інший арбітраж (третейський суд), створений відповідно до положень Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

При цьому наявність третейської угоди як підстави для розгляду спору третейським судом передбачена статтею 5 Закону України «Про третейські суди», тоді як згідно зі статтею 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» підставою для розгляду справи арбітражем, наведеним у статті 2 цього Закону, є виключно арбітражна угода.

- В 75.** Справа № 820/5238/17, постанова КАС ВС від 12.06.2018:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74645944>
Справа № 820/658/17, постанова КАС ВС від 25.04.2019:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81431716>
Справа № 826/10862/16, постанова КАС ВС від 10.12.2020:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93471728>
Справа № 810/248/18, постанова КАС ВС від 07.10.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100189841>

А 6.1.2. Визначаючи, чи належить третейський суд, створений за процедурою *ad hoc*, до судових органів, визначених статтею 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», національні суди мають достеменно з'ясувати, чи є суд, до якого звернувся позивач, судом, створеним саме на підставі положень Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», та чим це підтверджується, встановити наявність компетенції третейського суду, до якого звернувся позивач, приймати арбітражне рішення відповідно до розділу VI Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

- В 84.** Справа № 320/5804/18, постанова КАС ВС 26.10.2022:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107010231>

6.2. Звернення до арбітражу як підстава для зупинення нарахування пені

А 6.2.1. Дата вручення резидентом позову до МКАС при ТПП України про стягнення з нерезидента заборгованості за експортно-імпорнтним контрактом або дата відправлення позову поштою є днем подання позовної заяви до Арбітражного суду. Унаслідок цього зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків в іноземній валюті, установлених статтями 1, 2 Закону

України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», і пеня за їх порушення не сплачується.

В 76. Справа № 821/81/16, постанова КАС ВС від 27.12.2018:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78986544>

В 77. Справа № 826/7409/16, постанова КАС ВС від 11.03.2019:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80388399>

В 78. Справа № 820/12891/13-а, постанова КАС ВС від 03.07.2019:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82996886>

В 83. Справа № 816/2183/16, постанова КАС ВС від 28.12.2021:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102318360>

А 6.2.2. У разі порушення строку зарахування виручки резидента в іноземній валюті на валютний рахунок підлягає нарахуванню пеня за кожний день прострочення. Таке нарахування зупиняється тільки з часу направлення резидентом позовної заяви до суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Тобто за період з дня виникнення заборгованості по день, що передував зверненню до Міжнародного комерційного арбітражного суду, така пеня має бути нарахована.

В 78. Справа №820/12891/13-а, постанова КАС ВС від 03.07.2019:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82996886>

А 6.2.3. Умовою для прийняття МКАС позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, є подання належно оформленої такої заяви та сплата реєстраційного збору.

У разі несплати позивачем реєстраційного збору при поданні позовної заяви (відсутності доказів такої сплати як додатка до позовної заяви) така позовна заява не вважається поданою. Отже, підстав для зупинення нарахування пені немає.

В 77. Справа № 826/7409/16, постанова КАС ВС від 11.03.2019:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80388399>

6.3. Позитивний результат арбітражного розгляду як підстава для несплати пені

А 6.3.1. Підставою для зупинення строків, передбачених статтями 1, 2 Закону № 185/94-ВР, є факт прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, а підставою для несплати пені за порушення відповідних строків – рішення суду про задоволення позову.

При цьому аналогічні наслідки мають наставати в разі, коли провадження у справі припиняється за заявою резидента про відмову від позову у зв'язку з тим, що нерезидент виконав зобов'язання за експортно-імпортним контрактом після подання позовної заяви до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, що є підтвердженням правомірності поведінки резидента.

Отже, підстава для нарахування пені за порушення термінів має визначатися з урахуванням підстав припинення провадження у справі. Зокрема, якщо такою підставою є заява позивача про відмову від позовних вимог у зв'язку з виконанням відповідачем умов контракту, що свідчить про порушення відповідних строків нерезидентом, підстав для поновлення строків та нарахування резиденту пені немає.

В 83. Справа № 816/2183/16, постанова КАС ВС від 28.12.2021:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102318360>

Справа №815/3408/16, постанова КАС ВС від 23.04.2019:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81366726>

А 6.3.2. У разі коли Міжнародний комерційний арбітражний суд відмовляє в задоволенні позову резидента з тих підстав, що нерезидент виконав зобов'язання за експортним контрактом та погасив заборгованість перед резидентом України після подання позовної заяви до Міжнародного комерційного арбітражного суду, підстав для нарахування резиденту пені немає.

В 80. Справа № 825/244/15-а, постанова КАС ВС від 05.11.2019:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85742687>

6.4. Застосування до суб'єкта ЗЕД спеціальних санкцій за наявності арбітражного рішення на його користь

А 6.4.1. Факт звернення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності до відповідного суду з позовом про стягнення заборгованості є підставою для звільнення саме від сплати пені (повністю або на відповідний строк). Санкції, передбачені статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», у разі неповернення виручки після спливу граничного строку, встановленого Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», можуть бути застосовані Мінекономрозвитку за наявності позитивного рішення суду, МКАС чи МАК при ТПП України.

Незастосування таких санкцій можливе в разі усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності відповідних допущених порушень або надання доказів неможливості виконання рішення суду чи арбітражу.

В 82. Справа № 826/12552/18, постанова ОП КАС ВС від 10.03.2021:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95509155>

В. РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Цивільна юрисдикція

В1. Постанова КЦС ВС від 27.06.2018, справа № 519/15/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75717009>

27 червня 2018 року КЦС ВС розглянув справу за клопотанням Ostchem Holding Limited (Остхем Холдинг Лімітед) до ПАТ «ОПЗ» про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України іноземного арбітражного рішення, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

25 липня 2016 року частковим арбітражним рішенням за згодою Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольма у справі за позовом Остхем Холдинг Лімітед до ПАТ «ОПЗ» про стягнення заборгованості стягнуто на користь заявника з ПАТ «ОПЗ» заборгованість.

Станом на день звернення із клопотанням до суду першої інстанції ПАТ «ОПЗ» не виконало арбітражне рішення у добровільному порядку, а тому Остхем Холдинг Лімітед просив визнати та надати дозвіл на примусове виконання на території України арбітражного рішення.

Задовольняючи клопотання про визнання рішення іноземного суду та надання дозволу на його виконання на території України, суди першої та апеляційної інстанцій зробили висновки про відповідність рішення іноземного суду вимогам законодавства України та про те, що таке рішення підлягає визнанню та виконанню на території України; публічний порядок України не порушує.

ОЦІНКА СУДУ

За частиною другою статті V Нью-Йоркської конвенції у визнанні і приведенні до виконання арбітражного рішення може бути також відмовлено, якщо компетентна влада країни, в якій проситься визнання і виконання, вважатиме, що: (а) об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законами цієї країни, (б) або визнання і приведення до виконання цього рішення суперечать публічному порядку цієї країни.

В оцінці наведених доводів та аргументів щодо публічного порядку під час нового розгляду судам необхідно враховувати таке.

A3.6.1.

Суд держави, в якій подане таке клопотання, зобов'язаний ex officio, згідно з природою власних повноважень та його правовим статусом у державі, перевірити за власною ініціативою та в обов'язковому порядку дотримання публічного порядку в кожному випадку, незалежно від того, чи посилається сторона, яка заперечує проти визнання та звернення до виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, на предмет існування названих перешкод для такого звернення і його задоволення судом.

Такі обов'язки покладаються на суд держави, який діє від її імені, реалізуючи владні повноваження від імені країни як публічно-правового утворення.

Верховний Суд наголошує, що суди зобов'язані здійснити перевірку того, чи призведе до порушення публічного порядку України саме визнання і звернення до виконання цього арбітражного рішення.

A3.7.1.

Обов'язковим елементом одночасно зі з'ясуванням дотримання публічного порядку є надання оцінки арбітрабельності спору, вирішеного міжнародним арбітражем. *Під час вирішення питання про визнання рішення іноземного суду та надання дозволу на його виконання на території України суди мають встановити арбітрабельність спорів за законодавством України*, тобто можливість передання спору на розгляд арбітражу/третейському суду, відсутність будь-яких перешкод цьому. Такі правила передбачені й підпунктом (а) пункту 2 статті V Нью-Йоркської конвенції. Оцінюючи, чи є спір арбітрабельним, необхідно враховувати суб'єктний склад учасників спору та предмет спору.

Суди першої та апеляційної інстанцій у своїх рішеннях не дали оцінки питанню щодо дотримання публічного порядку України та арбітрабельності спору, розглянутого міжнародним арбітражем у цій справі. Суди помилково вважали, що дослідження цих питань перебуває поза межами їх процесуальних обов'язків, застосувавши принцип диспозитивності судового процесу, що не підлягає поширенню на спірні правовідносини під час вивчення наведених питань. Дослідження наведених питань є не стільки правом, скільки безпосереднім обов'язком суду держави, в якій заявлено клопотання про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу за правилом частини другої статті V Нью-Йоркської конвенції.

Суди також помилилися у визначенні предмета обов'язкового дослідження у справі цієї категорії. Зокрема, за змістом правила частини другої статті V Нью-Йоркської конвенції перешкодою для задоволення відповідного клопотання наявні обставини, коли саме таке визнання та

надання дозволу на примусове виконання рішення арбітражу суперечитиме публічному порядку. Натомість суди обмежилися констатацією, що контракт, укладений між сторонами арбітражного розгляду, не визнаний у іншому судовому провадженні недійсним з підстав порушення публічного порядку. Це свідчить про помилкове визначення національними судами предмета та меж судового розгляду в такій категорії справ.

Верховний Суд врахував, що сторони у справі є юридичними особами, є самостійними учасниками цивільного обороту, наділені для цього повною правосуб'єктністю, спір між ними виник з договірних правовідносин.

Під час оцінки доводів касаційної скарги стосовно незалучення до участі у справі Фонду державного майна України та Кабінету Міністрів України Верховний Суд врахував, що зазначені суб'єкти не були учасниками контракту та не були залучені до участі арбітражем, отже не є сторонами арбітражного розгляду. Проте суди першої та апеляційної інстанцій повинні були з'ясували характер відносин органів управління з названим суб'єктом господарювання з метою встановлення обмежень у правосуб'єктності ПАТ «ОПЗ». Суди не перевірили доводи Фонду державного майна України щодо порушення публічного порядку України та порушення прав та інтересів Фонду державного майна України арбітражним рішенням.

А3.2.1.

Суб'єктний склад учасників процесу безпосередньо пов'язаний із суб'єктами спору, що є предметом розгляду міжнародного комерційного арбітражу. Участь третіх осіб у цивільному процесі у справах про визнання арбітражного рішення залежить від визнання їх правового статусу як третіх осіб під час арбітражного розгляду. Відмовляючи у задоволенні клопотання Фонду державного майна України, суд першої інстанції зазначив, що Арбітражний інститут Торгової палати м. Стокгольма під час судового розгляду спору між Остхем Холдинг Лімітед та ПАТ «ОПЗ» не залучав до участі у справі як третіх осіб Фонд державного майна України та Кабінет Міністрів України, такі суб'єкти із самостійними заявами до судової установи не звертались, а тому відсутні підстави для залучення їх до участі у справі як третіх осіб. Проте суд першої інстанції не надав оцінки доводам Фонду державного майна України щодо його прав та інтересів у зв'язку із розглядом клопотання про визнання рішення іноземного суду та надання дозволу на його виконання на території України та не дослідив, яким чином може вплинути виконання цього рішення на діяльність Фонду державного майна України.

Враховуючи наведене, Верховний Суд зробив висновок, що касаційна скарга Фонду державного майна України підлягає частковому задоволенню, оскільки для постановлення законного та обґрунтованого рішення у справі мають бути встановлені обставини на підставі доказів, що не були належним чином дослідженні судами першої та апеляційної інстанцій.

В2. Постанова КЦС ВС від 19.09.2018, справа № 524/722/16-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76945310>

19 вересня 2018 року КЦС ВС розглянув справу за клопотанням про надання дозволу на примусове виконання на території України рішення МКАС при ТПП України від 26 листопада 2015 року про стягнення з ПАТ «АвтоКрАЗ» на користь компанії авансового платежу та відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 26 листопада 2015 року розірвано контракт від 31 березня 2010 року № 0807 SL-UZB, укладений між компанією Inexim Company LTD (Великобританія) та ПАТ «АвтоКрАЗ» та стягнуто з ПАТ «АвтоКрАЗ» на користь компанії Inexim Company LTD (Великобританія) авансовий платіж та відшкодування витрат по арбітражному збору.

Рішення арбітражного суду набрало законної сили 26 листопада 2015 року, даних про його оскарження матеріали справи не містять.

У лютому 2016 року стягувач звернувся до суду із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання на території України вказаного вище рішення арбітражного суду, посилаючись на його невиконання боржником у добровільному порядку.

Суди попередніх інстанцій задовольнили клопотання та надали дозвіл на примусове виконання на території України рішення МКАС при ТПП.

Звертаючись із касаційною скаргою, ПАТ «АвтоКрАЗ» вказував, що рішення арбітражного суду суперечить публічному порядку України, оскільки передбачає стягнення коштів в іноземній валюті, всупереч вимогам закону щодо порядку проведення грошових розрахунків на

території України в іноземній валюті.

ОЦІНКА СУДУ

Як вбачається із рішення МКАС при ТПП України від 26 листопада 2015 року, зобов'язання між сторонами виникли з приводу укладеного між ними контракту у іноземній валюті – доларах США і згідно з рішенням суду, повинні виконуватися саме у цій валюті.

Відповідно до статті 99 Конституції України грошовою одиницею України є гривня.

Гривня є законним платіжним засобом на території України.

Іноземна валюта може використовуватися в Україні у випадках і в порядку, встановлених законом (частини перша, друга статті 192 ЦК України). Такі випадки передбачені, зокрема, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Декретом Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 року «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті».

Відповідно до частини першої статті 533 ЦК України грошове зобов'язання має бути виконане у гривнях.

Разом з тим частина друга цієї статті ЦК України допускає, що сторони можуть визначити в грошовому зобов'язанні грошовий еквівалент в іноземній валюті.

У такому разі сума, що підлягає сплаті за зобов'язанням, визначається в гривнях за офіційним курсом Національного банку України, встановленим для відповідної валюти на день платежу, якщо інший порядок її визначення не встановлений договором або законом чи іншим нормативно-правовим актом.

А3.6.7.

Колегія суддів Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду дійшла висновку, що *оскільки визнання рішення МКАС при ТПП України від 26 листопада 2015 року щодо стягнення заборгованості в іноземній валюті не суперечить публічному порядку України, національне законодавство допускає визначення такої валюти з переведенням її в національну за курсом, установленим НБУ на час розгляду клопотання судом першої інстанції*, тому доводи касаційної скарги є безпідставними.

В3. Постанова КЦС ВС від 24.09.2018, справа № 785/1018/18

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76812069>

24 вересня 2018 року КЦС ВС розглянув апеляційні скарги

компанії «Елан Софт ЛПП» (Elan Soft LPP) (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) та фермерського господарства «Дінекс-Агро» (Україна) на ухвалу Апеляційного суду Одеської області від 22 лютого 2018 року про забезпечення позову, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

20 вересня 2017 року компанії «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» (покупець) та «ЕЛАН СОФТ ЛПП» (продавець) уклали контракт про продаж та поставку української пшениці мукомельної загальною масою 20 000 тон, визначені умови поставки товару партіями не менше 1 500 тон однієї партії з фіксацією вартості за партію кожні три дні за участю обох сторін.

У зв'язку із невиконанням компанією «ЕЛАН СОФТ ЛПП» зобов'язань за контрактом, 02 лютого 2018 року між компанією «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» і компанією «ЕЛАН СОФТ ЛПП» порушена арбітражна справа в Арбітражі Міжнародної асоціації торгівлі зерном і кормами (The Grain and Feed Trade Association, GAFTA) про стягнення з компанії «ЕЛАН СОФТ ЛПП» збитків.

Представник компанії «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» посилалася на те, що компанія «ЕЛАНСОФТ ЛПП», знаючи про розгляд зазначеного спору в Арбітражі GAFTA, намагається вивезти із зернового складу залишки пшениці аби уникнути звернення стягнення на зазначений товар у разі виконання рішення міжнародного арбітражу. Тому представник компанії «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» просила забезпечити позов компанії «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» до компанії «ЕЛАН СОФТ ЛПП» про стягнення збитків у результаті невиконання договору у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, шляхом: накладення арешту на майно у вигляді пшениці фуражної українського походження 2017 року врожаю в кількості 1 290,395 тон.

ОЦІНКА СУДУ

Апеляційний суд Одеської області, діючи як суд першої інстанції, встановив, що зміст поданої до Арбітражу GAFTA позовної заяви «Софткоммодітіс Трейдінг Компані СА» свідчить про те, що позивач просив стягнути з відповідача на його користь збитки в сумі 425 750,00 доларів США.

Відповідно до частини третьої статті 149 ЦПК України за заявою сторони у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного

арбітражу, третейського суду, суд може вжити заходів забезпечення позову у порядку та з підстав, встановлених цим Кодексом.

Розглядаючи заяву про забезпечення позову, суд (суддя) має з урахуванням доказів, наданих позивачем на підтвердження своїх вимог, пересвідчитися, зокрема, у тому, що між сторонами дійсно виник спір та існує реальна загроза невиконання чи утруднення виконання можливого рішення суду про задоволення позову; з'ясувати обсяг позовних вимог, дані про особу відповідача, а також відповідність виду забезпечення позову, який просить застосувати особа, котра звернулася з такою заявою, позовним вимогам.

A2.1.1.

Вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову компанії «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» до компанії «ЕЛАН СОФТ ЛЛП», *апеляційний суд пересвідчився, що між цими сторонами дійсно існує спір, який розглядається в міжнародному комерційному арбітражі, та існує реальна загроза невиконання чи утруднення виконання можливого рішення суду про задоволення позову.*

Визначаючи вид забезпечення позову, апеляційний суд врахував положення частини другої статті 150 ЦПК України та вжив два види забезпечення позову, які передбачені частиною першої цієї статті: накладення арешту на майно у вигляді пшениці та заборона ТОВ Фірмі «Давос» і ДП «Морський торговельний порт «Усть-Дунайськ» вчиняти дії, направлені на передачу чи вивантаження цього майна.

Апеляційний суд з'ясував обсяг позовних вимог компанії «Софткоммодітіс Трейдинг Компані СА» та дійшов правильного висновку про співмірність виду забезпечення позову із пред'явленими позовними вимогами.

Разом із тим апеляційний суд, застосувавши зустрічне забезпечення у вигляді поруки, гарантував компанії «Елан Софт ЛПП» (Elan Soft LPP) реальну можливість захистити свої права у випадку, якщо вжиті заходи забезпечення позову виявляться необґрунтованими.

У зв'язку з викладеним апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку про наявність передбачених законом підстав для застосування заходів забезпечення позову.

Однак, призначивши заяву про забезпечення позову до розгляду в судовому засіданні з викликом сторін, апеляційний суд Одеської області розглянув цю заяву без участі особи, щодо якої застосовувалися заходи забезпечення позову, компанії «Елан Софт ЛПП» (Elan Soft LPP), та особи, якої може стосуватися заява, ТОВ Фірма «Давос».

Зазначені порушення апеляційного суду усунув Верховний Суд

під час перегляду ухвали про забезпечення позову в апеляційному порядку шляхом належного повідомлення всіх учасників про дату, час та місце розгляду справи, а також надання їм можливості ознайомитися з доводами апеляційних скарг, подати на них заперечення, усні та письмові пояснення по суті заяви.

Враховуючи наведене, встановивши, що оскаржувана ухвала постановлена з додержанням норм процесуального права, та дійшовши до висновку про відсутність підстав для скасування судового рішення, колегія суддів апеляційні скарги залишила без задоволення, а оскаржувану ухвалу – без змін.

В4. Постанова КЦС ВС від 26.09.2018, справа № 755/6749/15-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76885631>

26 вересня 2018 року КЦС ВС розглянув справу за клопотанням ЗАТ «Петер-Сервіс» про надання дозволу на примусове виконання арбітражного рішення та видачу виконавчого листа, боржник ПрАТ «Телесистеми України», і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

22 грудня 2013 року Німецькою інституцією з арбітражних справ ухвалено заключне арбітражне рішення в арбітражному процесі між ЗАТ «Петер Сервіс» та ПрАТ «Телесистеми України», яким боржнику присуджено сплатити ЗАТ «Петер-Сервіс» 116 358,68 дол. США та 18 171,65 євро.

Посилаючись на викладене, ЗАТ «Петер Сервіс» просило надати дозвіл на виконання на території України заключного арбітражного рішення Німецької інституції з арбітражних справ у арбітражному процесі між ЗАТ «Петер-Сервіс» та ПрАТ «Телесистеми України» та видати виконавчий лист.

Суди неодноразово розглядали цю справу. Ухвалою Дніпровського районного суду м. Києва, залишеною без змін апеляційним судом, клопотання ЗАТ «Петер Сервіс» задоволено.

Звертаючись з касаційною скаргою, боржник ПрАТ «Телесистеми України» посилався на те, що визнання та виконання рішення іноземного суду загрожує інтересам України, порушує її публічний порядок.

А3.6.3.

ОЦІНКА СУДУ

КЦС ВС звертає увагу, що *посилання на порушення публічного порядку може мати місце тільки у випадках, коли виконання іноземного арбітражного рішення несумісне з основами правопорядку держави.*

Та обставина, що стягувач ЗАТ «Петер-Сервіс» є компанією російської федерації, яка, у свою чергу визнана в Україні державою-агресором, не може слугувати підставою для невиконання договірних зобов'язань. ПрАТ «Телесистеми України» не надано суду жодного належного та допустимого доказу того, що надання дозволу на виконання рішення Німецької інституції з арбітражних справ створює загрозу для національної безпеки та економіки України.

У справі, що переглядається, принцип диспозитивності судового розгляду застосуванню не підлягає, оскільки визнання та надання дозволу на виконання арбітражного рішення за своєю правовою природою є втручанням у публічний порядок та суверенні права країни, в якій просять визнати арбітражне рішення та надати дозвіл на його виконання

Арбітражне рішення не суперечить публічному порядку України, її незалежності, цілісності, самостійності та недоторканості, конституційним правам, свободам, гарантіям, оскільки це рішення ухвалено виключно стосовно боржника як окремої юридичної особи та самостійного учасника господарського обороту, поширює свою дію тільки на боржника.

Враховуючи вищенаведені положення законодавства України, посилання на публічний порядок можуть мати місце тільки у випадках, коли виконання іноземного арбітражного рішення несумісне з основами правопорядку держави, а події, які сталися в Україні починаючи з лютого-березня 2014 року, та визнання російської федерації країною-агресором по відношенню до України не вплинули на приватноправові відносини, що склалися між ЗАТ «Петер-Сервіс» та ПрАТ «Телесистеми України» на підставі договору та на їх зобов'язання, що виникли на підставі цього договору.

Викладене дає підстави для висновку, що касаційна скарга підлягає залишенню без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

В5. Постанова КЦС ВС від 17.10.2018, справа № 761/10859/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77312943>

КЦС ВС розглянув справу за заявою ПрАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» про скасування рішення МКАС при ТПП України від 28 жовтня 2016 року у справі АС № 231у/2016, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 28 жовтня 2016 року в справі АС № 231у/2016 за позовом Sheekar Corporation GA до ПрАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» про стягнення заборгованості за поставлений товар ухвалено стягнути з ПрАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» на користь Sheekar Corporation GA 1 119 358 доларів США заборгованості за поставлений товар.

ПрАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» звернулося із заявою про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 28 жовтня 2016 року.

Відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив із відсутності підстав для скасування рішення МКАС при ТПП України від 28 жовтня 2016 року, встановлених у частині другій статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини 1 статті 20 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» сторони можуть на свій розсуд домовитись про місце арбітражу. В разі відсутності такої домовленості місце арбітражу визначається третейським судом з урахуванням обставин справи, включаючи фактор зручності для сторін.

Встановлено, що пунктом 12.2 укладеного між сторонами контракту визначено (мовою оригіналу): «Все споры, разногласия, или требования, возникающие по настоящему контракту или в связи с ним, в том числе касающиеся его исполнения, подлежат разрешению в Международном Коммерческом Арбитражном Суде при Торгово-промышленной Палате Украины, г. Киев, в соответствии с его регламентом. Арбитражный суд состоит из трех арбитров. Правом, регулирующим настоящий контракт, является право Украины. Язык

арбітражного розбирательства - руський».

A1.4.6.

Відповідно до частини першої статті 10 Регламенту Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України місцем арбітражу є м. Київ, Україна.

З огляду на викладене, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, дійшов правильного висновку, що *ні сторони, ні арбітражний суд не можуть змінити місце знаходження Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. При цьому місце арбітражу слід відрізнити від місця слухань, щодо яких сторони можуть прямо домовитись про їх проведення поза місцем знаходження МКАС.*

Оскільки підпорядкування спору Міжнародному комерційному арбітражному суду при Торгово-промисловій палаті України унеможлиблює вибір будь-якого іншого місця арбітражу, арбітражне застереження, наведене у пункті 12.2 контракту, не потребувало додаткового тлумачення.

При цьому судом встановлено, що заявник протягом арбітражного розгляду не подавав заперечення проти розгляду спору Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України.

Відповідно до статті 36 Регламенту цього суду, якщо сторона не заявляє у передбачений строк або, якщо такий строк не встановлено, то без невиправданої затримки, заперечення щодо недотримання протягом арбітражного розгляду, який відбувся у МКАС, будь-якого положення Регламенту, арбітражної угоди чи застосованих норм законодавства про міжнародний комерційний арбітраж, від яких сторони можуть відступати, вважається, що вона відмовилася від свого права на заперечення.

Відповідно до вимог статті 5 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» з питань, що регулюються цим Законом, ніяке судове втручання не повинно мати місця, крім як у випадках, коли воно передбачене в цьому Законі.

Будь-яка оцінка судом першої інстанції обставин арбітражного спору, повноти та належності доказів, які були подані сторонами арбітражного розгляду тощо, означала б неправомірне судове втручання, заборонене статтею 5 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», та порушення принципу юридичної визначеності судового рішення.

Отже, відмовляючи у задоволенні заяви, суд першої інстанції з висновками якого погодився апеляційний суд, на підставі належним

чином оцінених доказів, поданих сторонами (стаття 89 ЦПК України), з урахуванням встановлених обставин і вимог (статей 12, 81 ЦПК України), дійшов обґрунтованого висновку про те, що відсутні підстави для скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 28 жовтня 2016 року, встановлених частиною другою статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Вб. Постанова КЦС ВС від 24.10.2018, справа № 264/1297/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77801539>

24 жовтня 2018 року КЦС ВС розглянув справу за заявою АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 17 березня 2014 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 17 березня 2014 року стягнуто з ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» на користь АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» пеню за договором.

Однак відповідачем у справі у добровільному порядку таке рішення не виконано.

Суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, заяву АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» про примусове виконання рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 17 березня 2014 року повернув заявнику у зв'язку із тим, що до неї не додано виконавчий документ.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» встановлено перелік документів, аналогічний переліку документів, передбаченому Нью-Йоркською конвенцією 1958 року (стаття IV), які повинна подати компетентному суду сторона, що клопоче про визнання та виконання арбітражного рішення: 1) оригінал належним

чином засвідченого арбітражного рішення або належним чином засвідчену копію такого; 2) оригінал арбітражної угоди або належним чином засвідчену копію такої. Якщо арбітражне рішення або угода викладені іноземною мовою, сторона повинна подати належним чином засвідчений переклад цих документів на українську мову.

А3.4.1.

Будь-які додаткові вимоги до документів, передбачених Нью-Йоркською конвенцією 1958 року, або витребування додаткових документів є прямим порушенням Конвенції. Крім того, *інститут визнання і виконання іноземного арбітражного рішення не передбачає, що арбітражне рішення, винесене в одній державі, повинно бути виконуваним (мати силу виконавчого документа) у цій державі, як необхідна передумова для його визнання і примусового виконання на території інших держав.*

Заявником – АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» було подано всі документи, передбачені статтею IV Нью-Йоркської конвенції та статтею 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж»: зокрема, належним чином завірена копія рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 17 березня 2014 року, разом із довідкою про набрання цим рішенням законної сили, та належним чином завірена копія договору поставки від 13 жовтня 2011 року № 111823, який містить арбітражне застереження (пункт 11). Тому суди не мали правових підстав для залишення клопотання про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 17 березня 2014 року без розгляду та його повернення з мотивів неподання до клопотання оригіналу виконавчого документа (листа).

Неправомірність висновків судів попередніх інстанцій щодо необхідності надання разом із заявою про визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу виконавчого документа підтверджується також положеннями пункту 1 частини першої статті 3 Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до якого, виконавчі листи видаються судами у передбачених законом випадках на підставі рішень міжнародного комерційного арбітражу.

Враховуючи вищевикладене, суди попередніх інстанцій безпідставно залишили клопотання про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 17 березня 2014 року без розгляду, а тому рішення судів попередніх інстанцій постановлені з порушенням вимог законності

та обґрунтованості, передбачених статтею 213 ЦПК України 2004 року, і підлягають скасуванню на підставі статті 411 ЦПК України.

В7. Постанова КЦС ВС від 25.01.2019, справа № 796/165/18

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79573187>

25 січня 2019 року КЦС ВС розглянув справу за заявою юридичних осіб про визнання та надання дозволу на виконання рішення Арбітражного суду (м. Гаага, Королівство Нідерландів) про стягнення сум з боржника – російської федерації, в особі Міністерства юстиції російської федерації, як компенсації за відповідне нерухоме майно, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

2 травня 2018 року Арбітражним судом (м. Гаага, Королівство Нідерландів) у справі за позовом ряду юридичних осіб до російської федерації, в особі Міністерства юстиції російської федерації, ухвалено рішення, яким визнано, що відповідач незаконне експропріював майно позивачів у порушення статті 5 Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом російської федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій від 27 листопада 1998 року; присуджено позивачам компенсацію за їхні відповідні об'єкти нерухомості.

Апеляційний суд м. Києва задовольнив заяву позивачів про вжиття заходів забезпечення позову та наклав арешт на прості іменні акції ПАТ «Промінвестбанк», АТ «Сбербанк», АТ «ВТБ Банк».

Ухвалою Апеляційного суду міста Києва задоволено заяву про визнання та надання дозволу на виконання рішення Арбітражного суду (м. Гаага, Королівство Нідерландів) від 2 травня 2018 року та видано виконавчий лист.

ОЦІНКА СУДУ

В апеляційних скаргах на ухвалу суду про вжиття заходів забезпечення позову та ухвалу суду про визнання та надання дозволу на виконання рішення Арбітражного суду, ПАТ «Промінвестбанк», ОСОБА_6 посилаються на те, що оскільки заява про визнання та виконання арбітражного рішення по своїй суті є позовом, то положення частини першої статті 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» має охоплювати також і справи про визнання та виконання арбітражного

рішення.

Відповідно до частини першої статті 79 Закону України «Про міжнародне приватне право», пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором або законом України.

Міністерство юстиції російської федерації заявило, що не визнає юрисдикції Постійної палати Третейського суду у м. Гаага з розгляду позову ТОВ «Еверест Істейт» та інших до російської федерації, поданого відповідно до Угоди між Урядом російської федерації і Кабінетом Міністрів України про заохочення і взаємний захист інвестицій від 27 листопада 1998 року, так само як і арбітражне рішення.

Відповідно до статті 9 Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом російської федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій від 27 листопада 1998 року, ратифікованої законом України № 1302-XIV від 15 грудня 1999 року, «будь-який спір між однією з Договірних Сторін і інвестором іншої Договірної Сторони, що виникає в зв'язку з інвестиціями, включаючи спори, що стосуються розміру, умов або порядку виплати компенсації, передбаченої в Статті 5 цієї Угоди, або порядку здійснення переказу платежів, передбаченого в Статті 7 цієї Угоди, буде предметом письмового повідомлення, супроводжуваного докладними коментарями, які інвестор направить Договірній Стороні, що бере участь у спорі. Сторони в спорі будуть намагатися врегулювати такий спір по можливості шляхом переговорів. Якщо в такий спосіб спір не буде вирішено протягом шести місяців із дати письмового повідомлення, згаданого в пункті 1 цієї Статті, він буде переданий на розгляд у: а) компетентний суд або арбітраж Договірної Сторони, на території якої здійснені інвестиції; б) Арбітражний інститут Стокгольмської торговельної палати; в) арбітражний суд ad hoc відповідно до Арбітражного регламенту Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ). Арбітражне рішення буде остаточним і обов'язковим для обох сторін спору. Кожна з Договірних Сторін зобов'язується призвести таке рішення до виконання у відповідності зі своїм законодавством».

A3.11.1.

Включаючи до Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом

російської федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій від 27 листопада 1998 року арбітражне застереження та передбачаючи в ній остаточність і обов'язковість для обох сторін арбітражного рішення, ухваленого за результатами будь-якого спору, який впливає з цієї Угоди, боржник - російська федерація ipso facto надала згоду на відмову від видів імунітету держави, передбачених статтею 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» та Конвенцією ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 року: а) імунітету від пред'явлення позову до іноземної держави, б) імунітету від попереднього забезпечення позову, в) імунітету від примусового виконання судового рішення.

Враховуючи вищевикладене, колегія суддів відхиляє доводи апеляційних скарг про те, що оскаржувані ухвали суду винесені з порушенням статті 79 Закону України «Про міжнародне приватне право».

Верховний Суд погоджується з висновками ухвали суду про визнання на надання дозволу на виконання рішення Арбітражного суду.

Під час розгляду справи у Верховному Суді учасники справи, оспоруючи дійсність арбітражної угоди, разом з тим не надали суду належних доказів на спростування дійсності і/чи чинності арбітражної угоди, передбаченої статтею 9 Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом російської федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій від 27 листопада 1998 року, а також того, що виконання рішення Арбітражного суду (м. Гаага, Королівство Нідерландів) від 02 травня 2018 року буде суперечити публічному порядку України.

А3.6.2.

Як правило, *застереження про порушення публічного порядку як підстава для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, є своєрідним механізмом, який закріплює пріоритет державних інтересів над приватними і, таким чином, охороняє публічний порядок держави від будь-яких негативних впливів на нього. Застереження про публічний порядок у міжнародному цивільному процесі не допускає визнання на території держави рішення арбітражного суду, якщо в результаті його виконання буде вчинено дії, які прямо заборонені законом або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави.* Разом з тим, у цій справі боржником є не Україна, а російська федерація, факт агресивних дій якої на території Автономної Республіки Крим держави Україна підтверджено низкою документів міжнародних організацій та актами внутрішнього законодавства України. Рішення Арбітражного суду від 02 травня 2018 року про присудження суми як компенсації за незаконно експропрійоване російською федерацією майно позивачів на території Автономної

	Республіки Крим держави Україна стосується майна, яке належить саме боржнику - російській федерації.
A2.1.3.	<p><i>Водночас Верховний Суд зауважив, що апеляційний суд міста Києва, вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову, залишив поза увагою ту обставину, що такі процесуальні заходи можуть вживатися судом лише щодо майна, яке належить саме боржнику у справі.</i></p> <p>У цій справі боржником є російська федерація, а не інші іноземні чи українські юридичні особи.</p> <p>Відповідно, арешт як засіб забезпечення виконання арбітражного рішення щодо російської федерації є обґрунтованим тільки щодо майна, яке належить російській федерації. Акції та інше майно, яке належать не російській федерації, а іншим юридичним або фізичним особам, арешту не підлягають. Те саме стосується заборони вчиняти дії, направлені на відчуження певного майна.</p> <p>Вживаючи заходи забезпечення позову шляхом накладення арешту на акції ПАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк», АТ «ВТБ Банк» та АТ «Сбербанк», суд тим самим обмежив права фізичних та юридичних осіб - акціонерів цих банків, що може призвести до порушення статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка передбачає право кожної фізичної чи юридичної особи мирно володіти своїм майном.</p> <p>З урахуванням викладеного, суд приходять до висновку про наявність підстав для визнання та приведення до виконання в Україні рішення Арбітражного суду (м. Гаага, Королівство Нідерландів) від 02 травня 2018 року у справі за позовом ТОВ «Еверест Істейт», ПП «Едельвейс-2000», ПрАТ «Фортуна», ПрАТ «ЮБК-Інвест», ТОВ «Нива-Тур», ТОВ «Імме», ПП «Планета», ТОВ «Крим дівелопмент», ПрАТ «Аеробуд», ТОВ «Приватофіс», ТОВ «Дайріс», ТОВ «Ділайн ЛТД», ТОВ «Телекомпанія «Жиса», ТОВ «Приватленд», ТОВ з іноземними інвестиціями «Дан-панорама», ТОВ «Санаторій «Енергетик», ТОВ «КУА «Фінансовий капітал», ТОВ «КУА «Фінансовий вектор» та ОСОБА_4 до російської федерації.</p> <p>Суд також приходять до висновку про наявність підстав для накладення арешту на майно, яке знаходиться на території України та яке згідно із законом України належить на праві власності боржнику за вказаним рішенням Арбітражного суду - російській федерації, як заходу для забезпечення вимог стягувачів за вказаним арбітражним рішенням.</p> <p>У той же час арешт та заборона дій щодо відчуження майна, яке</p>

відповідно до українського законодавства належить іншим іноземним та українським юридичним і фізичним особам, є безпідставними, а тому ухвала Апеляційного суду м. Києва від 05 вересня 2018 року підлягає зміні.

В8. Постанова КЦС ВС від 06.02.2019, справа № 761/5425/16-ц

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79805738>

6 лютого 2019 року КЦС ВС розглянув справу за заявою ПАТ «Компанія «Райз» про скасування арбітражного рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 12 листопада 2015 року у справі за позовом Нусід Сербія д.о.о. (Nussed Serbia d.o.o.) до ПАТ «Компанія «Райз» про стягнення грошових коштів, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 12 листопада 2015 року за позовом Nuseed Serbia d.o.o. до ПАТ «Компанія «Райз» про стягнення грошових коштів позов задоволено частково, стягнуто з відповідача на користь позивача заборгованість.

Заявляючи вимогу про скасування указанного рішення, ПАТ «Компанія «Райз» вказувало про те, що оскільки сторонами у договорі купівлі-продажу, укладеному між ПАТ «Компанія «Райз» та Nuseed Serbia d.o.o., досягнуто згоди щодо проведення засідання арбітражного суду двома арбітрами, то розгляд справи Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України у складі одного арбітра є таким, що не відповідав угоді сторін, а тому це є підставою для скасування прийнятого рішення.

ОЦІНКА СУДУ

За умовами частини другої статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражне рішення може бути скасоване судом, зазначеним в пункті 2 статті 6, зокрема у разі, якщо сторона, що заявляє клопотання про скасування, подасть докази того, що: склад третейського суду чи арбітражна процедура не відповідали угоді сторін, якщо тільки така угода не суперечить будь-якому положенню цього Закону, від якого сторони не можуть відступати, або, за

відсутності такої угоди, не відповідали цьому Закону.

Відповідно до положень частини першої статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» у визнанні або у виконанні арбітражного рішення, незалежно від того, в якій державі воно було винесено, може бути відмовлено, якщо склад третейського суду або арбітражна процедура не відповідали угоді між сторонами або, за відсутності такої, не відповідали закону тієї держави, де мав місце арбітраж; або рішення ще не стало обов'язковим для сторін, або було скасовано, або його виконання зупинено судом держави, в якій або згідно із законом якої воно було прийнято.

Пунктами 9.1, 9.3 статті 9 договору купівлі-продажу від 03 січня 2013 року, укладеного між ПАТ «Компанія «Райз» та Nuseed Serbia d.o.o., передбачено, що засідання Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, який має компетенцію на вирішення спорів між сторонами, повинні проводитись відповідно з його Регламентом двома арбітрами, на підставі тексту цього контракту.

За змістом положень статті 4 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» сторона, яка знає про те, що яке-небудь положення цього Закону, від якого сторони можуть відступити, або яка-небудь вимога, згідно з арбітражною угодою, не були дотримані, і проте продовжує брати участь у арбітражному провадженні, не заявивши заперечень проти такого недотримання без виправданої затримки, а якщо для цього передбачено будь-який строк, то протягом цього строку, вважається такою, що відмовилась від свого права на заперечення.

Ухвалюючи рішення у справі, місцевий суд, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, вказавши на наявність правових підстав для задоволення заяви ПАТ «Компанія «Райз» про скасування рішення МКАС при ТПП України від 12 листопада 2015 року, не надав оцінки процесуальній поведінці відповідача в ході арбітражного провадження, відсутності з боку ПАТ «Компанія «Райз» заперечень з приводу складу арбітражного суду, повноважень одноособового арбітра, у тому числі і заперечень щодо дотримання процедури призначення сторонами, які реалізували своє право у передбаченому арбітражною угодою порядку, одного і того ж арбітра, не врахував обставин, за яких Президентом МКАС при ТПП України, з урахуванням призначеного кожною із сторін арбітра, визначено склад арбітражного суду. Також судами не враховано, що арбітражний розгляд був проведений арбітражним судом, до складу якого входив арбітр, призначений відповідачем (після того, як арбітра призначив позивач).

Суди також не надали оцінки процесуальній поведінці відповідача в ході арбітражного розгляду на відповідність принципу добросовісності. Відсутність заперечень ПАТ «Компанія «Райз» щодо складу арбітражного суду під час арбітражного провадження свідчить, що відповідач погодився на компетенцію саме одноособового складу МКАС при ТПП України для розгляду спору, який виник між сторонами.

Суд апеляційної інстанції не перевіряв правильність висновків суду першої інстанції, не надав належної оцінки доводам сторін, аргументам апеляційної скарги та формально погодився із висновком суду першої інстанції про наявність правових підстав для задоволення заяви ПАТ «Компанія «Райз» про скасування рішення МКАС при ТПП України від 12 листопада 2015 року, а тому висновок апеляційного суду про те, що місцевий суд правильно вирішив спір, є неправильним.

A4.2.1.

Колегія суддів вважає, що *процесуальна поведінка ПАТ «Компанія «Райз», яке реалізувало своє право на призначення арбітра, висловлювало заперечення по суті спору під час арбітражного провадження, однак не посилялось на дефекти складу арбітражного суду, а отримавши за результатами арбітражного розгляду невідгідне для себе рішення, використало притримані підстави для оскарження у державному суді рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, містить ознаки зловживання правом та не відповідає принципу добросовісності.*

В9. Постанова КЦС ВС від 28.03.2019, справа № 824/239/2018

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013018>

28 березня 2019 року КЦС ВС розглянув справу за заявою International Transit S.A.L. (Offshore) про визнання і надання дозволу на виконання рішення Арбітражного інституту Торгової палати Стокгольма від 19 вересня 2018 року у справі № V 2017/176 за позовом International Transit S.A.L. (Offshore) до ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат», Корпорації «Індустріальна спілка Донбасу» про стягнення коштів, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

19 вересня 2018 року Міжнародним комерційним арбітражем Торгової палати Стокгольма винесено остаточне рішення за позовом International Transit S.A.L. (Offshore) до ПАТ «ДМК», Корпорації

«Індустріальна спілка Донбасу» про стягнення коштів у зв'язку із невиконанням договору поставки та договору поруки від 17 вересня 2014 року.

Рішення суду набрало законної сили, є остаточним та підлягає негайному виконанню.

7 грудня 2018 року ПАТ «ДМК» звернувся до суду із клопотанням про зупинення провадження у цій справі.

Клопотання обґрунтоване тим, що рішення Арбітражного інституту Торгової палати Стокгольма від 19 вересня 2018 року ґрунтується на визнаному недійсним рішенням господарського суду договорі поставки, укладеного між ПАТ «ДМК» та International Transit S.A.L. (Offshore). Справа перебуває на розгляді у апеляційному господарському суді.

Отже, до моменту набрання законної сили рішення у справі існує об'єктивна неможливість вирішення цієї справи по суті, у зв'язку із чим існують підстави для зупинення провадження у справі.

Київський апеляційний суд зупинив провадження у справі до набрання законної сили рішення Господарського суду Донецької області від 10 листопада 2017 року у справі № 905/2247/17.

Звертаючись з апеляційною скаргою на рішення про зупинення провадження, International Transit S.A.L. (Offshore) вказував на те, що ухвала перешкоджає розгляду справи, оскільки у справах про визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу зупинення провадження можливе лише, якщо в провадженні компетентного суду є заява про скасування цього арбітражного рішення.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 251 ЦПК України, якою керувався суд апеляційної інстанції при постановленні оскаржуваної ухвали, суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі.

Проте, судом не враховано, що за структурою ЦПК України стаття 251, якою визначено обов'язок суду зупинити провадження у справі, міститься у Главі 8 Розділу III «Позовне провадження» і застосовується при розгляді справи судом у порядку позовного провадження.

Процесуальна процедура розгляду клопотання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу є спеціальною.

Частиною сьомою статті 477 ЦПК України передбачено, що суд може зупинити провадження у справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо в провадженні компетентного суду є заява про скасування цього рішення, - до набрання законної сили ухвалою суду, якою вирішена така заява.

А3.5.1.

Розділ IX ЦПК України не містить такої підстави зупинення провадження за заявою про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України рішення міжнародного комерційного арбітражу як неможливість розгляду цього клопотання до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського судочинства.

Крім того, порядок визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу регламентується міжнародними договорами, у даному випадку Нью-Йоркською Конвенцією про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року.

За змістом статті VI Нью-Йоркської Конвенції передбачено, що компетентна влада може, якщо буде вважати доцільним, відкласти розгляд питання про приведення до виконання рішення міжнародного арбітражу, якщо перед компетентною владою порушено питання про скасування чи призупинення виконання такого рішення.

За змістом статті VI Нью-Йоркської Конвенції та частини сьомої статті 477 ЦПК України, суд може зупинити провадження за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо в провадженні компетентного суду є заява про скасування цього рішення, - до набрання законної сили ухвалою суду, якою вирішена така заява.

Тобто єдиною підставою для зупинення провадження у процесі розгляду такої категорії заяв є наявність у провадженні компетентного суду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу, про визнання та надання дозволу на виконання якого здійснюється провадження.

Положення пункту б частини першої статті 251 ЦПК України не

підлягають застосуванню при вирішенні питання про наявність підстав для зупинення провадження за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

В10. Постанова КЦС ВС від 08.05.2019, справа № 761/39565/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81753120>

8 травня 2019 року КЦС ВС розглянув справу за заявою АТ «РН-Транс» про надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації (м. Москва) (далі – МКАС при ТПП РФ) від 20 квітня 2017 року.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між сторонами було укладено договір транспортної експедиції. У зв'язку з невиконанням ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» своїх зобов'язань за вищевказаним договором АТ «РН-Транс» звернулось до міжнародного арбітражу. Рішенням МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року позов АТ «РН-Транс» задоволено, стягнуто з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» заборгованість за договором.

Вищевказане рішення арбітражного суду набрало законної сили, проте боржником добровільно не виконується.

Суди попередніх інстанцій визнали рішення МКАС при ТПП РФ МКАС та надали дозвіл на його виконання.

Звертаючись з касаційною скаргою, ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» зазначало, що визнання й виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року суперечить публічному порядку, а також те, що МКАС при ТПП РФ ухвалив рішення щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею V Нью-Йоркської конвенції, статтею 478 ЦПК України та статтею 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» передбачено, що суд відмовляє у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, зокрема, якщо суд визнає, що визнання та виконання цього арбітражного рішення суперечить публічному порядку України.

Тягар доведення наявності підстав для відмови у визнанні і виконанні арбітражного рішення покладається на сторону, яка

	заперечує проти заяви стягувача.
АЗ.6.2.	<p><i>Застереження про порушення публічного порядку як підстава для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, є своєрідним механізмом, який закріплює пріоритет державних інтересів над приватними, охороняє публічний порядок держави від будь-яких негативних впливів на нього. Застереження про публічний порядок у міжнародному праві не допускає визнання на території держави рішення арбітражного суду, якщо в результаті його виконання буде вчинено дії, які прямо заборонені законом або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави.</i></p>
АЗ.10.1.	<p>У той же час необґрунтована відмова у наданні дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражного суду є свого роду блокуванням рішення і може, у випадку свавільного застосування, носити характер штучного нормативного бар'єру, який з точки зору міжнародного права є абсолютно недопустимим. Це блокування не тільки не відповідатиме цілям міжнародного арбітражу, але й буде порушувати законні права, які це арбітражне рішення може фактично надавати стягувачу в інших державах.</p> <p>Відмова у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання на території України арбітражного рішення може порушувати гарантії, передбачені частиною першою статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, становитиме непропорційне втручання у право власності стягувача на присуджені грошові кошти.</p> <p>Суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про те, що боржник не надав належних та допустимих доказів на підтвердження того, що спір, який виник між сторонами, не міг бути переданий на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, а виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2017 року про стягнення коштів з ТОВ «ІТЕК ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» суперечить публічному порядку України.</p> <p>ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» не довело, що визнання та виконання арбітражного рішення вплине на суспільні, економічні та соціальні основи діяльності держави Україна або в результаті його виконання будуть вчинені дії, які прямо заборонені законодавством України або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави Україна.</p>

В11. Постанова КЦС ВС від 23.05.2019, справа № 824/204/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82095434>

23 травня 2019 року КЦС ВС розглянув за заявою заявою Evcililer Kimya Madencilik VE DEG MET. SAN. TIC. A.S. (Евджілер Кімйа Маденджілік Ве Дег. Мет. Сан. Тідж. А.С.) про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 25 травня 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 25 травня 2018 року стягнуто з компанії Евджілер на користь ТОВ «Драгпром» збитки та відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору.

Заявник вказував, що рішення арбітражного суду підлягає скасуванню, оскільки, зокрема, арбітражне застереження, як і сам договір, є недійсними, оскільки договір підписаний не уповноваженою особою зі сторони компанії.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктом 8.1 укладеного між сторонами договору, цей договір регулюється чинним матеріальним правом України.

Відповідно до частини першої статті 215 ЦК України підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою-третьою, п'ятою та шостою статті 203 цього Кодексу.

Частиною другою статті 203 ЦК України встановлено, що особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності.

За змістом частини другої та третьої статті 215 ЦК України недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається. Якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин).

ЦК України виділяє такі види нікчемних правочинів: вчинений з порушенням обов'язкової письмової та нотаріальної форми (статті 218, 219, 220); вчинений малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності (стаття 221); вчинений у випадках, передбачених законом, без

дозволу органу опіки та піклування (стаття 224); недієздатною фізичною особою (стаття 226); правочин, що порушує публічний порядок (стаття 228); удаваний правочин (стаття 235).

A4.2.2.

Установивши, що такої підстави недійсності договору, як укладення договору неуповноваженою на це особою, законодавством не встановлено, апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку про відсутність правових підстав для скасування оскаржуваного рішення арбітражного суду на підставі підпункту «а» пункту 1 частини другої статті 459 ЦПК України. При цьому суд правильно виходив з того, що *підписання угоди неуповноваженою на це особою саме по собі не свідчить про нікчемність укладеної між сторонами угоди та не може бути підставою для скасування арбітражного рішення відповідно до норм процесуального законодавства.*

Крім того, *при розгляді спору МКАС при ТПП України відповідач, висуваючи заперечення проти позову, не заперечував щодо дійсності укладеної між сторонами угоди, зокрема з підстав підписання її неуповноваженою на це особою зі сторони компанії.*

В12. Постанова КЦС ВС від 05.06.2019, справа № 761/45271/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82703108>

5 червня 2019 року КЦС ВС розглянув касаційну скаргу компанії Almira Holdings (Cyprus) Limited на ухвалу Шевченківського районного суду м. Києва від 22 червня 2018 року та постанову Київського апеляційного суду від 07 листопада 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 20 липня 2017 року відмовлено у задоволенні позовної заяви компанії Almira Holdings (Cyprus) Limited до ПАТ «Креді Агріколь Банк» про визнання недійсним пункту 3.2 договору поруки.

Звертаючись до суду із заявою про скасування такого рішення, заявник вважав, що це рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України суперечить публічному порядку України, оскільки ухвалене з таким тлумаченням та застосуванням норм цивільного законодавства України, зокрема статті

559 ЦК України в частині припинення поруки унаслідок збільшення обсягу відповідальності поручителя, які суперечать загально прийнятому правопорядку та судовій практиці в Україні.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною першою статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» оспорювання в суді арбітражного рішення може бути проведено тільки шляхом подання клопотання про скасування згідно з пунктами 2 та 3 цієї статті.

A4.1.2.

Рішення державного суду про скасування арбітражного рішення як результат розгляду справи про оспорювання цього рішення може бути винесено лише за наявності (доведеності) однієї з підстав, передбачених частиною другою статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», частиною другою статті 459 ЦПК України.

Отже, законодавство України, допускаючи оспорювання арбітражного рішення шляхом подання клопотання про його скасування, визначає вичерпний перелік підстав, за наявності однієї з яких арбітражне рішення може бути скасоване.

Зокрема, рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути скасовано у разі, якщо суд визначить, що арбітражне рішення суперечить публічному порядку України (підпункт «б» пункту 2 частини другої статті 459 ЦПК України). Аналогічне положення закріплено у пункті 2 частини другої статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Компанія Almira Holdings (Cyprus) Limited, звертаючись до суду із заявою про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 20 липня 2017 року, посилалася саме на те, що вказане арбітражне рішення суперечить публічному порядку. Предметом спору у справі, яку розглядав Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України, є визнання недійсним пункту 3.2 договору поруки.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що справа за позовом компанії Almira Holdings (Cyprus) Limited до ПАТ «Креді Агріколь Банк» про визнання недійсним пункту 3.2 договору поруки, укладеного 07 листопада 2012 року, розглянута відповідно до вимог Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та не суперечить публічному порядку.

Колегія суддів вважає, що суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про залишення заяви компанії Almira Holdings

(Cyprus) Limited без задоволення.

Виходячи зі змісту поданих компанією Almira Holdings (Cyprus) Limited заяви про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 20 липня 2017 року, апеляційної та касаційної скарг, *заявник при обґрунтуванні необхідності скасування арбітражного рішення фактично висловлює незгоду із його суттю - висновками, які було зроблено за результатами арбітражного розгляду справи, і заявляє вимогу про перегляд справи і переоцінку доказів. Однак, враховуючи правову природу арбітражу та обов'язковість укладеної сторонами арбітражної угоди, такі процесуальні дії є неприпустимими для суду загальної юрисдикції при розгляді цієї категорії справ.*

В13. Постанова КЦС ВС від 05.12.2019, справа № 824/131/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86400875>

КЦС ВС розглянув справу за заявою «Вітковице Стіл а.с.» [Vitkovice, Steel a.s.] (Чеська республіка) про надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 25 квітня 2018 року у справі АСН№323у/2017 про стягнення заборгованості за контрактом про поставку товарів (металопродукції) та витрат зі сплати арбітражного збору, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між «Вітковице Стіл а.с.» [Vitkovice Steel, a.s.] (покупець) та ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» (продавець) було укладено контракт №DMKD/Vitkovice на поставку товару (металопродукції).

Рішенням МКАС при ТПП України від 25 квітня 2018 року було стягнуто з ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» на користь Вітковице Стіл, а.с. [Vitkovice Steel, a.s.] заборгованість за контрактом, а також відшкодування витрат по сплаті арбітражного збору.

Київський апеляційний суд заяву задовольнив, визнав і надав дозвіл на виконання рішення МКАС при ТПП України від 25 квітня 2018 року в справі АСН№323у/2017.

Звертаючись з апеляційною скаргою, представник боржника зазначив, що судом першої інстанції не було враховано приписів Закону України «Про банкрутство», статтю 19 якого вводиться мораторій на

задоволення вимог кредиторів, отже на його думку на сьогоднішній день виключно до компетенції Господарського суду Дніпропетровської області, у межах справи про банкрутство ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» відноситься розгляд всіх спорів з майновими вимогами до останнього.

ОЦІНКА СУДУ

Процедура визнання та виконання рішення – це окремий вид непозовного цивільного судочинства. Законодавство не передбачає іншого порядку, або будь-яких виключень із встановленого ЦПК порядком надання дозволу та примусове виконання міжнародного арбітражу. Зокрема, наявність процедури банкрутства підприємства - боржника, не виключає можливості примусового виконання рішення міжнародного арбітражу.

Визнання та надання дозволу на примусове виконання арбітражних рішень в Україні регулюється відповідними положеннями Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», Розділу VIII ЦПК, а також міжнародними договорами України, зокрема, Нью-Йоркською Конвенцією про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року.

Зазначені нормативні акти передбачають виключний та достатньо вузький перелік підстав, за яких суд може відмовити у визнанні чи наданні дозволу на примусове виконання арбітражного рішення. Порушення процедури банкрутства боржника не належить до таких. Законодавство про банкрутство також не містить спеціальних положень, що перешкоджають або будь-яким іншим чином впливають на ініціювання процедури надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного арбітражу щодо боржника, стосовно якого порушено справу про банкрутство в Україні. Дана позиція підтверджується судовою практикою судів вищої інстанції та закріплена в Узагальненнях про практику розгляду справ оспорювання рішень МКАС при ТПП України та про визнання та виконання рішень міжнародних та іноземних арбітражів, викладених у постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 грудня 2015 року №11.

Так, у п. 9 вказаних Узагальнень зазначено, що суди також повинні мати на увазі, що порушення справи про банкрутство і звернення кредитора до господарського суду з вимогою про визнання кредитних вимог за іноземним рішенням не є підставою для відмови у вирішенні заяви про визнання та звернення до виконання зазначеного

іноземного рішення).

Також слід зазначити, що відповідно до частини четвертої статті 10 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, вирішує усі майнові спори з вимогами до боржника, в даному ж випадку Київським апеляційним судом вирішувалось питання визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, майновий спір з вимогами до боржника між сторонами у цій справі був вирішений до моменту порушення провадження у справі про банкрутство.

Більш того арбітражне рішення, незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнається обов'язковим і виконується на території України з дотриманням спеціальної процедури, порушень якої не встановлено.

A3.10.2.

Отже, враховуючи положення законодавства про банкрутство та про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішень іноземних арбітражних судів, ініціювання процедури банкрутства не може бути підставою для відмови у наданні дозволу на примусове виконання арбітражного рішення щодо цього боржника.

B14. Постанова КЦС ВС від 13.02.2020, справа № 824/100/19

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87760125>

13 лютого 2020 року КЦС ВС розглянув справу за заявою АТ «Авіа-Фед-Сервіс» про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 12 січня 2018 року у справі за позовом АТ «Авіа-Фед-Сервіс» до ДАХК «Артем» про стягнення заборгованості, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

АТ «Авіа-Фед-Сервіс» звернулося до апеляційного суду із заявою про визнання та надання дозволу на виконання на території України рішення МКАС при ТПП РФ у справі за позовом АТ «Авіа-Фед-Сервіс» до ДАХК «Артем» про стягнення заборгованості.

Київський апеляційний суд задовольнив заяву АТ «Авіа-Фед-Сервіс», визнав і надав дозвіл на виконання рішення МКАС при ТПП РФ.

Водночас боржник вважає, зокрема, що рішення МКАС при ТПП РФ суперечить публічному порядку України, оскільки стягувач – АТ

«Авіа-Фед-Сервіс» є компанією російської федерації, яка визнана в Україні державою-агресором, до якого застосовано санкції на підставі рішень РНБО від 14 травня 2018 року та від 21 червня 2018 року.

ОЦІНКА СУДУ

Публічний порядок як перешкода для виконання арбітражного рішення пов'язується з визначенням міжнародного публічного порядку, який слід розуміти як сукупність визнаних державою принципів і правил, які можуть перешкоджати визнанню та виконанню арбітражних рішень, винесених міжнародним комерційним арбітражем, якщо визнання та виконання призведе до порушення цих принципів або у процесуальному плані, або в частині змісту самого рішення. Міжнародний публічний порядок будь-якої країни включає, зокрема, правила, які забезпечують фундаментальні політичні, соціальні та економічні інтереси держави (правила про публічний порядок).

Одним із нових аспектів публічного порядку в Україні є санкційне регулювання, яке з'явилося із прийняттям Закону України «Про санкції» внаслідок збройної агресії щодо України.

Імперативною перешкодою для визнання та виконання рішення іноземного суду є обставини, визначені у частині другій статті 81 Закону України «Про міжнародне приватне право», зокрема, у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу, внесеного до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, на користь юридичної особи держави-агресора.

Суд вважає безпідставними посилання суду першої інстанції та АТ «Авіа-Фед-Сервіс» на те, що Закон України «Про міжнародне приватне право» не застосовується до правовідносин з приводу виконання рішень міжнародних арбітражних судів, оскільки розділ XIII цього закону «Визнання та виконання рішень іноземних судів», який регулює порядок поширення законної сили рішення іноземного суду на територію України та його виконання, стосується також і рішень іноземних арбітражів, про що прямо зазначено у частині першій статті 81 вказаного закону. Рішення іноземних арбітражів, які, серед інших, визначені у статті 81 цього Закону, можуть бути визнані та виконані в Україні у порядку, встановленому законом України (стаття 82 Закону України «Про міжнародне приватне право», глава 3 розділу IX ЦПК України).

ДАХК «Артем» відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 року «Про затвердження переліку підприємств, установ та організацій оборонно-промислового комплексу»

включено до зазначеного переліку як підприємство оборонно-промислового комплексу України, а відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 року № 83 «Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» - до переліку об'єктів, які здійснюють діяльність у сфері оборони та мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави.

АТ «Авіа-Фед-Сервіс» є юридичною особою, зареєстрованою у російській федерації та внесеною до списку юридичних осіб, до яких застосовуються обмежувальні заходи (санкції) відповідно до рішення РНБО України від 02 травня 2018 року.

Колегія суддів вважає, що матеріали справи містять достатньо доказів про те, що у випадку визнання та виконання рішення МКАС при ТПП РФ з державного підприємства, яке має стратегічне значення для оборони держави, відбудеться стягнення коштів на користь зареєстрованої у державі-агресорі юридичної особи, що замовляє товари військового призначення і права якої щодо її майна, торгівельної активності та фінансових зобов'язань на підставі Закону України «Про санкції» є тимчасово обмеженими з огляду на потребу України в захисті інтересів суспільства та держави від загроз національній безпеці, зокрема, безпеці людей, які проживають на території України.

A3.6.12.

При цьому суд виходить з того, що *застосування строкових спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів по відношенню до АТ «Авіа-Фед Сервіс» на підставі Закону України «Про санкції» свідчить про те, що дії цієї особи створюють зазначені вище загрози, внаслідок чого виконання рішення МКАС при ТПП РФ порушуватиме правила України про публічний порядок, а саме фундаментальні політичні інтереси держави у забезпеченні національної безпеки, у тому числі безпеці людей, які проживають на її території.*

Не ґрунтуються на вимогах закону посилання суду першої інстанції та стягувача на ті обставини, що застосування санкцій до стягувача є підставою для зупинення виконання або нездійснення примусових заходів щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонного комплексу і стосується органів, які здійснюють примусове виконання рішень і не можуть бути підставою для невизнання рішення міжнародного арбітражного суду. Колегія суддів зауважує, що визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу є компетенцією суду, а не органів, які здійснюють примусове виконання судових рішень. Тому

обов'язок тимчасово обмежити можливість стягнення коштів з підприємства, яке здійснює діяльність у сфері оборони та має стратегічне значення для безпеки України, на користь підприємства держави-агресора, що купує товари військового призначення, покладається насамперед на суд, який у межах чітко визначеного строку дії санкцій щодо АТ «Авіа-Фед-Сервіс» не вправі надати дозвіл на визнання та виконання рішення МКАС при ТПП РФ.

За таких обставин колегія суддів визнає обґрунтованими доводи апеляційної скарги про те, що визнання та виконання рішення МКАС при ТПП РФ суперечитиме публічному порядку України. Тому судові рішення суду першої інстанції підлягає скасуванню з ухваленням нового про відмову у задоволенні заяви про надання дозволу на визнання та виконання рішення МКАС при ТПП РФ.

Колегія суддів також зауважує, що *обмежувальні заходи (санкції), вжиті Україною щодо стягувача, не припиняють зобов'язання боржника, як і не унеможливають виконання ним на території України рішення МКАС при ТПП РФ після зняття санкцій зі стягувача.*

Ураховуючи викладене, відмова у задоволенні заяви про визнання та надання згоди на примусове виконання на території України рішення МКАС при ТПП РФ є пропорційною легітимній меті втручання у право мирного володіння майном стягувача з метою контролю за користуванням цим майном відповідно до загальних інтересів і не становитиме для стягувача надмірний тягар. Тимчасова неможливість виконання рішення МКАС при ТПП РФ як такого, що суперечить публічному порядку України, дозволяє досягнути вказану легітимну мету, оскільки під час існування конфлікту з державою-агресором унеможливорює фінансування підприємством оборонно-промислового комплексу України, яке має стратегічне значення для її безпеки, підсанкційної юридичної особи, що замовляє товари військового призначення та тим самим зміцнює оборонний комплекс держави-агресора на шкоду національній безпеці України.

З огляду на характер спірних правовідносин, установлені судом обставини та застосовані правові норми, немає невідповідності між заходом втручання держави у право власності стягувача та метою такого втручання. Відтак, Верховний Суд у складі колегії суддів погоджується з аргументами боржника про те, що визнання та виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 12 січня 2018 року, зміненого постановою цього ж суду від 16 серпня 2019 року,

порушуватиме публічний порядок, встановлений в Україні.

В15. Постанова КЦС ВС від 26.02.2020, справа № 756/618/14-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88322319>

26 лютого 2020 року КЦС ВС розглянув заяву АТ «Перший інвестиційний банк» про перегляд за нововиявленими обставинами постанови Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі за клопотанням компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» про визнання та надання дозволу на виконання рішень іноземного суду, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Міжнародним арбітражним центром при Федеральній палаті економіки Австрії прийнято рішення у справі за позовом компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» до АТ «Перший інвестиційний банк» про стягнення заборгованості на підставі банківської гарантії.

Суд касаційної інстанції задовольнив клопотання компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» про визнання та звернення до виконання рішень іноземного суду.

У грудні 2019 року до Верховного Суду від АТ «Перший інвестиційний банк» надійшла заява про перегляд постанови Верховного Суду від 27 березня 2019 року за нововиявленими обставинами.

В обґрунтування заяви вказано, що, задовольняючи клопотання компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.», Верховний Суд виходив з дійсності арбітражного застереження, викладеного у банківській гарантії, яке належним чином підтверджує досягнення сторонами згоди передавати усі спори щодо цієї гарантії на розгляд арбітражу Арбітражного Центру Австрійської Федеральної Економічної Палати. На думку заявника, встановлення судовим рішенням фальшивості банківської гарантії є нововиявленою обставиною, істотною для розгляду цієї справи.

ОЦІНКА СУДУ

Приймаючи постанову від 27 березня 2019 року, Верховний Суд виходив з того, що банківська гарантія із викладеним у ній арбітражним застереженням є офіційним документом, який, крім іншого, підтверджує зобов'язання АТ «Перший інвестиційний банк» передавати усі спори щодо

цієї гарантії на вирішення до Міжнародного арбітражного центра при Федеральній палаті економіки Австрії згідно з законодавством Австрії.

Касаційний суд вважав, що вказане положення гарантії за своєю правовою природою є автономною арбітражною угодою, яка в силу вимог Конвенції про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк) підтверджує правомірність вирішення справи про стягнення грошових коштів за вказаною банківською гарантією Міжнародним арбітражним центром при Федеральній палаті економіки Австрії.

Разом з тим, фальшивість як ознака документа полягає у тому, що його походження, реквізити і зміст зафіксованої операції не відповідають дійсності, тобто є завідомо неправдивими.

Касаційний суд приходить до висновку, що встановлений рішенням суду факт фальшивості банківської гарантії із викладеним у ній арбітражним застереженням є істотною для справи нововиявленою обставиною, яка підлягає урахуванню при вирішенні клопотання компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» про визнання та звернення до виконання рішень іноземного суду.

За змістом статті 2 Конвенції про визнання та звернення до виконання рішень іноземного суду зобов'язанням України як учасниці Конвенції є визнання на своїй території арбітражних угод, під якими розуміється оформлена окремо, або як застереження у іншому договорі, або у результаті обміну листами і телеграмами домовленість сторін щодо передачі всіх чи певних спорів з будь-яких конкретних договірних чи інших правовідносин на розгляд арбітражу.

Проте якщо такий документ є фальшивим, тобто складеним і виданим певною службовою особою без відома та згоди тієї особи, у трудових правовідносинах із якою вона перебуває, із умисним внесенням до нього завідомо неправдивих відомостей, то зафіксована у цьому документі інформація не відповідає дійсності і не підтверджує жодне зобов'язання.

Конвенція про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк), презюмуючи обов'язковість виконання іноземних арбітражних рішень, передбачає перелік підстав, за яких компетентний суд може відмовити у визнанні та виконанні арбітражного рішення.

Арбітражна угода між компанією «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» і АТ «Перший інвестиційний банк» викладена у банківській гарантії і Верховний Суд, задовольняючи клопотання і надаючи дозвіл на виконання прийнятих Міжнародним арбітражним центром при

Федеральній палаті економіки Австрії рішень, виходив з того, що це офіційний документ із зафіксованими у ньому зобов'язаннями сторін.

A1.2.2.

За загальними принципами теорії договірних зобов'язань невідповідність дійсності основного контракту автоматично свідчить про невідповідність дійсності і його частин, у тому числі викладеного у ньому арбітражного застереження. У такому випадку принцип автономності арбітражного застереження не має правового значення, так як увесь документ у цілому є фальшивим.

Фальшивість банківської гарантії із викладеним у ній арбітражним застереженням свідчить про те, що АТ «Перший інвестиційний банк» не гарантувало компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» належного виконання ПП «Flesch» жодних зобов'язань і не досягало згоди про передачу спорів щодо цієї гарантії на вирішення до Арбітражного Центру Австрійської Федеральної Економічної Палати згідно з законодавством Австрії.

Вказане свідчить про існування визначеної пунктом «а» частини першої статті 5 Конвенції про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк) підстави для відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання на території України рішень Міжнародного арбітражного центру при Федеральній палаті економіки Австрії від 17 січня 2011 року, 28 лютого 2011 року та 6 червня 2012 року, що є підставою для задоволення заяви АТ «Перший інвестиційний банк» про перегляд за нововиявленими обставинами постанови Верховного Суду від 27 березня 2019 року, якою задоволено клопотання компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» про визнання і надання дозволу на виконання вказаних рішень.

Конвенція про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк) ставить можливість визнання і надання дозволу на виконання іноземного арбітражного рішення на території іншої держави у пряму залежність від існування арбітражної угоди (застереження), а відсутність такої домовленості сторін виключає можливість задоволення відповідного клопотання.

Банківська гарантія, яка містить арбітражне застереження і якою обґрунтовує наявність домовленості із АТ «Перший інвестиційний банк» щодо передачі усіх спорів про цю гарантію на розгляд арбітража компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.», є сфальшованим офіційним документом, зміст якого і зафіксована у ньому операція не відповідають дійсності.

Вказаний документ не є таким, що дійсно походить від АТ

«Перший інвестиційний банк», тому не фіксує волевиявлення цією юридичної особи на вступ у договірні правовідносин на визначених у ньому умовах, у тому числі щодо передачі спорів на розгляд арбітража.

Протягом усього часу розгляду справи у Міжнародному арбітражному центрі при Федеральній палаті економіки Австрії та вирішення цього клопотання судами першої, апеляційної та касаційної інстанцій банк заперечував існування домовленості із компанією «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» як щодо гарантування банком належного виконання поручителем ПП «Flesch» зобов'язань перед компанією, так і щодо передачі спорів з приводу невиконання цих зобов'язань на розгляд арбітражу.

За таких обставин сфальшований документ - банківська гарантія - не може підтверджувати обставини, якими обґрунтувала дане клопотання компанія «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» і підтвердження яких є необхідним для визнання і надання дозволу на виконання на території України рішень Міжнародного арбітражного центру при Федеральній палаті економіки Австрії від 17 січня 2011 року, 28 лютого 2011 року та 6 червня 2012 року.

З урахуванням викладеного, дійшовши висновку про неможливість задоволення клопотання компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.» у зв'язку з відсутністю між сторонами дійсної арбітражної угоди (застереження), касаційний суд приходять до висновку про скасування ухвали Оболонського районного суду м. Києва від 15 травня 2017 року, ухвали Апеляційного суду міста Києва від 5 липня 2017 року та постанови Верховного Суду від 27 березня 2019 року і прийняття нового судового рішення про відмову у задоволенні клопотання компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.Х.».

В16. Постанова КЦС ВС від 19.03.2020, справа № 824/146/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749651>

19 березня 2020 року КЦС ВС розглянув справу за заявою АТ «Норметімпекс», боржник: ПрАТ «Запоріжтрансформатор», про визнання і надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 26 листопада 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішеннями Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 02 жовтня 2015 року та 27 жовтня 2015 року з ПрАТ «Запоріжтрансформатор» на користь АТ «Норметімпекс» було стягнуто заборгованість за Договорами поставки. Вказані рішення були визнані на території України та виконані боржником у добровільному порядку 15 березня 2018 року та 02 лютого 2018 року відповідно.

Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 26 листопада 2018 року з ПрАТ «Запоріжтрансформатор» на користь АТ «Норметімпекс» було стягнуто та витрати на сплату реєстраційного та арбітражного зборів.

Ухвалою Київського апеляційного суду визнано та надано дозвіл на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 26 листопада 2018 року.

Звертаючись з апеляційною скаргою, ПрАТ «Запоріжтрансформатор» зазначало, що Рішенням РНБО від 02 травня 2018 року «Про застосування та скасування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію Указом Президента України № 126 від 14 травня 2018 року, до фізичних осіб, перелік яких визначено в Додатку № 1 до Рішення РНБО, застосовано персональні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції). У вказаному переліку, серед інших, зазначені ОСОБА_1 та ОСОБА_2, які є бенефіціарними власниками стягувача. Відповідно до Рішення РНБО, до вказаних осіб, серед іншого, застосовано наступні персональні санкції: блокування активів - тимчасове обмеження права особи користуватися і розпоряджатися належним йому майном; запобігання виведенню капіталів за межі України. З урахуванням викладених обставин, боржник стверджує, що правовими наслідками визнання та надання дозволу на виконання арбітражного рішення стане виведення капіталу (грошових коштів) за межі України, що суперечитиме публічному порядку України.

ОЦІНКА СУДУ

Під публічним порядком слід розуміти правопорядок держави, визначені принципи і засади, які становлять основу існуючого у ній ладу (стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканості, а також основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо).

Із системного аналізу положень Закону України «Про санкції» та Рішення РНБО, яке приймалося на підставі статті 5 вказаного закону, слідує, що спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) встановлюються на певний строк (у випадку з ОСОБА_1 та ОСОБА_2 – на три роки), що свідчить про їх тимчасовий характер. У зв'язку з цим, застосування санкцій не звільняє особу від виконання зобов'язань, а є, за своєю правовою природою, відстроченням виконання певних зобов'язань, відкладенням здійснення певних дій на певний період на підставі спеціального нормативного акту (Рішення РНБО).

АЗ.6.11.

Тобто, Закон України «Про санкції» та Рішення РНБО не передбачають звільнення юридичних осіб України від виконання зобов'язань за укладеними ними угодами. Як наслідок, навіть за умови застосування санкцій за Рішенням РНБО щодо стягувача, відповідний факт не міг би свідчити про те, що арбітражне рішення, яким передбачається стягнення коштів з боржника, суперечило б публічному порядку України та, відповідно, призводило би до відмови у визнанні та наданні дозволу на його виконання в Україні.

Стягувач не включений до списку юридичних осіб, затвердженого Рішенням РНБО, щодо яких застосовуються персональні спеціальні економічні та інші заходи (санкції).

В той же час, ні Рішенням РНБО, ні будь-яким іншим нормативно-правовим актом України не передбачена можливість застосування відповідних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) щодо фізичних та/або юридичних осіб, які тим чи іншим чином є пов'язаними з фізичними чи юридичними особами, включеними до відповідних санкційних списків, затверджених Рішенням РНБО.

Таким чином, персональні економічні санкції, які були застосовані до ОСОБА_1 та ОСОБА_2, не застосовуються та не мають застосовуватися до стягувача.

Враховуючи наведене, встановивши відсутність підстав для скасування судових рішень, Верховний Суд дійшов висновку про залишення апеляційних скарг без задоволення, а ухвал апеляційного суду – без змін.

В17. Постанова КЦС ВС від 19.03.2020, справа № 824/79/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88401411>

КЦС ВС розглянув справу за заявою іноземного підприємства «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» про визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення МКАС при ТПП України від 30 березня 2018 року у справі за позовом іноземного підприємства «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» до компанії CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED (Республіка Кіпр) про стягнення коштів, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 30 березня 2018 року у справі АС № 268к/2017 відмовлено в задоволенні позову ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» до CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED про стягнення коштів на виправлення дефектів майна. Стягнуто з ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» на користь CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED 8 286,13 євро, що становить 30 % заявлених відповідачем вимог щодо компенсації витрат відповідача на юридичні послуги у зв'язку з супроводженням цієї справи.

Разом з тим, за договором про відступлення права вимоги, укладеним між компанією CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED (Республіка Кіпр) і ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА», компанія CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED (Республіка Кіпр) відступила на користь ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА» право на стягнення заявлених вимог щодо компенсації витрат відповідача на юридичні послуги за рішенням МКАС при ТПП України від 30 березня 2018 року у розмірі 8 286,13 євро.

У травні 2019 року ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» звернулося до апеляційного суду із заявою про надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 30 березня 2018 року на користь належного стягувача – ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА».

Київський апеляційний суд таку заяву залишив без задоволення, мотивувавши тим, що правові підстави для задоволення заяви ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» про визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 30 березня 2018 року у справі АС № 268к/2017 за позовом ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» до компанії CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED (Республіка Кіпр), відсутні, оскільки заявник просив надати дозвіл на виконання рішення арбітражного суду на користь особи,

яка не була стороною у арбітражній справі. При цьому судового рішення про заміну стягувача безпосередньо за арбітражним рішенням, заявник не надав.

А3.10.4.

ОЦІНКА СУДУ

Звертаючись із заявою про визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення МКАС при ТПП України від 30 березня 2018 року, ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» просило надати дозвіл на виконання рішення не на користь стягувача, яким за вказаним рішенням є CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED, а на користь ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА», яке не було стороною в арбітражній справі АС № 268к/2017.

На підставу правомірності заяви про надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 30 березня 2018 року у арбітражній справі АС № 268к/2017, ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» посилалося на те, що за договором про відступлення права вимоги компанія CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED відступила на користь ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА» право на стягнення заявлених відповідачем вимог щодо компенсації витрат відповідача на юридичні послуги за рішенням МКАС від 30 березня 2018 року у розмірі 8 286,13 євро.

На підтвердження зазначених обставин боржником надано лист компанії CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED до ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед», яким компанія CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED повідомляла про те, що вирішила передати свої права за арбітражним рішенням компанії ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА» відповідно до договору про передачу прав та просила ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» звернутись до суду з клопотанням на визнання й схвалення добровільного виконання арбітражного рішення й перевести в найкоротші строки суму у розмірі 8 268,13 євро на рахунок компанії ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА».

Разом з тим, договору про відступлення права вимоги, укладеного між компанією CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED та ТОВ «КОНТУРГЛОБАЛ СОЛУШНС УКРАЇНА», а також арбітражного рішення про передачу таких прав матеріали справи не містять.

При таких обставинах суд першої інстанції, повно встановивши та дослідивши матеріали справи, оцінивши надані сторонами докази, дотримуючись норм матеріального і процесуального права, дійшов обґрунтованого висновку *про відсутність правових підстав для задоволення заяви ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» про*

визнання і надання дозволу на добровільне виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України у справі АС № 268к/2017 за позовом ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» до компанії CONTOURGLOBAL SOLUTIONS HOLDINGS LIMITED (Республіка Кіпр).

В18. Постанова КЦС ВС від 30.06.2020, справа № 796/129/2018

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90169013>

30 червня 2020 року КЦС ВС розглянув справу за заявою ЗАТ «Тінвестплюс» (Литовська Республіка) про визнання і надання дозволу на виконання рішення Вільнюського комерційного арбітражного суду від 16 квітня 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Одночасно із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення Вільнюського комерційного арбітражного суду від 16 квітня 2018 року ЗАТ «Тінвестплюс» (Литовська Республіка) просило вжити заходи забезпечення позову.

Ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 31 травня 2018 року накладено арешт на грошові кошти, що належать ТОВ «Спецпроект».

Ухвалою Київського Апеляційного суду від 31 жовтня 2018 року заяву ЗАТ «Тінвестплюс» (Литовська Республіка) про визнання і надання дозволу на виконання рішення Вільнюського комерційного арбітражного суду від 16 квітня 2018 року у справі № 368 за позовом ЗАТ «Тінвестплюс» (Литовська Республіка) до ТОВ «Спецпроект» (Україна) про стягнення боргу задоволено.

У лютому 2020 року ТОВ «Спецпроект» звернулось до Київського апеляційного суду із клопотанням про скасування заходів забезпечення позову у вигляді накладеного арешту на грошові кошти ТОВ «Спецпроект».

Залишаючи без задоволення клопотання ТОВ «Спецпроект» про скасування заходів забезпечення позову, апеляційний суд виходив із того, що розгляд питання про вжиття заходів забезпечення заяви про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу (частина третя стаття 477 ЦПК України) здійснюється відповідно до Глави 10 розділу I ЦПК України. Проте, Главою 3 Розділу IX ЦПК України не передбачена можливість

скасування заходів забезпечення.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини третьої статті 477 ЦПК України суд за заявою особи, яка подає заяву про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, може вжити передбачені цим Кодексом заходи забезпечення позову. Забезпечення позову допускається на будь-якій стадії розгляду такої заяви, якщо невжиття заходів забезпечення позову може ускладнити чи унеможливити виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу у разі надання дозволу на його виконання.

Розгляд питання про вжиття передбачених цим Кодексом заходів забезпечення позову здійснюється відповідно до глави 10 розділу I цього Кодексу.

Згідно з частиною другою статі 149 ЦПК України забезпечення позову допускається як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду.

A2.1.4.

Норма абзацу 2 частини третьої статті 477 ЦПК України відсилає не тільки до статей 149-153 ЦПК України, які регулюють питання застосування судом заходів забезпечення позову, а до усієї Глави 10 Розділу I ЦПК України, яка, у тому числі, містить процесуальні норми щодо підстав та порядку скасування заходів забезпечення позову (стаття 158 ЦПК України).

Частиною чотирнадцятою статті 158 ЦПК України передбачено, що заходи забезпечення позову, вжиті судом у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, скасовуються у разі відмови у розгляді такої справи або припинення її розгляду міжнародним комерційним арбітражем, третейським судом, ухвалення ними рішення про відмову в задоволенні позову, припинення участі або невчинення особою, за заявою якої забезпечено позов, дій щодо участі в арбітражному, третейському розгляді, або з інших підстав, що свідчать про втрату необхідності у забезпеченні такого позову.

Підсумовуючи вищенаведене, слід дійти висновку про те, що процесуальні норми, які регулюють питання вжиття/скасування заходів забезпечення позову у справах позовного провадження і справах про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, мають спільну правову природу та спільну

правову мету - забезпечення можливості виконання рішення суду чи міжнародного комерційного арбітражу, недопущення безпідставного обмеження суб'єктивних прав, свобод та інтересів особи, відносно якої ці заходи вжиті, якщо підстави для таких заходів відпали, що прямо передбачено ЦПК України.

За таких обставин висновок апеляційного суду про відсутність у Главі 3 Розділу IX ЦПК України прямої вказівки на процесуальну можливість скасування заходів забезпечення позову, вжитих відповідно до частини третьої статті 477 ЦПК України є безпідставним та не ґрунтується на нормах процесуального права, оскільки абзац 2 частини третьої статті 477 ЦПК України є відсилочним до Глави 10 Розділу I ЦПК України, яка є спеціальною у вирішенні питання щодо вжиття та скасування заходів забезпечення позову.

В19. Постанова КЦС ВС від 01.07.2020, справа № 234/11586/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90306198>

01 липня 2020 року КЦС ВС розглянув справу за заявою Thyssenkrupp Materials Trading EMEA GmbH в особі представника про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 15 березня 2017 року у справі № 428u/2016, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Краматорського міського суду Донецької області від 23 жовтня 2019 року заяву Thyssenkrupp Materials Trading EMEA GmbH про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 15 березня 2017 року у справі № 428u/2016 задоволено, визнано та надано дозвіл на виконання такого рішення.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 03 грудня 2019 року апеляційну скаргу ПАТ «Енергомашспецсталь» на ухвалу Краматорського міського суду Донецької області від 23 жовтня 2019 року повернено без розгляду, роз'яснено скаржнику, що він має право звернутися з апеляційною скаргою до Верховного Суду.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 9 частини першої розділу XIII «Перехідні

положення» ЦПК України справи у судах першої та апеляційної інстанцій, провадження у яких відкрито до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу.

Питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника (частина перша статті 392 ЦПК України 2004 року).

Згідно зі статтею 397 ЦПК України 2004 року ухвала про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні клопотання з цього питання може бути оскаржена у порядку і строки, передбачені цим Кодексом.

Ухвалою Краматорського міського суду Донецької області від 07 серпня 2017 року відкрито провадження у справі за клопотанням Thyssenkrupp Materials Trading EMEA GmbH про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 15 березня 2017 року.

Верховний Суд зауважує, що провадження у справі Краматорський міський суд Донецької області відкрив до набрання чинності змінами до ЦПК України, в редакції Закону України від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII і цей самий районний суд як суд першої інстанції 23 жовтня 2019 року, тобто вже після набрання чинності Законом України від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII, розглянув справу по суті.

А3.1.2.

Перехідні положення Кодексу не містять спеціального правила щодо порядку оскарження судових рішень у справах, де змінено правила інстанційної підсудності, у тому числі і справ за заявами про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, тому на підставі положень процесуального закону можна дійти висновку, що *справи про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, які розпочаті розглядом судами першої інстанції за правилами ЦПК, які діяли до 15 грудня 2017 року, підлягають завершенню розглядом судами цієї інстанції. Відповідно, судами апеляційної інстанції, щодо перегляду рішень, ухвалених судами першої інстанції, є апеляційні суди, а не Верховний Суд.*

За таких обставин, оскаржувана ухвала апеляційного суду про повернення апеляційної скарги без розгляду не може вважатись законною й обґрунтованою та підлягає скасуванню, а справа – передачі до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

В20. Постанова КЦС ВС від 24.09.2020, справа № 824/198/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91854921>

24 вересня 2020 року КЦС ВС розглянув справу за заявою Унікредит Банк Акцієнгезелльшафт про визнання і надання дозволу на виконання остаточного арбітражного рішення Міжнародного арбітражного суду Міжнародної торгової палати, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між «Байеріше Хюпо-унд Ферайнсбанк Акцієнгезелльшафт» та ВАТ «Луцький автомобільний завод» укладено угоду про надання позики.

У зв'язку з невиконанням позичальником своїх зобов'язань перед кредитором, заявник звернувся до міжнародного комерційного арбітражу – Міжнародного арбітражного суду Міжнародної торгової палати для вирішення спору.

Міжнародним арбітражним судом Міжнародної торгової палати в арбітражі між «Унікредит Банк Акцієнгезелльшафт» та ПАТ «Автомобільна Компанія «Богдан Моторс» (Україна) ухвалено Остаточне арбітражне рішення від, що підлягає виконанню, яким було задоволено позов «Унікредит Банк Акцієнгезелльшафт».

Ухвалою Київського апеляційного суду від 12 лютого 2020 року заяву Унікредит Банк Акцієнгезелльшафт визнано і надано дозвіл на виконання остаточного арбітражного рішення Міжнародного арбітражного суду Міжнародної торгової палати.

Звертаючись з апеляційною скаргою, ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс» звертало увагу, зокрема на те, що заявник на момент подання заяви до арбітражного суду був недієздатним в частині права звернення до суду, оскільки права вимоги перейшли до іншої особи, яка не приєдналася до арбітражного застереження, не вступила у справу та не здійснила будь-яких процесуальних дій, які б стверджували про приєднання до арбітражного застереження, а тому рішення винесено щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів відхиляє доводи апеляційної скарги ПАТ «Автомобільна Компанія «Богдан Моторс» про те, що заявник на момент

подання заяви до арбітражного суду був недієздатним в частині права звернення до суду, оскільки права вимоги перейшли до іншої особи, а тому рішення винесено щодо спору, не передбаченого арбітражною угодою, з таких підстав.

У пункті а) статті V Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 10 червня 1958 року) передбачено, що у визнанні та приведенні у виконання арбітражного рішення може бути відмовлено на прохання тієї сторони, проти якої воно спрямоване, тільки якщо ця сторона подасть компетентній владі за місцем, де запитується визнання та приведення до виконання, докази того, що: сторони в угоді, зазначеній у статті II, були за законом, що застосовується до них, якоюсь мірою недієздатними або ця угода є недійсною за законом, якому сторони цю угоду підпорядкували, а в разі відсутності такої вказівки, за законом країни, де рішення було винесено.

A3.8.1.

Тлумачення пункту а) статті V Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень свідчить, що ***«недієздатність сторін» має визначатися/встановлюватися на момент укладення арбітражної угоди чи договору, який містить арбітражне застереження. Тобто суд оцінює дієздатність сторін, які вчиняли арбітражну угоду чи договір, який містить арбітражне застереження, саме на момент укладення арбітражної угоди чи договору, який містить арбітражне застереження.***

У частині першій статті 81 ЦПК України передбачено, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень.

Проте будь-яких доказів недієздатності сторін, які вчиняли договір, що містить арбітражне застереження, ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс» не надано.

B21. Постанова КЦС ВС від 09.12.2020, справа № 761/37045/15-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93794718>

9 грудня 2020 року КЦС ВС розглянув справу за клопотанням юридичної компанії Ділекс Чартерінг АпС про надання дозволу на примусове виконання на території України рішення Арбітражного Трибуналу Німецької Морської Асоціації Арбітражу від 21 серпня 2015 року, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суд першої інстанції ухвалою задовольнив клопотання та надав дозвіл на примусове виконання на території України рішення Арбітражного Трибуналу Німецької Морської Асоціації Арбітражу від 21 серпня 2015 року.

Не погоджуючись із вказаною ухвалою суду, АТ «НАК «Нафтогаз України», як особа, яка не брала участі у справі, подало апеляційну скаргу та заяву про поновлення строків на апеляційне оскарження.

Положення частини п'ятої статті 49 ЦПК України узгоджуються із правилами статті 479 ЦПК України, яка конкретизує вимоги щодо змісту ухвали суду про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання, а також порядок оскарження такої ухвали.

Частиною сьомою статті 479 ЦПК України передбачено, що ухвала суду про визнання і надання дозволу на виконання або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути оскаржена сторонами в апеляційному порядку, передбаченому цим Кодексом для оскарження рішень суду.

А3.2.2.

Отже, особами, які мають право оскаржити ухвалу суду про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, є лише сторони арбітражного розгляду.

Норма частини сьомої статті 479 ЦПК України є спеціальною по відношенню до загальної норми статті 352 ЦПК України, яка визначає перелік осіб, які мають право апеляційного оскарження. При колізії норм права однакової юридичної сили перевага надається положенню статті 479 ЦПК України як спеціальній нормі за правилом «*Lex specialis derogat generali*» («Спеціальний закон скасовує дію загального закону»).

Як вбачається із рішення Арбітражного Трибуналу Німецької Морської Асоціації Арбітражу від 21 серпня 2015 року, сторонами арбітражного розгляду були Ділекс Чартерінг АпС та ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз».

АТ «НАК «Нафтогаз України» не є ні стороною арбітражної угоди від 16 квітня 2013 року, ні стороною справи КОНДОК V, розглянутої Арбітражним Трибуналом Німецької Морської Асоціації Арбітражу 21 серпня 2015 року.

Норма частини сьомої статті 479 ЦПК України, як і в цілому Глава 3 Розділу IX ЦПК України, не визначають, як слід діяти суду, якщо він

установить, що ухвала суду про визнання і надання дозволу на виконання або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу оскаржується не стороною арбітражного розгляду.

Разом з тим, у подібній ситуації Велика Палата Верховного Суду у постанові від 26 травня 2020 року у справі № 912/2385/18 (провадження 12-194гс19), вирішуючи виключну правову проблему, дійшла висновку, що якщо суд установить відсутність підстав для звернення особи із позовом вже після відкриття провадження у справі, то позовну заяву слід вважати такою, що підписана особою, яка не має права її підписувати. І в таких справах виникають підстави для застосування положень пункту 2 частини першої статті 226 ГПК України (залишення позову без розгляду) (п. 54, п. 83).

Правові наслідки подання апеляційної скарги особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено, визначено статтею 357 ЦПК України. Відповідно до пункту 1 частини п'ятої статті 357 ЦПК України за таких обставин апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції.

Суд апеляційної інстанції на вказане уваги не звернув, не врахував, що АТ «НАК «Нафтогаз України» не є стороною арбітражного розгляду Арбітражним Трибуналом Німецької Морської Асоціації Арбітражу справи КОНДОК V, наслідком подання апеляційною скаргою якою є не перевірка відповідності апеляційної скарги вимогам ЦПК України, а повернення цієї апеляційної скарги особі, яка її подала, з огляду на те, що така особа не є учасником арбітражного розгляду справи.

Порушення норм процесуального права, які призвели до прийняття незаконної ухвали суду апеляційної інстанції, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, відповідно до частини шостої статті 411 ЦПК України є підставою для скасування такого судового рішення апеляційної інстанції і направлення справи до суду апеляційної інстанції.

В22. Постанова КЦС ВС від 10.12.2020, справа № 824/67/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93630830>

10 грудня 2020 року КЦС ВС розглянув заяву ПАТ «Тольяттіазот» про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного

комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 27 березня 2018 року у справі АС № 21у/2017, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 27 березня 2018 року стягнуто з ДП «Укрхімтрансміак» на користь ПАТ «Тольяттіазот» збитки та відшкодування витрат по оплаті арбітражного збору.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 01 вересня 2020 року, постановленою апеляційним судом, як судом першої інстанції, визнано і надано дозвіл на виконання такого рішення.

На думку боржника, рішення МКАС ТПП України від 27 березня 2018 року було виконано шляхом заліку зустрічних однорідних вимог, оскільки існують інші рішення арбітражного суду про стягнення з ПАТ «Тольяттіазот» на користь ДП «Укрхімтрансміак» коштів, тому відсутні підстави для його визнання та надання дозволу на виконання цього рішення на території України. Надання дозволу на виконання рішення арбітражного суду при його фактичному виконанні ДП «Укрхімтрансміак» свідчить про порушення публічного порядку, так як фактично відбувається подвійне стягнення грошових коштів з державного стратегічного підприємства.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд погоджується з висновком апеляційного суду про те, що на вирішення питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу не впливають посилання представника ДП «Укрхімтрансміак» на відсутність заборгованості у зв'язку з проведенням з ПАТ «Тольяттіазот» одноособового зарахування зустрічних однорідних вимог, так як у силу наданих процесуальним законом та Конвенцією повноважень, Верховний Суд не має права з'ясувати питання наявності чи відсутності інших невиконаних між сторонами зобов'язань за контрактом при розгляді питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Наведені обставини вказують на те, що правовідносини сторін із зарахування зустрічних однорідних вимог за заявою ДП «Укрхімтрансміак», в якій міститься також посилання на виконання рішення МКАС при ТПП України від 27 березня 2018 року у справі АС № 21у/2017 шляхом взаємозаліку зустрічних однорідних вимог, є спірними, в обговорення яких суд загальної юрисдикції під час розгляду питання

	<p>про надання дозволу на виконання рішення арбітражного суду не входить. Спірні правовідносини підлягають вирішенню у порядку іншого судочинства, а тому обставини щодо яких має місце спір та які є предметом судового розгляду не можуть бути покладені в основу висновку суду у цій справі.</p> <p>Ураховуючи викладене, апеляційний суд, як суд першої інстанції, дійшов законного і обґрунтованого висновку про те, що підстави передбачені статтею V Конвенції, статтею 478 ЦПК України та статтею 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» для відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу під час розгляду цієї справи відсутні.</p>
<p>А3.6.9.</p>	<p>Посилання апеляційної скарги на те, що визнання та виконання арбітражного рішення суперечить публічному порядку України на увагу не заслуговують, оскільки належними та допустимими доказами не підтверджені та суперечать доводам боржника про те, що сторони у добровільному порядку визнали і виконали арбітражне рішення, включивши суму збитків, встановлених у рішенні, у взаємозалік зустрічних вимог. Крім того, <i>сама по собі можливість впливу рішення арбітражного суду на платоспроможність державного підприємства не може свідчити про порушення таким рішенням публічного порядку України.</i></p>
<p>А3.6.2.</p>	<p><i>Застереження про порушення публічного порядку як підстава для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, є своєрідним механізмом, який закріплює пріоритет державних інтересів над приватними, охороняє публічний порядок держави від будь-яких негативних впливів на нього. Застереження про публічний порядок у міжнародному праві не допускає визнання на території держави рішення арбітражного суду, якщо в результаті його виконання буде вчинено дії, які прямо заборонені законом або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави.</i></p> <p>Посилання у касаційній скарзі на те, що стягнення з ДП «Укрхімтрансміак», як підприємства підвищеної небезпеки, грошових коштів на суму понад 1 500 000,00 доларів США вплине на платоспроможність останнього, а також може призвести до банкрутства підприємства, Верховний Суд відхиляє, оскільки вони ґрунтуються виключно на припущеннях заявника.</p>

В23. Постанова КЦС ВС від 14.01.2021, справа № 824/178/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94328414>

КЦС ВС у справі за заявою Державної корпорації розвитку «ВЕБ.РФ» про визнання і надання дозволу на виконання рішення Надзвичайного арбітра Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольма від 28 серпня 2019 року у справі № 2019/113 за заявою Державної корпорації розвитку «ВЕБ.РФ» до держави Україна, в особі Міністерства юстиції України, про вжиття забезпечувальних заходів, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Надзвичайного арбітра Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольма (м. Стокгольм, Швеція) від 28 серпня 2019 року зобов'язано державу Україна, в особі Головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, зупинити примусову реалізацію акцій ПАТ «Промінвестбанк», які зареєстровані на ім'я ВЕБ.РФ, у тому числі з метою стягнення боргу російської федерації за будь-яким арбітражним чи судовим рішенням, та не вчиняти будь-які еквівалентні дії щодо акцій ПАТ «Промінвестбанк» до вирішення складом арбітражу в остаточному арбітражному рішенні питання щодо того, чи порушує зазначена реалізація норми міжнародного права.

Вказане рішення Надзвичайного арбітра в добровільному порядку державою Україна не виконано.

Київський апеляційний суд відмовив у задоволенні заяви ВЕБ.РФ про визнання і надання дозволу на виконання рішення Надзвичайного арбітра Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольма від 28 серпня 2019 року у справі №2019/113, посилаючись зокрема, на те, що під час розгляду заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення Надзвичайного арбітра судом було встановлено, що визнання та виконання цього рішення суперечить публічному порядку України, зокрема приписам статті 129 Конституції України щодо обов'язковості судових рішень, оскільки визнання та звернення до виконання рішення Надзвичайного арбітра ставить під загрозу забезпечення принципу верховенства права та правової визначеності, перешкоджаючи державі забезпечити виконання арбітражного рішення Арбітражного суду (м. Гаага, Королівство Нідерланди) від 02 травня 2018 року у справі ПТС № 2015-36 за позовом

ТОВ «Еверест Істейт» та інші проти російської федерації.

ОЦІНКА СУДУ

Київський апеляційний суд, встановивши, що задоволення поданої ВЕБ.РФ заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення Надзвичайного арбітра від 28 серпня 2019 року фактично призведе до зупинення виконання рішення Арбітражного суду (м. Гаага, Королівство Нідерланди) від 02 травня 2018 року у справі ПТС № 2015-36 за позовом ТОВ «Еверест Істейт» та інших проти російської федерації, дозвіл на виконання якого надано ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 25 вересня 2018 року в справі № 796/165/2018, яка залишена без змін постановою Верховного Суду від 25 січня 2019 року, дійшов обґрунтованого висновку про те, що визнання та виконання рішення Надзвичайного арбітра від 28 серпня 2019 року суперечить публічному порядку України.

Колегія суддів також враховує, що заявник звертався до національних судів України із заявою про забезпечення позову, в якій просив застосувати заходи, подібні до застосованих рішенням Надзвичайного арбітра від 28 серпня 2019 року. Зокрема в справі № 757/36346/19-ц заявник просив зупинити продаж акцій ПАТ «Промінвестбанк», заборонити відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України вчиняти будь-які дії продажу вказаних акцій та заборонити АТ «Фондова біржа ПФТС» вчиняти будь-які дії щодо підготовки та проведення аукціону з продажу вказаних акцій.

АЗ.6.6.

Проте постановою Київського апеляційного суду від 27 серпня 2019 року у справі № 757/36346/19-ц, яка постановою Верховного Суду від 06 листопада 2019 року залишена без змін, **у задоволенні вказаної заяви про забезпечення позову відмовлено з посиланням у тому числі на недопустимість зупинення виконання рішення Арбітражного суду** (м. Гаага, Королівство Нідерланди) від 02 травня 2018 року у справі ПТС № 2015-36, **дозвіл на виконання якого надано ухвалою апеляційного суду** міста Києва від 25 вересня 2018 року, залишеною без змін постановою Верховного Суду від 25 січня 2019 року, **оскільки такі дії суперечать принципу обов'язковості виконання рішення суду, яке набрало законної сили.**

Відтак **правильним є висновок апеляційного суду про наявність підстав, передбачених пунктом б) частини другої статті V Нью-Йоркської конвенції та підпунктом «б» пункту 2 частини першої статті 478 ЦПК**

України, для відмови у задоволенні заяви ВЕБ.РФ про визнання і надання дозволу на виконання рішення Надзвичайного арбітра від 28 серпня 2019 року.

Аргументи про те, що ці заходи мають тимчасовий характер не змінюють того факту, що визнання та виконання рішення Надзвичайного арбітра від 28 серпня 2019 року фактично призведе до зупинення виконання рішення Арбітражного суду (м. Гаага, Королівство Нідерланди) від 02 травня 2018 року, дозвіл на виконання якого надано ухвалою апеляційного суду міста Києва від 25 вересня 2018 року, залишеною без змін постановою Верховного Суду від 25 січня 2019 року.

В24. Постанова КЦС ВС від 27.01.2021, справа № 761/46285/16-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94803432>

27 січня 2021 року КЦС ВС розглянув справу за скаргою АТ «АВІА-ФЕД-СЕРВІС» на дії державного виконавця, пов'язані з поверненням виконавчого листа, виданого 01 листопада 2019 року Шевченківським районним судом м. Києва, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Шевченківського районного суду м. Києва від 06 грудня 2018 року, залишеною без змін судами апеляційної та касаційної інстанцій, надано дозвіл на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 03 жовтня 2016 року.

01 липня 2019 року Шевченківський районний суд м. Києва у цій справі видав виконавчий лист, на підставі якого АТ «АВІА-ФЕД-СЕРВІС» звернулося до ВПВР УДВС ГТУЮ в м. Києві із заявою про примусове виконання рішення МКАС при ТПП російської федерації від 03 жовтня 2016 року.

31 жовтня 2019 року державний виконавець повідомила про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання з підстав, передбачених пунктом 9 частини четвертої статті 4 Закону України «Про виконавче провадження».

ОЦІНКА СУДУ

Частиною другою статті 81 Закону України «Про міжнародне приватне право», частиною другою статті 78 Закону України «Про

виконавче провадження» (в редакції на дату винесення оскаржуваної постанови) передбачено, що в Україні не можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу, внесеного до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, на користь юридичної особи держави-агресора та/або держави-окупанта або юридичної особи з іноземними інвестиціями чи іноземного підприємства держави-агресора та/або держави-окупанта.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 04 липня 2012 року № 716 «Деякі питання управління Державним концерном «Укроборонпром» корпоративними правами держави» прийнято рішення про передачу Державному концерну «Укроборонпром» повноважень з управління корпоративними правами держави щодо низки акціонерних товариств, серед яких визначено 100 % акцій ДАХК «Артем». Державна акціонерна холдингова компанія «Артем» (код ЄДРПОУ 14307699) входить до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 року № 83.

У частині першій статті 21 Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку» встановлено, що відносно зобов'язань щодо стягнення заборгованості, де кредитором (стягувачем) є юридична особа держави-агресора та/або держави окупанта або юридична особа з іноземними інвестиціями чи іноземне підприємство держави-агресора та/або держави-окупанта, а боржником - підприємство оборонно-промислового комплексу, внесене до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, примусове виконання рішень щодо стягнення заборгованості не допускається.

Таким чином, у разі виконання рішення МКАС при ТПП російської федерації від 03 жовтня 2016 року з державного підприємства, яке має стратегічне значення для оборони України, відбудеться стягнення коштів на користь зареєстрованої у державі-агресорі юридичної особи, що замовляє товари військового призначення і права якої щодо її майна, торговельної активності та фінансових зобов'язань є тимчасово обмеженими з огляду на потребу України в захисті інтересів суспільства та держави від загроз національній безпеці, зокрема безпеці

людей, які проживають на території України.

При цьому суд виходить з того, що застосування строкових обмежувальних заходів до АТ «Авіа-Фед Сервіс» на підставі Закону України «Про санкції» свідчить про те, що дії цієї особи створюють зазначені вище загрози, внаслідок чого виконання рішення МКАС при ТПП російської федерації від 03 жовтня 2016 року порушуватиме правила України про публічний порядок, а саме фундаментальні політичні інтереси держави у забезпеченні національної безпеки.

A5.4.1.

Відповідно до пункту 13 частини першої статті 34, частини сьомої статті 35 Закону України «Про виконавче провадження» виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій у разі наявності підстав, передбачених статтею 21 Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку». Отже, згідно з пунктом 13 частини першої статті 34, статтею 78 цього Закону **виконавець, відкривши виконавче провадження, зупиняє вчинення виконавчих дій на період дії обставин, визначених статтею 21 Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку».** Таке правило застосовується до виконавчих проваджень, які вже відкриті на дату набрання чинності наведеними вище законодавчими змінами.

Проте такі положення не може бути застосовано до виконавчих проваджень, провадження в яких ще не відкрито, оскільки відповідно до частини другої статті 78 Закону України «Про виконавче провадження», статті 21 Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну «Укроборонпром» та забезпечення їх стабільного розвитку» в Україні не можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу, внесеного до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, на користь юридичної особи держави-агресора та/або держави-окупанта або юридичної особи з іноземними інвестиціями чи іноземного підприємства держави-агресора та/або держави-окупанта. Такі законодавчі обмеження відповідають статті 1, частині першій статті 17, статті 19 Конституції України, оскільки спрямовані на захист національних інтересів,

національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, встановив, що АТ «АВІА-ФЕД-СЕРВІС» є підприємством, яке зареєстроване в російській федерації, а ДАХК «Артем» належить до підприємств оборонно-промислового комплексу.

Отже, правильним є висновок суду першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, про те, що виконання судового рішення за таких обставин лише відтермінується з не залежних від виконавця та сторін спору причин і після зникнення наведених вище обставин, що є підставою для тимчасового обмеження в Україні виконання рішень судів, рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 03 жовтня 2016 року у справі за позовом АТ «АВІА-ФЕД-СЕРВІС»

В25. Постанова КЦС ВС від 09.02.2021, справа № 234/11586/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737863>

09 лютого 2021 року КЦС ВС розглянув справу за заявою Thyssenkrupp Materials Trading EMEA GmbH про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 15 березня 2017 року у справі № 428u/2016, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП від 15 березня 2017 року стягнуто з ПАТ «Енергомашспецсталь» на його користь вартість поставленого, але не оплаченого товару та неустойки, відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору, плати за послуги перекладача.

Краматорський міський суд Донецької області, з яким погодився суд апеляційної інстанції, ухвалою від 23 жовтня 2020 року визнав та надав дозвіл на виконання такого рішення МКАС при ТПП.

Касаційна скарга мотивована тим, що арбітражне застереження, яке викладене в контракті, не відповідає частині першій статті 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», оскільки не містить всіх встановлених законом істотних умов.

ОЦІНКА СУДУ

Недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

У випадках, встановлених цим Кодексом, нікчемний правочин може бути визнаний судом дійсним.

Якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин).

A1.4.5.

Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не містить вимог до змісту арбітражної угоди чи арбітражного застереження.

Арбітражне застереження, яке не містить погодженого між сторонами місцезнаходження арбітражу, склад арбітрів, місце проведення засідання арбітражного суду, мову арбітражного провадження, відповідно до статей 203, 215 ЦК України та Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не є нікчемним в силу вимог закону.

Верховний Суд погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про обґрунтованість вимог заяви Thyssenkrupp Materials Trading EMEA GmbH про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП від 15 березня 2017 року у справі № 428u/2016, оскільки відповідно до вимог законодавства України це арбітражне застереження не є нікчемним, а з підстав неточного переліку умов арбітражного застереження, а саме місцезнаходження арбітражу, склад арбітрів, місце проведення засідання арбітражного суду, в судовому порядку ПАТ «Енергомашспецсталь» його недійсності не спростувало.

Окрім того, матеріали справи не містять інформації про те, що під час арбітражного розгляду сторони заявляли будь-які заперечення, що стосуються недотримання умов арбітражного застереження, вимог Регламенту МКАС при ТПП або Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Враховуючи викладене, доводи скарги про те, що арбітражне застереження є недійсним, і, відповідно в арбітражного суду не було компетенції для розгляду справи, є безпідставними.

В26. Постанова КЦС ВС від 08.04.2021, справа № 824/53/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96342621>

8 квітня 2021 року КЦС ВС розглянув справу за заявою ТОВ СУНП «Електронтранс» про відстрочення виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 березня 2019 року у справі № 116/2018, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

25 травня 2020 року Київським апеляційним судом видано виконавчий лист на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 березня 2019 року про стягнення грошових коштів з на користь «Banke Electromotive Anpartsselskab»

ТОВ СУНП «Електронтранс», посилаючись на обставини, які ускладнюють виконання рішення, просив відстрочити строком на шість місяців виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 березня 2019 року.

ОЦІНКА СУДУ

Зі змісту норм, розміщених в Главі 3 Розділу IX ЦПК України «Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу», вбачається, що законодавець імперативно врегульовує повноваження суду під час розгляду заяв про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Ані норми закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», ані положення Глави 3 Розділу IX ЦПК України «Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу» не передбачають повноваження суду, який розглядає заяву про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, вирішувати питання щодо відстрочення виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Відповідно до частини першої статті 435 ЦПК України, яка розміщена в Розділі VI «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)», за заявою сторони суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, може відстрочити або розстрочити виконання рішення, а за заявою стягувача чи виконавця (у випадках, встановлених законом), - встановити чи змінити спосіб або порядок його виконання.

Тотожна за змістом норма передбачена й в частині першій статті 33 Закону України «Про виконавче провадження», яка встановлює, що за наявності обставин, що ускладнюють виконання

рішення або роблять його неможливим (хвороба сторони виконавчого провадження, відрядження сторони виконавчого провадження, стихійне лихо тощо), сторони мають право звернутися до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, із заявою про відстрочку або розстрочку виконання рішення.

Разом з тим, Київський апеляційний суд, який розглядав справу за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 березня 2019 року, не є судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, оскільки ним, враховуючи предметну та територіальну юрисдикцію, були реалізовані лише контрольні повноваження, сутність яких зводиться до перевірки дотримання встановленої процедури розгляду справи міжнародним комерційним арбітражем, без вирішення наявного між сторонами спору по суті. Відповідно, до його повноважень не віднесено вирішення питання щодо надання відстрочки виконання рішення міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 березня 2019 року.

З урахуванням викладеного, колегія суддів вважає, що Київський апеляційний суд дійшов помилкового висновку про наявність підстав для часткового задоволення заяви ТОВ «СУНП «Електронтранс» про відстрочення виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 березня 2019 року, оскільки відповідно до норм ЦПК України суд, який розглядає справи щодо визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, не є судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, й відповідно не наділений повноваженнями вирішувати питання про відстрочення виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражу.

A5.2.1.

Виходячи з того, що відповідно до частини першої статті 435 ЦПК України, частини першої статті 33 Закону України «Про виконавче провадження» питання про відстрочення виконання вирішується судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, а національні суди лише наділені повноваженнями визнавати та надавати згоду на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, не вирішуючи спір по суті, заяви про відстрочення виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу не підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства.

В27. Постанова КЦС ВС від 29.04.2021, справа № 824/210/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96631638>

29 квітня 2021 року КЦС ВС розглянув справу за заявою Компанії «Банніон Лімітед» (Bannion Limited) про надання дозволу на виконання рішення Міжнародного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 22 вересня 2020 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 22 вересня 2020 року позов Компанії «Банніон Лімітед» (Bannion Limited) до ПАТ «Будгідравліка» про стягнення заборгованості за договором позики задоволено.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 15 січня 2021 року надано дозвіл на примусове виконання такого рішення.

Звертаючись з апеляційною скаргою, ПАТ «Будгідравліка» посилався, що на момент винесення ухвали по справі № 824/210/20 Компанія «Банніон Лімітед» (Bannion Limited) вже не виступала кредитором, на користь якого ПАТ «Будгідравліка» зобов'язано виконати оскаржене рішення МКАС при ТПП України та сплатити борг, оскільки 26 листопада 2020 року між Компанією «Банніон Лімітед» (Bannion Limited) та ОСMLTD укладено договір про відступлення права вимоги за договором позики.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів відхиляє доводи касаційної скарги щодо укладення Компанією «Банніон Лімітед» (Bannion Limited) та ОСMLTD договору про відступлення права вимоги від 26 листопада 2020 року щодо виконання рішення МКАС при ТПП України від 22 вересня 2020 року у справі № 123/2020, як підстави для відмови в задоволенні заяви про надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 17 квітня 2019 року в справі № 761/41709/17 зроблено висновок, що «вирішуючи питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, суд не може оцінювати його правильність по суті чи вносити будь-які зміни до його змісту, а перевіряє лише

дотримання строків звернення з клопотанням, дотримання вимог процесуального закону щодо його форми і змісту та наявності обставин, які можуть бути підставою для відмови в задоволенні заяви».

A3.10.3.

Відступлення права вимоги не є обставиною, яка може бути підставою для відмови в задоволенні заяви про надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, а під час розгляду такої заяви питання щодо фактичного виконання не вирішуються.

Встановивши, що Компанія «Банніон Лімітед» (Bannion Limited) звернулася із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 22 вересня 2020 року у межах встановленого законом строку; заявником до заяви долучено документи у відповідності до переліку, визначеного статтею 476 ЦПК України; на час звернення до суду із заявою рішення міжнародного комерційного арбітражу було остаточним для сторін та підлягало виконанню; ПАТ «Будгідрравліка» було належним чином повідомлено про призначення арбітра та про арбітражний розгляд; рішення не суперечить арбітражній угоді; арбітражна угода не визнана недійсною та не скасована; врахувавши особливості застосування статті 482 ЦПК України, якою не передбачено визнання оскарженого рішення, суд першої інстанції зробив обґрунтований висновок про наявність підстав для надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 22 вересня 2020 року.

Доказів наявності обставин, які можуть бути підставою для відмови в задоволенні заяви про надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 22 вересня 2020 року, ПАТ «Будгідрравліка» не надано, таких підстав Верховним Судом не встановлено.

B28. Постанова КЦС ВС від 20.05.2021, справа № 824/183/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97174932>

КЦС ВС розглянув справу за заявою РС Інтернешнл ГмбХ (RS International SmbH) про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП російської федерації від 08 листопада 2017 року у справі № М-89/2017 за позовом РС Інтернешнл ГмбХ (RS International SmbH) до ПАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» про стягнення заборгованості, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту (b) частини першої статті V Нью-Йоркської Конвенції у визнанні та виконанні арбітражного рішення може бути відмовлено на прохання тієї сторони, проти якої воно спрямоване, тільки якщо ця сторона надасть компетентній владі за місцем, де проситься визнання і приведення у виконання, докази того, що сторона, проти якої винесене рішення, не була належним чином повідомленою про призначення арбітра або про арбітражний розгляд чи з інших причин не могла надати свої пояснення.

Аналогічні положення містяться у пункті б) частини першої статті 478 ЦПК України, якими передбачено, що суд відмовляє у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо сторону, проти якої винесено рішення, не було належним чином сповіщено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення.

У апеляційній скарзі АТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» вказує на те, що товариство не було належним чином повідомлене про призначення арбітра, арбітражний розгляд та не отримувало документи (позовні матеріали, повістки, рішення суду).

Верховний Суд відхиляє такі доводи, оскільки за змістом рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті російської федерації від 08 листопада 2017 року, ухваленого в справі № М-89/2017, 23 червня 2017 року ПАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» на адресу: 69032, Україна, м. Запоріжжя, Південне шосе, 15, були направлені позовні матеріали, що не були вручені адресату з причини відмови відповідача від їх отримання, що підтверджується повідомленням кур'єрської служби.

Про призначення справи до слухання на 27 вересня 2017 року сторони були проінформовані повідомленням від 15 серпня 2017 року. Відповідачеві повістка не була вручена з причини відмови адресата у її отриманні, що підтверджується повідомленням кур'єрської служби.

Відповідно до пункту 5 § 10 Правил арбітражу міжнародних комерційних спорів МКАС повідомлення вважається отриманим у день, коли воно отримано стороною або коли воно повинно було бути отримано, якщо його відправили відповідно до попередніх пунктів цього параграфу, в тому числі, коли особа не з'явилася, щоб отримати повідомлення, відмовилася від його отримання або не знаходиться або не проживає за відповідною адресою.

Пункт 4 § 30 Правил арбітражу міжнародних комерційних спорів

МКАС передбачає, що неявка сторони, яку належним чином сповіщено про час та місце слухання, не перешкоджає його проведенню та винесенню арбітражного рішення, крім випадків, якщо сторона, яка не з'явилась, не подала завчасно клопотання у письмовій формі про відкладення усного слухання справи з причини, визнаної третейським судом поважною.

A3.9.2.

Відповідач відмовився від отримання копії позовної заяви, повістки про слухання справи, а тому колегія арбітрів дійшла висновку про те, що товариство було належним чином повідомлено Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті російської федерації про початок та проведення арбітражного розгляду і спір може бути розглянутий по суті за його відсутності.

Таким чином, матеріалам справи підтверджено факт належного повідомлення АТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» про арбітражний розгляд.

З урахуванням наведеного, суд дійшов висновку про відсутність підстав, передбачених пунктом (b) частини першої статті V Нью-Йоркської Конвенції, відповідно, і пункті б) частини першої статті 478 ЦПК України для відмови у наданні дозволу на виконання запитуваного рішення.

B29. Постанова КЦС ВС від 02.06.2021, справа № 759/16206/14-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97451367>

2 червня 2021 року КЦС ВС розглянув справу за клопотанням компанії «Nibulon S.A.» до ПрАТ «Райз» про визнання та надання згоди на виконання рішення іноземного суду, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

28 грудня 2017 року Святошинським районним судом м. Києва на виконання ухвали Апеляційного суду, видано виконавчий лист, відповідно до якого визнано та надано дозвіл на примусове виконання на території України рішення апеляційної колегії арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами GAFTA від 23 травня 2014 року, стягувачем за яким є Компанія «NIBULON S.A.», а боржником – ПрАТ «Райз».

Під час здійснення виконавчого провадження та проведення

виконавчий дій державному виконавцю стало відомо, що ПрАТ «Райз» на праві власності та оренди належать об'єкти рухомого та нерухомого майна, які боржник передав в оренду та суборенду іншим особам, зокрема, ТОВ «Торговий дім «Чернігівський», ТОВ «Агро-НВ», ТОВ «Агротермінал Констракшин». Також ТОВ «Агрофірма Новоолександрівська» та ДП «Зарубинський спиртовий завод» мають заборгованість перед ПрАТ «Райз» на підставі рішення суду.

Державний виконавець звернувся до суду з заявою про звернення стягнення на грошові кошти, що належать зазначеним вище юридичним особам, які мають заборгованість перед ПрАТ «Райз».

A5.3.1.

ОЦІНКА СУДУ

Зі змісту норм, розміщених в Главі 3 Розділу IX ЦПК України «Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу», вбачається, що законодавець імперативно врегульовує повноваження суду під час розгляду заяв про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Разом з тим, ані норми Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», ані положення Глави 3 Розділу IX ЦПК України «Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу» **не передбачають повноваження суду, який розглядає заяву про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, вирішувати питання щодо розгляду заяви державного виконавця про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником.**

Підтверджується вказане частиною першою статті 440 ЦПК України, відповідно до якої суд, що розглядав справу як суд першої інстанції, може за заявою стягувача або державного чи приватного виконавця звернути стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, яка не оспорюється зазначеною особою або підтверджена судовим рішенням, що набрало законної сили.

Разом з цим, суд, який розглядав справу за заявою Компанії «NIBULON S.A.» про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України рішення апеляційної колегії арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами GAFTA від 23 травня 2014 року № 4323A(i) не є судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, оскільки ним, враховуючи предметну та територіальну юрисдикцію, були реалізовані лише контрольні повноваження, сутність

яких зводиться до перевірки дотримання встановленої процедури розгляду справи міжнародним комерційним арбітражем, без вирішення наявного між сторонами спору по суті. Відповідно, до його повноважень не віднесено вирішення питання щодо розгляду заяви державного виконавця про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником.

З урахуванням викладеного, Верховний Суд вважає, що суди попередніх інстанцій дійшли помилкового висновку про відмову в задоволенні заяв старшого державного виконавця та головного державного виконавця Департаменту ДВС МЮУ про звернення стягнення на грошові кошти, що належать ТОВ «Торговий дім «Чернігівський», ТОВ «Агро-НВ», ТОВ «Агротермінал Констракшин», ТОВ «Агрофірма Новоолександрівська» та ДП «Зарубинський спиртовий завод», оскільки відповідно *до норм ЦПК України суд, який розглядає справи щодо визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, не є судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, й відповідно не наділений повноваженнями вирішувати питання про звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником.*

В30. Постанова КЦС ВС від 16.09.2021, справа № 824/42/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99714191>

16 вересня 2021 року КЦС ВС розглянув справу за заявою ТОВ «ФОКС-ЛАЙФ» про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражу, створеного для розгляду конкретного спору, від 21 квітня 2020 року (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, 272 Bath Street, Glasgow G2 4JR, Scotland), і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКА, сформованого на підставі арбітражної угоди від 04 листопада 2019 року, від 21 квітня 2020 року (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, 272 Bath Street, Glasgow G2 4JR, Scotland) (у складі одноосібного арбітра Георгіоса Американоса) позов ТОВ «ФОКС-ЛАЙФ» до Партнерства «ARROCHAR INVEST LP», ТК ТОВ «ХАРКІВ-МОСКВА» про стягнення заборгованості за договором оренди приміщення задоволено в повному обсязі.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 31 травня 2021 року

відмовлено в задоволенні заяви ТОВ «ФОКС-ЛАЙФ» про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКА від 21 квітня 2020 року (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, 272 Bath Street, Glasgow G2 4JR, Scotland) відмовлено.

Апеляційна скарга ТК ТОВ «ХАРКІВ-МОСКВА» мотивована тим, що судом проігноровано, що відповідно до положень пункту 2 частини першої статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» у визнанні або у виконанні арбітражного рішення, незалежно від того, в якій державі воно було винесено, може бути відмовлено, якщо суд визнає, що об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законодавством України.

За таких обставин в задоволенні заяви ТОВ «ФОКС-ЛАЙФ» повинно було бути відмовлено, зокрема з мотивів того, що об'єкт спору по даній справі пов'язаний із нерухомими майном та не може бути предметом арбітражного розгляду. МКА у будь-якому складі не компетентний розглядати спори, пов'язані зі нерухомим майном, місцезнаходженням якого є територія України.

A3.7.2.

ОЦІНКА СУДУ

У постанові Верховного Суду у складі Касаційного господарського суду від 17 березня 2020 року у справі № 907/930/15 вказано, що «основним питанням при розгляді справи з іноземним елементом є з'ясування судом питання про те, чи поширюється його територіальна компетенція на розгляд даної справи. Вирішуючи питання підсудності справ з іноземним елементом, суди України відповідно до вимог ч. 3, 366 ГПК України повинні керуватися як нормами ГПК України, так і нормами Закону України «Про міжнародне приватне право» та нормами відповідних міжнародних договорів. [...] За загальним правилом, **неарбітрабельними є спори, які віднесені до виключної підсудності державних судів та не можуть бути передані на розгляд до арбітражу. Оцінюючи, чи є спір арбітрабельним, необхідно враховувати суб'єктний склад учасників спору та предмет спору.**

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 22 ГПК України спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, крім інших спорів, які відповідно до закону не можуть бути передані на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу.

Питання виключної територіальної підсудності справ урегульовано статтею 30 ГПК України, частина третя якої визначає, що

спори, що виникають з приводу нерухомого майна, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна або основної його частини.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 77 Закону України «Про міжнародне приватне право» зазначено, що підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом, зокрема, якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України, крім справ, що стосуються укладення, зміни, розірвання та виконання договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства, зокрема концесійних договорів, згідно з якими нерухоме майно є об'єктом такого партнерства, зокрема об'єктом концесії, а спір не стосується виникнення, припинення та реєстрації речових прав на такий об'єкт.

A3.7.4.

За таких обставин на *спір між ТК ТОВ «ХАРКІВ-МОСКВА», Партнерством «ARROCHAR INVEST LP» і ТОВ «ФОКС-ЛАЙФ» про стягнення заборгованості за договором оренди приміщення, яке знаходиться на території України, поширюються правила виключної підсудності судам України, передбачені статтею 30 ГПК України.*

Разом з тим Київський апеляційний суд не врахував доводів ТК ТОВ «ХАРКІВ-МОСКВА» *про виключну підсудність спору про стягнення заборгованості за договором оренди нежитлового приміщення та неможливість передання такого спору на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, що є підставою для відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення МКА, передбаченою підпунктом «а» пункту 2 статті V Нью-Йоркської Конвенції, пунктом «а» пункту 2 статті 478 ЦПК України.*

В31. Постанова КЦС ВС від 17.09.2021, справа № 824/199/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99890219>

КЦС ВС розглянув справу за заявою Індумет Лімітед (IndumetLimited) про визнання і надання дозволу на виконання рішення Лондонського міжнародного арбітражного суду у справі № 194531 від 05 червня 2020 року за позовом Індумет Лімітед (IndumetLimited) до Корпорації «Індустріальний Союз Донбасу» про стягнення боргу, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Індумент Лімітед (IndumetLimited) просило визнати і надати дозвіл на виконання остаточного арбітражного рішення Лондонського міжнародного арбітражного суду у справі № 194531 від 05 червня 2020 року за позовом компанії Індумент Лімітед (Indumet Limited) до Корпорації «ІСД»; видати виконавчий лист (виконавчі листи) на примусове виконання остаточного арбітражного рішення Лондонського міжнародного арбітражного суду у справі № 194531 від 05 червня 2020 року про стягнення заборгованості з Корпорації «ІСД».

Київський апеляційний суд відмовив у наданні дозволу на виконання рішення Лондонського міжнародного арбітражного суду, оскільки звертаючись до суду із заявою про визнання і надання дозволу на виконання рішення Лондонського міжнародного арбітражного суду у справі № 194531 від 05 червня 2020 року, заявник не надав доказів повідомлення відповідача про призначення арбітрів і про час та місце арбітражного розгляду справи. Зі змісту рішення Лондонського міжнародного арбітражного суду у справі № 194531 від 05 червня 2020 року вбачається, що відповідач не брав участі в цьому арбітражному провадженні, свого представника не призначав.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту (b) частини першої статті V Нью-Йоркської Конвенції у визнанні та виконанні арбітражного рішення може бути відмовлено на прохання тієї сторони, проти якої воно спрямоване, тільки якщо ця сторона надасть компетентній владі за місцем, де проситься визнання і приведення у виконання, докази того, що сторона, проти якої винесене рішення, не була належним чином повідомленою про призначення арбітра або про арбітражний розгляд чи з інших причин не могла надати свої пояснення.

Аналогічні положення містяться у підпункті б) пункту 1 частини першої статті 478 ЦПК України, якими передбачено, що суд відмовляє у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо сторону, проти якої винесено рішення, не було належним чином сповіщено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення.

Крім того, пунктом 1 частини першої статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», якою визначено підстави для відмови у визнанні або у виконанні арбітражного рішення, передбачено, що у визнанні або у виконанні арбітражного рішення, незалежно від того, в якій державі воно було винесено, може бути відмовлено лише на прохання

сторони, проти якої воно спрямоване, якщо ця сторона подасть компетентному суду, у якого просить визнання або виконання, доказ того, що сторону, проти якої винесено рішення, не було належним чином сповіщено про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення.

A3.9.1.

Відповідно, за змістом статті V Нью-Йоркської Конвенції, статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», статті 478 ЦПК України **можливість відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу з підстав неповідомлення про призначення арбітра або про арбітражний розгляд пов'язана виключно з відповідним проханням сторони, проти якої спрямоване рішення міжнародного комерційного арбітражу.**

Наведене дає підстави для висновку, що тягар доведення наявності підстав для відмови у визнанні і виконанні арбітражного рішення покладається на сторону, яка заперечує проти заяви стягувача про визнання та надання дозволу на виконання рішення арбітражного суду.

Враховуючи те, що представники Корпорації «ІСД» у судовому засіданні у суді першої інстанції участі не приймали, будь-яких заперечень щодо визнання та надання дозволу на виконання запитуваного рішення не заявляли, як-то неповідомлення належним чином про розгляд справи у Лондонському міжнародному арбітражному суді, тому суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про наявність підстав для відмови у задоволенні заяви Індумет Лімітед (IndumetLimited) про надання дозволу на виконання рішення арбітражного суду з підстав ненадання доказів стороною заявника про належне повідомлення боржника про розгляд справи у арбітражі.

Корпорація «ІСД», будучи належним чином повідомленою про місце, дату та час розгляду справи у суді першої інстанції, не скористалась своїм правом та не подала до суду заперечень проти задоволення заяви Компанії «Індумет Лімітед» (IndumetLimited) про визнання арбітражного рішення, зокрема в частині доводів про неналежне повідомлення Корпорації «ІСД» про арбітражний розгляд.

Враховуючи наведене, суд дійшов висновку про наявність підстав для скасування оскаржуваної ухвали суду першої інстанції, з огляду на те, що її постановлено при неправильному застосуванні положень статті V Нью-Йоркської Конвенції, пункту 1 частини першої статті 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», підпункту б) пункту 1

частини першої статті 478 ЦПК України.

В32. Постанова КЦС ВС від 23.09.2021, справа № 824/72/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100000204>

23 вересня 2021 року КЦС ВС розглянув апеляційну скаргу ДП «Адміністрація морських портів України» (далі – ДП) на ухвалу Київського апеляційного суду від 19 травня 2021 року, постановлену за заявою ДП про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (далі – МКАС) від 11 березня 2021 року у справі за позовом China Harbour Engineering Company Ltd. (Чайна Харбор Енджиніринг компані лтд.) (далі – Компанія) до ДП про стягнення заборгованості зі сплати вартості виконаних робіт, і прийняв постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ДП та Компанією укладено договір підряду на виконання робіт, відповідно до якого Компанія зобов'язалася виконати роботи з будівництва об'єкта, а ДП зобов'язалося оплатити такі роботи. Договір укладено шляхом тендерної процедури.

Пункт 18.15 цього договору містить застереження, згідно з яким сторони погодили, що усі спори, розбіжності чи вимоги, які виникають із цього договору або у зв'язку з ним, зокрема, щодо його тлумачення, виконання, порушення, припинення чи недійсності, підлягають вирішенню у МКАС при ТПП України згідно з його регламентом.

Рішенням МКАС від 11 березня 2021 року стягнуто з на користь Компанії заборгованість зі сплати вартості виконаних робіт.

Ухвалою суду заяву Компанії задоволено, визнано та надано дозвіл на виконання рішення МКАС від 11 березня 2021 року.

Звертаючись з апеляційною скаргою, ДП зазначило, що договір підряду укладено відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», отже, цей договір є договором про публічну закупівлю. Оскільки зазначений договір про публічні закупівлі зачіпає публічні інтереси, тому спір не може бути переданий на розгляд арбітражу з огляду на його правову природу.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною другою статті 478 ЦПК України суд відмовляє у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного

комерційного арбітражу, якщо суд визнає, що відповідно до закону спір, з огляду на його предмет, не може бути переданий на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

Пунктом 1 частини першої статті 22 ГПК України передбачено, що спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, крім спорів про визнання недійсними актів, спорів про державну реєстрацію або облік прав на нерухоме майно, прав інтелектуальної власності, прав на фінансові інструменти, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті.

Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не містить прямої заборони щодо передачі на розгляд міжнародного комерційного арбітражу спорів, що виникають при укладенні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

За змістом абзацу другої частини другої статті 22 ГПК України цивільно-правові аспекти спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

Глава 3 розділу IX ЦПК України регулює питання щодо визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, а главою 4 вказаного розділу врегульовано порядок здійснення провадження у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.

А3.7.6.

Таким чином, спір, що виник при виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, не може бути предметом розгляду третейського суду на території України, але може бути віднесений сторонами до компетенції міжнародного арбітражного суду.

Верховний Суд відхиляє доводи апеляційної скарги про те, що оскільки договір підряду укладено відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» він є договором про публічну закупівлю, а тому як такий, що зачіпає публічні інтереси, не може бути переданий на розгляд арбітражу з огляду на його правову природу.

При розмежуванні цивільно-правових (приватно-правових) та публічно-правових аспектів спорів визначальним є характер правовідносин між сторонами, якими у першому випадку є рівноправність

сторін договору та їх статусу у таких відносинах, а в іншому - наявність в однієї із сторін договору публічних відповідних управлінських функцій.

Відповідно до частини першої статті 41 Закону України «Про публічні закупівлі» договір про закупівлю укладається відповідно до норм Цивільного та Господарського кодексів України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Ці особливості випливають з мети Закону, якою є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції.

За змістом Закону України «Про публічні закупівлі» публічно-правовими є відносини з державного регулювання, контролю у сфері закупівель та громадського контролю, визначення загальних умов здійснення закупівель, їх видів, порядку проведення закупівель та процедур торгів, переговорних процедур, звітності про результати проведення закупівлі тощо.

Згідно з частиною другої статті 22 ГПК України цивільно-правові аспекти спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

Отже, на відміну від спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті, які мають публічно-правові аспекти і які підлягають розгляду лише у порядку господарського судочинства, цивільно-правові аспекти таких спорів можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

Застосований законодавцем термін «цивільно-правові аспекти спорів» за своїм смисловим значенням та переслідуваною законодавцем метою по суті є різновидом саме цивільно-правового спору, який у спірному випадку виник на стадії виконання стороною договірною обов'язку зі сплати коштів за надані послуги.

Питання правових наслідків порушення зобов'язання, відповідальності за порушення зобов'язання врегульовані главою 51 розділу 1 книги п'ятої Цивільного кодексу України (далі - ЦК України).

За своєю правовою природою спір, який переданий сторонами у цій справі на вирішення МКАС при ТПП України, є саме цивільно-правовим спором, оскільки стосується виконання укладеного цивільно-правового договору, а не виконання договору про закупівлі у розумінні Закону України «Про публічні закупівлі».

Отже, колегія суддів відхиляє доводи апеляційної скарги про те, що національним законодавством передбачена заборона передачі на розгляд міжнародного арбітражного суду спору, що виник при виконанні договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

У справі встановлено, що арбітражна угода не визнана недійсною; боржника було належним чином сповіщено про призначення арбітра та про арбітражний розгляд; рішення не суперечить арбітражній угоді; склад міжнародного комерційного арбітражу та арбітражна процедура відповідали угоді між сторонами; рішення вже стало обов'язковим для сторін, не було скасовано та його виконання не зупинено судом.

З висновками Київського апеляційного суду про те, що заява про визнання та надання дозволу на виконання міжнародного комерційного арбітражу відповідає вимогам статті 476 ЦПК України, а боржник не надав доказів на підтвердження своїх доводів, погоджується й Верховний Суд.

А3.3.1.

Вирішуючи питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, суд не може оцінювати його правильність по суті чи вносити будь-які зміни до його змісту, а перевіряє лише дотримання строків звернення з клопотанням, дотримання вимог процесуального закону щодо його форми і змісту та наявність обставин, які можуть бути підставою для відмови в задоволенні заяви.

Під час вирішення питання про визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу та надання дозволу на його виконання суд має обмежену компетенцію (враховуючи те, що сторони добровільно довірили вирішення спору арбітражу), не здійснює оцінки законності та обґрунтованості рішення міжнародного комерційного арбітражу по суті вирішення спору, правильності або неправильності сум, які міжнародний комерційний арбітраж визнав такими, що підлягають до стягнення, а лише встановлює наявність або відсутності підстав для відмови у задоволенні заяви про видачу виконавчого документа, визначених законом. Закон містить вичерпний перелік процесуальних форм судового контролю, будь-яке інше втручання судів у рішення міжнародного комерційного арбітражу є неприпустимим.

А3.6.2.

Застереження про порушення публічного порядку як підстава для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, є своєрідним механізмом, який закріплює пріоритет державних інтересів над приватними, охороняє

публічний порядок держави від будь-яких негативних впливів на нього. Застереження про публічний порядок у міжнародному праві не допускає визнання на території держави рішення арбітражного суду, якщо в результаті його виконання буде вчинено дії, які прямо заборонені законом або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави.

Під публічним порядком необхідно розуміти правопорядок держави, визначені принципи і засади, які становлять основу існуючого у ній ладу (стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканості й основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо). Публічний порядок будь-якої держави включає фундаментальні принципи і засади правосуддя, моралі, які держава має намір захистити навіть тоді, коли це не має прямого стосунку до самої держави; правила, які забезпечують фундаментальні політичні, соціальні та економічні інтереси держави; обов'язок держави з дотримання своїх зобов'язань перед іншими державами та міжнародними організаціями.

Правова концепція публічного порядку існує для того, щоб захистити державу від іноземних арбітражних рішень, які порушують діючі в державі фундаментальні принципи справедливості і правосуддя. Ці положення покликані встановити правовий бар'єр на шляху рішень, ухвалених всупереч кардинальним процесуальним і матеріально-правовим принципам, на яких тримається публічний порядок. Вони також призначені не допустити можливість визнання та надання дозволу на виконання рішень, пов'язаних з корупцією чи неприпустимим невіглаством арбітрів.

ДП не обґрунтувало, що визнання та виконання арбітражного рішення, зокрема у частині стягнення заборгованості зі сплати вартості виконаних робіт, вплине на суспільні, економічні та соціальні основи діяльності держави Україна або в результаті його виконання будуть вчинені дії, які прямо заборонені законодавством України або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави Україна.

Враховуючи умови укладеного між сторонами договору, відсутність відомостей про недійсність арбітражного застереження, або умов договору, необхідно дійти висновку, що рішення МКАС від 11 березня 2021 року, ухвалене у спорі, передбаченому арбітражною угодою, а виконання цього рішення не порушує публічний порядок України.

В33. Постанова КЦС ВС від 18.11.2021, справа № 824/30/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101279973>

18 листопада 2021 року КЦС ВС розглянув справу за заявою ТОВ «ГУДЛІНК» про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 18 листопада 2020 року у справі за позовом ТОВ «ЮТЕКС УКРАЇНА» до «GOODLINK» SPOLKA Z OGRANICZONA ODPOWIEDZIALNOSCIA (Польща) про стягнення коштів, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 18 листопада 2020 року стягнуто з ТОВ «ГУДЛІНК» на користь ТОВ «ЮТЕКС УКРАЇНА» заборгованість за поставлений товар.

На переконання заявника, оскаржуване рішення суперечить публічному порядку України, оскільки порушує конституційні права громадян України, юридичних осіб. ТОВ «ГУДЛІНК» стверджує, що арбітражним рішенням порушено права інтелектуальної власності ТОВ «ТЕХНОЛОГІЇ МЕРЕЖ» щодо використання знаку для товарів і послуг «LANKORE». Також заявник зазначав, що рішення ухвалено на підставі доказів, отриманих з порушенням Регламенту Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, оскільки ТОВ «ЮТЕКС УКРАЇНА» надало арбітражу докази без застосування електронного цифрового підпису.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд дійшов висновку, що ТОВ «ГУДЛІНК» ані в заяві про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду, ані в апеляційній скарзі не навело обґрунтованих доводів, підтверджених письмовими доказами, що договір поставки, щодо виконання якого виник спір, порушує публічний порядок України, стосується суттєвих основ правопорядку України, а також, що у діях хоча б у однієї із сторін правочину наявна вина та певна мета його укладення.

Також серед підстав скасування рішення арбітражного суду заявник зазначив те, що рішення ухвалено на підставі доказів, отриманих з порушенням Регламенту Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, оскільки ТОВ «ЮТЕКС УКРАЇНА» надало арбітражу докази без застосування електронного цифрового підпису.

В оцінці цієї підстави для скасування рішення арбітражного суду Верховний Суд застосовує аналіз частини другої статті 459 ЦПК України

та частини другої статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», які містять вичерпний перелік підстав для скасування арбітражного рішення.

Серед підстав скасування арбітражного рішення така підстава його скасування, як порушення порядку подання доказів арбітражному суду, відсутня.

У зв'язку з наведеним такі доводи апеляційної скарги не можуть бути враховані Верховним Судом як підстава для скасування арбітражного рішення.

A4.1.1.

Верховний Суд наголошує, що *суд під час розгляду заяви про скасування арбітражного рішення не здійснює розгляд справи, яка перебувала на розгляді у міжнародному арбітражу, не відбувається оцінка такого рішення на предмет правильності застосування норм матеріального права, а суд лише здійснює перевірку на відповідність арбітражного рішення тим основним вимогам, які передбачені у ЦПК України та Законі України «Про міжнародний комерційний арбітраж», а також з'ясування обставин наявності чи відсутності порушення публічного порядку України.*

Рішення арбітражу є реалізацією домовленості сторін про можливість врегулювання спорів, що виникатимуть під час виконання укладеного між ними договору, певним арбітражем. У цьому знаходить свій прояв реалізація принципу свободи договору, якою сторони правомірно скористалися під час встановлення та врегулювання договірної зобов'язання, що виникло та існує між ними.

Підстави оскарження та скасування рішення арбітражного суду, закріплені у статті 359 ЦПК України та статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», відповідають доктрині «перевищення повноважень», відповідно до якої арбітражне рішення, ухвалене згідно з узгодженими правилами, розглядається як невід'ємна частина арбітражної угоди і є обов'язковим для сторін. Допущені арбітрами порушення роблять рішення таким, що не відповідає очікуванню сторін, воно не стає продуктом погодженої волі учасників правовідносин. Арбітри в цій ситуації діють за межами, окресленими волевиявленням суб'єктів спору, перевищуючи надані їм повноваження.

За таких обставин суд не вправі здійснювати повну перевірку рішення арбітражного суду та перегляд арбітражного рішення по суті, а лише оцінює його з тих підстав, чи не порушує воно публічний порядок, чи не допущено арбітражним судом сутнісних, фундаментальних помилок під час здійснення арбітражного розгляду справи.

Таким чином, суд першої інстанції, ухвалюючи рішення у справі

за результатами розгляду заяви ТОВ «ГУДЛІНК», дійшов правильного висновку про відмову у задоволенні такої заяви, проте помилково вважав, що публічний порядок України може бути порушено лише іноземними арбітражними рішеннями. Київський апеляційний суд не врахував, що публічний порядок України також може бути порушено і під час застосування національного законодавства арбітражним судом, який розташований в Україні.

В34. Постанова КЦС ВС від 20.01.2022, справа № 824/135/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102704890>

20 січня 2022 року КЦС ВС розглянув справу за заявою ПАТ «Енергомашспецсталь» про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 26 березня 2021 року у справі № 245/2020, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 26 березня 2021 року у справі № 245/2020 стягнуто з ПАТ «Енергомашспецсталь» (Україна) на користь Comtechim Group a.s. (Чеська Республіка) заборгованість за контрактом купівлі-продажу.

На переконання заявника, оскаржуване рішення було прийнято судом з порушенням вимог Конституції України та положень Регламенту МКАС при ТПП України.

Зокрема, арбітражна угода є недійсною за законодавством України, оскільки пункт договору, який містить арбітражне застереження, не відповідає вимогам законодавства України, зокрема Закону України «Про Міжнародний комерційний арбітраж» щодо його змісту, оскільки арбітражне застереження має містити перелік спорів, які входять до компетенції арбітражного суду, точне найменування арбітражу, його місцезнаходження, матеріальне право, яке застосовується по суті спору, склад арбітрів, місце проведення засідання Арбітражного суду, мову арбітражного провадження.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно зі статтею 16 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» питання про компетенцію МКАС при ТПП України у

кожній конкретній справі вирішує склад Арбітражного суду, який розглядає спір.

Відповідно до частини другої статті 2 Регламенту МКАС при ТПП України, якщо сторони домовилися про передачу спору в МКАС, вони *ipso facto* вважаються такими, що погодилися в письмовому вигляді на застосування Регламенту МКАС.

Зазначені норми Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та Регламенту МКАС при ТПП України не передбачають обов'язкового включення до арбітражної угоди чіткого переліку спорів, які віднесені до компетенції арбітражного суду, їх характеру, предмету розгляду арбітражем, місцезнаходження арбітражу, місце проведення ним засідань і склад арбітрів.

Київський апеляційний суд встановивши, що арбітражна угода, укладена сторонами у формі арбітражного застереження, що міститься в пунктах 16.1., 16.2. контракту купівлі-продажу від 20 червня 2017 року, містить вказівку про передачу в МКАС при ТПП України всіх спорів і розбіжностей, які можуть виникнути із вказаного контракту, дійшов обґрунтованого висновку, що вказане виключає необхідність конкретизації спорів, що віднесені до компетенції арбітражного суду.

Крім того, відповідно до частини першої статті 20 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» сторони можуть на свій розсуд домовитись про місце арбітражу. У разі відсутності такої домовленості місце арбітражу визначається третейським судом з урахуванням обставин справи, включаючи фактор зручності для сторін.

Таким чином, стаття 20 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не визначає місце арбітражу як істотну умову арбітражної угоди.

Разом з тим, при укладенні контракту купівлі-продажу від 20 червня 2017 року сторонами погоджено, що спори за цим контрактом мають бути передані на розгляд МКАС при ТПП України (м. Київ) відповідно до його Регламенту.

Тобто, сторони однозначно у письмовій формі визначили арбітражне застереження, відповідно до якого будь-який спір, розбіжності або вимога підлягають розгляду у МКАС при ТПП України у відповідності з його Регламентом. Також сторони узгодили місце проведення засідання Арбітражного суду та мову арбітражного розгляду.

A1.4.4.

Київський апеляційний суд правильно виходив із того, що не є істотною умовою арбітражної угоди і склад арбітрів. Зокрема, стаття 10 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (у редакції,

чинній на час укладення контракту купівлі-продажу від 20 червня 2017 року передбачає право сторін на свій розсуд визначати кількість арбітрів. Якщо сторони не визначать цієї кількості, то призначаються три арбітри.

Отже, відсутність між сторонами угоди про склад арбітрів не впливає на дійсність арбітражної угоди і не виключає можливість сторін узгодити кандидатуру одноособового арбітра.

Таким чином арбітражна угода (арбітражне застереження), що міститься у статті 16 контракту купівлі-продажу від 20 червня 2017 року, за своїм змістом відповідає вимогам Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», тому доводи апеляційної скарги про те, що арбітражна угода не містить усіх істотних умов є безпідставними.

В35. Постанова КЦС ВС від 10.02.2022, справа № 824/116/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103320164>

КЦС ВС розглянув справу за заявою ПАТ «Укрнафта» про скасування рішення МКАС при ТПП України від 15 лютого 2021 року у справі № 144/2019 за позовом Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd (Китайська Народна Республіка) до ПАТ «Укрнафта» (Україна) про стягнення 496 106,00 доларів США заборгованості за поставлений товар та 15 122,12 доларів США на відшкодування витрат на оплату арбітражного збору, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

23 вересня 2015 року ПАТ «Укрнафта» та Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd укладено контракт, згідно з яким Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd зобов'язалося поставити товар (обладнання), а ПАТ «Укрнафта» його оплатити.

09 грудня 2015 року Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd склала ПАТ «Укрнафта» рахунок за поставку товару за контрактом, а в подальшому 03 липня 2018 року ПАТ «Укрнафта» отримало від Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd повідомлення про заміну кредитора, в якому зазначено, що згідно з актом суброгації від 12 жовтня 2016 року компанія Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd отримала страхове відшкодування від China Exportand Credit Insurance Corporation «Sinosure».

У зазначеному акті суброгації від 12 жовтня 2016 року компанія Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd відступила право вимоги

виплати заборгованості згідно з контрактами компанії China Exportand Credit Insurance Corporation «Sinosure».

Рішенням МКАС при ТПП України від 15 лютого 2021 року у справі № 144/2019 позов Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd задоволено. Стягнуто з ПАТ «Укрнафта» на користь Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd 496 106,00 доларів США заборгованості за поставлений товар та 15 122,12 доларів США у відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору, разом 511 228,12 доларів США.

ПАТ «Укрнафта» просило суд скасувати рішення МКАС при ТПП України від 15 лютого 2021 року у справі № 144/2019.

Основною підставою для скасування рішення до МКАС при ТПП України від 15 лютого 2021 року заявником визначено те, що після відступлення прав вимоги на користь страховика компанія Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd припинила бути стороною контракту і арбітражного застереження. Тобто, рішення потрібно скасувати на підставі третього абзацу пункту 1 частини другої статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» у зв'язку з тим, що рішення містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди.

Постановляючи ухвалу про відмову у задоволенні заяви ПАТ «Укрнафта», суд першої інстанції, дослідивши наявні у справі докази й надавши їм належну оцінку, правильно виходив із того, що не встановлені правові підстави, передбачені підпунктом «в» пункту 1 частини другої статті 459 ЦПК України (пункт 1 частини 2 статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж»), для скасування оспорюваного рішення МКАС при ТПП України від 15 лютого 2021 року у справі № 144/2019.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд врахував принцип автономності арбітражної угоди від основного договору (separabiliti), який полягає у тому, що арбітражна угода й основний договір розглядаються як дві окремі угоди, і недійсність договору не може бути підставою для автоматичної недійсності арбітражної угоди. Так само втрата сили договором не може бути підставою для втрати чинності арбітражної угоди.

Така автономність арбітражної угоди дає можливість сторонам спірних правовідносин мати гарантії того, що спір буде розглянуто у будь-якому випадку саме певним арбітражем, оскільки наявність арбітражного застереження робить неможливим звернення до державних судових установ. На цих положеннях базується міжнародне право у регулюванні спірних правовідносин, якому відповідає законодавче регулювання цих

відносин в Україні.

Укладаючи арбітражне застереження, сторони, зазвичай, передбачають передачу в арбітраж будь-яких спорів, включаючи спори щодо дійсності самого контракту (якщо такі спори прямо не виключені зі сфери дії арбітражного застереження). У подальшому, якби сторона могла відмовитися від арбітражу і заперечувати компетенцію арбітрів, посилаючись на недійсність контракту, то така можливість завжди використовувалася би недобросовісною стороною для зриву арбітражу.

Згідно з пунктом 8.2 контракту від 23 вересня 2015 року усі суперечки і розбіжності, які можуть виникнути з контракту або у зв'язку з ним, будуть вирішуватися шляхом переговорів. У разі неможливості врегулювання їх дружнім шляхом, спори і розбіжності підлягають передачі на розгляд і остаточне вирішення до МКАС при ТПП України.

Отже, наведений пункт договору є арбітражним застереженням (угодою), яке не дійсним не визнано, а тому спір між сторонами правомірно розглянуто МКАС при ТПП України.

Аргументи апеляційної скарги стосовно того, що суд першої інстанції не вирішив клопотання про залучення China Export and Credit Insurance Corporation (страховика) як учасника справи, не заслуговують на увагу, оскільки Київський апеляційний суд 25 червня 2021 року розглянув дане клопотання представника ОСОБА_2 про залучення China Export and Credit Insurance Corporation (страховика) як учасника справи про що, зазначив в протоколі судового засідання та відмовив у його задоволенні.

Доводи апеляційної скарги про те, що Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd та страховик приховали від арбітражного суду та суду першої інстанції первинні документи щодо відступлення права вимоги за контрактом, Верховний Суд відхиляє, оскільки такі доводи не мають правового значення для розгляду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу

A1.4.7.

Арбітражна угода є чинною саме для цих сторін і навіть перехід права вимоги за основним договором не впливатиме на дійсність і чинність самої арбітражної угоди для цих сторін.

З врахуванням викладеного Верховний Суд дійшов висновку, що ухвала Київського апеляційного суду від 22 жовтня 2021 року як суду першої інстанції відповідає вимогам статті 263 ЦПК України, суд повно та всебічно встановив усі фактичні обставини справи, надав належну оцінку поданим доказам та дійшов обґрунтованого висновку про відмову у задоволенні заяви ПАТ «Укрнафта».

В36. Постанова КЦС ВС від 24.02.2022, справа № 824/191/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103844476>

24 лютого 2022 року КЦС ВС розглянув справу за заявою Компанії «PE INVESTMENT LIMITED», в інтересах якої діє адвокат, про визнання і надання дозволу на примусове виконання рішення Лондонського Арбітражного суду від 28 вересня 2020 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Компанія «PE INVESTMENT LIMITED» через представника звернулася до суду із заявою про визнання і надання дозволу на примусове виконання рішення Лондонського Арбітражного суду від 28 вересня 2020 року, ухваленого у складі професора, Захарі Дуглас – голова арбітражної колегії, Ольга Баглай, Грехам Даннінг, у справі за позовом Компанії «PE INVESTMENT LIMITED» до Компанії «NOYEX CAPITAL LIMITED», ОСОБА_1, ОСОБА_2, Компанії «STARWELL ENTERPRISES LIMITED» про стягнення з відповідача (боржника) ОСОБА_1 та ОСОБА_2 заборгованості.

Зупиняючи провадження у справі, Київський апеляційний суд виходив із того, що Компанії «NOYEX CAPITAL LIMITED» та «STARWELL ENTERPRISES LIMITED» знаходяться на території інших держав, то необхідним є направлення відповідних доручень у відповідності до Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах про вручення документів до центрального органу іноземних держав за місцем знаходження Компаній «NOYEX CAPITAL LIMITED» та «STARWELL ENTERPRISES LIMITED».

ОЦІНКА СУДУ

Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу - це окремий вид непозовного цивільного судочинства, що врегульоване спеціальними правилами розділу IX ЦПК України, і у порядку якого розглядаються клопотання на предмет наявності підстав для визнання та надання дозволу чи відмови у визнанні й наданні дозволу на примусовому виконання рішення міжнародного арбітражу.

Отже, процесуальна процедура розгляду клопотання про

визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу є спеціальною.

Частиною сьомою статті 477 ЦПК України передбачено, що суд може зупинити провадження у справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо в провадженні компетентного суду є заява про скасування цього рішення, - до набрання законної сили ухвалою суду, якою вирішена така заява.

Розділ IX ЦПК України не містить такої підстави зупинення провадження за заявою про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України рішення міжнародного комерційного арбітражу як неможливість розгляду цього клопотання до вручення.

А3.5.3.

За змістом статті VI Нью-Йоркської Конвенції та частини сьомої статті 477 ЦПК України, суд може зупинити провадження за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо в провадженні компетентного суду є заява про скасування цього рішення, - до набрання законної сили ухвалою суду, якою вирішена така заява.

Тобто єдиною підставою для зупинення провадження у процесі розгляду такої категорії заяв є наявність у провадженні компетентного суду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу, про визнання та надання дозволу на виконання якого здійснюється провадження.

Разом з тим, пунктом 8 частини першої статті 252 ЦПК України передбачено, що суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у випадках: звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.

Проте, суд апеляційної інстанції, як суд першої інстанції, не врахував вимоги пункту 8 частини першої статті 252 ЦПК України, оскільки об'єктивної неможливості розгляду цієї справи через неповідомлення учасників справи, які знаходяться за межами України, не навів.

За змістом прохальної частини заяви Компанії «PE INVESTMENT LIMITED» відповідачами (боржниками) у цій справі є ОСОБА_1 та ОСОБА_2. Апеляційним судом не наведено жодних мотивів, що неповідомлення Компаній «NOYEX CAPITAL LIMITED» та «STARWELL ENTERPRISES LIMITED» саме у спосіб передбачений статтею 498 ЦПК України може

вплинути на їхні права та інтереси.

Таким чином, апеляційний суд у порушення частини першої статті 477 ЦПК України, формально розглянув клопотання представника ОСОБА_2 адвоката про зупинення провадження у справі, оскільки таке зупинення суперечить принципу ефективності судового процесу, направленому на недопущення затягування розгляду справи й перешкоджає подальшому провадженню у справі.

В37. Постанова КЦС ВС від 28.04.2022, справа № 824/204/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104178268>

28 квітня 2022 року КЦС ВС розглянув заяву Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd (Шаньдунське ТОВ «Кежуйнафтообладнання») про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 26 лютого 2021 року у справі № 148/2019, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 26 лютого 2021 року у справі № 148/2019 стягнуто з ПАТ «Укрнафта» на користь Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd (Китайська Народна Республіка) заборгованість за поставлений товар та компенсацію витрат зі сплати арбітражного збору.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 08 листопада 2021 року заяву Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd (Шаньдунське Товариство з обмеженою відповідальністю «Кежуйнафтообладнання») задоволено, визнано і надано дозвіл на виконання рішення МКАС при ТПП України від 26 лютого 2021 року у справі № 148/2019

Звертаючись з апеляційною скаргою, ПАТ «Укрнафта» зазначало, зокрема, що Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd (Шаньдунське Товариство з обмеженою відповідальністю «Кежуйнафтообладнання») звернулося до арбітражного суду з пропуском позовної давності. Оскільки позовна давність складає основу правопорядку в Україні, а також є частиною принципу верховенства права, передбаченого Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року, то порушення позовної давності становить порушення публічного порядку України.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів відхиляє доводи апеляційної скарги про те, що Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd (Шаньдунське ТОВ «Кежуйнафтообладнання») звернулося до арбітражного суду з пропуском позовної давності, про застосування якого ПАТ «Укрнафта» заявляло в арбітражному суді, та ті доводи, що позовна давність складає основу правопорядку в Україні та є частиною принципу верховенства права, тому визнання та виконання рішення МКАС суперечить публічному порядку України.

A3.6.2.

Застереження про порушення публічного порядку як підстава для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, є своєрідним механізмом, який закріплює пріоритет державних інтересів над приватними, охороняє публічний порядок держави від будь-яких негативних впливів на нього. Застереження про публічний порядок у міжнародному праві не допускає визнання на території держави рішення арбітражного суду, якщо в результаті його виконання буде вчинено дії, які прямо заборонені законом або заподіюють шкоду суверенітету чи безпеці держави.

Під публічним порядком необхідно розуміти правопорядок держави, визначені принципи і засади, які становлять основу існуючого у ній ладу (стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканості й основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо). Публічний порядок будь-якої держави включає фундаментальні принципи і засади правосуддя, моралі, які держава має намір захистити навіть тоді, коли це не має прямого стосунку до самої держави; правила, які забезпечують фундаментальні політичні, соціальні та економічні інтереси держави; обов'язок держави з дотримання своїх зобов'язань перед іншими державами та міжнародними організаціями.

A3.6.4.

Порушення публічного порядку слід застосовувати як виключну міру для відмови у визнанні та виконанні арбітражного рішення. Особливість застосування категорії публічного порядку на стадії вирішення питання про визнання та виконання арбітражного рішення полягає у тому, що йдеться не про те, що правочин, щодо виконання якого виник спір, суперечить публічному порядку (статті 228 ЦК України), не норма іноземного права, застосована арбітражем при вирішенні спору по суті, суперечить публічному порядку України (стаття 12 Закону України «Про міжнародне приватне право»), а саме визнання і виконання арбітражного рішення, ухваленого за результатами вирішення спору, суперечить публічному порядку.

A3.10.1.

У той же час необґрунтована відмова у наданні дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражного

суду є свого роду блокуванням рішення і може, у випадку свавільного застосування, носити характер штучного нормативного бар'єру, який з точки зору міжнародного права є недопустимим. Це блокування не тільки не відповідатиме цілям міжнародного арбітражу, але й буде порушувати законні права, які це арбітражне рішення може фактично надавати стягувачу в інших державах.

Безпідставна відмова у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання на території України арбітражного рішення може порушувати гарантії, передбачені частиною першою статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, становитиме непропорційне втручання у право власності стягувача на присуджені грошові кошти.

Доводи апеляційної скарги, що рішення МКАС при ТПП України від 26 лютого 2021 року у справі № 148/2019 порушує публічний порядок України, не підтверджені належними та допустимими доказами.

В38. Постанова КГС ВС від 02.06.2022, справа № 908/3106/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105324918>

КГС ВС розглянув заяву Резидента Об'єднаного королівства Великої Британії й Північної Ірландії Партнерство «ARROCHAR INVEST LP» про включення до реєстру кредиторів з грошовими вимогами до ТОВ «Тех Пром Газ» у справі про банкрутство ТОВ «Тех Пром Газ», і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Запорізької області від 12 січня 2021 року відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ «Тех Пром Газ», введено процедуру розпорядження майном боржника, розпорядником майна призначено арбітражного керуючого Бурлакова В. В.

Про це на офіційному вебпорталі судової влади України здійснено публікацію оголошення.

Після публікації оголошення до господарського суду надійшла заява Резидента Об'єднаного королівства Великої Британії й Північної Ірландії Партнерство «ARROCHAR INVEST LP» з грошовими вимогами до боржника на суму 362 450 000,00 грн.

Ці вимоги ґрунтуються на рішенні Міжнародного комерційного

арбітражу створеного для розгляду конкретного спору від 30 вересня 2020 року, м. Дніпро.

Суд першої інстанції визнав кредиторські вимоги Іноземної компанії в повному обсязі, пославшись на визнання цих вимог боржником та розпорядником його майна.

Апеляційний суд скасував в цій частині ухвалу першої інстанції та відмовив у визнанні грошових вимог Іноземної компанії до Товариства через їх недоведеність, вказавши на непідтвердження належними доказами грошових вимог, відсутність доказів визнання в Україні рішення міжнародного комерційного арбітражу, повноважень представника Іноземної компанії та сплати судового збору.

ОЦІНКА СУДУ

Суд касаційної інстанції у цій справі враховує усталені правові висновки Верховного Суду стосовно порядку розгляду кредиторських вимог у справі про банкрутство, ролі та обов'язків суду на цій стадії провадження за якими у попередньому засіданні господарський суд зобов'язаний перевірити та надати правову оцінку усім вимогам кредиторів до боржника незалежно від факту їх визнання чи відхилення боржником.

Завданням господарського суду у попередньому засіданні є перевірка заявлених до боржника грошових вимог конкурсних кредиторів, які можуть підтверджуватися первинними документами (угодами, накладними, рахунками, актами виконаних робіт тощо), що свідчать про цивільно-правові відносини сторін та підтверджують заборгованість боржника перед кредитором, та/або рішенням юрисдикційного органу, до компетенції якого віднесено вирішення такого спору.

Наведені висновки не втратили своєї актуальності з введенням в дію з 21 жовтня 2019 року КУзПБ (відповідно до пункту 4 Розділу «Прикінцеві та перехідні положення» якого з дня введення в дію цього Кодексу подальший розгляд справ про банкрутство здійснюється відповідно до положень цього Кодексу незалежно від дати відкриття провадження у справі про банкрутство), оскільки Кодекс (статті 45-47) містить аналогічне в цій частині правове регулювання порядку звернення кредиторів із заявами із вимогами до боржника у справі про банкрутство та порядку розгляду цих заяв судом.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що заявлені до боржника грошові вимоги Резидента Об'єднаного королівства Великої Британії й Північної Ірландії Партнерство «ARROCHAR INVEST LP» на суму 362 450 000,00 грн ґрунтуються на рішенні Міжнародного комерційного арбітражу.

Водночас кредитором не додано до цього рішення підтвердження його визнання та звернення до виконання в Україні, що помилково залишив поза увагою місцевий господарський суд, пославшись лише на визнання кредиторських вимог боржником і арбітражним керуючим, без надання оцінки обґрунтованості таких вимог.

Верховний Суд зазначає, що під визнанням та виконанням рішення іноземного суду розуміється процедура поширення законної сили такого рішення на територію України і застосування засобів його примусового виконання в порядку, встановленому ЦПК України.

Згідно з частиною першою статті 479 ЦПК України за результатами розгляду заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд постановляє ухвалу про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу за правилами, встановленими цим Кодексом для ухвалення рішення.

Тому, встановивши, що кредитором не надано судове рішення про визнання та допуск до виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражу, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що таке рішення на час його подання не може бути належним обґрунтуванням грошових вимог до боржника.

Крім того Верховний Суд звертає увагу на те, що обставини, встановлені рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом (частина четверта статті 75 ГПК України).

Однак виняток із цього правила встановлений у частині восьмій статті 75 ГПК України згідно якої обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, виправдувальним вироком суду у кримінальному провадженні, ухвалою про закриття кримінального провадження і звільнення особи від

кримінальної відповідальності, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи господарським судом.

A1.6.3.

З огляду на зазначені приписи процесуального законодавства суд апеляційної інстанції правильно виходив з того, що *подане кредитором рішення міжнародного комерційного арбітражу, не має преюдиціального значення, а встановлені у ньому обставини підлягають доказуванню в загальному порядку. Тобто, рішення міжнародного комерційного арбітражу не є самостійною підставою для звільнення кредитора від доказування обставин, на які він посилається, обґрунтовуючи свої грошові вимоги до боржника.*

Відтак Верховний Суд погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про скасування ухвали місцевого господарського суду в частині визнання грошових вимог Резидента Об'єданого королівства Великої Британії й Північної Ірландії Партнерство «ARROCHAR INVEST LP» та про відмову у визнанні грошових вимог цього кредитора до боржника ТОВ «Тех Пром Газ» в повному обсязі.

В39. Постанова КЦС ВС від 30.06.2022, провадження № 61-4257ав22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105036882>

30 червня 2022 року КЦС ВС розглянув заяву компанії «Ексойл трейдінг СА» (Exoil traiding sa) про забезпечення позову у справі за її позовом до компанії «Мімієр трейд СА» (Mimier trade sa) про відшкодування збитків, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу - Федерації асоціації торгівлі олійними культурами, насінням та жирами (FOSFA), і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

20 листопада 2020 року компанія «Ексойл трейдінг СА» (Exoil traiding sa) та компанія «Мімієр трейд СА» (Mimier trade sa) уклали контракт про поставку відповідачем 3 000 тон сирової соняшникової олії.

Компанія «Ексойл трейдінг СА» (Exoil traiding sa) виконала всі необхідні дії для виконання контракту, однак відповідач не поставив позивачу жодної партії товару.

03 грудня 2021 року позивач подав позовну заяву FOSFA щодо стягнення з відповідача збитків в сумі 472 000,00 доларів США, FOSFA

підтвердила отримання позовної заяви і відкриття провадження.

Враховуючи наведене, з урахуванням доказів неправомірності поведінки відповідача, який ухиляється від виконання взятих на себе обов'язків, а також обґрунтованих ризиків недостатності активів відповідача для виконання арбітражного рішення, просив суд накладити арешт на частку у розмірі 100 %, що належить компанії «Мімієр трейд СА» (Mimier trade sa) у ТОВ «Мімієр трейд Україн», а також накладити арешт на грошові кошти компанії та все рухоме і нерухоме майно на території України.

Повертаючи заяву про забезпечення позову, суд першої інстанції зазначив, що позивачем не надано доказів започаткування процедури міжнародного комерційного арбітражу та відкриття FOSFA арбітражного провадження.

ОЦІНКА СУДУ

Зазначені у частинах першій, шостій статті 151 ЦПК України вимоги до змісту і форми заяви про забезпечення позову є загальним, тобто такими, що поширюються на усі випадки звернення до суду із заявою про забезпечення позову.

До заяви про забезпечення позову у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду, цивільним процесуальним законодавством передбачені також додаткові вимоги, а саме відповідно до частини сьомої статті 151 ЦПК України до такої заяви мають бути додані, зокрема, копія позовної заяви до міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду або іншого документа, подання якого започатковує процедуру міжнародного комерційного арбітражу, третейського розгляду згідно з відповідним регламентом (правилами) арбітражу, або третейського суду або законодавством за місцем арбітражу; документ, що підтверджує подання такої позовної заяви або іншого аналогічного документа згідно з відповідним регламентом (правилами) арбітражу, третейського суду або законодавством за місцем арбітражу.

За змістом частини десятої статті 153 ЦПК України, встановивши, що заяву про забезпечення позову подано без додержання вимог статті 151 цього Кодексу, суд повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу.

З матеріалів справи вбачається, що до заяви про забезпечення позову заявником, серед іншого, додано копію позовної заяви без відмітки про її отримання FOSFA, копію договору, укладеного 20 листопада 2020 року між сторонами, відповідно до пункту 1 якого цей договір укладено відповідно до положень, умов та правил, включаючи статті договору з

питання арбітражу, на основі форми договору FOSFA 53/Правила арбітражу та апеляції FOSFA, що діяли на дату укладення цього договору.

Також компанією «Ексойл трейдінг СА» (Exoil trading sa) надано копію електронного листа від FOSFA від 07 грудня 2021 року про те, що «спір підпадає під дію Правил арбітражу та апеляції FOSFA від квітня 2020 року.

Разом із тим, додані до заяви документи через відсутність інформації щодо того, чи є вони такими, що започатковують процедуру міжнародного комерційного арбітражу та відкриття FOSFA арбітражного провадження, не дозволяють однозначно встановити, чи було розпочато розгляд справи FOSFA після отримання вказаної позовної заяви.

A2.1.2.

В той же час відповідно до частини третьої статті 149 ЦПК України заходи забезпечення позову можуть бути вжиті за заявою сторони лише у справі, яка вже передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу.

Враховуючи те, що заявником до заяви про забезпечення позову не додані Правила арбітражу та апеляції FOSFA, що діяли на дату укладення договору між сторонами, що позбавило суд апеляційної інстанції можливості встановити факт дотримання порядку передачі справи на розгляд FOSFA й, відповідно, започаткування процедури міжнародного комерційного арбітражу та відкриття FOSFA арбітражного провадження, суд апеляційної інстанції дійшов правомірного висновку про наявність підстав для повернення заяви про забезпечення позову заявнику.

B40. Постанова КЦС ВС від 01.09.2022, справа № 824/32/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106028788>

01 вересня 2022 року КЦС ВС розглянув справу за заявою BRV TRADE s.r.o. (Словацька Республіка) про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 20 грудня 2021 року у справі № 156/2021, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 20 грудня 2021 року у справі № 156/2021 стягнуто з ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» на користь BRV TRADE s.r.o. заборгованість та судові витрати.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 11 лютого 2022 року

відкрито провадження за заявою представника BRV TRAIDE S.R.O. (Словацька Республіка) про визнання та надання дозволу на виконання такого рішення МКАС при ТПП України.

09 червня 2022 року на адресу Київського апеляційного суду надійшла заява представника ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» про зупинення провадження у справі, яка обґрунтована тим, що відповідачем подана заява про скасування рішення МКАС при ТПП України від 20 грудня 2021 року, яка перебуває в провадженні іншого суду відповідно до ухвали Київського апеляційного суду від 30 травня 2022 року.

Київський апеляційний суд зупинив провадження у справі.

ОЦІНКА СУДУ

Суд може зупинити провадження в справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо в провадженні компетентного суду є заява про скасування цього рішення, - до набрання законної сили ухвалою суду, якою вирішена така заява (частина сьома статті 477 ЦПК України).

Аналогічне положення міститься і в частині другій статті 482 ЦПК України, якою визначено особливості надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України.

А3.5.2.

Тлумачення частини сьомої статті 477 ЦПК України, частини другої статті 482 ЦПК України свідчить, що зазначені положення повинні застосовуватися одночасно з положенням пункту б частини першої статті 251 ЦПК України, згідно з яким суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі.

Суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду.

При вирішенні питання про зупинення провадження в справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд має пересвідчитися у доцільності зупинення провадження в справі, а також врахувати вимоги частини першої статті 44 ЦПК України щодо зобов'язання особи, яка бере участь у справі, добросовісно здійснювати свої права та виконувати процесуальні обов'язки. Висновок про необхідність зупинення провадження в справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу,

ЯК І ВІДМОВУ В ТАКОМУ ЗУПИНЕННІ, СУД ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ МОТИВУВАТИ.

У справі, що переглядається, суд першої інстанції не врахував, що питання зупинення провадження у справі за заявою про надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України, врегульоване частиною другою статті 482 ЦПК України; не встановив і не навів обставин, які свідчать про об'єктивну неможливість розгляду цієї справи до вирішення іншої; не врахував, що ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» не виконувало рішення МКАС при ТПП України від 20 грудня 2021 року, а оскаржило його до суду лише після подання заяви BRV TRADE s.r.o. про надання дозволу на його виконання, наводячи однакові по суті мотиви для заперечення виконання і для скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.

За таких обставин суд першої інстанції в порушення процесуальних норм формально розглянув клопотання ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» про зупинення провадження у справі, оскільки таке зупинення суперечить принципу ефективності судового процесу, направленому на недопущення затягування розгляду справи й перешкоджає подальшому провадженню у справі.

В41. Постанова КЦС ВС від 21.10.2022, справа № 824/309/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107105663>

21 жовтня 2022 року КЦС ВС розглянув заяву АТ «Олайнфарм» про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 29 вересня 2021 року у справі № 129/2020, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 29 вересня 2021 року позов ТОВ «ОЛФА» задоволено частково, стягнуто з АТ «Олайнфарм» на користь ТОВ «ОЛФА» штраф за непостачання товару, відшкодування шкоди, завданої внаслідок порушення відповідачем договору та відшкодування витрат, понесених позивачем у зв'язку з оплатою юридичних послуг, витрат експертів та інших витрат, на відшкодування витрат на оплату арбітражного збору.

АТ «Олайнфарм» стверджувало, що при розгляді справи

Арбітражний суд припустився численних порушень, в тому числі, порушень фундаментальних принципів міжнародного арбітражного процесу, зокрема: порушив принцип рівного ставлення до сторін через невиконання свого обов'язку надати відповідачу можливість викладення своєї позиції стосовно експертних висновків, що надані позивачем ТОВ «ОЛФА». Крім того, повністю позбавив АТ «Олайнфарм» можливості надати пояснення щодо природи та розміру присуджених збитків, чим порушив принцип диспозитивності та змагальності сторін арбітражного процесу. Ці грубі порушення не відповідають арбітражній процедурі, погодженій сторонами, що є підставою для скасування арбітражного рішення на підставі абзацу «г» пункту 1 частини другої статті 459 ЦПК України.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини першої статті 36 Регламенту МКАС при ТПП України арбітражний розгляд здійснюється на засадах диспозитивності, змагальності та рівності сторін. До сторін має бути рівне ставлення, і кожній стороні мають бути надані усі можливості для викладення своєї позиції.

Зміст принципу диспозитивності у судовому процесі в Україні розуміється таким чином, що суд повинен розглядати судові справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до процесуального закону, в межах заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених процесуальним законом випадках (частина перша статті 13 ЦПК України, частина перша статті 14 ГПК України).

Іншим засадничим принципом судового процесу в Україні є принцип змагальності. За змістом цього принципу кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених процесуальним законом (частина третя статті 12 ЦПК України, частина третя статті 13 ГПК України).

Верховний Суд врахував, що позивач пред'явив і обґрунтував дві окремі позовні вимоги – про стягнення штрафу за договором та відшкодування збитків. Позивач ці вимоги виклав та аргументував, чітко розділивши та самостійно сформувавши; однозначно визначивши бажану до стягнення суму за кожною з вимог. Зазначені позовні вимоги за своєю правовою природою є самостійними та не залежними одна від одної, а тому стягнення відшкодування упущеної вигоди у більшому розмірі за рахунок загальної ціни позову (зокрема за рахунок відмови у задоволенні

стягнення штрафу у певному розмірі) є неприпустимим, оскільки свідчить про порушення принципу диспозитивності сторін.

Самостійно визначивши спосіб розрахунку збитків, що істотно відрізняється від того, про який заявляв позивач, Арбітражний суд не надав сторонам жодної можливості висловити свої міркування з приводу обґрунтованості його застосування і розрахунку його розміру та/або відповідності таких збитків критерію передбачуваності відповідно до Віденської конвенції про договори міжнародної купівлі-продажу товарів.

Відповідно АТ «Олайнфарм» було позбавлено можливості надати свої докази і викласти свою позицію щодо підходу, застосованого Арбітражним судом до визначення категорії та розміру збитків, що є очевидним порушенням принципу диспозитивності.

А3.6.5.

Підсумовуючи викладене, Верховний Суд дійшов переконання, що Арбітражний суд, стягнувши відшкодування збитків, з власної ініціативи збільшивши суму стягнення з певною позовною вимогою, тим самим порушив фундаментальні принципи судочинства, а саме принципи диспозитивності та змагальності судового процесу. Порушення цих принципів є підставою стверджувати, що такий арбітражний процес не відповідав критеріям справедливого судового процесу, що є безумовно підтвердженням порушення таким судовим процесом та його результатами публічного порядку України.

Наведені дії Арбітражного суду у цій справі принципово є несумісними з вимогами частини першої статті 36 Регламенту МКАС при ТПП України, згідно з якою арбітри зобов'язані розглядати спір відповідно до основоположних засад диспозитивності і змагальності.

З урахуванням наведеного, рішення МКАС при ТПП України від 29 вересня 2021 року у справі №129/2020 на підставі абзацу «б» пункту 2 частини другої статті 459 ЦПК України підлягає скасуванню.

В42. Постанова КЦС ВС від 27.10.2022, справа № 824/74/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107011912>

27 жовтня 2022 року КЦС ВС розглянув заяву NP Trade GmbH про визнання і надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті від 31 січня 2022 року у справі № 127/2021, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Київського апеляційного суду від 14 липня 2022 року відкрито провадження у справі за заявою NP Trade GmbH.

У серпні 2022 року ДП «НАЕК «Енергоатом» звернулося до суду із клопотанням про зупинення провадження у справі, посилаючись на те, що раніше ухвалою Київського апеляційного суду від 05 липня 2022 року відкрито провадження у справі № 824/68/22 за заявою ДП «НАЕК «Енергоатом» про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 31 січня 2022 року у справі № 127/2021, що згідно з вимогами частини сьомої статті 477 ЦПК України унеможлиблює вирішення заяви NP Trade GmbH про визнання та надання дозволу на виконання цього ж рішення МКАС.

Звертаючись з апеляційною скаргою на ухвалу про зупинення провадження у справі, NP Trade GmbH вказував, що суд розглянув питання про зупинення провадження без проведення судового засідання, у той час, як ЦПК України не передбачає вирішення справ цієї категорії інакше, ніж у судовому засіданні. Не поставивши на обговорення клопотання, суд позбавив стягувача права висловити свою думку, тим самим обмеживши його у доступі до правосуддя.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини першої статті 477 ЦПК України заява про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу розглядається суддею одноособово протягом двох місяців з дня її надходження до суду в судовому засіданні з повідомленням сторін.

Неявка сторін чи однієї із сторін, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду заяви.

Відповідно до частин другої – четвертої статті 128 ЦПК України суд повідомляє учасників справи про дату, час і місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії, якщо їх явка є не обов'язковою. Судові виклики здійснюються судовими повістками про виклик. Судові повідомлення здійснюються судовими повістками-повідомленнями.

Згідно з частинами четвертою – п'ятою статті 477 ЦПК України про надходження заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд у п'ятиденний строк письмово повідомляє боржника і пропонує йому у місячний строк подати можливі заперечення щодо цієї заяви.

Після надходження заперечень боржника, а також якщо у

місячний строк заперечення не подані, суддя постановляє ухвалу, в якій визначає дату, час і місце судового розгляду заяви, про що сторони повідомляються письмово не пізніше ніж за десять днів до його розгляду.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 14 липня 2022 року відкрито провадження у справі за заявою NP Trade GmbH, роз'яснено ДП «НАЕК «Енергоатом» право подати до суду заперечення на заяву у місячний строк.

17 серпня 2022 року від ДП «НАЕК «Енергоатом» до суду надійшло заперечення на заяву NP Trade GmbH.

Того ж дня до суду надійшло клопотання про зупинення провадження у справі за заявою NP Trade GmbH, яку Київський апеляційний суд розглянув без призначення судового засідання.

А3.5.4.

Верховний Суд як суд апеляційної інстанції вважає, що у цьому випадку має місце порушення процесуального порядку розгляду клопотання про зупинення провадження у справі за заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

Оскільки процесуальним законом у частини першій статті 477 ЦПК України визначено, що *заява про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу розглядається суддею одноособово в судовому засіданні з повідомленням сторін, відповідно процесуальні питання щодо зупинення такого провадження підлягають вирішенню у судовому засіданні з повідомленням та викликом сторін.*

Вирішення судом клопотання ДП «НАЕК «Енергоатом» про зупинення провадження у справі за заявою NP Trade GmbH про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу без призначення судового засідання, без повідомлення про це іншого учасника справи є порушенням норм процесуального права, а саме частини першої статті 477 ЦПК України, що є підставою для скасування відповідного судового рішення.

В43. Постанова КЦС ВС від 10.11.2022, справа № 824/58/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107429005>

10 листопада 2022 року КЦС ВС розглянув справу за заявою директора ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія

«Енергоатом» в особі відокремленого підрозділу «Централізовані закупівлі» ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» про скасування рішення МКАС при ТПП України від 18 листопада 2021 року у справі № 87/2021, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 18 листопада 2021 року, ухваленим у справі № 87/2021, частково задоволено позов IEC Industrie Export GmbH до ДП «НАЕК «Енергоатом» та задоволено зустрічний позов ДП «НАЕК «Енергоатом» до IEC Industrie Export GmbH. Проведено зарахування задоволених за первісним та зустрічним позовом вимог, за результатами якого стягнуто з ДП «НАЕК «Енергоатом» на користь IEC Industrie Export GmbH основний борг.

ДП «НАЕК «Енергоатом» не погоджується із зазначеним арбітражним рішенням та просить його скасувати, оскільки на час звернення IEC Industrie Export GmbH (Німеччина) із зазначеним позовом та ухвалення МКАС при ТПП оскаржуваного рішення, строк дії укладеного між сторонами контракту, в якому міститься арбітражне застереження, сплив 31 грудня 2019 року, отже арбітражний суд не мав компетенції розглядати цей спір.

ОЦІНКА СУДУ

Аргументи апеляційної скарги про те, що МКАС при ТПП України розглянув справу за відсутності компетенції та дійсного волевиявлення сторін на такий розгляд, оскільки після закінчення 31 грудня 2019 року строку дії укладеного між сторонами Контракту арбітражне застереження, яке міститься у розділі IX цього Контракту, також припинило свою дію, не заслуговують на увагу з огляду на таке.

Відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражна угода - це угода сторін про передачу до арбітражу всіх або певних спорів, які виникли або можуть виникнути між ними в зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, чи мають вони договірний характер чи ні. Арбітражна угода може бути укладена у вигляді арбітражного застереження в контракті або у вигляді окремої угоди.

Нью-Йоркська конвенція закріплює підхід здійснення примусового виконання арбітражних рішень і арбітражних угод, який ґрунтується на презумпції дійсності та автономності арбітражних угод, формальної і матеріально-правової (частина перша статті II Конвенції). Ця презумпція дійсності може бути спростована лише за обмеженим

переліком підстав. Принцип автономності арбітражної угоди (separability) свідчить, по-перше, що дійсність основного договору в принципі не впливає на дійсність включеної до нього арбітражної угоди і, по-друге, основний договір і арбітражна угода можуть бути підпорядковані різним законам. Така автономність арбітражної угоди дає можливість сторонам спірних правовідносин мати гарантію, що спір буде розглянуто у будь-якому випадку саме арбітражем, оскільки наявність арбітражного застереження унеможливорює звернення до державних судових установ.

A1.4.8.

Отже, закінчення строку дії укладеного між сторонами Контракту не впливає на дійсність, чинність та виконуваність включеної до нього арбітражної угоди у вигляді арбітражного застереження.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 22 ГПК України спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, крім спорів про визнання недійсними актів, спорів про державну реєстрацію або облік прав на нерухоме майно, прав інтелектуальної власності, прав на фінансові інструменти, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті.

Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не містить прямої заборони щодо передачі на розгляд міжнародного комерційного арбітражу спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

За змістом абзацу другого частини другої статті 22 ГПК України цивільно-правові аспекти спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

A3.7.6.

Таким чином, спір, що виник при виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, не може бути предметом розгляду третейського суду на території України, але може бути віднесений сторонами до компетенції міжнародного арбітражного суду.

У пункті 9.2 розділу IX укладеного між сторонами Контракту міститься застереження, за яким усі неврегульовані за контрактом спори передаються заінтересованою стороною на розгляд до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України у відповідності до Регламенту даного суду, з дотриманням претензійного порядку врегулювання спору.

Частина друга статті 22 ГПК України не містить заборони на укладання такого застереження. Отже, доводи апеляційної скарги про те, що передання міжнародній арбітражній установі спору щодо укладеного між сторонами Контракту суперечить положенням статті 22 ГПК України є необґрунтованими.

За своєю правовою природою спір, який переданий сторонами в цій справі на вирішення МКАС при ТПП України, є саме цивільно-правовим спором, оскільки стосується виконання укладеного цивільно-правового договору, а не виконання договору про закупівлі в розумінні Закону України «Про публічні закупівлі».

Отже, колегія суддів відхиляє доводи апеляційної скарги про те, що національним законодавством передбачена заборона передачі на розгляд міжнародного арбітражного суду спору, що виник при виконанні договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

В44. Постанова КЦС ВС від 22.12.2022, справа № 824/138/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108262284>

КЦС ВС розглянув справу за заявою ПАТ «НК «Роснафта» про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП рф від 11 вересня 2018 року у справі за позовом ПАТ «НК «Роснафта» до ТОВ «Євростандарт - Автогаз» про стягнення неустойки, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням колегії арбітрів МКАС при ТПП рф від 11 вересня 2018 року з ТОВ «Євростандарт-Автогаз» на користь ПАТ «НК «Роснафта» стягнуто неустойку в розмірі 2 462 000,00 грн та 6 652,46 дол. США на відшкодування витрат ПАТ «НК «Роснафта» зі сплати реєстраційного та арбітражного зборів.

Це рішення, яке набрало законної сили, боржник добровільно не виконував.

Заявник просив суд визнати і надати дозвіл на виконання рішення колегії арбітрів МКАС при ТПП рф від 11 вересня 2018 року у справі та видати виконавчий лист на його примусове виконання.

Ухвалою Київського апеляційного суду заяву ПАТ «НК «Роснафта» задоволено. Водночас боржник звертає увагу на те, що визнання та виконання рішення МКАС при ТПП рф порушуватиме

публічний порядок України.

ОЦІНКА СУДУ

Суди зобов'язані здійснювати перевірку того, чи призведе до порушення публічного порядку України саме визнання і звернення до виконання цього арбітражного рішення.

З'ясування цього питання за своїм змістом є значно ширшим, ніж вирішення питання того, чи є правочин, укладений між сторонами арбітражного провадження, таким, що порушує публічний порядок України.

ПАТ «НК «Роснафта» відповідно до Закону України «Про санкції», на підставі рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 109/2021, включено під номером 49 до додатку 2 - до переліку юридичних осіб, до яких застосовуються обмежувальні заходи (санкції), зокрема одним із видів санкцій, накладених на заявника, є запобігання виведенню капіталів за межі України.

Відповідно до преамбули Закону України «Про санкції» метою його ухвалення, серед іншого, є гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина, захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України та потреба невідкладного та ефективного реагування на наявні і потенційні загрози національним інтересам і національній безпеці України, включаючи ворожі дії, збройний напад інших держав чи недержавних утворень, завдання шкоди життю та здоров'ю населення.

ПАТ «НК «Роснафта» є юридичною особою, зареєстрованою в Російській Федерації, що внесена до списку юридичних осіб, до яких застосовуються обмежувальні заходи (санкції).

Зокрема, до ПАТ «НК «Роснафта» строком на три роки відповідно до Закону України «Про санкції» застосовано такий вид обмежувальних заходів, як запобігання виведенню капіталів за межі України.

A3.6.13.

Суд виходить з того, що *застосування строкових спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів стосовно ПАТ «НК «Роснафта» на підставі Закону України «Про санкції» свідчить про те, що дії цієї особи створюють зазначені загрози, внаслідок чого виконання*

рішення МКАС при ТПП рф від 11 вересня 2018 року порушуватиме правила України про публічний порядок, а саме фундаментальні політичні інтереси держави у забезпеченні національної безпеки, у тому числі безпеці людей, які проживають на її території.

За таких обставин Верховний Суд визнає обґрунтованими доводи апеляційної скарги про те, що визнання та виконання рішення МКАС при ТПП рф від 11 вересня 2018 року суперечитиме публічному порядку України, тому судове рішення суду першої інстанції підлягає скасуванню з ухваленням нового про відмову в задоволенні заяви про надання дозволу на визнання та виконання цього рішення.

При цьому Верховний Суд зауважує, що **відмова у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП рф від 11 вересня 2018 року не припиняє цивільних відносин, які виникли між сторонами.**

В45. Постанова КЦС ВС від 12.01.2023, справа № 824/28/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108414763>

12 січня 2023 року КЦС ВС розглянув справу за заявою BRV TRAIDE S.R.O. (Словацька Республіка) про визнання та надання дозволу на виконання на території України рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 30 грудня 2021 року у справі за позовом BRV TRAIDE S.R.O. (Словацька Республіка) до ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» в особі ВП «Централізовані закупівлі» (Україна) про стягнення грошових коштів, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

30 грудня 2021 року Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України прийняв рішення, відповідно до якого стягнув з ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» на користь BRV TRAIDE S.R.O. (Словацька Республіка) заборгованість за договором поставки продукції.

ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» в особі ВП «Централізовані закупівлі» (Україна) добровільно не виконало рішення арбітражного суду та не вчинило жодних дій, які б свідчили про наявність наміру його виконувати, що змушує BRV TRAIDE S.R.O. (Словацька Республіка) ініціювати виконання рішення у примусовому порядку.

Суд першої інстанції визнав та надав дозвіл на виконання

рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України.

Звертаючись з апеляційною скаргою, ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» в особі ВП «Централізовані закупівлі» (Україна) вважає, зокрема, що укладення між сторонами у цій справі контракту від відбувалось за результатами проведення публічних закупівель, а передання на розгляд Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України спору щодо виконання контракту про публічні закупівлі суперечить положенням частини першої статті 22 ГПК України.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 22 ГПК України спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, крім спорів про визнання недійсними актів, спорів про державну реєстрацію або облік прав на нерухоме майно, прав інтелектуальної власності, прав на фінансові інструменти, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті.

Закон України Про міжнародний комерційний арбітраж» не містить прямої заборони щодо передачі на розгляд міжнародного комерційного арбітражу спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

А3.7.6.

За змістом абзацу другого частини другої статті 22 ГПК України цивільно-правові аспекти спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

Таким чином, спір, що виник при виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, не може бути предметом розгляду третейського суду на території України, але може бути віднесений сторонами до компетенції міжнародного арбітражного суду.

При розмежуванні цивільно-правових (приватно-правових) та публічно-правових аспектів спорів визначальним є характер правовідносин між сторонами, якими в першому випадку є рівноправність сторін договору та їх статусу у таких відносинах, а в іншому – наявність в однієї із сторін договору публічних управлінських

функцій.

Застосований законодавцем термін «цивільно-правові аспекти спорів» за своїм смисловим значенням та переслідуваною законодавцем метою по суті є різновидом саме цивільно-правового спору, який у розглядуваному випадку виник на стадії виконання стороною договірною обов'язку зі сплати коштів за надані послуги. Питання правових наслідків порушення зобов'язання, відповідальності за порушення зобов'язання врегульовані главою 51 розділу 1 книги п'ятої ЦК України.

За своєю правовою природою спір, який переданий сторонами у цій справі на вирішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, є саме цивільно-правовим спором, оскільки стосується виконання укладеного цивільно-правового договору, а не виконання договору про закупівлі у розумінні Закону України «Про публічні закупівлі».

Таким чином, під час розгляду справи Верховним Судом не встановлено підстав, передбачених статтею 478 ЦПК України, для відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

В46. Постанова КЦС ВС від 09.02.2023, справа № 824/87/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108959745>

КЦС ВС розглянув заяву «Specijalna Oprema Skopje - D. O. O.» (товариство з обмеженою відповідальністю «Спеціальна опрема Скоп'є», Республіка Північна Македонія) про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 липня 2021 року у справі № 338/2020.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 липня 2021 року у справі №338/2020 стягнуто з дочірнього підприємства державної компанії «Укрспецекспорт» - державного підприємства «Укроборонсервіс» на користь «Specijalna Oprema Skopje - D. O. O.» (товариства з обмеженою відповідальністю «Спеціальна опрема Скоп'є», Республіка Північна Македонія) заборгованість за поставлений товар та витрати зі сплати арбітражного збору.

Київський апеляційний суд задовольнив заяву, визнав та надав дозвіл на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 липня 2021 року у справі №338/2020.

Звертаючись з апеляційною скаргою, боржник посилався на те, що зазначене рішення МКАС суперечить публічному порядку України, оскільки ДП «Укроборонсервіс» має особливий статус, є оборонним підприємством, яке виконує термінові замовлення по виготовленню та ремонту військової техніки для потреб Міністерства оборони України, яка застосовується для відсічі збройної агресії російської федерації на території України та має надважливе значення для оборони держави, а вилучення коштів з обороту підприємства поставить під загрозу виконання стратегічних завдань щодо забезпечення безпеки держави й суперечитиме її національним інтересам. Вказує, що майновий стан боржника на цей час унеможлиблює сплату суми, визначеної в рішенні МКАС, а 75 % від чистого прибутку підприємства перераховується до Державного бюджету України.

ОЦІНКА СУДУ

Рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 липня 2021 року у справі №338/2020 не стосується суспільних, економічних та соціальних основ Держави України, не загрожує її незалежності, цілісності та обороноздатності, а ухвалене стосовно обов'язків відповідача як окремої юридичної особи та самостійного учасника господарського обороту й поширює свою дію виключно на боржника.

Крім того, спірні правовідносини у межах розгляду справи ґрунтуються на домовленості сторін (на договірних засадах), а зі змісту договору не вбачається факту застосування норми права іноземної держави, яка суперечить та вступає в колізію з чинним цивільним законодавством України, тому публічний порядок України в цьому випадку не порушується.

Відповідно до частини другої статті 81 «Про міжнародне приватне право», частини другої статті 78 Закону України «Про виконавче провадження» в Україні не можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу, внесеного до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, на користь юридичної особи держави-

агресора та/або держави-окупанта або юридичної особи з іноземними інвестиціями чи іноземного підприємства держави-агресора та/або держави-окупанта.

Матеріали справи не містять доказів на підтвердження того, що арбітражним рішенням стягнуто заборгованість на користь юридичної особи з іноземними інвестиціями чи іноземного підприємства держави-агресора/окупанта або що фактичним набувачем виплат, вимог та доходів в результаті примусового виконання вказаного рішення буде юридична особа російської федерації.

Даних про те, що компанія Specijalna Oprema Skopje - D. O. O.» (товариство з обмеженою відповідальністю «Спеціальна опрема Скоп'є») пов'язана з державою-агресором або її громадянами матеріали справи не містять, а боржник на такі обставини не посилався та їх не доводив.

АЗ.6.9.

Також *сама по собі можливість впливу рішення арбітражного суду на платоспроможність державного підприємства не може свідчити про порушення таким рішенням публічного порядку України.*

Посилання відповідача в касаційній скарзі на те, що майновий стан боржника унеможлиблює сплату суми, визначеної в рішенні МКАС, оскільки 75 % від чистого прибутку підприємства перераховується до Державного бюджету України, не є підставою для відмови у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення МКАС на території України.

У зв'язку з викладеним суд першої інстанції зробив правильний висновок про те, що боржник не довів наявності підстав для відмови у визнанні та наданні дозволу на виконання рішення МКАС, зокрема в тій частині, що це рішення суперечить публічному порядку України.

При цьому суд першої інстанції обґрунтовано прийняв до уваги, що згідно пункту 10-2 Перехідних положень Закону України «Про виконавче провадження» в період дії воєнного стану зупиняється вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях з виконання рішень (крім рішень за позовами фізичних осіб про стягнення заробітної плати, грошового забезпечення військовослужбовців), боржниками за якими є підприємства оборонно-промислового комплексу, визначені в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

АЗ.6.10.

Тобто, *стягнення рішенням МКАС заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу в період воєнного стану не є підставою для відмови у визнанні та наданні дозволу на виконання цього рішення на території України, оскільки введення воєнного стану не звільняє дочірнє підприємство ДК «Укрспецекспорт» - ДП «Укроборонсервіс» від обов'язку з виконання грошових зобов'язань перед контрагентами, проте таке рішення тимчасово не*

підлягає виконанню в зв'язку з зупиненням вчинення виконавчих дій до закінчення воєнного стану.

За таких обставин задоволення заяви «Specijalna Oprema Skorje - D. O. O.» (товариства з обмеженою відповідальністю «Спеціальна опрема Скоп'є», Республіка Північна Македонія) про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 липня 2021 року в справі № 338/2020 жодним чином не вплине на обороноздатність України в період воєнного стану.

В47. Постанова КЦС ВС від 23.02.2023, справа № 824/32/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395341>

КЦС ВС розглянув справу за заявою BRV TRAIDE s.r.o. (Словацька Республіка) про визнання і надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 20 грудня 2021 року у справі № 156/2021 за позовом BRV TRAIDE s.r.o. (Словацька Республіка) до ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» (далі – ДП «НАЕК «Енергоатом») про стягнення заборгованості, трьох відсотків річних, витрат із сплати судового збору та витрат на правову допомогу, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

25 вересня 2020 року між ДП «НАЕК «Енергоатом» (покупець) та товариством BRV TRAIDE s.r.o. (Словацька Республіка) (постачальник) укладений контракт, за яким постачальник зобов'язався поставити, а покупець прийняти і оплатити продукцію відповідно до Технічної Специфікації, яка викладена у Додатку № 2 до контракту та сплатити обумовлену контрактом суму.

Оскільки ДП «НАЕК «Енергоатом» станом на 26 травня 2021 року не сплатило вартість поставленого товару в розмірі 58 278,84 Євро, BRV TRAIDE s.r.o. (Словацька Республіка) звернувся до МКАС при ТПП України із позовною заявою.

Рішенням МКАС при ТПП України від 20 грудня 2021 року у справі № 156/2021 стягнуто з ДП «НАЕК «Енергоатом» на користь BRV TRAIDEs.r.o. (Словацька Республіка) заборгованість за контрактом.

Ухвалою Київського апеляційного суду заяву товариства BRV

TRAIDEs.r.o. (Словацька Республіка) задоволено.

Звертаючись з апеляційною скаргою, ДП «НАЕК «Енергоатом» зазначало, зокрема, що в арбітражній угоді не обумовлено застережень про можливість передачі на розгляд Міжнародного комерційного арбітражного суду спорів щодо виконання договорів про публічні закупівлі.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 22 ГПК України спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, крім спорів про визнання недійсними актів, спорів про державну реєстрацію або облік прав на нерухоме майно, прав інтелектуальної власності, прав на фінансові інструменти, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті.

За змістом абзацу другої частини другої статті 22 ГПК України цивільно-правові аспекти спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не містить прямої заборони щодо передачі на розгляд міжнародного комерційного арбітражу спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із публічними закупівлями.

За змістом Закону України «Про публічні закупівлі» публічно-правовими є відносини з державного регулювання, контролю у сфері закупівель та громадського контролю, визначення загальних умов здійснення закупівель, їх видів, порядку проведення закупівель та процедур торгів, переговорних процедур, звітності про результати проведення закупівлі тощо.

На відміну від спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої статті 22 ГПК України, які мають публічно-правові аспекти і які підлягають розгляду лише у порядку господарського судочинства, цивільно-правові аспекти таких спорів можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

Аналіз вказаних положень закону свідчить про те, що застосований законодавцем термін «цивільно-правові аспекти спорів» за своїм значенням та переслідуваною законодавцем метою по суті є

різновидом саме цивільно-правового спору, який у розглядуваному випадку виник на стадії виконання стороною договірною обов'язку зі сплати коштів за надані послуги.

А3.7.7.

Системний аналіз наведених положень дає підстави для висновку, що *спори щодо виконання міжнародних договорів поставки підвідомчі арбітражним судам, оскільки при розмежуванні цивільно-правових (приватно-правових) та публічно-правових аспектів спорів визначальним є характер правовідносин між сторонами, якими в першому випадку є рівноправність сторін договору та їх статусу у таких відносинах, а в іншому - наявність в однієї із сторін договору публічних управлінських функцій.*

Отже, за своєю правовою природою спір, який переданий сторонами у справі на вирішення комерційного арбітражного суду, є цивільно-правовим, оскільки стосується виконання укладеного цивільно-правового договору, а не виконання договору про закупівлі в розумінні Закону України «Про публічні закупівлі».

Таким чином, доводи апеляційної скарги про те, що національним законодавством передбачена заборона передачі на розгляд міжнародного арбітражного суду спору, який виник між товариством BRV TRADE s.r.o. (Словацька Республіка) та ДП «НАЕК «Енергоатом», є безпідставними та спростовуються висновками суду.

В48. Постанова КЦС ВС від 09.03.2023, справа № 824/80/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109491735>

КЦС ВС розглянув справу за заявою Компанії «Evor Consulting OU» (ЕВОР Консалтинг ОУ) про визнання та надання дозволу на виконання рішення Арбітражного суду ad hoc в особі одноосібного арбітра Шевченка Е. О. від 12 липня 2022 року у справі за позовом Компанії «Evor Consulting OU» (ЕВОР Консалтинг ОУ) до ОСОБА_1 про стягнення 5 000 000,00 євро неустойки у виді штрафу за прострочення сплати передоплати за майно за договором купівлі-продажу повітряного судна від 03 грудня 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

12 липня 2022 року в м. Києві (Україна) одноосібним арбітром Шевченком Е. О. ухвалено арбітражне рішення за позовом Компанії до ОСОБА_1, яким вирішено стягнути у примусовому порядку з відповідачки,

громадянки України ОСОБА_1, на користь Компанії кошти в сумі 5 000 000,00 євро неустойки у виді штрафу за прострочення сплати передоплати за майно за договором купівлі-продажу повітряного судна від 03 грудня 2018 року.

Компанія звернулася до суду із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення Арбітражного суду ad hoc в особі одноосібного арбітра Шевченка Е. О.

Задовольняючи заяву частково, Київський апеляційний суд як суд першої інстанції виходив з того, що відсутні визначені статтею 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та статтею 478 ЦПК України підстави для відмови в задоволенні заяви про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

ОЦІНКА СУДУ

За правилами частини четвертої статті 476 ЦПК України до заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу додаються, зокрема, оригінал належним чином засвідченого арбітражного рішення або нотаріально завірена копія такого рішення; оригінал арбітражної угоди або нотаріально завірена копія такої угоди.

Згідно з частиною шостою статті 476 ЦПК України у випадку подання заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу в електронній формі документи, зазначені в пунктах 1, 2 частини четвертої цієї статті, можуть подаватися в копіях, проте заявник повинен надати такі документи до суду до початку судового розгляду вказаної заяви. У разі неподання вказаних документів заява повертається без розгляду, про що судом постановляється відповідна ухвала.

Встановлено, що до заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу Компанія додала нотаріально завірену копію нотаріально посвідченого перекладу на українську мову договору купівлі-продажу повітряного судна від 03 грудня 2018 року, проте сама копія зазначеного договору, яка складена в оригіналі російською мовою, нотаріально не посвідчувалась, нотаріальний напис про посвідчення такої копії відсутній.

АЗ.4.2.

У порушення норм процесуального права суд першої інстанції не звернув уваги, що до заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу заявником не додано оригінал належним чином засвідченого оригіналу арбітражної

угоди або належним чином засвідченої копії угоди.

Указане є підставою для скасування ухвали суду першої інстанції та залишення заяви Компанії про визнання та надання дозволу на виконання рішення Арбітражного суду ad hoc в особі одноосібного арбітра Шевченка Е. О. від 12 липня 2022 року без розгляду на підставі частини першої статті 377, частини шостої статті 476 ЦПК України.

Водночас, зважаючи на наявність підстав для залишення заяви без розгляду, Верховний Суд правильність вирішення судом першої інстанції заяви Компанії по суті не оцінює.

В49. Постанова КЦС ВС від 15.06.2023, справа № 824/144/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111613911>

КЦС ВС розглянув справу за заявою NOVARGI INDUSTRIES SOCIEDAD LIMITADA (далі – NOVARGI INDUSTRIES S.L., компанія) про визнання та надання дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України від 12 жовтня 2021 року у справі № 307/2020 за позовом АТ «Укргазвидобування» до NOVARGI INDUSTRIES S.L. про стягнення коштів та за зустрічним позовом NOVARGI INDUSTRIES S.L. до АТ «Укргазвидобування» про стягнення коштів, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням МКАС при ТПП України від 12 жовтня 2021 року у справі № 307/2020 первісний позов АТ «Укргазвидобування» до NOVARGI INDUSTRIES S.L. задоволено частково, стягнуто з відповідача на користь позивача кошти, у задоволенні решти вимог первісного позову відмовлено. Провадження у справі в частині стягнення з відповідача збитків, за заявою позивача, припинено.

Зустрічний позов задоволено частково, стягнуто з АТ «Укргазвидобування» на користь NOVARGI INDUSTRIES S.L. кошти, у задоволенні решти вимог зустрічного позову відмовлено.

Компанія NOVARGI INDUSTRIES S.L. звернулась до апеляційного суду як суду першої інстанції із заявою, в якій просила визнати та надати дозвіл на виконання відповідного рішення МКАС при ТПП України щодо задоволення зустрічного позову стосовно стягнення з АТ «Укргазвидобування» на користь компанії коштів та видати виконавчий лист на виконання рішення. Водночас АТ «Укргазвидобування»

заперечувало проти цього, вказувало, що його зобов'язання перед заявником припинені в силу їх зарахування із зустрічними однорідними вимогами на підставі заяви товариства про зарахування зустрічних однорідних вимог.

Апеляційний суд як суд першої інстанції заяву компанії задовольнив, обґрунтувавши своє рішення тим, що відсутні правові підстави для відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання арбітражного рішення. При цьому вважав, що оскільки при міжнародний комерційний арбітраж не вирішував питання про зарахування зустрічних вимог, відсутні підстави для відмови у задоволенні заяви NOVARGI INDUSTRIES S. L.

ОЦІНКА СУДУ

Встановлено, що відповідне рішення МКАС при ТПП України винесено щодо спору, передбаченого арбітражною угодою, яка укладена в письмовій формі у вигляді арбітражного застереження, викладеного у пункті 10.2 розділу X «Вирішення спорів» договору поставки № UGV 10684/30-18 від 03 вересня 2018 року, та є дійсною. Сторони у справі не мають зауважень щодо їх належного повідомлення про призначення арбітрів та арбітражний розгляд, склад міжнародного комерційного арбітражу, арбітражної процедури. Рішення стало обов'язковим для сторін, не було скасовано та його виконання не було зупинено судом.

Заява АТ «Укргазвидобування» від 09 грудня 2022 року про зарахування зустрічних однорідних вимог за своєю правовою природою є одностороннім правочином, направленим на припинення взаємних грошових зобов'язань сторін у справі.

А3.3.2.

Встановлення та урахування обставин виконання сторонами рішення міжнародного комерційного арбітражу, у тому числі на підставі положень статті 601 ЦК України чи частини третьої статті 203 ГК України, не є зміною такого рішення, а є процесуальним обов'язком суду, який вирішує питання про наявність правових підстав для примусового виконання відповідного рішення міжнародного комерційного арбітражу (частина третя статті 479 ЦПК України). Вирішення питання про припинення зобов'язання АТ «Укргазвидобування», підтвердженого рішенням МКАС при ТПП України від 12 жовтня 2021 року у справі № 307/2020, не виходить за межі розгляду заяви про надання дозволу на виконання такого рішення, з огляду на те, що присуджені до стягнення суми, є зустрічними і безспірними, а сторони погодилися із таким рішенням міжнародного комерційного арбітражного суду.

Зараховані вимоги відповідають умовам зустрічного

зарахування на підставі положень статті 601 ЦК України, частини третьої статті 203 ГК України, оскільки є зустрічними (кредитор за одним зобов'язанням є боржником за іншим, а боржник за першим зобов'язанням є кредитором за другим), однорідними (стосуються стягнення грошових коштів, виникли на підставі одного договору та підтверджені одним арбітражним рішенням), безспірними (встановлені рішенням міжнародного комерційного арбітражу, з яким погодилися сторони) та такими, строк виконання яких настав (сторони погодилися із ухваленим рішенням міжнародного комерційного арбітражу та звернулися із заявами про надання дозволу на його виконання).

При дотриманні умов, передбачених статтею 601 ЦК України, та відсутності заборон, передбачених статтею 602 ЦК України, незгода однієї сторони із зарахуванням зустрічних однорідних вимог, проведеним за заявою іншої сторони зобов'язання, не є достатньою підставою для визнання одностороннього правочину із зарахування недійсним.

Відповідно до частини третьої статті 479 ЦПК України якщо рішення міжнародного комерційного арбітражу вже виконувалося раніше, суд визначає, в якій частині або з якого часу воно підлягає виконанню.

Ураховавши, що рішенням МКАС при ТПП України встановлено обов'язок компанії NOVARGI INDUSTRIES S.L. перед АТ «Укргазвидобування» щодо сплати коштів, а також обов'язок АТ «Укргазвидобування» перед NOVARGI INDUSTRIES S.L. щодо погашення боргу, але зарахування зустрічних однорідних вимог міжнародним комерційним арбітражем не проведено, зазначене рішення не оспорено сторонами та є обов'язковим для них, при цьому АТ «Укргазвидобування» виконало своє зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог до компанії NOVARGI INDUSTRIES S.L., Верховний Суд зробив висновок про відсутність правових підстав для примусового виконання рішення у зазначеній справі зокрема, в частині стягнення з АТ «Укргазвидобування» на користь грошових коштів.

Також Верховний Суд вказав, що зарахування зустрічних грошових вимог є реалізацією справедливого балансу між інтересами сторін спору, які мають підтверджені арбітражним рішенням зобов'язання зі сплати на користь одне одного грошових коштів, та становитиме розумне співвідношення (пропорційність) між метою, досягнення якої передбачається, та засобами, які використовуються для її досягнення. Відмова у задоволенні заяви компанії щодо надання

дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України, з урахуванням встановлених судом обставин виконання компанією свого грошового зобов'язання перед АТ «Укргазвидобування», яке виникло на підставі арбітражного рішення, не шкодить суті права на доступ до суду та є пропорційною означеній меті (фактичне виконання рішення МКАС при ТПП України від 12 жовтня 2021 року у справі № 307/2020).

В50. Ухвала ВП ВС від 15.05.2018, справа №759/16206/14-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74630452>

15 травня 2018 року ВП ВС розглянула клопотання компанії «NIBULON SA» про надання дозволу на примусове виконання рішення апеляційної колегії Арбітражного суду Міжнародної асоціації торгівлі зерном та кормами (GAFTA) від 23 травня 2014 року за касаційною скаргою ПАТ «Компанія «Райз» на ухвалу Святошинського районного суду м. Києва від 30 січня 2015 року й ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 6 грудня 2017 року та прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

23 травня 2014 року апеляційна колегія Арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами (GAFTA) ухвалила рішення, яким рішення Арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами (GAFTA) від 12 липня 2012 року змінила в частині розміру присудженої суми, яку боржник має сплатити стягувачеві.

Оскільки боржник добровільно вказане рішення боржник не виконав, у вересні 2014 року стягувач звернувся до суду з клопотанням про визнання та надання згоди на примусове виконання на території України апеляційної колегії Арбітражного суду Міжнародної асоціації торгівлі зерном та кормами (GAFTA) від 23 травня 2014 року.

Справа розглядалася судами неодноразово.

Апеляційний суд відмовив у задоволенні клопотання стягувача про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України рішення апеляційної колегії Арбітражного суду Міжнародної асоціації торгівлі зерном та кормами (GAFTA). Вважав, що делегування права на нарахування відсотків стягувачу або державним виконавцям суперечить основним засадам правосуддя в Україні, що функціонує на

засадах верховенства права та забезпечує право кожного на справедливий суд. Неконкретизований апеляційною колегією Арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами (GAFTA) у рішенні від 23 травня 2014 року розмір відсотків, не дозволяє визначити їх розмір компетентному органу країни, в якій вказане рішення має виконуватись, оскільки це є втручанням у відносини, врегульовані в арбітражному застереженні. А тому виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу про стягнення грошової суми, розмір якої не визначено у цьому рішенні, має ознаки такого, що суперечить публічному порядку України.

ОЦІНКА СУДУ

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що чинний ЦПК України (в редакції від 3 жовтня 2017 року) закріпив повноваження виконавця щодо нарахування відсотків та (або) пені до моменту виконання рішення.

Зокрема, згідно з частинами четвертою та п'ятою статті 479 ЦПК України, якщо в рішенні міжнародного комерційного арбітражу передбачена сплата відсотків та (або) пеня, які нараховуються відповідно до умов, вказаних в рішенні міжнародного арбітражу, суд вказує в своїй ухвалі про визнання та надання дозволу на виконання такого рішення про нарахування таких відсотків та (або) пені до моменту виконання рішення з урахуванням чинного законодавства, що регулює таке нарахування. Остаточна сума відсотків (пені) у такому випадку розраховується за правилами, визначеними у рішенні суду, органом (особою), який (яка) здійснює примусове виконання рішення суду і відповідні дії (рішення) якого (якої) можуть бути оскаржені в порядку, передбаченому розділом VII цього Кодексу (вводиться в дію з 1 січня 2019 року відповідно до пункту 2 Розділу XII «Прикінцеві положення» ЦПК України).

Отже, законодавець визначив напрямок розвитку вказаних правовідносин щодо виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу в частині нарахування виконавцем відсотків та (або) пені відповідно до умов, вказаних у такому рішенні.

Крім того, про те, що публічний порядок України не виключає можливість визначення виконавцем суми заборгованості для її стягнення, опосередковано свідчать приписи частин третьої та четвертої статті 71 Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до яких виконавець щомісяця визначає суму заборгованості зі сплати

аліментів, присуджених як частка від заробітку (доходу).

Прогалина у правовому регулюванні відносин між учасниками цієї справи зводиться до відсутності чіткого припису щодо повноважень виконавця до 1 січня 2019 року нараховувати відсотки на визначену чинним рішенням міжнародного комерційного арбітражу суму відшкодування збитків.

Проте Велика Палата Верховного Суду, враховуючи тривале невиконання такого рішення в Україні, завдання цивільного судочинства з ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, зокрема, юридичних осіб (частина перша статті 2 ЦПК України), а також принцип пропорційності (стаття 11 ЦПК України), вважає, що Апеляційний суд м. Києва в ухвалі від 6 грудня 2017 року встановив розумний баланс між приватним інтересом стягувача у стягненні з боржника повного відшкодування збитків у розмірі, встановленому відповідним рішенням міжнародного комерційного арбітражу, та публічним інтересом у виконанні цього рішення згідно з чинним законодавством України.

Відповідно до частини дев'ятої статті 10 ЦПК України в редакції, що набрала чинності 15 грудня 2017 року, якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого – суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права). А згідно з частиною десятою цієї статті забороняється відмова у розгляді справи з мотивів відсутності, неповноти, нечіткості, суперечливості законодавства, що регулює спірні відносини.

АЗ.6.8.

Відтак Велика Палата Верховного Суду погоджується з аргументами стягувача про те, що рішення апеляційної колегії Арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами (GAFTA) від 23 травня 2014 року не містить двозначності стосовно того, в якому розмірі боржник має сплатити відсотки на користь стягувача. ***А проведення виконавцем розрахунку відсотків не є втручанням у відносини, врегульовані в арбітражному застереженні, та не може вважатися виходом за межі повноважень і порушенням публічного порядку.***

Велика Палата Верховного Суду вважає правильними висновки Апеляційного суду м. Києва, який в ухвалі від 6 грудня 2017 року не виявив перешкод для належного виконання в Україні рішення апеляційної колегії Арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами (GAFTA) від 23 травня 2014 року і підстав для відмови

у задоволенні клопотання стягувача.

Господарська юрисдикція

В51. Постанова ВП ВС від 28.08.2018, справа № 906/493/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78977571>

ВП ВС розглянула справу за позовом ТОВ «TENACHEM» до ПП «Проспер» про стягнення заборгованості, в тому числі законних процентів за товар, поставлений за укладеним між сторонами контрактом, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

01 червня 2010 року між ТОВ «TENACHEM» (продавець) та ПП «Проспер» (покупець) укладено контракт про продаж останньому на умовах EXW Добеле (Incoterms 2000) герметичу для виробництва склопакетів.

Звертаючись до суду з позовом, позивач зазначав, що відповідач не повністю оплатив вартість товару, поставленого позивачем на виконання вказаного контракту, чим порушив його умови та строки виконання зобов'язання.

Водночас заперечуючи проти позову з тих підстав, що спір має бути переданий до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, відповідач просив припинити провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 80 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) у редакції, чинній на час звернення позивачем з цим позовом, оскільки сторони у пункті 9.2 контракту визначили, що всі спори підлягають вирішенню у Міжнародному комерційному арбітражному суді, рішення якого є остаточним та обов'язковим для сторін.

Згідно із пунктом 1 Закону України 24 лютого 1994 року № 4002-XII «Про міжнародний комерційний арбітраж» в редакції, чинній на час розгляду справи судами попередніх інстанцій, суд, до якого подано позов з питання, що є предметом арбітражної угоди, повинен, якщо будь-яка зі сторін просить про це не пізніше подання своєї першої заяви по суті спору, припинити провадження у справі і направити сторін до арбітражу, якщо не визнає, що ця арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана. Провадження у справі в цих випадках припинялося на підставі пункту 1 частини першої статті 80 ГПК України в редакції, чинній час розгляду справи судами попередніх інстанцій.

Як установили суди попередніх інстанцій, позивач та відповідач під час укладення вищевказаного контракту погодили, що в разі недосягнення домовленостей усі спори підлягають вирішенню у Міжнародному комерційному арбітражному суді, рішення якого є остаточним та обов'язковим для обох сторін (пункт 9.2 контракту від 01 червня 2010 року № 01/06/2010). В англomовному варіанті цього ж пункту компетентним органом вирішення спорів за цим контрактом визначено Arbitration Court of International Commerce and Industry. Таким чином, сторони уклали арбітражну угоду у вигляді арбітражного застереження щодо розгляду будь-яких спорів, які виникатимуть з контракту або у зв'язку з ним, за процедурою міжнародного комерційного арбітражу.

Разом з тим, суди попередніх інстанцій у цій справі правильно зазначили про неможливість виконання укладеного арбітражного застереження. Очевидним є намір сторін арбітражної угоди передати визначену в ній категорію спорів на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу. Проте назва арбітражної установи, яка міститься у контракті, а також відсутність у ньому інформації про місце проведення арбітражу, не дає можливості визначити до якого саме арбітражу має звертатися сторона. Таким чином, неможливість виконання арбітражної угоди викликана істотною помилкою у назві арбітражу, до якого передається спір.

З аналізу Нью-Йоркської конвенції 1958 року та Керівництва Секретаріату ЮНСІТРАЛ по Нью-Йоркській конвенції 1958 року вбачається, що суд має тлумачити незначні помилки та неточності в назві арбітражних установ, що передбачені в арбітражній угоді, на користь міжнародного комерційного арбітражу. Але вирішення питання про виконуваність чи невиконуваність арбітражної угоди у зв'язку з наявністю помилок у найменуванні арбітражної установи є дискрецією суду, який ухвалює рішення з урахуванням усіх обставин справи.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду відхиляє посилання відповідача на те, що арбітражна угода не була визнана недійсною та невиконаною на момент звернення позивача до суду. Адже суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, саме при розгляді клопотання про припинення провадження у справі і направлення сторін до арбітражу повинен вирішити питання дійсності, чинності та виконаності арбітражної угоди.

Верховний Суд України у постанові від 18 жовтня 2017 року у

	<p>справі № 910/8318/16 зробив висновки, що третейська угода про передання спору на розгляд третейського суду не є відмовою від права на звернення до суду, а одним зі способів реалізації права на захист своїх прав. У зв'язку з викладеним у сторін існує виключно правова можливість, а не обов'язок звертатися до третейського суду. При цьому обмеження права звернення до господарського суду не допускається; відсутність взаємної згоди саме сторін спору на його вирішення комерційним судом (арбітражем), оформленої відповідним арбітражним застереженням, незалежно від попередньої домовленості про це, унеможлиблює розгляд спору таким судом; у разі відсутності такого застереження господарський суд зобов'язаний припинити провадження у справі лише за наявності волі обох сторін про розгляд конкретного спору арбітражем, що оформлюється відповідним зверненням до суду.</p>
<p>A1.3.5.</p>	<p>Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від правового висновку Верховного Суду України, шляхом його уточнення (доповнення) такими висновками:</p> <p><i>- у разі наявності арбітражної угоди між сторонами спору та поданого стороною відповідно до вимог ГПК України клопотання про припинення провадження господарський суд може продовжити розгляд справи за умови встановлення в передбаченому законом порядку недійсності, втрати чинності або неможливості виконання вказаної угоди не пізніше початку розгляду справи по суті;</i></p>
<p>A1.4.1.</p>	<p><i>- господарський суд має тлумачити будь-які неточності в тексті арбітражної угоди та розглядати сумніви щодо її дійсності, чинності та виконуваності на користь її дійсності, чинності та виконуваності, забезпечуючи принцип автономності арбітражної угоди;</i></p> <p><i>- суд може визнати угоду такою, що не може бути виконана, внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражу, до якого передається спір (відсилання до неіснуючої арбітражної установи), за умови відсутності в арбітражній угоді вказівки на місце проведення арбітражу чи будь-яких інших положень, які б дозволяли встановити дійсні наміри сторін щодо обрання певної арбітражної установи чи регламенту, за яким має здійснюватись арбітражний розгляд. У разі невизначеності арбітражної установи сторона арбітражної угоди не має обов'язку перед зверненням до компетентного державного суду звертатися до однієї чи декількох арбітражних установ для того, щоб вони вирішили питання щодо своєї компетенції стосовно цього спору.</i></p> <p>З урахуванням викладеного Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для припинення провадження у справі, оскільки спір у цій справі</p>

правильно вирішено господарськими судами.

В52. Постанова КГС ВС від 10.04.2018, справа № 907/510/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73397482>

КГС ВС розглянув справу за позовом ТОВ "CHIROMEGA" до ТОВ "Євромед" про стягнення коштів, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ "CHIROMEGA" звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ "Євромед" про стягнення заборгованості за поставлений товар за договором про дистриб'юторську діяльність.

Ухвалою господарського суду порушено провадження у справі та прийнято позовну заяву до розгляду.

ТОВ "Євромед" звернулося до господарського суду із заявою про припинення провадження у справі у зв'язку з тим, що відповідно до пункту 10.2 договору про дистриб'юторську діяльність спір між сторонами повинен вирішуватися у Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України.

Судами попередніх інстанцій провадження у справі припинено.

Відповідач оскаржив рішення суду апеляційної інстанції. у відзиві на касаційну скаргу позивач зазначив, зокрема про те, що арбітражна угода не може бути виконана через фінансову неспроможність позивача. Так, позивач не отримав коштів за поставлений товар за договором, що утруднило його матеріальне становище. При цьому сплата реєстраційного збору за подання позову до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України є надто значною для позивача.

ОЦІНКА СУДУ

Місцевий господарський суд, на відміну від суду апеляційної інстанції, за результатом розгляду заяви відповідача дійшов обґрунтованого висновку про необхідність припинення провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 80 ГПК України з огляду на те, що наявність арбітражної угоди унеможливорює вирішення спору, який виник між сторонами у господарському суді (оскільки сторони домовилися про вирішення спору іншим органом).

Суд апеляційної інстанції, правильно встановивши: відсутність доказів неможливості розгляду спору між сторонами Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України; чинність Договору, у тому числі арбітражного застереження, водночас не врахував того, що пункт 5 частини першої статті 80 ГПК України передбачає припинення провадження у справі, якщо сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду. Проте відповідно до частини четвертої статті 1 Закону України "Про третейські суди" дія цього Закону не поширюється на міжнародний комерційний арбітраж. З огляду на викладене пункт 5 частини першої статті 80 ГПК України не може бути застосований до спірних правовідносин.

A1.4.3.

Аргумент ТОВ "CHIROMEGA" про те, що арбітражна угода не може бути виконана через фінансову неспроможність позивача Касаційний господарський суд відхиляє, з огляду на те, що наведені доводи не є тими обставинами, з якими пов'язується неможливість виконання арбітражної угоди (так, арбітражна угода не може бути виконана, якщо сторони неправильно виклали назву третейського суду або зазначили арбітражну установу, якої не існує).

В53. Постанова КГС ВС від 17.04.2018, справа № 904/4384/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73702604>

17 квітня 2018 року КГС ВС розглянув справу за позовом ТОВ "Вільногірське скло" до Банку "Експобанк ЧЗ, а.с." про визнання договору іпотеки недійсним, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суд першої інстанції припинив провадження у справі, оскільки зі змісту договору, недійсність якого є предметом даного спору, будь-які спори, протиріччя або претензії, які виникають у зв'язку з або відповідно до цього договору, повинні остаточно вирішуватись арбітражним судом при торговій палаті Чеської Республіки та аграрній палаті Чеської Республіки трьома арбітрами, призначеними згідно з його регламентом. Місцем знаходження арбітражного суду є Прага, а мовою – англійська (підпункт б, пункту 7.2 Договору).

Суд апеляційної інстанції скасував таке рішення і направив справу для продовження розгляду. Прийняте судове рішення мотивоване тим, що відсутність взаємної згоди сторін спору на його вирішення

арбітражем, оформленої відповідним арбітражним застереженням, незалежно від попередньої домовленості про це, виключає можливість розгляду спору таким судом. Крім того, арбітражна угода не може бути виконана, якщо сторони неправильно виклали назву третейського суду або зазначили арбітражну установу, якої не існує.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом пункту 7 частини 1 статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» суди можуть приймати до свого провадження та розглядати справи з іноземним елементом, однак наведене не стосується тих випадків, коли між сторонами спору укладено арбітражну угоду, яка є дійсною, не втратила чинності та щодо якої не встановлено неможливості її виконання, оскільки суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, зобов'язаний, якщо будь-яка із сторін попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, припинити провадження у справі і направити сторони до арбітражу.

A1.3.2.

Посилання Позивача на те, що відповідно до частини 2 статті 124 Конституції України, статей 7, 8 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", частини 1 статті 16 ЦК України, частини 3 статті 1 ГПК України, в редакції, чинній на час розгляду справи, статей 1, 7 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж", частини 2 статті 12 ГПК України кожній особі гарантовано право звернення до господарського суду за захистом порушеного права або охоронюваного законом інтересу у спорах, віднесених до підвідомчості господарського суду, тому він має **право на звернення до господарського суду, не спростовують встановленого нормами законодавства обов'язку господарського суду припинити провадження у справі у разі, якщо спір не підлягає розгляду господарським судом. Втім реалізація сторонами права на укладення арбітражної угоди щодо передачі спорів, які виникнуть з укладеного ними правочину чи у зв'язку з ним, на розгляд арбітражу не є відмовою від права на звернення до господарського суду, оскільки являє собою вибір сторонами такого правочину одного із способів реалізації права на звернення за захистом своїх прав.**

A1.2.3.

Суд відхиляє посилання Позивача на те, що у контексті статті 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та висновку Конституційного Суду України, викладеного у рішенні від 10.01.2008 у справі № 1-3/2008 (№ 1-рп/2008), а також враховуючи приписи частини 3 статті 215 ЦК України, даний спір підлягає вирішенню виключно в державному суді з огляду на те, що визначення у зазначеній нормі

можливості визнання оспорюваного правочину недійсним судом, тобто у судовому порядку, не виключає права сторін правочину передати спір про визнання укладеного між ними правочину недійсним на розгляд арбітражу, оскільки цей спір не належить до спорів, які не можуть бути передані на розгляд арбітражного (третейського) суду.

При цьому *та обставина, що договір підпорядкований праву України, не свідчить про неможливість вирішення спору іноземним арбітражним (третейським) судом відповідно до законодавчих приписів України, враховуючи також, що частиною 1 статті 5 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачено право учасників (учасника) правовідносин самостійно здійснювати вибір права, що підлягає застосуванню до змісту правових відносин.*

Суд не погоджується з доводами Позивача про те, що дана справа належить до категорії справ, що мають розглядатись за місцезнаходженням нерухомого майна, на яку розповсюджуються положення про виключну підсудність, встановлені статтею 77 Закону України "Про міжнародне приватне право", оскільки даний спір виник щодо дійсності Договору.

Суд не погоджується з висновком апеляційного господарського суду, що арбітражна угода не може бути виконана, якщо сторони неправильно виклали назву третейського суду або зазначили арбітражну установу, якої не існує. Зазначена відмінність у назві арбітражної установи, вказаній у Договорі, від офіційної англійської назви арбітражної установи за встановленої відсутності змістовних відмінностей у такому перекладі не свідчить про те, що арбітражна угода є такою, що не може бути виконана. Очевидним є намір сторін арбітражної угоди передати визначену у ній категорію спорів на вирішення до арбітражу, здійснюваного за регламентом визначеної арбітражної установи. Неточність вказаної в арбітражному застереженні назви не мала наслідком відмову арбітражного суду визнати свою компетенцію з розгляду спору.

Суд апеляційної інстанції не врахував, що відповідно до статті 2 Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 10.06.1958) кожна Договірна Держава визнає арбітражну угоду, за якою сторони зобов'язуються передавати до арбітражу всі або будь-які суперечки, які виникають або можуть виникнути між ними у зв'язку з якими-небудь конкретними договірними або іншими правовідносинами, об'єкт яких може бути предметом арбітражного розгляду. Зазначений обов'язок визнання арбітражної угоди вимагає від

суду також тлумачити будь-які неточності в тексті арбітражної угоди та розглядати сумніви щодо її дійсності, чинності та виконуваності на користь її дійсності, чинності та виконуваності. Цей обов'язок суду закріплено також у частині 3 статті 22 ГПК України у редакції, чинній на час прийняття оскаржуваного судового рішення.

В54. Постанова КГС ВС від 24.07.2018, справа № 973/34/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75921775>

КГС ВС розглянув заяву "Спейс - Коммюнікейшн Лтд." (SPACE-COMMUNIKATION LTD) (далі – Компанія) про видачу наказу на примусове виконання рішення МКАС при ТПП України зі справи за позовом Компанії до Товариства про стягнення 160 073,11 доларів США, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Компанія звернулася до Київського апеляційного господарського суду із заявою про видачу наказу на примусове виконання рішення МКАС при ТПП зі справи за позовом Компанії до Товариства про стягнення 160 073,11 доларів США.

Ухвалою Київського апеляційного господарського суду провадження закрито на підставі пункту 1 частини першої статті 231 ГПК України у зв'язку з тим, що спір не підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства.

Звертаючись з апеляційною скаргою, Товариство зазначало, що Київський апеляційний господарський суд, виносячи оскаржуване судові рішення, надав неправильну оцінку тому, що МКАС при ТПП України за своєю правовою природою є третейським судом.

А3.1.1.

ОЦІНКА СУДУ

За приписами пункту 11 частини першої статті 20 ГПК України *господарські суди розглядають справи у спорах*, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема, *справи про оскарження рішень третейських судів та про видачу наказу на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України "Про третейські суди"*, якщо такі рішення ухвалені у спорах, зазначених у цій статті.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 2 Закону України "Про третейські суди" третейський суд – недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб у порядку, встановленому цим Законом, для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин.

Дія цього Закону не поширюється на міжнародний комерційний арбітраж (частина четверта статті 1 Закону України "Про третейські суди").

Таким чином, як вірно зазначено Київським апеляційним господарським судом, Компанія звернулася до господарського суду із заявою про видачу наказу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу (в даному випадку Міжнародного комерційного Арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України), а не рішення третейського суду, як помилково вважає Товариство, і розгляд цієї заяви не відноситься до юрисдикції господарських судів.

Питання визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу унормовано положеннями Глави 3 Розділу IX Цивільного процесуального кодексу України.

В55. Постанова КГС ВС від 14.08.2018, справа № 910/5253/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76090352>

КГС ВС розглянув справу за позовом ТОВ "Укрфармгруп" до АТ "Калцекс" (далі – Відповідач - 1); ТОВ "Діатом" (далі - Відповідач - 2) про визнання недійсним контракту, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ "Укрфармгруп" звернувся з позовом про визнання недійсним контракту (далі – Контракт), укладеного між Відповідачем-1 та Відповідачем-2.

Господарські суди відмовили у відкритті провадження у справі, оскільки відповідний спір не належить до "підсудності державних судів України", оскільки сторони Контракту погодили, що усі спори, пов'язані з цим контрактом, зокрема щодо його недійсності, вирішуються відповідно до арбітражного регламенту Міжнародного Арбітражного Суду при Палаті економіки Австрії у м. Відень, Австрія.

A1.1.4.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 629 Цивільного кодексу України договір є обов'язковим для виконання СТОРОНАМИ. Жодним актом законодавства, у тому числі й зазначеними апеляційним господарським судом Законами України "Про міжнародне приватне право", "Про міжнародний комерційний арбітраж" та міжнародними договорами України, не передбачено обов'язковості умов вчинених між суб'єктами господарювання (в тому числі й іноземними) правочинів для інших осіб, які учасниками (сторонами) таких правочинів не є.

У даному разі, як вбачається із з'ясованих судовими інстанціями обставин, *Позивач не був стороною Контракту, а, отже, будь-які умови останнього не були обов'язковими для Позивача. Це стосується й умови Контракту про арбітражний розгляд усіх спорів, пов'язаних з цим контрактом, у тому числі щодо його недійсності. Зазначена умова підлягала застосуванню в разі виникнення спору між самими сторонами Контракту, а не між ними (чи однією з них) і третьою особою, яка не є учасником (стороною) такого контракту, тобто Позивачем з даної справи.*

При цьому сторони Контракту (Відповідач-1 і Відповідач-2) законодавчо не наділені повноваженнями щодо встановлення в такому контракті порядку і способу судового захисту Позивачем своїх прав та законних інтересів. Обрання таких порядку і способу здійснюється ним на власний розсуд відповідно до вимог закону.

Отже, попередні судові інстанції припустилися порушення пункту 1 частини першої статті 175 ГПК України, яким передбачено відмову судді у відкритті провадження у справі, якщо заява не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства, і який не підлягав застосуванню до спірних правовідносин у даній справі.

В56. Постанова КГС ВС від 15.01.2019, справа № 910/17566/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79250052>

15 січня 2019 року КГС ВС розглянув справу за позовом фірми «Джі плюс Ейч МОНТАЖ ГмбХ» до ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» про стягнення 39 392 033,31 грн., та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Фірма звернулась до господарського суду міста Києва з

позовом до Компанії «Енергоатом» про стягнення 3% річних та інфляційних втрат за порушення виконання грошового зобов'язання.

Залишаючи позовну заяву без розгляду, суд першої інстанції дійшов висновку, що відповідно до пункту 15.2 Контракту, укладеного між сторонами, спори та розбіжності всякого роду, які виникають у зв'язку з умовами цього контракту, підлягають вирішенню в арбітражному порядку в м. Стокгольм, Швеція; підсудність загальним судом виключається.

Водночас апеляційний суд дійшов висновку, що позовні вимоги у даній справі не охоплюються умовами арбітражного застереження, оскільки спір, пов'язаний з порушенням контракту, вже був вирішений на користь Фірми рішенням арбітражного суду і є вичерпаним, а тому виконання такого застереження у даній справі є неможливим.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини другої статті 1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» до міжнародного комерційного арбітражу можуть за угодою сторін передаватися, зокрема, спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін знаходиться за кордоном, а також спори підприємств з іноземними інвестиціями і міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України, між собою, спори між їх учасниками, а так само їх спори з іншими суб'єктами права України.

Судом апеляційної інстанції встановлено, що Фірма у позовній заяві обґрунтовує свої вимоги невиконанням Компанією зобов'язань щодо сплати грошових коштів, яке виникло на підставі рішення Арбітражного суду м. Стокгольм та було визнано на території України ухвалою Апеляційного суду міста Києва з видачею виконавчого листа.

Таким чином, апеляційний суд дійшов висновку, що позовні вимоги у даній справі не охоплюються умовами арбітражного застереження, оскільки спір, пов'язаний з порушенням контракту, вже був вирішений на користь Фірми рішенням арбітражного суду і є вичерпаним, а тому виконання такого застереження у даній справі є неможливим.

Також апеляційним судом встановлено, що відповідно до правової позиції, викладеної Верховним Судом у постановках від 16 травня 2018 року у справі № 686/21962/15-ц, від 16 травня 2018 року у справі № 459/3560/15-ц, від 10 квітня 2018 року у справі № 3-295гс16, до

правовідносин, що виникли з приводу виконання судових рішень, застосовуються положення статті 625 ЦК України.

A1.1.5.

З урахуванням викладеного апеляційний суд дійшов висновку, що *правовідносини у даній справі стосуються питання щодо невиконання саме судового рішення міжнародного арбітражу, яке визнано та прийнято для виконання на території України, в частині застосування положень статті 625 ЦК України, а тому арбітражне застереження у даному конкретному випадку не може бути застосоване, оскільки обставини стосуються особливостей виконання рішення міжнародного арбітражу відповідно до законодавства України.*

Виходячи з принципу верховенства права, положень статей 21, 22 Конституції України щодо непорушності конституційних прав особи, статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує права особи на доступ до суду і справедливий розгляд його справи судом та статей 3, 15 ЦК України щодо права особи на судовий захист цивільного права та інтересу, апеляційний суд дійшов висновку, що пріоритет у розгляді даного спору належить саме господарському суду як органу судової влади, а не арбітражному суду, вказаному у Контракті, і відтак підстави для залишення позову без розгляду у суду першої інстанції були відсутні.

B57. Постанова КГС ВС від 16.01.2020, справа № 908/2743/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87023116>

16 січня 2020 року КГС ВС розглянув справу за позовом BONFANTI S.R.L. (ТОВ "Бонфанті") до ПрАТ "Український графіт" про зобов'язання відповідача виконати умови Контракту шляхом надання доступу спеціалістам позивача до приміщення по місцезнаходженню пневматичної установки для завершення пусконаладжувальних робіт, проведення спільних випробувань та підписання акту введення в експлуатацію пневматичної установки, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Підставою для звернення з позовом зазначено ігнорування відповідачем всіх намагань Бонфанті С.Р.Л. повністю та належно виконати умови контракту.

Відповідач просив суд залишити позов без розгляду, оскільки

наголошував на тому, що арбітражне застереження, викладене в Контракті, є дійсним та виконуваним, а також не містить жодних винятків, тому звернення позивача до господарського суду за вирішенням спору є порушенням умов укладеного між сторонами контракту.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до п. 7 ч.1 ст. 226 ГПК України, суд залишає позов без розгляду, якщо сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

Згідно з частиною 1 статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" (в редакції, чинній на дату винесення місцевим господарським судом рішення у справі) суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, повинен, якщо будь-яка із сторін попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, залишити позов без розгляду і направити сторони до арбітражу, якщо не визнає, що ця арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

Сторони погодили в п. 13.2 контракту, що всі спори, розбіжності або вимоги, які виникають із даного контракту або у зв'язку з ним, у тому числі такі, що стосуються його дійсності, недійсності, порушення або припинення, виключаючи підсудність загальним судам, підлягають вирішенню в арбітражному суді у відповідності до Швейцарського регламенту міжнародного арбітражу Арбітражного інституту Торгових палат Швейцарії, діючого на момент подачі заяви про арбітраж у відповідності з даним регламентом.

Враховуючи, що відповідачем до початку розгляду справи по суті, подано клопотання про залишення позову без розгляду з підстав наявної між сторонами угоди про передачу справи на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, колегія суддів апеляційного господарського суду дійшла правомірного висновку, що суд першої інстанції повинен був залишити позов без розгляду на підставі п.7 ч.1 ст. 226 ГПК України.

Сторони вільно, самостійно, на власний розсуд, тобто за волевиявленням обох сторін уклали вищевказану угоду.

A1.3.4.

В свою чергу, *наведені п. 7 ч.1 ст. 226 ГПК України та ч.1 ст.8*

Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" передбачають саме імперативний обов'язок суду залишити позов без розгляду не просто по факту, що сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, а саме, якщо будь-яка із сторін цієї угоди, зокрема і відповідач, попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору і не пізніше початку розгляду справи по суті.

Тобто, фактично законодавець дає сторонам можливість як за волевиявленням всіх сторін укласти арбітражу угоду, так і за їх спільним волевиявленням змінити арбітражну підсудність та розглядати справу у відповідному господарському суді України, яке виражається в тому, що одна зі сторін угоди передає спір до такого суду і жодна зі сторін вказаної арбітражної угоди не заявляє заперечень проти цього до подання своєї першої заяви щодо суті спору і до початку розгляду справи по суті.

Саме за наявності вказаних умов доводи скаржника, що діючим законодавством не обмежене право сторін передати спір на вирішення господарського суду, будуть правомірними.

Доводи скаржника, що арбітражне застереження, що міститься у п. 13.2 контракту, передбачає, що у міжнародному арбітражному суді підлягають вирішенню всі спори, розбіжності вимоги, які виникають із даного контракту або у зв'язку з ним, у тому числі такі, що стосуються його дійсності, недійсності, порушення або припинення, виключаючи підсудність загальним судам, тобто за винятком тих спорів, які підсудні судам, а дана справа підсудна господарському суду, тому на неї не розповсюджується арбітражне застереження, судом касаційної інстанції відхиляється, оскільки фактично в даному випадку йдеться про виключну підсудність справ загальним судам, яка визначена для даного спору ч.1 ст.22 ГПК та ст.77 Закону України "Про міжнародне приватне право".

Тлумачення скаржника, що оскільки всі спори щодо контракту підсудні загальним судам, то і всі можуть бути передані до цих судів, не відповідає змісту і меті вказаного пункту Контракту та фактично взагалі нівелює його.

В58. Постанова КГС ВС від 05.02.2020, справа № 910/15161/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87421735>

КГС ВС розглянув справу за позовом ПрАТ "Шахтоуправління

"Покровське" до ТОВ "Везерфорд Україна" про тлумачення умов договору та визнання недійсним арбітражного застереження, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Сторони цього спору уклали договір на дослідження, розробку та видобуток газу метану вугільного родовища ПАТ "ШУ "Покровське" (далі – Договір).

У пункті 9.3 Договору сторони дійшли згоди з приводу того, що будь-який спір, розбіжність або вимога, які впливають із договору, підлягають передачі та розгляду МКАС згідно його регламенту. Арбітражний розгляд спорів здійснюється у складі трьох арбітрів, які призначаються згідно регламенту. Місце проведення суду - місто Київ, Україна. Мова арбітражного розгляду - українська.

В листопаді 2018 року ПрАТ "Шахтоуправління "Покровське" звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ "Везерфорд Україна" про тлумачення змісту п. 9.3 вказаного Договору та просило також визнати недійсним арбітражне застереження, що в ньому викладене, оскільки вважало, що Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж" не передбачено можливості передачі на розгляд МКАС при ТПП України спорів, в яких стороною є іноземне підприємство, яке створено за участі іноземних інвесторів, але за законодавством України.

Суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні позову, оскільки, зокрема вважали, що відповідач – ТОВ "Везерфорд Україна", іноземна інвестиція в статутному капіталі якого становить 100 % у розумінні Закону України "Про режим іноземного інвестування" є підприємством з іноземними інвестиціями, отже на підставі частини 2 статті 1 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" є суб'єктом звернення до МКАС при ТПП України для вирішення спорів по договору.

Звертаючись з касаційною скаргою, позивач доводив, що відповідач є саме тією юридичною особою (іноземним підприємством) про яку йдеться в статті 117 ГК України, та про яку не йдеться в статті 1 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж", а тому ТОВ "Везерфорд Україна" в силу вказаного Закону не є суб'єктом права на звернення до МКАС; а також судами не враховано, що п. 9.3 Договору є таким, що порушує публічний порядок, оскільки спрямований на порушення конституційного права позивача на розгляд його справи в господарському суді.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною 2 статті 1 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" визначено, що до міжнародного комерційного арбітражу за угодою сторін можуть передаватися: спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін знаходиться за кордоном, а також спори підприємств з іноземними інвестиціями і міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України, між собою, спори між їх учасниками, а так само їх спори з іншими суб'єктами права України.

Відповідно до абзацу 5 статті 1 Закону України "Про режим іноземного інвестування" підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс (а не з дня державної реєстрації іноземної інвестиції).

Згідно із статтею 17 Закону України "Про режим іноземного інвестування" установчі документи підприємств з іноземними інвестиціями повинні містити відомості, передбачені законодавством України для відповідних організаційно-правових форм підприємств, а також відомості про державну належність їх засновників (учасників).

Судами у даній справі встановлено, що у статуті ТОВ "Везерфорд Україна", затвердженому Загальними зборами засновників ТОВ "Везерфорд Україна" та зареєстрованому державним реєстратором 12.12.2007, зазначено, що засновниками товариства є компанія "Везерфорд Глобал Продактс Лімітед" (Кіпр), розмір внеску якої до статутного капіталу становить 45 540 грн (що складає 99% від загального розміру статутного капіталу) та компанія "Лінкбірד Лімітед" (Кіпр), розмір внеску якої до статутного капіталу становить 460 грн (що складає 1% від загального розміру статутного капіталу).

Таким чином, як абсолютно правильно визначили суди попередніх інстанцій, іноземна інвестиція у статутному капіталі ТОВ "Везерфорд Україна" становить 100 %, а отже відповідач є підприємством з іноземними інвестиціями.

A3.7.9.

Підсумовуючи Верховний Суд зазначає, що погоджується с висновками судів попередніх інстанцій про те, що *відповідач - ТОВ "Везерфорд Україна", іноземна інвестиція в статутному капіталі якого становить 100%, у розумінні Закону України "Про режим іноземного інвестування" є підприємством з іноземними інвестиціями, а тому в*

силу частини 2 статті 1 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж", є суб'єктом права на звернення до МКАС з метою вирішення спорів за Договором.

A1.4.9.

Верховний Суд також відхиляє доводи касаційної скарги про порушення публічного порядку п.9.3 Договору та зазначає, що *укладення арбітражної угоди (застереження) жодним чином не порушує та не може порушувати публічний порядок, оскільки право сторін погодити передачу спорів, які можуть виникнути між ними на розгляд арбітражу ґрунтується виключно на їх вільному волевиявленні та не суперечить вимогам як українського, так і міжнародного законодавства.*

B59. Постанова КГС ВС від 03.03.2020, справа № 920/241/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88050865>

3 березня 2020 року КГС ВС розглянув справу за позовом Компанії "CZECHOSLOVAK EXPORT LTD" до ДП "Конотопський авіаремонтний завод "АВІАКОН" про визнання недійсним контракту, та прийняв постанову в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У березні 2019 року Компанія "CZECHOSLOVAK EXPORT LTD" звернулася до суду з позовом до ДП "Конотопський авіаремонтний завод "АВІАКОН" про визнання недійсним з моменту укладення контракту.

Позивач наголосив, що зміст оспорюваного контракту суперечить інтересам держави та суспільства, порушує вимоги рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)", введеного у дію Указом Президента України від 15.05.2017 № 133/2017 (далі – рішення РНБОУ від 28.04.2017), тому цей контракт має бути визнано недійсним у судовому порядку на підставі статей 203, 215 Цивільного кодексу України.

ДП "Конотопський авіаремонтний завод "АВІАКОН" подало до суду першої інстанції заяву про залишення позову без розгляду на підставі пункту 7 частини 1 статті 226 Господарського процесуального кодексу України, заперечило проти вирішення спору у господарському суді та просило залишити позов без розгляду, оскільки сторони у пункті 12.2 спірного контракту погодили, що будь-які спори, пов'язані з укладеним контрактом, має розглядати Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України.

A1.3.1.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом статті 8 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, повинен, якщо будь-яка із сторін попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, залишити позов без розгляду і направити сторони до арбітражу, якщо не визнає, що ця арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана. У разі подання позову, зазначеного в пункті 1 цієї статті, арбітражний розгляд проте може бути розпочато або продовжено і арбітражне рішення може бути винесено, поки сперечання про підсудність чекають розв'язання в суді.

Арбітражна угода має позитивний і негативний ефект: вона зобов'язує сторони передавати спори в арбітраж і надавати складу арбітражу компетенцію щодо спорів, охоплених арбітражною угодою (позитивний ефект). Якщо виникає спір, який належить до обсягу арбітражної угоди, будь-яка зі сторін може передати його на розгляд складу арбітражу. З іншої сторони, арбітражна угода перешкоджає сторонам у спробах вирішити їх спори в суді (негативний ефект).

Уклавши арбітражну угоду, сторони визначили інший обов'язковий для них порядок реалізації належних їм прав застосування судових засобів правового захисту, саме у певному (або певних) міжнародному комерційному арбітражеві. Сторона, яка уклала арбітражну угоду, не може ігнорувати такі її умови і замість обраного арбітражу звернутися до суду держави, який був би компетентним вирішити спір у разі неукладення між сторонами такого роду арбітражної угоди.

A1.2.1.

Принцип автономності арбітражної угоди (separability) свідчить, по-перше, що дійсність основного договору в принципі не впливає на дійсність включеної до нього арбітражної угоди і, по-друге, основний договір і арбітражна угода можуть бути підпорядковані різним законам. Така автономність арбітражної угоди дає можливість сторонам спірних правовідносин мати гарантію, що спір буде розглянуто у будь-якому випадку саме арбітражем, оскільки наявність арбітражного застереження унеможливорює звернення до державних судових установ.

Укладаючи арбітражне застереження, сторони зазвичай передбачають передачу до арбітражу будь-яких спорів, у тому числі спорів щодо дійсності самого контракту (якщо такі спори прямо не виключені зі сфери дії арбітражного застереження). У подальшому, якби сторона могла відмовитися від арбітражу і заперечувати компетенцію арбітрів, посилаючись на недійсність контракту, то недобросовісна

сторона завжди використовувала би таку можливість для зриву арбітражу.

Необхідно враховувати, що *принцип автономності арбітражної угоди від основного договору полягає у тому, що арбітражна угода та основний договір розглядаються як дві окремі угоди, тому недійсність договору не може бути підставою для автоматичної недійсності арбітражної угоди.*

За змістом Нью-Йоркської конвенції кожна договірنا держава визнає арбітражну угоду, за якою сторони зобов'язуються передавати до арбітражу всі або будь-які суперечки, які виникають або можуть виникнути між ними у зв'язку з якими-небудь конкретними договірними або іншими правовідносинами, об'єкт яких може бути предметом арбітражного розгляду. Зазначений обов'язок визнання арбітражної угоди вимагає від суду також тлумачити будь-які неточності в тексті арбітражної угоди та розглядати сумніви щодо її дійсності, чинності та виконуваності на користь її дійсності, чинності та виконуваності (принцип імунітету та автономії арбітражної угоди).

Розглядаючи спір у цій справі, попередні судові інстанції дійшли висновку, що визнання контракту недійсним відповідно до положень статті 16 Цивільного кодексу України є окремим видом захисту порушеного права чи інтересу сторони такого контракту і не може бути віднесено до суперечок, які виникають із приводу розбіжностей з інтерпретації чи з приводу виконання контракту, отже підстав для передачі цього спору на вирішення до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України немає, у зв'язку з чим відхилили заперечення відповідача проти розгляду спору у господарському суді.

Проте зазначені висновки судів необхідно визнати помилковими, адже, як свідчать матеріали справи, згідно з розділом 12 "Арбітраж" (пункти 12.1, 12.2) контракту сторони домовилися та визначили, що у разі розбіжностей стосовно інтерпретації або виконання цього контракту кожна зі сторін намагається врегулювати розбіжності шляхом переговорів (пункт 12.1); у випадку, якщо вони не дійдуть згоди у вирішенні питання, що слугувало виникненню суперечки, то будь-яка суперечка, що виникає по цьому контракту або у зв'язку з ним, підлягає передачі на розгляд до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, відповідно до матеріального права України. Тобто у наведеному випадку формулювання, вжите у зазначеній арбітражній угоді "будь-яка суперечка, що виникає по цьому

контракту або у зв'язку з ним" охоплює також і спори стосовно дійсності контракту.

Водночас, як свідчать матеріали справи, відповідач наполягав на вирішенні цього спору Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України, заперечення проти вирішення спору в господарському суді відповідач подав до початку розгляду справи по суті, як того вимагають наведені положення процесуального законодавства; обставин щодо недійсності, втрати чинності, неможливості виконання арбітражної угоди суди попередніх інстанцій не установили.

Ураховуючи викладене та зважаючи на наведені положення законодавства, господарський суд першої інстанції повинен був на підставі пункту 7 частини 1 статті 226 Господарського процесуального кодексу України залишити позов без розгляду, а не вирішувати спір по суті, оскільки сторони у цьому випадку уклали угоду про передачу даного спору на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, і суд не визнав, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

В60. Постанова КГС ВС від 17.03.2020, справа № 907/930/15

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88360066>

17 березня 2020 року КГС ВС розглянув справу за позовом АТ «Sotra Holding AG» до, ТОВ «Термінал Карпати» про визнання за позивачем право приватної спільної часткової власності з часткою 60 % на об'єкт нерухомого майна, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ТОВ «Термінал Карпати» та Компанією «SVT Sojuzvneshttrans Holding AG» укладено договір про спільну інвестиційну діяльність, відповідно до умов якого сторони будуть розпоряджатись на праві спільної часткової власності збудованим в результаті спільної інвестиційної діяльності майном (критим перевантажувальним комплексом), а розподіл прибутку від такої діяльності буде відбуватись пропорційно часткам, які будуть належати ТОВ «Термінал Карпати» та

Компанії «SVT Sojuzvneshtans Holding AG» в спільному майні.

АТ «Sotra Holding AG» надіслало ТОВ «Термінал Карпати» повідомлення про те, що на підставі договору приєднання АТ «Sotra Holding AG» є правонаступником усіх цивільних та торгових прав і обов'язків Компанії «SVT Sojuzvneshtans Holding AG», у т. ч. за договором про спільну інвестиційну діяльність.

Відповідач заперечив проти того факту, що АТ «Sotra Holding AG» є правонаступником усіх прав та обов'язків Компанії «SVT Sojuzvneshtans Holding AG» за договором про спільну інвестиційну діяльність, а відтак має право приватної спільної часткової власності (з часткою 60 %) на об'єкт нерухомого майна, що був предметом договору про спільну інвестиційну діяльність, що стало підставою для звернення АТ «Sotra Holding AG» до господарського суду України із цим позовом.

Справа розглядалася неодноразово, під час повторного нового розгляду справи ТОВ «Термінал Карпати» заявило клопотання про залишення позову без розгляду з огляду на наявність у п.10.2 договору про спільну інвестиційну діяльність арбітражного застереження щодо передачі усіх спорів між сторонами на вирішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті у м.Відень.

Суди попередніх інстанцій задовольнили таке клопотання.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 366 ГПК України підсудність справ за участю іноземних осіб визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Отже, на господарські справи з іноземним елементом поширюються як загальні, так і спеціальні правила територіальної підсудності. Основним питанням при розгляді справи з іноземним елементом є з'ясування судом питання про те, чи поширюється його територіальна компетенція на розгляд даної справи.

Вирішуючи питання підсудності справ з іноземним елементом, суди України відповідно до вимог частини 3 статті 366 ГПК України повинні керуватися як нормами ГПК України, так і нормами Закону України «Про міжнародне приватне право» та нормами відповідних міжнародних договорів.

Відповідно до пункту третього частини першої статті 22 ГПК України спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або

міжнародного комерційного арбітражу, крім інших спорів, які відповідно до закону не можуть бути передані на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу.

A3.7.2.

За загальним правилом, *неарбітрабельними є спори, які віднесені до виключної підсудності державних судів та не можуть бути передані на розгляд до арбітражу. Оцінюючи, чи є спір арбітрабельним, необхідно враховувати суб'єктний склад учасників спору та предмет спору.*

Питання виключної територіальної підсудності справ урегульовано статтею 30 ГПК України, яка визначає, що спори, що виникають з приводу нерухомого майна, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна або основної його частини.

У пункті першої частини першої статті 77 Закону України «Про міжнародне приватне право» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) зазначено, що підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом, зокрема, якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України.

За приписами пункту третього статті 4 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності позови суб'єктів господарювання про право власності на нерухоме майно розглядаються виключно судом держави учасниці Співдружності Незалежних Держав, на території якої знаходиться майно. Зазначена в п. 3 компетенція судів не може бути змінена угодою сторін.

Таким чином, як національним законодавством, так і міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, передбачено, що позови суб'єктів господарювання про право власності на нерухоме майно розглядаються виключно судом тої держави, на території якої знаходиться майно.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, АТ «Sotra Holding AG» заявлено позовні вимоги про визнання за ним як правонаступником Компанії «SVT Sojuzvneshtans Holding AG» права приватної спільної часткової власності (з часткою 60 %) на об'єкт нерухомого майна комплекс будівель і споруд (у т. ч. критий перевантажувальний автомобільно-залізничний термінал). Нерухоме майно, яке є предметом спільної інвестиційної діяльності знаходиться на території України та зареєстроване в Україні.

A3.7.3.

З огляду на встановлені обставини, враховуючи положення статті 30 ГПК України, статті 77 Закону України «Про міжнародне приватне

право» та пункту третього статті 4 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, *позов АТ «Sotra Holding AG» (іноземне товариство) про визнання за ним права власності на нерухоме майно, яке знаходиться та зареєстроване в Україні, подається в порядку застосування правил виключної підсудності до господарського суду України і не може за згодою сторін передаватись на розгляд до міжнародного комерційного арбітражу, тобто є неарбітрабельним.*

A1.3.7.

ТОВ «Термінал Карпати» клопотання про залишення позову без розгляду з огляду на існування арбітражної угоди у п. 10.2 договору від 19.12.2001 №152/01 про спільну інвестиційну діяльність подало 13.06.2019, тобто після подання ним першої заяви щодо суті спору та після того, як спір двічі був розглянутий судами по суті, що свідчить про порушення відповідачем порядку подачі заперечення проти вирішення спору в господарському суді через арбітражне застереження, встановленого ч. 1 ст. 8 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України, на що суди попередніх інстанцій уваги не звернули та неправомірно задовольнили таке клопотання ТОВ «Термінал Карпати».

Задовольняючи клопотання від 13.06.2019 ТОВ «Термінал Карпати», суди попередніх інстанцій не врахували наведених норм матеріального та процесуального права, у зв'язку з чим порушили правила міжнародної виключної підсудності та дійшли помилкових висновків про те, що цей спір (про визнання права власності на нерухоме майно) у справі № 907/930/15 з іноземним елементом може бути передано на розгляд Арбітражної установи, узгодженої сторонами у договорі, та залишення позову без розгляду на підставі п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України.

В61. Постанова КГС ВС від 28.07.2020, справа № 904/2104/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90802057>

КГС ВС розглянула справу за заявою ТОВ "Технобудмонтаж Груп" до ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат" про визнання банкрутом, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Компанія Vitkovice Steel, a.s. (Вітковице Стіл) звернулась до суду із грошовими вимогами до Боржника на загальну суму 29 533 567,00 грн.

Так, відповідно до Заяви Кредитора вимоги останнього до

Боржника виникли на підставі Контракту.

Посилаючись на наявність рішення МКАС при ТПП України у справі, яким з Боржника на користь Кредитора стягнуто 1 073 763,37 доларів США, Кредитор звернувся із заявою про визнання грошових вимог у розмірі визначеному рішенням МКАС.

Суди попередніх інстанцій відхилили грошові вимоги Компанії Vitkovice Steel, a.s. (Вітковице Стіл)

ОЦІНКА СУДУ

Частинами першою-другою статті 66 Регламенту МКАС при ТПП України (далі – Регламент) передбачено, що арбітражне рішення є остаточним та обов'язковим з дати його винесення. Арбітражне рішення виконується сторонами добровільно в установлені строки. Якщо строки виконання у рішенні не визначені, воно підлягає негайному виконанню.

Посилаючись на вказані норми, скаржник вважає, що подане ним рішення МКАС, що набрало законної сили 25.04.2018, є остаточним та підлягає негайному виконанню. Аналіз вказаних положень, на думку скаржника, свідчить про те, що дозвіл на виконання Рішення МКАС при ТПП України отримується лише для примусового виконання такого рішення.

Разом з тим Суд зазначає, що під визнанням та виконанням рішення іноземного суду розуміється процедура поширення законної сили такого рішення на територію України і застосування засобів його примусового виконання в порядку, встановленому ЦПК України.

Згідно частини першої статті 479 ЦПК України за результатами розгляду заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу суд постановляє ухвалу про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу або про відмову у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу за правилами, встановленими цим Кодексом для ухвалення рішення.

Встановивши, що ухвалою Верховного Суду від 10.10.2019 відкрито провадження у справі № 824/131/19 за апеляційною скаргою ПАТ "ДМК" на ухвалу Київського апеляційного суду від 20.09.2019 у цій справі про надання дозволу на примусове виконання рішення МКАС при ТПП України, суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що зазначене рішення МКАС при ТПП України на момент розгляду вимог кредитора не набрало законної сили.

За відсутності доказів визнання та надання компетентним судом

України дозволу на виконання рішення МКАС при ТПП України відповідно до приписів законодавства України, суди першої та апеляційної інстанції дійшли висновку, що кредитором не надано доказів на підтвердження грошових вимог до Боржника.

Обставини, встановлені рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом (частина четверта статті 75 ГПК України).

Відповідно до частини восьмої статті 75 ГПК України обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи господарським судом.

A1.6.2.

З огляду на вказані норми процесуального законодавства, судами вірно зазначено, що *рішення МКАС при ТПП України, якщо воно не визнано у встановленому законом порядку, не має преюдиційного значення, а встановлені у ньому обставини підлягають доказуванню в загальному порядку. Тобто, рішення МКАС без ухвали про надання дозволу на примусове виконання такого рішення (яка набрала законної сили) не є самостійною підставою для звільнення Кредитора від доказування обставин, на які він посилається.*

В62. Постанова КГС ВС від 07.10.2020, справа № 911/1803/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92673992>

7 жовтня 2020 року КГС ВС розглянув справу за позовом АТ «Державне акціонерне товариство «Чорноморнафтогаз» до ФОП Шаталова Едуарда Володимировича, ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) про визнання угоди такою, що не може бути виконана та визнання правочину недійсним, та прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Договір про перевезення великовагових і великогабаритних вантажів укладено між ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) як власником судна та ФОП Шаталовим Е.В., який діяв в інтересах АТ "ДАТ "Чорноморнафтогаз" на підставі договору-доручення морського агентування, в письмовій формі у англійській та російськомовній версії.

Відповідно до пункту 29 договору, вирішення спорів (ст. 39)

(вказати (а), (b) або (с) ст. 39 як погоджено) Право Бремену Німецької Морської Асоціації Арбітражу.

Арбітражним рішенням Німецької Морської Асоціації Арбітражу від у справі "КОНДОК V" позов задоволено та присуджено стягнути на користь ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) заборгованість та процентів за договором про перевезення великовагових і великогабаритних вантажів.

Ухвалою суду визнано і надано дозвіл на виконання рішення Арбітражного Трибуналу Німецької Морської Асоціації Арбітражу.

У липні 2019 року АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» звернулося до суду з позовом до ФОП Шаталова Е.В., який діяв від імені АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» за договором морського агентування, та до ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) про визнання арбітражного застереження у договорі про перевезення великовагових і великогабаритних вантажів, укладеного між відповідачами, таким, що не може бути виконаним, а також з вимогами про визнання арбітражного застереження недійсним.

ОЦІНКА СУДУ

З матеріалів справи вбачається, що при розгляді спору досліджувалось питання повноважень господарського суду на розгляд спору про визнання арбітражного застереження недійсним та таким, що не може бути виконаним за наявності рішення Арбітражного Трибуналу Німецької Морської Асоціації Арбітражу та ухвали національного суду про визнання і надання дозволу на виконання рішення арбітражу.

Суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, повинен, якщо будь-яка із сторін попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, залишити позов без розгляду і направити сторони до арбітражу, якщо не визнає, що ця арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана (стаття 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж"). Аналогічні положення закріплені і у п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України.

Наведене вище дає підстави для висновку, що при вирішенні питання залишення позову без розгляду з підстав, передбачених пунктом 7 частини 1 статті 226 ГПК України, господарському суду слід встановити наявність сукупності наступних умов: існування арбітражної угоди, за якою позов у питанні, що порушене у державному суді, відноситься до компетенції арбітражу; від відповідача не пізніше початку розгляду

справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді; встановлення судом дійсності, чинності та виконуваності арбітражної угоди.

Верховний Суд дійшов висновку, що приписами статті 2 Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 рік), статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж", ст. 226 ГПК України у разі подання позову до національного суду у правовідносинах з арбітражним застереженням саме на національний суд покладено обов'язок вирішення питання дійсності, чинності та виконуваності арбітражної угоди.

У цій справі предметом позову є дійсність та виконуваність арбітражної угоди, відповідно господарські суди мали дослідити аргументи сторін щодо обставин дійсності та виконуваності арбітражного застереження у договорі про перевезення великогазових і великогабаритних вантажів, укладеного між відповідачами, та прийняти рішення по суті спору, що і було правильно вчинено місцевим господарським судом.

Проте, суд апеляційної інстанції залишив позов без розгляду, пославшись на пункт 7 частини 1 статті 226 ГПК України. Вказав, що суперечка про підсудність була розв'язана Арбітражним Трибуналом Німецької Морської Асоціації Арбітражу відповідно до ст. 16 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" та судами цивільної юрисдикції при визнанні і наданні дозволу на виконання рішення арбітражу.

Дійсно, Арбітражним Трибуналом Німецької Морської Асоціації Арбітражу слухалась справа про стягнення з АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» на користь ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) заборгованості та процентів за договором про перевезення великогазових і великогабаритних вантажів, а за приписами статті 16 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" третейський суд може сам прийняти постанову про свою компетенцію, в тому числі стосовно будь-яких заперечень щодо наявності або дійсності арбітражної угоди.

Проте, Арбітражний Трибунал Німецької Морської Асоціації Арбітражу вирішував питання про свою компетенцію щодо розгляду саме спору між ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» про стягнення заборгованості та процентів, з позовом про який до нього звернулась сторона, а не розглядав вимоги

про визнання недійсною арбітражної угоди та визнання її такою, що не може бути виконаною з підстав наведених у позові у цій справі, зокрема, відсутності дозволу або погодження голови правління чи його уповноваженої особи на вчинення АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» правочинів на суму від 10 млн. грн, вчинення повіреним (агентом) оспорюваного правочину з перевищенням повноважень.

A1.1.3.

Арбітражний суд не наділено компетенцією вирішення питання дійсності, чинності та виконаності арбітражної угоди за ст. 2 Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 рік) та ст. 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" у випадку подання позову до національного суду. Не було узгоджено сторонами в оспорюваній арбітражній угоді необхідність передання до арбітражу спору про недійсність самої арбітражної угоди.

Щодо цивільної справи про визнання і надання дозволу на виконання рішення арбітражу, то у ній цивільними судами надано дозвіл на примусове виконання вказаного рішення арбітражу на території України і будь-який спір між сторонами угоди не розглядався.

Враховуючи обмежені процесуальним законом повноваження цивільних судів при розгляді заяв про надання дозволу на примусове виконання рішення арбітражу на території України, суди у справі не досліджували та не могли досліджувати дійсність та виконаність арбітражного застереження з врахуванням всіх наведених у позові обґрунтувань.

Неможливо погодитись і з висновками з висновками Північного апеляційного господарського суду про необхідність у цьому випадку суду першої інстанції закрити провадження у справі на підставі пункту 3 частини 1 статті 231 ГПК України, оскільки предмет спору у цій справі та у справі, що розглядалась Арбітражним Трибуналом Німецької Морської Асоціації Арбітражу є різними.

В63. Постанова КГС ВС від 12.11.2020, справа № 910/13366/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92841757>

КГС ВС розглянув справу за позовом Компанії «Evciler Kimya Madencilik Ve Deg Met. San. Tic. A.S» (Евджілер Кімйа Маденджілік Ве Дег.Мет.Сан.Тідж.А.С., далі – Компанія) до ТОВ «Драгпром» про визнання

недійсними договору та арбітражної угоди, укладеної у вигляді арбітражного застереження, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Компанією в особі директора Білтекін Хакан та Товариством в особі директора Левенчук Оксани укладено договір про переробку брухту, що містить дорогоцінні метали (далі – Договір).

За умовами пунктів 8.1, 8.2 Договору, останній регулюється чинним матеріальним правом України. Всі непорозуміння, що виникають внаслідок, або у зв'язку з цим договором, повинні вирішуватись шляхом переговорів між сторонами.

Товариство звернулося до МКАС при ТПП України з позовом до Компанії про стягнення збитків, з підстав невиконання Компанією обов'язків за Договором.

За результатами розгляду справи МКАС при ТПП України прийнято рішення про стягнення з Компанії на користь Товариства завданих збитків та відшкодування виплат зі сплати арбітражного збору.

Компанія звернулася до Київського апеляційного суду із заявою про скасування рішення МКАС при ТПП України, однак суди відмовили у задоволенні такої заяви.

Посилаючись на наявність визначених законом підстав для визнання Договору (з додатками до нього) та арбітражної угоди (застереження) недійсними, позивач звернувся з даним позовом до суду.

ОЦІНКА СУДУ

Укладаючи арбітражне застереження, сторони зазвичай передбачають передачу до арбітражу будь-яких спорів, у тому числі спорів щодо дійсності самого контракту (якщо такі спори прямо не виключені зі сфери дії арбітражного застереження). У подальшому, якби сторона могла відмовитися від арбітражу і заперечувати компетенцію арбітрів, посилаючись на недійсність контракту, то недобросовісна сторона завжди використовувала би таку можливість для зриву арбітражу.

З огляду на наявність в оспорюваному договорі арбітражного застереження (пункт 8.3 Договору) про вирішення спорів між сторонами у МКАС при ТПП України, відповідач до початку розгляду справи по суті подав клопотання про залишення позову без розгляду, з підстав наявної між сторонами угоди про передачу справи на вирішення міжнародного комерційного арбітражу.

У пункті 7 частини першої статті 226 ГПК України зазначено, що суд залишає позов без розгляду, якщо сторони уклали угоду про

передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що за умовами пунктів 8.1, 8.2 Договору, останній регулюється чинним матеріальним правом України. Всі непорозуміння, що виникають внаслідок, або у зв'язку з цим договором, повинні вирішуватись шляхом переговорів між сторонами.

A.1.1.2.

Тобто, у наведеному випадку формулювання, вжиті у зазначеній арбітражній угоді (застереженні) «всі спори та непорозуміння», «всі непорозуміння, що виникають внаслідок, або у зв'язку з цим договором» охоплюють також і спори стосовно дійсності договору (у тому числі, й самого арбітражного застереження). Близька за змістом правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 03.03.2020 зі справи № 920/241/19.

Отже, питання щодо визнання недійсною арбітражної угоди (застереження) як оспорюваного правочину (з урахуванням презумпції правомірності), і визнання недійсним договору як оспорюваного правочину підлягає розгляду Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово - промисловій палаті України згідно з пунктом 8.3 Договору.

A1.4.11.

Водночас обґрунтованим є висновок суду апеляційної інстанції про те, що питання стосовно дійсності арбітражного застереження як такого, вже було предметом розгляду Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово - промисловій палаті України та Київського апеляційного суду (під час вирішення питання щодо наявності/відсутності підстав для скасування арбітражного рішення).

Так, відповідно до статті 4 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» сторона, яка знає про те, що яке-небудь положення цього Закону, від якого сторони можуть відступати, або яка-небудь вимога, згідно з арбітражною угодою, не були дотримані, і проте продовжує брати участь у арбітражному провадженні, не заявивши заперечень проти такого недотримання без невинуватої затримки, а якщо для цього передбачено будь-який строк, то протягом цього строку вважається такою, що відмовилась від свого права на заперечення.

Обставин, які є підставою для скасування арбітражного рішення

в силу приписів частини другої статті 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (у тому числі, з підстав того, що одна із сторін в арбітражній угоді, зазначеній у статті 7, була якоюсь мірою недієздатною станом на момент її укладення) Київським апеляційним судом у справі № 824/204/2018 (провадження № 2-к/824/24/2018) не встановлено.

З огляду на викладене, суд апеляційної інстанції дійшов заснованого на законі висновку про наявність підстав для залишення позову без розгляду згідно з пунктом 7 частини першої статті 226 ГПК України.

В64. Постанова КГС ВС від 03.02.2021, справа № 907/62/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94904450>

КГС ВС розглянув справу за позовом Lear corporation Hungary automotive manufacturing limited liability company (ЛІІР КОРПОРЕЙШН ХАНГЕРІ АУТОМОТІВ МАНУФЕКЧЕРІНГ ЛІМІТЕД ЛАЄБІЛІТІ КАМПАНІ) до ТОВ "Ньюко Берегово" про витребування майна з чужого незаконного володіння, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За умовами Договору оренди Позивачу як орендодавцю надано право в односторонньому порядку розірвати/припинити цей Договір у будь-який час письмово повідомивши про це Відповідача за три місяці до дати розірвання /припинення Договору.

Скориставшись своїм правом, Позивачем було сповіщено Відповідача про припинення Договору, після чого останній зобов'язаний був повернути орендоване по Договору майно власнику.

Проте, Відповідач на вимогу власника (Позивача) не повернув обладнання, тому останній вважає, що таке майно перебуває у Відповідача без належної правової підстави, у зв'язку з чим просить витребувати у Відповідача майно, набуте на підставі Договору, відповідно до положень статей 387, 1212 Цивільного кодексу України.

Суди попередніх інстанцій позовну заяву про витребування майна з чужого незаконного володіння, на підставі пункту 7 частини 1 статті 226 ГПК України, залишили без розгляду. Судові рішення мотивовано тим, що сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, а від Відповідача не

пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшло заперечення проти вирішення спору в господарському суді, з огляду на наявність арбітражної угоди, і судом не визнано, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

ОЦІНКА СУДУ

Як вірно встановлено судами попередніх інстанцій, Договір на підставі якого між сторонами виник спір, містить арбітражне застереження, яке не визнано недійсним та таким, що втратило чинність, не встановлено у передбаченому законом порядку неможливість його виконання і сторони не висловлюють будь-яких сумнівів з приводу дійсності, чинності та виконуваності арбітражної угоди; в тексті арбітражного застереження відсутні будь-які неточності; чітко визначено арбітраж - відповідно до регламенту Арбітражного Суду при Торгово-промисловій Палаті Угорщини (ССАНССІ-Будапешт) та місце проведення арбітражу - в Будапешті, Угорщина.

Судами також враховано, що Позивач у позовній заяві не посилається на те, що Відповідач набув спірне майно без достатньої правової підстави, а обґрунтовує свої позовні вимоги тим, що Відповідач набув спірне майно на підставі Договору оренди, однак, після розірвання договору не повернув на вимогу Позивача належне йому обладнання, у відповідності до пунктів 13.1 - 13.6 Договору (розділ "повернення обладнання").

A3.7.5.

З огляду на викладене, суди попередній інстанцій дійшли обґрунтованих висновків, що спір у даній справі є таким, на який поширюється арбітражне застереження, оскільки він виник і безпосередньо стосується Договору оренди, так як обов'язок із повернення Відповідачем обладнання у випадку розірвання договору визначений безпосередньо умовами останнього.

Доводи скаржника викладені у касаційній скарзі, що арбітражна угода, визначена у Договорі, не може бути застосована до даного позову, оскільки останній є віндикаційним позовом заявленим з підстав, передбачених положеннями статей 387, 1212 Цивільного кодексу України, тому зазначений позов підсудний господарському суду, оскільки Відповідач і майно знаходяться на території України і такі майнові відносини сторін не є предметом арбітражної угоди вміщеної у Договорі № 2, колегією суддів відхиляються виходячи з такого.

Речово-правові засоби захисту, передбачені правилами статті

387 Цивільного кодексу України спрямовані на захист суб'єктивного права власності як абсолютного цивільного права громадян чи організацій, які на момент порушення права не перебувають у договірних чи інших зобов'язальних відносинах з порушником.

Звертаючись з позовом про витребування з незаконного володіння Відповідача майна на підставі положень статей 387, 1212 Цивільного кодексу України, Позивач просить витребувати майно, яке передано ним у користування Відповідача на підставі Договору оренди, а отже до спірних правовідносин сторін повинні застосовуватися зобов'язально-правові способи захисту, врегульовані зобов'язальним інститутом цивільного права щодо оренди майна.

Зазначене дає підстави для висновку, що суди попередніх інстанцій дійшли правомірного висновку, що спір у даній справі є таким, на який поширюється арбітражне застереження, оскільки він виник і безпосередньо стосується Договору оренди, так як, обов'язок із повернення Відповідачем обладнання у випадку розірвання договору визначено безпосередньо умовами останнього, а не у зв'язку з незаконним заволодінням чи безпідставним набуттям майна, як помилково зазначає Позивач.

В65. Постанова КГС ВС від 26.04.2021, справа № 916/3122/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96501359>

КГС ВС розглянув справу за позовом ТОВ "Центрэнерго" до Stardust Investment Trading L.P., Road Town (Tortola), Zug Branch (далі – Компанія) про стягнення грошових коштів у розмірі 2 500 000 доларів США, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Товариством і Компанією укладено Контракт. Відповідно до розділу "Юрисдикція" Контракту, із врахуванням варіанту, викладеного в цьому пункті нижче, усі претензії, спори чи розбіжності між сторонами, що виникають з або у зв'язку з цим Контрактом, включаючи, не обмежуючись цим, будь-яке питання, що стосується його існування, дійсності чи припинення ("спір") повинні бути передані та остаточно вирішені арбітражем у Лондоні, Англія, відповідно до Закону про арбітраж 1996 року.

Позивач посилався на те, що, всупереч умовам Контракту,

відповідачем не виконано зобов'язань за цим контрактом та не поставлено вугілля позивачу, який, на виконання власних зобов'язань за Контрактом, здійснив на рахунок відповідача попередню оплату в розмірі 2 500 000 дол. США, які на час подання позивачем позову не повернуті позивачем відповідачем, що й стало причиною для звернення з позовом у даній справі.

Суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні позову, мотивувавши тим, що тим, що даний спір не вирішується у порядку господарського судочинства. Суди встановили, що позивачем на адресу відповідача було направлено гарантійного листа, за змістом якого будь-які спори, що виникають із або у зв'язку з цим гарантійним листом, включаючи будь-які питання щодо його існування, дійсності, або припинення, підлягають передачі та остаточному вирішенню у арбітражному провадженні відповідно до регламенту Лондонського міжнародного третейського суду (LCIA).

Звертаючись з касаційною скаргою, позивач зазначив, що умовами Контракту не передбачена чітка та повна назва арбітражної установи, яка знаходиться у м. Лондоні, Англія, а відтак неможливо встановити, яка із вказаних установ повноважна розглядати спір між сторонами Контракту, - що не було враховано попередніми судовими інстанціями у прийнятті оскаржуваних судових рішень зі справи.

ОЦІНКА СУДУ

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 28.08.2018 зі справи №906/493/16 зазначено, а саме: суд може визнати угоду такою, що не може бути виконана, внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражу, до якого передається спір (відсилання до неіснуючої арбітражної установи), за умови відсутності в арбітражній угоді вказівки на місце проведення арбітражу чи будь-яких інших положень, які б дозволяли встановити дійсні наміри сторін щодо обрання певної арбітражної установи чи регламенту, за яким має здійснюватись арбітражний розгляд. У разі невизначеності арбітражної установи сторона арбітражної угоди не має обов'язку перед зверненням до компетентного державного суду звертатися до однієї чи декількох арбітражних установ для того, щоб вони вирішили питання щодо своєї компетенції стосовно цього спору.

Проте із з'ясованих попередніми судовими інстанціями обставин не впливає наявності істотної помилки сторін Контракту у назві арбітражу, до якого передається спір (відсилання до неіснуючої

арбітражної установи), чи незазначення місця проведення арбітражу. Суд же касаційної інстанції, у свою чергу, не вправі знову перевіряти дані обставини згідно з тим же приписом частини другої статті 300 ГПК України.

Судом не приймається посилання скажника на "критичну оцінку" ним (скаржником) посилання апеляційного господарського суду на гарантійний лист.

A 1.1.1.

Хоча, як вказано скажником, арбітражна угода (застереження) міститься в Контракті, це не виключає і не заперечує того, що за змістом згаданого листа (з'ясованим апеляційним господарським судом), арбітражне провадження закріплюється також в будь-якій угоді, заяві чи посиланні, яка буде виконана або підтверджена у письмовій формі; у даному разі такою заявою (посиланням) і виступає відповідний гарантійний лист.

Доводи скажника щодо невірності висновків попередніх інстанцій можливості розгляду спору Високим судом Лондона, оскільки "даний суд не є арбітражною інституцією (судом), який повноважний розглядати подібні арбітражні спори", - не знаходить підтвердження за з'ясованими попередніми судовими інстанціями обставинами, переоцінка яких (обставин) Касаційним господарським судом не є можливою з наведених у цій постанові причин (меж перегляду справи в суді касаційної інстанції).

В66. Постанова КГС ВС від 15.09.2021, справа № 904/2267/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99647919>

15 вересня 2021 року КГС ВС розглянув справу за позовом Торгівельно-комерційного товариства з обмеженою відповідальністю з іноземними інвестиціями фірма "Харків-Москва" (далі – Фірма "Харків-Москва") до ТОВ " Фокс-Лайф") про визнання недійсним договору оренди приміщення, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Фірма "Харків-Москва" та ТОВ "Фокс-Лайф" уклали договір оренди приміщення.

Також Фірма "Харків-Москва", ТОВ "Фокс-Лайф" та Партнерство "ARROCHAR INVEST LP" (резидент Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії) уклали арбітражну угоду, відповідно до п.1 якої сторони домовились про те, що всі суперечки, що впливають із

правовідносин сторін, які виникають з підстав невиконання, неналежного виконання, виконання не у повному обсязі зобов'язань, у тому числі, визнання договору недійсним, неукладеним за договором оренди приміщення, укладеним між ТОВ "Фокс-Лайф" та Фірмою "Харків-Москва", та за договором поруки, укладеним 04.11.2019 між ТОВ "Фокс-Лайф" та Партнерством "ARROCHAR INVEST LP", підлягають передачі на вирішення арбітру Міжнародного комерційного арбітражного суду, що створений для вирішення конкретного спору.

Міжнародним комерційним арбітражем у м.Глазго (Шотландія, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії), який діяв як арбітраж ad hoc (арбітр Георгіос Американос), розглянуто справу за первісним позовом ТОВ "Фокс-Лайф" до Партнерства "ARROCHAR INVEST LP" та Фірми "Харків-Москва" про стягнення заборгованості та за зустрічним позовом Фірми "Харків-Москва" до ТОВ "Фокс-Лайф" про визнання недійсним договору оренди приміщення. Рішенням Міжнародного комерційного арбітражу від 21 квітня 2020 року задоволено первісний позов та відмовлено у задоволенні зустрічного позову.

Господарські суди закрили провадження у справі. Апеляційний господарський суд дійшов висновку, що підставою для закриття провадження у справі є положення пункту 3 частини першої статті 231 ГПК, яким передбачено, що господарський суд закриває провадження у справі, якщо суд встановить обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження у справі відповідно до пунктів 2, 4, 5 частини першої статті 175 цього Кодексу, крім випадків, передбачених частиною другою статті 175 цього Кодексу; пунктом 4 частини першої статті 175 ГПК визначено, що суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо є рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, прийняте в межах його компетенції в Україні щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого документа на примусове виконання такого рішення.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до приписів ч.1 ст.175 ГПК суд відмовляє у відкритті провадження якщо, зокрема, є рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, прийняте в межах його компетенції в Україні щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого документа на примусове виконання такого рішення (пункт 4).

Верховний Суд вважає, що суд апеляційної інстанції помилково застосував пункт 4 частини першої статті 175 ГПК як підставу для закриття провадження, оскільки ця норма стосується рішення міжнародного комерційного арбітражу, прийнятого в Україні, тобто місце проведення якого знаходиться в Україні. Тоді як стороною було подано рішення іноземного міжнародного комерційного арбітражу ухвалене 21 квітня 2020 року у м.Глазго, арбітром Георгіосом Американосом.

У такому випадку суд мав застосувати як підставу закриття провадження пункт 5 частини 1 статті 175 ГПК, яким передбачено, що провадження у справі підлягає закриттю якщо є рішення іноземного міжнародного комерційного арбітражу, **визнане в Україні в установленому законом порядку**, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

У частині третій статті 23 ЦПК передбачено, що справи щодо визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу розглядаються, зокрема, якщо місце арбітражу знаходиться поза межами України – апеляційним загальним судом, юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

Таким чином, суд господарської юрисдикції не має компетенції щодо визнання визнавати чи не визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу, проведеного за межами України (м. Глазго, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії). Такою компетенцію має лише Київський апеляційний суд.

A1.6.1.

Суд апеляційної інстанції **встановив, що в матеріалах справи відсутні, а сторонами не надавалися докази звернення до відповідного суду щодо вирішення питання про визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу та відмова у видачі виконавчого документа на примусове виконання.**

Таким чином, **суди попередніх інстанцій безпідставно закрили провадження через наявність рішення іноземного міжнародного комерційного арбітражу, яке не пройшло процедуру визнання / надання дозволу на виконання в Україні.**

В67. Постанова ОП КГС ВС від 17.12.2021, справа № 910/9841/20

<https://reestr.court.gov.ua/Review/102105558>

ОП КГС ВС розглянула справу за позовом Чорноморської філії

ДП «Адміністрація морських портів України» (далі – Підприємство) до China Harbour Engineering Company Ltd. (Чайна Харбор Енджиніринг компанії лтд; далі – Компанія) про визнання договору частково недійсним.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Підприємство звернулось до суду з позовом до Компанії про визнання договору частково недійсним.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що пункт 18.15 договору (підряду на виконання робіт) щодо застереження про розгляд спорів між ними щодо тлумачення договору, його виконання, порушення, припинення чи недійсності у Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України згідно з його Регламентом порушує права Підприємства на судовий захист, а також суперечить вимогам статті 22 ГПК України, відтак вказаний пункт Договору є недійсним на підставі статей 203, 215 ЦК України.

Суди попередніх інстанцій відмовили в задоволенні позову, оскільки закон не містить заборони на укладання такого застереження, а даний спір стосується цивільно-правових аспектів договору і не стосується його публічно-правових аспектів. Включення відповідних умов у господарський договір не суперечить вимогам законодавства, а тому зміст спірного договору в частині пункту 18.15 відповідає вимогам частини першої статті 203 ЦК України.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 7 частини першої статті 226 ГПК України передбачено, що суд залишає позов без розгляду, якщо сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

З аналізу вказаних норм права вбачається право національного суду на відкриття провадження у справі у випадку наявності у зовнішньоекономічному договорі арбітражної угоди, якщо суд визначить, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана, і від будь-якої сторони не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді.

Тобто національний суд у разі надходження позову у правовідносинах з арбітражним застереженням надає оцінку такому застереженню, якщо від будь-якої сторони не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, і лише після визначення питання щодо дійсності/недійсності, втрати/не втрати чинності або можливості/не можливості бути виконаним третейського застереження, приймає рішення про залишення позову без розгляду і направлення сторін до арбітражу або розгляд справи по суті, відповідно до встановлених ним обставин.

При цьому згідно з статтею 16 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» третейський суд може сам прийняти постанову про свою компетенцію, в тому числі стосовно будь-яких заперечень щодо наявності або дійсності арбітражної угоди. З цією метою арбітражне застереження, що є частиною договору, повинно трактуватися як угода, що не залежить від інших умов договору. Винесення третейським судом рішення про недійсність договору не тягне за собою в силу закону недійсність арбітражного застереження.

Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (далі – Нью-Йоркська конвенція) закріплює підхід здійснення примусового виконання арбітражних рішень і арбітражних угод, який ґрунтується на презумпції дійсності та автономності арбітражних угод, формальної і матеріально-правової (частина перша статті II Нью-Йоркської конвенції). Ця презумпція дійсності може бути спростована лише за обмеженим переліком підстав.

A1.1.3. Укладаючи арбітражне застереження, сторони зазвичай передбачають передачу до арбітражу будь-яких спорів, у тому числі спорів щодо дійсності самого контракту (якщо такі спори прямо не виключені зі сфери дії арбітражного застереження). У подальшому, якби сторона могла відмовитися від арбітражу і заперечувати компетенцію арбітрів, посилаючись на недійсність контракту, то недобросовісна сторона завжди використовувала би таку можливість для зриву арбітражу.

A1.4.10. Необхідно враховувати, що принцип автономності арбітражної угоди від основного договору полягає у тому, що арбітражна угода та основний договір розглядаються як дві окремі угоди, тому недійсність договору не може бути підставою для автоматичної недійсності арбітражної угоди.

Враховуючи викладене та принцип автономності арбітражної

угоди (третейського застереження), слід дійти висновку, що *дійсність/недійсність третейської угоди/застереження може бути самостійним (окремим) позовним провадженням не залежно від існування спірних питань за основним договором/контрактом, та може бути розглянуто як національним судом так і арбітражним судом, який визначено у арбітражній угоді (третейському застереженні).*

Таким чином, позов про визнання недійсним арбітражної угоди, у тому числі викладеної у формі арбітражного застереження, відповідає нормам Конституції України та вимогам чинного законодавства України, є ефективним способом захисту прав і законних інтересів та не суперечить нормам міжнародного права.

Таким чином, вказаними нормами розмежовано право як національного суду, так і арбітражного щодо розгляду відповідних спорів з урахуванням певних особливостей.

З огляду на викладене Верховний Суд дійшов висновку про відсутність підстав для задоволення касаційної скарги, оскільки судами було ухвалено рішення з дотриманням норм матеріального та процесуального права, що дає підстави залишити їх без змін.

В68. Постанова КГС ВС від 20.01.2022, справа № 910/13813/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102891990>

КГС ВС розглянув за позовом Компанії "Power Construction Corporation of China, LTD" ("Пауер Констракшн Корпорейшн оф Чайна, ЛТД") до ТОВ з іноземними інвестиціями "Віннер Будівництво" про стягнення заборгованості, штрафних санкцій та збитків, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Компанія «Пауер Констракшн Корпорейшн оф Чайна, ЛТД» звернулась до Господарського суду міста Києва з позовною заявою, у якій просила стягнути з ТОВ «Віннер Будівництво» суми за договором субпідряду, штрафні санкції і збитки.

ТОВ "Віннер Будівництво" надало заперечення проти вирішення спору в господарському суді, у якому просило залишити позов без розгляду на підставі пункту 7 частини 1 статті 226 Господарського процесуального кодексу України, та зазначало, що за умовами договору субпідряду цей спір підлягає вирішенню в Арбітражному інституті

Стокгольмської Торгової Палати.

Ухвалою господарського суду, залишеною без змін апеляційним господарським судом, позов Компанії "Power Construction Corporation of China, LTD" до ТОВ «Віннер Будівництво» про стягнення заборгованості, штрафних санкцій та збитків залишено без розгляду.

Звертаючись з касаційною скаргою, скажник зокрема, зазначав про порушення судами норм процесуального права, оскільки, на його думку, суди не врахували, що відповідач вчинив процесуальну дію (подав відзив на первісний позов та зустрічну позовну заяву), чим визнав підсудність судам України спорів за договором, та водночас продемонстрував суперечливу процесуальну поведінку, подавши клопотання про залишення позову без розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

У пункті 7 частини першої статті 226 ГПК України закріплено, що суд залишає позов без розгляду, якщо сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що сторони спору включили до його умов арбітражне застереження, зокрема, у пункті 17.2 договору, та визначили назву арбітражу: Арбітражний інститут Стокгольмської Торгової Палати - Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce.

При цьому *ТОВ «Віннер Будівництво» подало заперечення проти вирішення спору в господарському суді до подання ним першої заяви щодо суті спору.* Зокрема, 31.08.2021 ТОВ "Віннер Будівництво" надало заперечення проти вирішення спору в господарському суді, у якому просило залишити позов без розгляду на підставі пункту 7 частини 1 статті 226 Господарського процесуального кодексу України, та зазначало, що за умовами договору субпідряду цей спір підлягає вирішенню в Арбітражному інституті Стокгольмської Торгової Палати.

Враховуючи наведене, суди попередніх інстанцій дійшли правомірного висновку щодо наявності підстав для залишення позову у справі без розгляду на підставі пункту 7 частини 1 статті 226 Господарського процесуального кодексу України.

суперечливу процесуальну поведінку відповідача, оскільки подання стороною відзиву на позов чи зустрічної позовної заяви є реалізацією процесуальних прав сторони, визначених господарським процесуальним законодавством. Крім того, як було встановлено апеляційним господарським судом, ТОВ «Віннер Будівництво» у відзиві повторно зауважило, що цей спір не підлягає розгляду судом за наведених у запереченні проти вирішення спору в господарському суді підстав, підтримало свою позицію, наведену у цих запереченнях, та вказало, що подає цей відзив з метою уникнення будь-яких негативних наслідків щодо процесуальних строків.

У зустрічному позові ТОВ «Віннер Будівництво» повторно зауважило, що спір за позовною заявою Компанії «Пауер Констракшн Корпорейшн оф Чайна, ЛТД» не підлягає розгляду судом і ця позиція ТОВ «Віннер Будівництво» є незмінною, проте ТОВ «Віннер Будівництво» подає цю зустрічну позовну заяву з метою уникнення будь-яких негативних наслідків для нього щодо процесуальних строків, передбачених Господарським процесуальним кодексом України та визначених ухвалою Господарського суду міста Києва від 28.08.2021.

З огляду на викладене Верховний Суд погоджується з наведеними висновками судів попередніх інстанцій та зазначає, що суди правильно застосували приписи пункту 7 частини 1 статті 226 ГПК України і залишили позов без розгляду.

В69. Постанова КГС ВС від 03.02.2022, справа № 911/1803/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102973784>

КГС ВС розглянув справу за позовом АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» до ФОП Шаталов Е.В. та компанії ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) про визнання угоди такою, що не може бути виконана, та визнання правочину недійсним, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» звернулося до господарського суду Київської області з позовом до ФОП Шаталова Е.В., який діяв від імені АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» за договором морського агентування, та до компанії ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX

CHARTERING про визнання арбітражного застереження у договорі про перевезення великовагових і великогабаритних вантажів, укладеного відповідачами, таким, що не може бути виконаним внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражного суду, місця арбітражу, регламенту арбітражу, мови арбітражу та матеріального права держави, а також про визнання арбітражного застереження недійсним.

Суди відмовили у задоволенні позову і встановили, зокрема, що у зв'язку з неналежним виконанням ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» умов договору фрахтування (чартеру) компанія ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) на підставі пункту 29 договору звернулася з позовом до Німецької Морської Асоціації Арбітражу; під час розгляду справи Арбітражним Трибуналом Німецької Морської Асоціації Арбітражу, ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» брало участь у судових засіданнях, подавало письмові пояснення, клопотання, заперечення щодо позову; за наявності обставин зазначення у пункті 29 договору назви Арбітражної установи та фактичного розгляду спору за такою арбітражною угодою у суду відсутні достатні правові підстави для визнання Арбітражної угоди (пункту 29 договору) такою, що не може бути виконаною, оскільки визначення сторонами договору органу та місця проведення арбітражу підтверджує їх намір щодо обрання певної Арбітражної установи (та регламенту, за яким має здійснюватися арбітражний розгляд), незважаючи на неточність та неповність зазначення найменування такої установи.

A1.4.12.

ОЦІНКА СУДУ

До спірних правовідносин судом апеляційної інстанції застосовані приписи статті 4 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», відповідно до якої сторона, яка знає про те, що яке-небудь положення цього Закону, від якого сторони можуть відступати, або яка-небудь вимога, згідно з арбітражною угодою, не були дотримані, і проте продовжує брати участь у арбітражному провадженні, не заявивши заперечень проти такого недотримання без невиправданої затримки, а якщо для цього передбачено будь-який строк, то протягом цього строку вважається такою, що відмовилась від свого права на заперечення.

Суд погоджується з доводом скаржника про те, що **приписи статті 4 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» не підлягають застосуванню до спірних правовідносин.**

Так, відповідно до статті 1 названого Закону, останній застосовується до міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце

арбітражу знаходиться на території України. *Однак положення, передбачені статтями 8, 9, 35 і 36 цього Закону, застосовуються і в тих випадках, коли місце арбітражу знаходиться за кордоном.*

Таким чином, оскільки міжнародним комерційним арбітражем у цій справі є Німецька Морська Асоціація Арбітражу, Арбітражним Трибуналом якої й було прийняте арбітражне рішення «Кондок V», у суду апеляційної інстанції не було підстав для застосування до спірних правовідносин приписів статті 4 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

В70. Постанова КГС ВС від 16.08.2022, справа № 916/3245/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105837285>

КГС ВС розглянув справу за позовом ТОВ "Вазіані Компані" до ТОВ "Укрімпорт КV" про стягнення заборгованості за Контрактами, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ "Вазіані Компані" звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ "Укрімпорт КV" про стягнення з відповідача на користь ТОВ "Вазіані Компані" заборгованості за Контрактами.

Позовна заява обґрунтовується неналежним виконанням відповідачем умов Контрактів у частині оплати поставленої продукції.

У пунктах 11.1 Контрактів сторони погодили, що всі спори і розбіжності між ними по цим контрактам, їх дійсності або припинення вирішуються шляхом перемовин, а при недосягненні згоди - в Арбітражному суді сторони відповідача, відповідно до його регламенту.

Сторони попередніх інстанцій позов залишили без розгляду, мотивувавши тим, що сторони в пунктах 11.1 Контрактів дійшли згоди про вирішення всіх спорів між ними по цим контрактам в Арбітражному суді.

При цьому суд апеляційної інстанції, відхиляючи доводи позивача про відсутність в укладених між сторонами Контрактах назви існуючої арбітражної установи, зазначив, що погоджене сторонами арбітражне застереження є альтернативним, позаяк визначає арбітражну установу в залежності від місцезнаходження відповідача в кожному окремому спорі, що може виникнути між сторонами.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною 3 статті 22 ГПК України будь-які неточності в тексті угоди про передачу спору на вирішення до третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу та (або) сумніви щодо її дійсності, чинності та виконуваності повинні тлумачитися судом на користь її дійсності, чинності та виконуваності.

Відповідно до пункту 7 частини 1 статті 226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 28.08.2018 у справі № 906/493/16, на яку правомірно послалися як скажчик, так і суди першої та апеляційної інстанцій, сформульовано, зокрема, що суд може визнати угоду такою, що не може бути виконана, внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражу, до якого передається спір (відсилання до неіснуючої арбітражної установи), за умови відсутності в арбітражній угоді вказівки на місце проведення арбітражу чи будь-яких інших положень, які б дозволяли встановити дійсні наміри сторін щодо обрання певної арбітражної установи чи регламенту, за яким має здійснюватись арбітражний розгляд. У разі невизначеності арбітражної установи сторона арбітражної угоди не має обов'язку перед зверненням до компетентного державного суду звертатися до однієї чи декількох арбітражних установ для того, щоб вони вирішили питання щодо своєї компетенції стосовно цього спору".

A1.4.2.

Таким чином, *арбітражна угода визнається невиконуваною внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражу (відсилання до неіснуючої арбітражної установи), за умови відсутності в арбітражній угоді вказівки на місце проведення арбітражу чи будь-яких інших положень, які б дозволяли встановити дійсні наміри сторін щодо обрання певної, тобто конкретної арбітражної установи, яка (установа) не може визначатися альтернативно в залежності від певних умов чи обставин.*

Наведеним спростовується взаємовиключний висновок судів попередніх інстанцій про те, що, з одного боку, в разі, коли місцезнаходженням відповідача є Україна, належною та конкретною арбітражною установою є МКАС при ТПП України, а з іншого боку,

погоджене сторонами арбітражне застереження є альтернативним, позаяк визначає арбітражну установу в залежності від місцезнаходження відповідача в кожному окремому спорі, що може виникнути між сторонами, тому в Контрактах не було вказано назву конкретної арбітражної установи при конкретній торгово-промисловій палаті відповідної країни.

Крім того, зі змісту пунктів 11.1 Контрактів вбачається, що в них міститься досить загальне та абстрактне визначення арбітражної установи - "Арбітражний суд сторони відповідача" та взагалі не зазначено місце проведення арбітражу, яке би дозволяло встановити дійсні наміри сторін щодо обрання певної арбітражної установи чи регламенту, згідно з яким має здійснюватися арбітражний розгляд.

Якщо ж навіть вважати місцем проведення арбітражу місцезнаходження відповідача (ТОВ "Укрімпорт КV"), то в такому разі місцезнаходженням останнього згідно з відомостями ЄДРПОУ є місто Львів, натомість місцезнаходженням МКАС при ТПП України є місто Київ.

У зв'язку з наведеним вище суди першої та апеляційної інстанцій дійшли неправильного висновку про необхідність залишення позову без розгляду на підставі пункту 7 частини 1 статті 226 ГПК України, позаяк вміщене в пунктах 11.1 Контрактів арбітражне застереження не може бути виконано з підстав невизначеності сторонами певної (існуючої) арбітражної установи та місця проведення арбітражу.

В71. Постанова КГС ВС від 23.02.2023, справа № 911/2977/21 (911/3687/21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109645627>

23 лютого 2023 року КГС ВС розглянув справу за позовною заявою ПАТ "Промінвестбанк" до ТОВ "Бора Солар", Китайської Національної Корпорації по Імпорту та Експорту Будівельних Матеріалів та Обладнання про визнання недійсним договору та відшкодування збитків у межах справи за заявою ПАТ "Промінвестбанк" до ТзОВ "Бора Солар" про банкрутство, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У межах справи про банкрутство ПАТ "Промінвестбанк" подано

позов до ТзОВ "Бора Солар" та Китайської Національної Корпорації по Імпорту та Експорту Будівельних Матеріалів та Обладнання (China National Building Materials And Equipment Import & Export Corporation) про визнання недійсним договору надання банківської гарантії, про визнання недійсною гарантії та про стягнення збитків.

Місцевий господарський суд керуючись приписами частини шостої статті 4, статтями 22, 226 ГПК України, статтею 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" залишив без розгляду цей позов в частині вимог про визнання недійсною гарантії, встановивши, що сторони уклали угоду про передачу всіх спорів, пов'язаних з дійсністю, тлумаченням або виконанням цієї банківської гарантії на вирішення міжнародного комерційного арбітражу відповідно до Правил арбітражу Міжнародної торгової палати із застосуванням права Англії та Уельсу.

Апеляційний суд цю ухвалу скасував та повернув справу на розгляд до суду першої інстанції, дійшовши висновку, що оскільки національне законодавство не містить положень про вплив відкриття провадження у справі про банкрутство на арбітраж, відсутні підстави для виключень, зокрема, для даного спору та виведення його з під регулювання спеціальних норм КУзПБ, яким у статті 7 закріплено принцип концентрації майнових спорів стороною яких є боржник у межах справи про його банкрутство.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини третьої статті II Нью-Йоркської Конвенції суд України, якщо до нього надходить позов з питання, щодо якого сторони уклали арбітражну угоду, повинен, на прохання однієї зі сторін, направити сторони в арбітраж, якщо не встановить, що згадана угода є недійсною. Закон "Про міжнародний комерційний арбітраж" містить аналогічне положення.

Відповідно до частини першої статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, повинен, якщо будь-яка із сторін попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, залишити позов без розгляду і направити сторони до арбітражу, якщо не визнає, що ця арбітражна угода є недійсною.

Положення статей 8, 9, 34 і 36 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" застосовуються не лише до арбітражів з місцем арбітражу в Україні, але і у випадках закордонних арбітражів.

Нью-Йоркська конвенція 1958 року передбачає, що кожна договірною держава визнає арбітражну угоду, за якою сторони

зобов'язуються передавати до арбітражу всі або будь-які суперечки, які виникають або можуть виникнути між ними у зв'язку з якими-небудь конкретними договірними або іншими правовідносинами, об'єкт яких може бути предметом арбітражного розгляду. Зазначений обов'язок визнання арбітражної угоди вимагає від суду також тлумачити будь-які неточності в тексті арбітражної угоди та розглядати сумніви щодо її дійсності, чинності та виконуваності на користь її дійсності, чинності та виконуваності (принцип імунітету та автономії арбітражної угоди).

Відповідно до частини шостої статті 4 ГПК України угода сторін про передачу спору на розгляд третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу) допускається. До міжнародного комерційного арбітражу за угодою сторін може бути переданий будь-який спір, що відповідає вимогам, визначеним законодавством України про міжнародний комерційний арбітраж, крім випадків, визначених законом.

Згідно з правовим висновком, викладеним у постанові Великої Палати Верховного Суду від 28.08.2018 у справі № 906/493/16, у разі наявності арбітражної угоди між сторонами спору та поданого стороною відповідно до вимог ГПК України клопотання про припинення провадження господарський суд може продовжити розгляд справи за умови встановлення в передбаченому законом порядку недійсності, втрати чинності або неможливості виконання вказаної угоди не пізніше початку розгляду справи по суті.

Таким чином, Нью-Йоркською Конвенцією, Законом "Про міжнародний комерційний арбітраж" та ГПК України встановлено правило про пріоритет юрисдикції спору, що погоджена сторонами в арбітражній угоді, за умови відповідного клопотання сторони.

За таких обставин господарський суд залишає позов без розгляду на підставі пункту 7 частини першої статті 226 ГПК України, якщо тільки не визнає, арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

A1.3.8.

Верховний Суд акцентує, що *КУЗПБ не встановлює жодних інших правил реалізації арбітражного застереження щодо юрисдикції спору, стороною якого є боржник у справі про банкрутство, позаяк таке суперечило б імперативним нормам національного права та положенням міжнародних договорів, що є частиною національного законодавства та застосовуються, відповідно до приписів статті 19 Закону України Про міжнародні договори*".

Проте, така *прогалина у спеціальному законі не може бути приводом для заперечення права сторін на передачу спору до арбітражу*

через розширене тлумачення господарським судом статті 7 КУзПБ, попри вичерпне врегулювання цього питання у статях 4, 22, 226 ГПК України, адже за приписами статті 2 КУзПБ провадження у справах про банкрутство регулюється цим Кодексом, ГПК України, іншими законами України, а за частиною другою статті 7 КУзПБ господарський суд розглядає спори, стороною в яких є боржник, за правилами, визначеними ГПК України.

Суди попередніх інстанцій встановили, в абзаці 14 пункту 77С гарантії, виданої ПАТ "Промінвестбанк" за дорученням ТзОВ "Бора Солар" на користь Китайської Національної Корпорації по Імпорту та Експорту Будівельних Матеріалів та Обладнання, сторони погодили, зокрема, що будь-які суперечки, що виникають у зв'язку з дійсністю, тлумаченням або виконанням цієї Банківської гарантії, які не можуть бути вирішені мирним шляхом, повинні бути остаточно врегульовані відповідно до Правил арбітражу Міжнародної торгової палати трьома арбітрами, призначеними відповідно до зазначених Правил з урахуванням того, що кожен: (i) Гарант і (ii) Бенефіціар вибирає одного арбітра, а третій вибирається двома призначеними арбітрами.

Презумпцію дійсності цієї арбітражної угоди (застереження) не спростовано. Сторонами не надано і судами попередніх інстанцій не встановлено обставин, що можуть свідчити, що така угода (арбітражне застереження) є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

До початку розгляду справи по суті відповідач 2 заперечив проти вирішення спору щодо недійсності гарантії Господарським судом Київської області через угоду сторін про передачу до арбітражу усіх спорів щодо цієї гарантії, серед іншого щодо її недійсності.

Враховуючи наведене Верховний Суд погоджується з висновком суду першої інстанції про залишення без розгляду позову ПАТ "Промінвестбанк" до ТзОВ "Бора Солар" та Китайської Національної Корпорації по Імпорту та Експорту Будівельних Матеріалів та Обладнання (China National Building Materials And Equipment Import & Export Corporation) відповідно до пункту 7 частини першої статті 226 ГПК України в частині позовної вимоги про визнання недійсною гарантії, оскільки сторони уклали угоду про передачу такого спору на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, презумпція дійсності цієї угоди не спростована і відповідач 2 заявив про її застосування до початку розгляду справи національним судом.

B72. Постанова КГС ВС від 03.05.2023, справа № 924/497/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110742775>

КГС ВС розглянув справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визнання недійсним договору довірчого управління (DEED of TRUST), укладеного ОСОБА_3 від імені позивачки з відповідачем, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

12 жовтня 2018 року між ОСОБА_1 (бенефіціар) та ОСОБА_2 (довірчий власник) в особі ОСОБА_3, який діє на підставі довіреності, укладено договір довірчого управління.

17 травня 2022 року на електронну адресу ОСОБА_1 надійшов лист із доданим проханням про призначення одноосібного арбітра у зв'язку з договором від 12 жовтня 2018 року, оскільки ОСОБА_1 не передала частку в розмірі 2500 євро в статутному капіталі, як це передбачено пунктом 11 договору.

Постановою Арбітражного Суду від 17 серпня 2022 року проголошено, що ОСОБА_2, з дня державної реєстрації юридичної особи ТОВ "ePlus Consulting OU" і до сьогоднішнього дня є єдиним бенефіціарним власником частки в розмірі EUR 2500 в статутному капіталі ТОВ "ePlus Consulting OU". Відповідачу – ОСОБА_1, негайно передати частку в розмірі EUR 2500 в статутному капіталі ТОВ "ePlus Consulting OU".

Звертаючись з позовом, ОСОБА_1 зазначала, що довіреністю ОСОБА_3 не було надано повноважень на відчуження частки у статутному капіталі юридичної особи "ePlus Consulting OU" чи вчинення будь-яких інших дій, пов'язаних з її переданням. Відтак просила визнати недійсним оскаржуваний договір.

Суд першої інстанції задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції скасував таке рішення та залишив позов без розгляду на підставі пункту 7 статті 226 ГПК України, оскільки пунктом 16 оспорюваного договору управління передбачено, що будь-які спірні питання, суперечки або претензії, що виникають з цього договору або у зв'язку з ним, зокрема, з його укладенням, тлумаченням, виконанням, порушенням, розірванням або недійсністю, передаються до спеціального арбітражу на розгляд та остаточне вирішення відповідно до

Арбітражного регламенту UNCITRAL.

Водночас скаржниця вважала, що суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку про те, що спір у цій справі не є таким, що виник з корпоративних правовідносин, а отже, таким, що не може бути переданий на розгляд третейського суду.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до вимог статті 22 Господарського процесуального кодексу України на вирішення третейського суду не можна передавати справи, передбачені пунктом 3 частиною 1 статтею 20 Господарського процесуального кодексу України (у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи), на котру і звернув увагу місцевий господарський суд. Водночас, пунктом 4 статті 20 Господарського процесуального кодексу України визначено, що до господарських спорів відносяться справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах.

А3.7.10.

В даному ж випадку, як встановив суд апеляційної інстанції, спір стосується саме правочину щодо корпоративного права, а відповідно вказаний спір не підпадає під визначення спорів, котрі не можуть бути передані сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, що визначені у частині 1 статті 22 Господарського процесуального кодексу України.

Частиною 1 статті 20 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів (пункт 3); справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі,

крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах (пункт 4).

Як правильно встановив суд апеляційної інстанції, спір у цій справі виник з правочину щодо корпоративних прав, а законом не передбачено обмежень щодо передачі такого спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу.

В73. Постанова ОП КГС ВС від 16.06.2023, справа № 926/4889/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/112145601>

ОП КГС ВС розглянула справу за позовом ТОВ «Продтранс» до ТОВ «Глихім» про стягнення заборгованості, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Продтранс» звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ "Глихім" про стягнення коштів за надані послуги відповідно до умов контракту на транспортні послуги.

Суди відмовили у відкритті провадження на підставі пункту 1 частини 1 статті 175 ГПК України, мотивувавши тим, що позов не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства, оскільки: відповідач є нерезидентом, який не має свого представництва на території України, місцезнаходження якого є: російська федерація, м. москва; у пункті 6.2 контракту сторони домовилися, що спір передається на розгляд у міжнародний комерційний арбітражний суд у порядку, встановленому законодавством росії; умови контракту не містять положень, які передбачали б підсудність справи з питань, що виникають з нього, господарським судам України.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктом 7 частини першої статті 226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

Укладання між сторонами угоди про передачу спору на

вирішення до міжнародного комерційного арбітражу або третейського суду після відкриття провадження у справі, крім випадків, коли суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана, є підставою закриття провадження у справі (пункт 5 частини першої статті 231 ГПК України).

Водночас, якщо вже є рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, прийняте в межах його компетенції в Україні щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого документа на примусове виконання такого рішення; є рішення суду іноземної держави або міжнародного комерційного арбітражу, визнане в Україні в установленому законом порядку, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, - суддя відмовляє у відкритті провадження у справі (пункти 4 та 5 частини першої статті 175 ГПК України) або закриває провадження у справі, якщо суд встановить такі обставини після відкриття провадження у справі (пункт 3 частини першої статті 231 ГПК України).

Отже, за змістом вищенаведених норм наявність арбітражної угоди (застереження) сама по собі не виключає можливість розгляду судом спору, що підсудний судам України у випадках, передбачених законом.

A1.3.3.

Укладання угоди про передачу спору на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу до відкриття провадження у справі може бути підставою для залишення позову без розгляду згідно з пунктом 7 частини першої статті 226 ГПК України та частини 1 статті 8 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», але лише за наявності таких умов: арбітражна угода укладена до відкриття провадження у справі; від відповідача надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді; такі заперечення висловлено не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору; суд не встановив, що ця арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

При цьому слід враховувати, що для забезпечення права відповідача на подання заперечень проти вирішення спору в господарському суді, відповідач має бути обізнаним про подання позову до суду та про відкриття провадження у справі.

З огляду на викладене, господарський суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, не вправі відмовляти у відкритті провадження у справі з посиланням на те, що оскільки між сторонами у справі було укладено угоду про передачу

спору на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу, то позов не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Відмовляючи у відкритті провадження у справі суди послались, зокрема на положення статті 23 ГПК України, якою передбачено право сторін на передачу спору на розгляд іноземного суду. Так, у випадках, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий за угодою сторін на вирішення суду іншої держави.

Проте судами не враховано, що норми статті 23 Господарського процесуального кодексу України передбачають право сторін на передачу спору на розгляд суду іншої держави, тоді як право сторін на передачу спору на розгляд міжнародного комерційного арбітражу передбачено статтею 22 ГПК України, і укладення угод на підставі цих статей має різні правові наслідки.

Адміністративна юрисдикція

В74. Постанова КАС ВС від 25.04.2018, справа № 816/845/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73634794>

25 квітня 2018 року КАС ВС розглянув справу за позовом до Спільного підприємства «Полтавська газонафтова компанія» Полтавської ОДПІ про визнання незаконним та скасування податкового повідомлення-рішення, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спільне підприємство «Полтавська газонафтова компанія» звернулося до Полтавського окружного адміністративного суду із позовною заявою до Полтавської ОДПІ про визнання незаконним та скасування податкового повідомлення-рішення.

В ході розгляду справи позивач звернувся до суду із заявою про зупинення провадження у справі. В обґрунтування якої зазначено, що як свідчить Акт камеральної перевірки, на підставі якого прийняте спірне податкове повідомлення-рішення, нарахування позивачу рентної плати було здійснено виходячи із ставки 55% замість задекларованих і сплачених 28%.

Оскільки предметом судового розгляду міжнародного арбітражу в даному разі є питання про застосування Україною до позивача ставки рентної плати в розмірі 45-55% замість 28%, тому наявний прямий зв'язок і залежність справи, яка розглядається від справи, що розглядається міжнародним арбітражем.

Суди попередніх інстанцій задовольнили заяву позивача і зупинили провадження у справі до прийняття та набрання законної сили рішенням Постійного арбітражного суду у справі №2015-11.

ОЦІНКА СУДУ

Як встановлено судом першої та апеляційної інстанцій, Постійно діючим арбітражним судом м. Лондона здійснюється розгляд справи №2015-11 предметом розгляду якої є визначення рентної ставки для позивача.

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 156 Кодексу адміністративного судочинства України (в редакції на час виникнення спірних правовідносин), суд зупиняє провадження у справі в разі неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що

розглядається в порядку конституційного, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі.

A1.5.1.

Аналізуючи зазначену норму Верховний Суд дійшов висновку, що *суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі неможливості її розгляду до вирішення іншої справи у взаємопов'язаному спорі, який розглядається національним судом України.*

За таких обставин, *колегія суддів вважає помилковим висновок судів попередніх інстанцій, що у відповідності до пункту 3 частини першої статті 156 Кодексу адміністративного судочинства України (в редакції на час виникнення спірних правовідносин) суд зобов'язаний зупинити провадження у взаємопов'язаних справах до набрання законної сили рішенням Міжнародної судової установи.*

Таким чином, ухвали суду першої та апеляційної інстанції прийняті з порушенням норм процесуального права, що є підставою для їх скасування та направлення справи для продовження судового розгляду.

B75. Постанова КАС ВС від 12.06.2018, справа № 820/5238/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74645944>

12 червня 2018 року КАС ВС розглянув справу за позовом ТОВ «Науково-виробниче підприємство «ГОРН» до ГУ ДФС у Харківській області про скасування податкових повідомлень-рішень, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За наслідками проведеної ДФС перевірки Товариства з питань дотримання вимог валютного законодавства за зовнішньоекономічним контрактом складено акт перевірки, в якому зазначено, що Товариством допущено порушення вимог статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» та статті 9 Декрету Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 року № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

На підставі акту ДФС прийнято податкові повідомлення-рішення, яким нараховано пеню за порушення термінів розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності та за невиконання зобов'язань та

порушення вимог валютного законодавства у розмірі 175 245, 38 грн. та №0002111406, яким нараховано пеню за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності та за невиконання зобов'язань та порушення вимог валютного законодавства у розмірі 340 грн.

Свої дії щодо цього відповідач мотивує тим, що звернення Товариства до третейського суду з позовом про стягнення з контрагента зовнішньоекономічного договору заборгованості не звільняє позивача від відповідальності за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Оскільки Третейський суд при Асоціації «Захисту прав приватних інвесторів», що розглянув позов Товариства, не є судом у розумінні статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», відтак звернення позивача до нього з позовом не звільняє від відповідальності за порушення строків, встановлених статтями 1, 2 вказаного Закону.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» обумовлено, що у разі прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, строки, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону або встановлені Національним банком України відповідно до статей 1 і 2 цього Закону, зупиняються і пеня за їх порушення в цей період не сплачується.

Матеріалами справи встановлено, що Товариство та ООО "Лора" уклали додаткову угоду до контракту, якою внесли зміни до його пункту 8.2, обумовивши при цьому, що всі спори, що виникають у зв'язку з укладенням, виконанням чи розірванням договору можуть розглядатися Третейським судом при Асоціації «Захисту прав приватних інвесторів» (м. Харків, Україна) у відповідності до Регламенту Третейського суду.

Товариство у березні 2017 року звернулось до Третейського суду при Асоціації «Захисту прав приватних інвесторів», який своїм рішенням задовольнив позов.

Пунктом 12 частини 1 статті 6 Закону України «Про третейські суди» застережено, що третейські суди в порядку, передбаченому цим Законом, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, за винятком справ, коли хоча б одна із сторін спору є нерезидентом України.

Натомість, частиною 2 статті 1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» передбачено, що до міжнародного комерційного арбітражу можуть за угодою сторін передаватися, зокрема, спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін знаходиться за кордоном.

Статтею 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» визначено, що для цілей цього Закону: "арбітраж" - будь-який арбітраж (третейський суд) незалежно від того, чи утворюється він спеціально для розгляду окремої справи, чи здійснюється постійно діючою арбітражною установою, зокрема Міжнародним комерційним арбітражним судом або Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України (додатки № 1 і № 2 до цього Закону); "третейський суд" - одноособовий арбітр або колегія арбітрів.

Крім того, відповідно до частини 4 статті 1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» обумовлено, що цей Закон не зачіпає дії будь-якого іншого закону України, в силу якого певні спори не можуть передаватися до арбітражу або можуть бути передані до арбітражу тільки згідно з положеннями іншими, ніж ті, що є в цьому Законі.

А6.1.1.

З огляду на зміст вищенаведених нормативних актів, *під судом переліченим у статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», слід розуміти відповідний орган судової системи держави, зокрема, створений відповідно до Розділу VIII Конституції України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (в редакції Закону №1402-VIII від 02.06.2016), або Міжнародний комерційний арбітражний суд чи Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України або інший арбітраж (третейський суд), створений у відповідності до положень Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».*

Зі змісту документів, прийнятих Третейським судом при Асоціації «Захисту прав приватних інвесторів» вбачається, що суд діяв виходячи з наявності третейської угоди, укладеної між Товариством та ООО "Лора".

При цьому, *наявність третейської угоди, як підстави для розгляду спору третейським судом передбачена статтею 5 Закону України «Про третейські суди», в той час, як згідно зі статтею 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» підставою для*

розгляду справи арбітражем, переліченим у статті 2 цього Закону, є виключно арбітражна угода.

Також, зі змісту вищезгаданих судових рішень вбачається, що Третейський суд при Асоціації «Захисту прав приватних інвесторів» керувався Регламентом постійно діючого третейського суду.

Попри це, суди відхиливши доводи ДФС про те, що Третейський суд при Асоціації «Захисту прав приватних інвесторів» не є судом у розумінні Законів України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» та «Про міжнародний комерційний арбітраж» не з'ясували чи є суд до якого звернувся позивач судом, створеним на підставі положень Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», не дослідили зміст його Регламенту, відтак не встановили наявності компетенції цього суду приймати арбітражне рішення у відповідності до Розділу VI Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Таким чином, Верховний Суд дійшов висновку про скасування рішень судів попередніх інстанцій, а справу направити до суду першої інстанції на новий судовий розгляд.

В76. Постанова КАС ВС від 27.12.2018, справа № 821/81/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78986544>

27 грудня 2018 року КАС ВС розглянув справу за позовом ПАТ «Таврія» до Новокаховської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Херсонській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення, прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідачем було проведено позапланову виїзну перевірку ПАТ ДМК «Таврія» з питань дотримання вимог валютного законодавства згідно контрактів, за результатами якої відповідачем складений акт з висновками про порушення позивачем статті 1 Закону України від 23.09.1994 р. №185/94-ВР «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» та Постанови Національного банку України від 03.03.2015 р. №160 «Про врегулювання ситуації на валютному ринку України» в частині несвоєчасного отримання грошових коштів по експортним контрактам. Підставою для встановлення таких порушень

слугувало те, що експортні операції по контрактах відбулися з порушенням термінів розрахунків.

На підставі вищенаведеного акта перевірки відповідачем прийнято податкове повідомлення-рішення, яким позивачу за порушення термінів розрахунків у сфері ЗЕД за невиконання зобов'язань по вищенаведеним контрактам нараховано пеню.

Не погоджуючись з вищенаведеним податковим повідомленням – рішенням в частині нарахування пені за порушення термінів розрахунків у сфері ЗЕД, позивач звернувся до суду.

Задовольняючи позов, суди попередніх інстанцій виходили з того, що умовою звільнення суб'єкта господарювання від відповідальності за порушення термінів розрахунків у сфері ЗЕД, з врахуванням приписів Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» є факт прийняття до розгляду судом позову резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, та подальше ухвалення судом рішення про задоволення позову. Нарахування пені в даному випадку зупиняється саме з дати направлення поштою резидентом позову до суду про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, а підставою для несплати пені за порушення відповідних строків є рішення суду про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною другою статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» у разі прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, строки, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону або встановлені Національним банком України відповідно до статей 1 і 2 цього Закону, зупиняються і пеня за їх порушення в цей період не сплачується.

Згідно з підпунктом 5.1 пункту "б" розділу IV "Арбітражне провадження" Регламенту МКАС при ТППУ провадження у справі порушується поданням належно оформленої позовної заяви до Арбітражного суду.

A6.2.1.

Днем подання позову до Арбітражного суду вважається день

його вручення Арбітражному суду, в разі відправлення поштою - дата штемпеля на конверті поштового відомства місця відправлення.

Аналіз вказаних правових норм дає підстави дійти висновку, що дата вручення резидентом позову до МКАС при ТППУ про стягнення з нерезидента заборгованості за експортно-імпортним контрактом або дата відправлення позову поштою є днем подання позовної заяви до Арбітражного суду, внаслідок чого зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків у іноземній валюті, встановлених статтями 1, 2 Закону №185/94-ВР, і пеня за їх порушення не сплачується.

Колегія суддів погоджується з висновком судів першої та апеляційної інстанції, що оскільки позовні заяви ПАТ «Дім марочних коньяків «Таврія» були надіслані на адресу Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України поштою, зокрема, 24.06.2015 р., 05.06.2015 р. та 18.06.2015 р, що документально підтверджено, то відповідно з означених дат зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків у іноземній валюті, встановлених статтями 1, 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», і пеня за їх порушення, не сплачується, а тому податкове повідомлення-рішення відповідача є протиправним та підлягає скасуванню.

В77. Постанова КАС ВС від 11.03.2019, справа № 826/7409/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80388399>

11 березня 2019 року КАС ВС розглянув справу за позовом ТОВ «Будівельний союз» до ДПІ у Печерському районі ГУ ДФС у місті Києві про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ТОВ «Будівельний союз» та нерезидентом - компанією «Expertos Venture LP» (Великобританія) укладено експортні контракти щодо поставки позивачем товару.

За наслідками експорту товару за вказаними контрактами виникла заборгованість.

Фактичною підставою для нарахування позивачу суми грошового зобов'язання із пені за порушення термінів розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності, згідно з податковим

повідомленням-рішенням стали висновки контролюючого органу, викладені в акті позапланової невіізної перевірки.

Згідно з цим актом позивачем порушені норми статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» (далі – Закон № 185/94-ВР), а саме: несвоєчасно отримана /неотримана валютна виручка по експортних контрактах.

Суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні позову повністю.

За доводами касаційної скарги, суди попередніх інстанцій не врахували, що дата направлення позовної заяви в Міжнародний комерційний арбітражний суд поштою є датою прийняття позовної заяви судом, з чим пов'язане зупинення нарахування пені.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною другою статті 4 Закону № 185/94-ВР у разі прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, строки, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону або встановлені Національним банком України відповідно до статей 1 і 2 цього Закону, зупиняються і пеня за їх порушення в цей період не сплачується.

Підставою для зупинення строків, передбачених статтями 1, 2 Закону № 185/94-ВР, є факт прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, а підставою для несплати пені за порушення відповідних строків рішенням суду про задоволення позову.

Згідно з частиною 1 статті 16 Регламенту при подачі позовної заяви в МКАС позивач зобов'язаний сплатити реєстраційний збір. До сплати реєстраційного збору позов не вважається поданим. Сплачений реєстраційний збір за поданим позовом поверненню не підлягає.

Частиною 1 статті 17 Регламенту встановлено, що провадження в справі порушується постановою голови МКАС про прийняття справи до провадження за фактом пред'явлення в МКАС належним чином оформленої позовної заяви, сплаченого реєстраційного збору відповідно

	<p>до Положення про арбітражні збори й видатки.</p> <p>Днем подання позовної заяви вважається день його вручення МКАС, а при відправленні позовної заяви поштою - дата штемпеля на конверті поштового відділення місця відправлення (частина 2 цієї статті).</p>
<p>А6.2.1.</p>	<p>Зміст указаних правових норм дає підстави для висновку, що <i>дата звернення резидента із позовом до МКАС при ТППУ про стягнення з нерезидента заборгованості за експортно-імпортним контрактом або дата відправлення позову поштою є датою прийняття позовної заяви судом, внаслідок чого зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків у іноземній валюті, встановлених статтями 1, 2 Закону №185/94-ВР, і пеня за їх порушення не сплачується.</i></p>
<p>А6.2.3.</p>	<p>Разом із тим за змістом вказаних норм <i>умовою для прийняття позовної заяви є подання належно оформленої такої заяви та сплата реєстраційного збору.</i></p> <p>Суд першої інстанції, з висновком якого погодився апеляційний суд, оцінивши додану до матеріалів справи копію позовної заяви, <i>встановив відсутність сплати позивачем реєстраційного збору при поданні позовної заяви з огляду на відсутність доказів такої сплати як додатку до позовної заяви та із врахуванням цих обставин зробив висновок про те, що така позовна заява не вважається поданою. Отже підстави для зупинення нарахування пені відсутні.</i></p>

В78. Постанова КАС ВС від 09.07.2019, справа № 820/12891/13-а

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82996886>

09 липня 2019 року КАС ВС розглянув справу ПАТ «Фармстандарт-Біолік» до Спеціалізованої державної податкової інспекції з обслуговування великих платників у міст Харкові Міжрегіонального головного управління Міндоходів про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суди попередніх інстанцій установили, що підставою для нарахування позивачу відповідно до вимог статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» за податковим повідомленням-рішенням пені в сумі 149573,54 грн є висновки контролюючого органу, викладені в акті документальної позапланової виїзної перевірки, про порушення вимог статті 1 цього Закону, Постанови

правління Національного банку України від 16 листопада 2012 року №475 «Про зміну строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів і запровадження обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті», що полягало у порушенні строків надходження валютної виручки за експортними контрактами, зокрема, від 08 лютого 2012 року з нерезидентом АК «Дорі-дармон» (Республіка Узбекистан) з граничним строком надходження валютної виручки 05 березня 2013 року валютна виручка в сумі 167793,00 дол. США (1341169,45 грн) станом на 31 травня 2013 року на валютний рахунок не надійшла.

Обґрунтовуючи позовні вимоги, позивач зазначає, що нарахування пені в сумі 8044,43 грн та в сумі 28,49 грн є протиправним, оскільки контролюючий орган не врахував, що позивач звернувся до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України з позовом про стягнення заборгованості і у зв'язку з цим, за вимогами статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» нарахування пені зупиняється.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною другою статті 4 Закону № 185/94-ВР у разі прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, строки, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону або встановлені Національним банком України відповідно до статей 1 і 2 цього Закону, зупиняються і пеня за їх порушення в цей період не сплачується.

А6.2.1.

Дата звернення резидентом із позовом до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України про стягнення з нерезидента заборгованості за експортним контрактом або дата відправлення позову поштою є датою прийняття позовної заяви судом, внаслідок чого зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків у іноземній валюті, встановлених статтями 1, 2 Закону № 185/94-ВР, і пеня за їх порушення не сплачується.

Щодо нарахування контролюючим органом пені в сумі 28,49 грн за порушення строків розрахунків в іноземній валюті на 22 календарні дні за період до подання позову, у зв'язку з тим, що позивач начебто не звернувся до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України з позовом про стягнення з

нерезидента заборгованості з валютної виручки на суму 54,00 дол. США, то суд першої інстанції визнав протиправним таке нарахування з огляду на фактичне включення позивачем до складу позовних вимог цієї суми боргу, проте допущення у постанові Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 27.03.2013 про прийняття справи до провадження технічної помилки, в наслідок чого ця сума була судом не зазначена (позивач подав позов на суму 167793,00 дол. США, а суд у постанові помилково зазначив суму позову на 54 дол. США менше - 167739,00 дол. США). Ця технічна помилка була виправлена судом постановою про внесення змін до постанови.

А6.2.2.

Разом з тим суд касаційної інстанції вважає, що навіть за встановленої обставини щодо подання позивачем до міжнародного комерційного арбітражу позову на суму 54 дол. США, висновок суду першої інстанції про протиправність нарахування контролюючим органом пені за період до звернення позивача до міжнародного комерційного арбітражу з позовом є помилковим, *оскільки з положень частин першої і другої статті 4 Закону № 185/94-ВР випливає, що у разі порушення строку зарахування виручки резидента в іноземній валюті на валютний рахунок підлягає нарахуванню пеня за кожний день прострочення. Таке нарахування зупиняється тільки з часу направлення резидентом позовної заяви до суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Тобто, за період з дня виникнення заборгованості по день, що передував зверненню до Міжнародного комерційного арбітражного суду, така пеня має бути нарахована.*

Враховуючи наведене, постанова суду апеляційної інстанції щодо відмови в задоволенні позову в частині нарахування пені в сумі 28,49 грн є законною і суд касаційної інстанції у цій частині залишає її без змін.

В79. Постанова КАС ВС від 12.07.2019, справа № 824/13/17-а

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/83024708>

12 липня 2019 року КАС ВС розглянув справу за позовом Чернівецької митниці ДФС до "S.C.TRANS TRUCK SERVICES S.R.L." про стягнення митних платежів та зобов'язання вчинити дії, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом, у якому просив стягнути з "S.C.TRANS TRUCK SERVICES S.R.L." (Румунія, Jud. IASI, COM.GORBAN Nr.88) на користь Чернівецької митниці ДФС митні платежі, а саме податок на додану вартість з товарів, ввезених на територію України суб'єктами господарювання та компенсаційне мито на товари, що ввозяться на територію України суб'єктами господарювання; зобов'язати "S.C.TRANS TRUCK SERVICES S.R.L." (Румунія, Jud. IASI, COM.GORBAN Nr.88) відповідно до вимог статті 302 Митного кодексу України самостійно нарахувати та сплатити пеню одночасно зі сплатою митних платежів.

Змінюючи ухвалу суду першої інстанції в частині підстав відмови у відкритті провадження, суд апеляційної інстанції виходив з того, що іноземна юридична особа може бути відповідачем у адміністративному судочинстві, у справах визначених чинним законодавством України, однак цей спір повинен бути розглянутий та вирішений відповідно до міжнародного законодавства (в міжнародному арбітражному суді), а не національного як заявлено позивачем.

ОЦІНКА СУДУ

Суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що іноземна юридична особа може бути відповідачем в адміністративному судочинстві, у справах визначених чинним законодавством, поряд з цим дійшов помилкового висновку, що даний спір підлягає розгляду та вирішенню відповідно до міжнародного законодавства (в міжнародному арбітражному суді), а не національного як заявлено позивачем.

Процедуру вирішення справ в арбітражному суді встановлено в Законі України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Зокрема в статті 1 («Сфера застосування») зазначеного закону наведені категорії спорів, які можуть передаватися до міжнародного комерційного арбітражу, а саме: спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін знаходиться за кордоном; спори підприємств з іноземними інвестиціями і міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України, між собою, спори між їх учасниками, а так само їх спори з іншими суб'єктами права України.

Що стосується першого пункту, то зазначені в ньому спори повинні виникати на підставі норм цивільного законодавства, тоді як між позивачем та відповідачем у справі виникли публічно-правові відносини,

тобто відносини що ґрунтуються на нормах публічного права, де держава в особі відповідних органів виступає щодо особи не як рівноправна сторона у правовідносинах, а як носій суверенної влади, який може вказувати або забороняти особі певну поведінку, давати дозвіл на передбачену законом діяльність тощо.

Що стосується другого пункту зазначеної норми, то він передбачає наявність такого обов'язкового елементу як підприємство з іноземними інвестиціями або міжнародне об'єднання та організація, створена на території України. Тоді як у справі №824/13/17-а Чернівецька митниця ДФС є територіальним органом Державної фіскальної служби України, який підпорядковується Державній фіскальній службі України, а "S.C.TRANS TRUCK SERVICES S.R.L." утворено на території Румунії, що свідчить про те, що у справі №824/13/17-а відсутній обов'язковий елемент вставлений у пункті 2 частини 2 статті 1 Законі України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

А3.7.8.

Зазначене вище свідчить про *помилковий висновок суду апеляційної інстанції, про те що спір між Чернівецькою митницею ДФС (як суб'єкта владних повноважень) та "S.C.TRANS TRUCK SERVICES S.R.L." щодо сплати митних платежів необхідно розглядати відповідно до міжнародного законодавства (арбітражним судом).*

Між митним органом та "S.C.TRANS TRUCK SERVICES S.R.L." виник публічно-правовий спір. *Судом не встановлено іншого порядку судового вирішення спору, який виник між сторонами у справі №824/13/17-а, зокрема встановленого міжнародним договором, відповідно юрисдикція адміністративних судів поширюється на такий.*

V80. Постанова КАС ВС від 05.11.2019, справа № 825/244/15-а

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85742687>

КАС ВС розглянув справу за позовом ТОВ «Український кардан» до ДПІ у м. Чернігові ГУ ДФС у Чернігівській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Український кардан» звернулося до суду з позовом про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення ДПІ у м. Чернігові ГУ ДФС у Чернігівській області від 04 серпня

2014 року про визначення позивачу грошового зобов'язання з пені, нарахованої на підставі статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» (далі – Закон № 185/94-ВР) за порушення вимог статті 1 цього Закону.

Обґрунтовуючи позовні вимоги, позивач зазначає, що підстави для нарахування пені за несвоєчасне надходження валютної виручки відсутні, оскільки позивач своєчасно звернувся до Економічного суду м. Мінська.

Суди попередніх інстанцій позов задовольнили.

Звертаючись з касаційною скаргою, відповідач зазначив, що єдиною підставою для звільнення від відповідальності за порушення строків надходження валютної виручки є прийняття судом рішення про задоволення позовних вимог. Датою, з якої зупиняється нарахування пені за порушення термінів розрахунків в іноземній валюті, слід вважати дату прийняття ухвали про відкриття провадження у справі.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною першою статті 4 Закону № 185/94-ВР порушення резидентами строків, передбачених статтями 1 і 2 цього Закону або встановлених Національним банком України відповідно до статей 1 і 2 цього Закону, тягне за собою стягнення пені за кожний день прострочення у розмірі 0,3 відсотка від суми неоплаченої виручки (вартості недопоставленого товару) в іноземній валюті, перерахованої у грошову одиницю України за валютним курсом Національного банку України на день виникнення заборгованості.

Таким чином, у разі порушення 90-денного строку зарахування виручки резидента в іноземній валюті на валютний рахунок в уповноваженому банку підлягає нарахуванню пеня за кожний день прострочення.

Водночас згідно з частиною другою статті 4 Закону № 185/94-ВР у разі прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, строки, передбачені статтями 1 і 2 цього Закону або встановлені Національним банком України відповідно до статей 1 і 2 цього Закону, зупиняються і пеня за їх порушення в цей період не сплачується.

Таким чином, підставою для зупинення нарахування пені за порушення термінів, передбачених статтями 1, 2 Закону № 185/94-ВР, є

факт прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортними чи імпортними контрактами, а підставою для несплати пені за порушення відповідних строків - рішення суду про задоволення позову.

A6.3.2.

Суди попередніх інстанцій правильно зазначили, що дата звернення резидентом із позовом до Міжнародного комерційного арбітражного суду про стягнення з нерезидента заборгованості за експортним контрактом або дата відправлення позову поштою є датою прийняття позовної заяви судом, внаслідок чого зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків у іноземній валюті, встановлених статтями 1, 2 Закону № 185/94-ВР, і пеня за їх порушення не сплачується.

Суд касаційної інстанції вважає, що аналогічні наслідки мають наставати у разі, коли Міжнародний комерційний арбітражний суд відмовляє у задоволенні позову з тих підстав, що виконав зобов'язання за експортним контрактом та погасив заборгованість перед резидентом України після подання позовної заяви до Міжнародного комерційного арбітражного суду, що є підтвердженням правомірності поведінки резидента.

Враховуючи наведене, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованих висновків про протиправність нарахування позивачу пені при факті звернення позивачем до Міжнародного комерційного арбітражу про стягнення з нерезидента заборгованості за експортним контрактом.

В81. Постанова КАС ВС від 23.01.2020, справа № 1840/3710/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87129596>

23 січня 2020 року КАС ВС розглянув справу за позовом приватного підприємства "ЛЕНД КАПІТАЛ" до Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України про визнання дій протиправними, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У вересні 2018 року приватне підприємство "ЛЕНД КАПІТАЛ" звернулося до окружного адміністративного суду з позовом про визнання протиправними дії старшого державного виконавця щодо

вимоги про надання інформації від приватного підприємства "ЛЕНД КАПІТАЛ".

Позов обґрунтовано тим, що старший державний виконавець, під час виконання виконавчого листа Святошинського районного суду м.Києва, вчиняючи виконавчі дії, щодо витребування у позивача інформації стосовно іншого боржника діяв протиправно, оскільки Законом України "Про виконавче провадження" не передбачено обов'язку особи, яка не є стороною виконавчого провадження та не є особою, яка залучалася до проведення виконавчих дій, надавати таку інформацію.

Апеляційний адміністративний суд, скасував рішення окружного адміністративного суду та закрити провадження в адміністративній справі у зв'язку з тим, що цей позов не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства та юрисдикція адміністративного суду не поширюється на цю справу. За висновком суду апеляційної інстанції, розгляд цієї справи відноситься до цивільної юрисдикції суду, який видав виконавчий лист.

ОЦІНКА СУДУ

За частинами першою, другою статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Згідно з частиною 1 статті 287 КАС України учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні права, свободи чи інтереси, а

також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Зміст фактичних обставин і системний аналіз нормативних положень свідчить, що питанням яке підлягає вирішенню є належність заявлених позовних вимог до юрисдикції адміністративного суду.

Як зазначалося предметом спору у цій справі є дії державного виконавця по направленню позивачу ПП "ЛЕНД КАПІТАЛ" запиту про надання інформації при виконанні виконавчого листа Святошинського районного суду м. Києва про визнання та надання згоди на примусове виконання на території України рішення апеляційної колегії Арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами про стягнення з ПрАТ "Компанія РАЙЗ" на користь компанії "NIBULON SA" боргу в сумі 17536000 дол. США.

При цьому, Суд вважає за необхідне звернути увагу на те, що як положення статті 447 ЦПК України, так положення частини 1 статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» стосуються виконання виконавчого листа, що виданий судом на підставі судового рішення.

A5.1.1.

Як зазначалося положенням пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону України «Про виконавче провадження» крім примусового виконання рішення на підставі виконавчого листа виданого судом на підставі судового рішення, виокремлено також примусове виконання виконавчих листів, виданих судом на підставі рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що в цій справі **виконавчий лист був виданий на виконання рішення апеляційної колегії Арбітражного суду Міжнародної організації торгівлі зерном та кормами, тобто на виконання рішення іншого органу, а не судового рішення.**

Оскарження дій державного виконавця щодо виконання рішень іншого органу згідно з частиною 2 статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» здійснюється до відповідного адміністративного суду.

Таким чином, висновок суду апеляційної інстанції про те, що спір у цій справі не є публічно-правовим і не належить до юрисдикції адміністративних судів, є помилковим. Апеляційний суд належним чином не визначив характеру спору, суб'єктного складу правовідносин, предмета й підстав заявлених вимог, унаслідок чого дійшов хибного висновку щодо неналежності спору до юрисдикції адміністративного суду.

В82. Постанова ОП КАС ВС від 10.03.2021, справа № 826/12552/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95509155>

10 березня 2021 року ОП КАС ВС розглянула справу за позовом ПСП «КАЇССА» до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України про скасування наказу Мінекономрозвитку в частині застосування до ПСП «КАЇССА» спеціальної санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Судами першої та апеляційної інстанції встановлено, що ПСП «КАЇССА» було укладено експортний договір із «INNER MONGOLIA HCL CEREALS & OILS IMPORT AND EXPORT CO., LTD.

ПСП «КАЇССА» звернулося із позовом до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України для захисту своїх прав та примусового стягнення суми заборгованості. Рішенням арбітражного суду від 31.10.2017 ухвалено стягнути з «INNER MONGOLIA HCL CEREALS & OILS IMPORT AND EXPORT CO., LTD» (Китай) на користь ПСП «КАЇССА» (Україна) вартість поставленого, але несплаченого товару, а також відшкодування витрат по сплаті арбітражного збору. Рішення суду набрало законної сили.

Згідно з наказом Мінекономрозвитку до Приватного сільськогосподарського підприємства «КАЇССА» за порушення статей 1 і 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» застосовано спеціальну санкцію – індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності. Підставою для застосування зазначеної санкції стало подання ДФС України про застосування спеціальних санкцій.

Подаючи позов про скасування спеціальної санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності, позивач вказує, що ним вживались заходи для недопущення господарського правопорушення, які були спрямовані на повернення виручки в іноземній валюті, що виключає наявність вини в діях позивача, і як наслідок, відсутність складу правопорушення.

На підтвердження активної поведінки позивача як щодо

стягнення заборгованості з компанії-нерезидента, так і щодо скасування спеціальних санкцій позивачем до судів попередніх інстанцій були надані, зокрема, рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України про стягнення коштів з компанії-нерезидента; заява про визнання і надання дозволу на виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України.

Задовольняючи позов, суд апеляційної інстанції звернув увагу, що позивачем було надано достатньо доказів на підтвердження своєї активної поведінки, спрямованої на стягнення заборгованості з іноземного контрагента. При цьому, суд апеляційної інстанції зазначив, що застосована відповідачем санкція є адміністративно-господарською і, враховуючи наявність рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 31 жовтня 2017 року та положення частин третьої, п'ятої статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР, підстави для застосування спірної санкції відсутні з огляду на відсутність порушень вказаного Закону.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів дійшла висновку, що застосування спеціальних санкцій, передбачених у статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», має на меті припинення та недопущення повторення відповідним суб'єктом господарювання порушення у сфері зовнішньоекономічних відносин. Якщо статтею першою Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» закріплено присічні строки розрахунків при експорті товарів/послуг, недотримання яких утворює склад правопорушення, що і є підставою для застосування до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності відповідальності (як за положеннями Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», та і за -Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»), то положеннями статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» передбачено випадки зупинення перебігу таких строків та нарахування пені, а саме - у разі подання резидентом позову до суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України.

При цьому, з урахуванням положень частини третьої та п'ятої статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» слідує, що такі строки зупиняються, а пеня не

нараховується впродовж розгляду справи у відповідному суді, а із закінченням розгляду такої справи та у разі прийняття судом позитивного рішення на користь суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, останній звільняється від обов'язку із сплати пені за порушення строків.

Таким чином, колегія суддів зазначає, що, сам лише факт звернення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності до відповідного суду з позовом про стягнення заборгованості є підставою для звільнення саме від сплати пені (повністю або на відповідний строк), але не свідчить про відсутність в діях позивача порушень статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР. Тобто, навіть за умови наявності рішення відповідного суду (суд, Міжнародний комерційний арбітражний суд чи Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України), прийнятого на користь суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності про задоволення позову про стягнення з постачальника заборгованості, автоматично не звільняє такого суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності від відповідальності за порушення статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР.

А 6.4.1.

Відтак, санкції, передбачені статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», у разі неповернення виручки після спливу граничного строку, встановленого Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», можуть бути застосовані Мінекономрозвитку навіть за наявності позитивного рішення суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Незастосування таких санкцій можливе у разі усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності відповідних допущених порушень або надання доказів неможливості виконання рішення суду чи арбітражу, перелік яких визначено у Порядку взаємодії Міністерства економіки України та Державної податкової адміністрації України з питань застосування спеціальних санкцій, затвердженому наказом Міністерства економіки України від 9 листопада 2006 року № 340/672.

Окрім того, колегія суддів зазначає, що згідно з положеннями чинного законодавства Мінекономрозвитку при застосуванні до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України спеціальних санкцій у випадках порушення вимог Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України та в разі проведення дій,

які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки, користується альтернативою щодо прийняття владного управлінського рішення. Остаточний висновок про доцільність застосування спеціальних санкцій приймається саме Мінекономрозвитку на підставі наданого уповноваженим органом подання і долучених до нього документів, а також матеріалів, що містяться у розпорядженні Міністерства.

З аналізу приписів статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та пункту 2.3 Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», затвердженого наказом Міністерства економіки України від 17 квітня 2000 року № 52, слідує, що спеціальна санкція у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності не може бути застосована, якщо на момент прийняття рішення про її застосування останнім усунуто порушення законодавства України, оскільки відсутня безпосередня мета застосування такої санкції. Отже, існують обставини, за яких Мінекономрозвитку може відхилити подання про застосування санкцій, визначених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», яке надійшло від уповноважених органів.

Таким чином, суд апеляційної інстанції дійшов помилкових висновків щодо наявності підстав для скасування наказу Мінекономрозвитку в частині застосування до ПП «КАІССА» спеціальної санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності.

В83. Постанова КАС ВС від 28.12.2021, справа № 816/2183/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102318360>

28 грудня 2021 року КАС ВС розглянула ПАТ «Укрнафта» до Головного управління ДФС у Полтавській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідачем проведено позапланову невіїзну документальну перевірку платника з питань дотримання вимог валютного

законодавства за період з 01 серпня 2015 року по 01 липня 2016 року, за результатами якої складено акт від 05 серпня 2016 року.

Перевіркою встановлено порушення позивачем вимог статті 1 Закону України від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі – Закон № 185/94-ВР) при виконанні експортних контрактів з компанією «CLARESHOLM MARKETING LTD» (Британські Віргінські острови).

На підставі зазначеного акта перевірки та за наслідками адміністративного оскарження ГУ ДФС у Полтавській області прийнято податкове повідомлення-рішення від 15 листопада 2016 року, згідно з яким застосовано суму штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені, у тому числі за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності, в розмірі 4168437,21 грн.

Суди попередніх інстанцій відмовили в задоволенні позову ПАТ «Укрнафта» про визнання протиправним та скасування такого податкового повідомлення-рішення.

ПАТ «Укрнафта» звернулося до суду касаційної інстанції з касаційною скаргою, в обґрунтування вимог якої зазначає, що наявність підстав для нарахування пені за порушення термінів має визначатися з урахуванням підстав припинення арбітражним судом провадження у справі. Зокрема, у разі, якщо такою підставою є заява позивача про відмову від позовних вимог у зв'язку з виконанням відповідачем умов контракту, що свідчить про порушення відповідних строків нерезидентом, підстави для поновлення строків та нарахування резиденту пені відсутні.

ОЦІНКА СУДУ

У справі, яка розглядається, судовими інстанціями з'ясовано, що з огляду на неможливість нерезидентами своєчасно виконувати умови контракту, укладеного з компанією «CLARESHOLM MARKETING LTD» (Британські Віргінські острови), та умови контрактів, укладених із компанією «STALMAG SP Z.O.O» (Польща), позивач звернувся до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України з позовними завами про стягнення з компанії «CLARESHOLM MARKETING LTD» (Британські Віргінські острови) та компанії «STALMAG SP Z.O.O» (Польща) заборгованості, що підтверджується позовними заявами та постановами про прийняття справ до провадження, копії яких наявні в матеріалах справи.

У зв'язку з тим, що від нерезидентів надійшла сплата за

вказаними вище контрактами, платник звернувся до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України із заявами про припинення арбітражного розгляду.

Постановами Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України припинено арбітражний розгляд справ щодо стягнення заборгованості з компаній «CLARESHOLM MARKETING LTD» (Британські Віргінські острови) та «STALMAG SP Z.O.O» (Польща) за розглядуваними контрактами.

А6.3.1.

Підставою для зупинення строків, передбачених статтями 1, 2 Закону № 185/94-ВР, є факт прийняття до розгляду судом, Міжнародним комерційним арбітражним судом чи Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами, а підставою для несплати пені за порушення відповідних строків - рішення суду про задоволення позову.

При цьому аналогічні наслідки мають наставати у разі, коли провадження у справі припиняється за заявою резидента про відмову від позову у зв'язку з тим, що нерезидент виконав зобов'язання за експортно-імпортним контрактом після подання позовної заяви до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, що є підтвердженням правомірності поведінки резидента.

Отже, підстава для нарахування пені за порушення термінів має визначатися з урахуванням підстав припинення провадження у справі. Зокрема, якщо такою підставою є заява позивача про відмову від позовних вимог у зв'язку з виконанням відповідачем умов контракту, що свідчить про порушення відповідних строків нерезидентом, підстави для поновлення строків та нарахування резиденту пені відсутні.

Таке правозастосування відповідає правовому висновку Верховного Суду України, викладеному в постанові від 13 лютого 2012 року у справі № 21-422а11, який має враховуватися при застосуванні норм права у подібних правовідносинах відповідно до підпункту 8 пункту 1 розділу VII «Перехідні положення» Кодексу адміністративного судочинства України.

Крім того, при вирішенні цього спору суди виходили з того, що припинення нарахування пені за порушення строків проведення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності законодавець пов'язує виключно з прийняттям до розгляду Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України позовної

заяви, а не з датою звернення до відповідного суду, оскільки прийняттю судом позову до розгляду передують відповідні процесуальні дії, після здійснення яких приймається відповідне рішення.

Днем подання позовної заяви вважається день його вручення МКАС, а при відправленні позовної заяви поштою - дата штемпеля на конверті поштового відділення місця відправлення (частина друга цієї статті).

А6.2.1.

Зміст указаних правових норм дає підстави для висновку, що *дата звернення резидента із позовом до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України про стягнення з нерезидента заборгованості за експортно-імпортним контрактом або дата відправлення позову поштою є датою прийняття позовної заяви судом, внаслідок чого зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків в іноземній валюті, встановлених статтями 1, 2 Закону №185/94-ВР, і пеня за їх порушення не сплачується.*

Аналогічна правова позиція викладена в постанові Верховного Суду України від 07 лютого 2011 року у справі № 21-63а10 та постанові Верховного Суду від 11 березня 2019 року у справі № 826/7409/16.

Судами попередніх інстанцій наведене залишено поза увагою, не вжито визначених законом заходів для з'ясування всіх обставин справи, не встановлено дійсний обов'язок позивача щодо сплати штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені, у тому числі за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності, в межах розглядуваних правовідносин.

В84. Постанова КАС ВС від 26.10.2022, справа № 320/5804/18

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107010231>

26 жовтня 2022 року КАС ВС розглянув справу за позовом ТОВ «Фоззі-Фуд» до Офісу великих платників податків ДПС (правонаступник Центральне міжрегіональне управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків) про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Посадовими особами Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби було проведено планову та декілька позапланових виїзних документальних перевірок ТОВ «Фоззі-Фуд» з питань дотримання вимог податкового законодавства та валютного законодавства при розрахунках за зовнішньоекономічними контрактами.

За результатами проведених перевірок Відповідачем складено акти, згідно з висновками яких встановлено порушення ТОВ «Фоззі-Фуд» вимог статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» в частині не надходження валютної виручки в законодавчо встановлені терміни відповідно до експортних договорів.

На підставі висновків актів перевірки Офісом великих платників податків ДФС прийнято податкові повідомлення-рішення, якими визначено суму грошового зобов'язання за платежем «пеня за порушення термінів розрахунків у сфері ЗЕД, невиконання зобов'язань та штрафні санкції за порушення вимог валютного законодавства».

В обґрунтування позовних вимог Позивач стверджував, що ним не було допущено порушень статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», оскільки у межах строків для зарахування валютної виручки Позивач звернувся до третейського суду з вимогами про стягнення з контрагентів-нерезидентів заборгованості за поставлені відповідно до зовнішньоекономічних угод товарів, що відповідно до статті 4 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» зупиняє нарахування пені.

ОЦІНКА СУДУ

Ключовим питанням, що постало перед судами у цій справі та має визначальне значення для правильного вирішення цього спору, є віднесення третейського суду створеного за процедурою «ad hoc» до судових органів, визначених статтею 4 Закону №185.

Визначаючись, чи є третейський суд, створений на підставі угод ТОВ «Фоззі-Фуд» з нерезидентами Lanzo Trade LP, Blumbaltic OU, «судом» для цілей застосування застереження, встановленого частиною третьою статті 4 Закону №185, Суд звертає увагу таке.

Пунктом 12 частини першої статті 6 Закону України від 11 травня 2004 року №1701-IV «Про третейські суди» (надалі – Закон №1701) визначено, що третейські суди в порядку, передбаченому цим Законом, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, за винятком справ, коли хоча б одна із сторін спору є нерезидентом України.

Згідно з частиною другою статті 1 Закону України від 24 лютого

1994 року №4002-XII (надалі – Закон №4002; у редакції на час виникнення спірних правовідносин) до міжнародного комерційного арбітражу можуть за угодою сторін передаватися, зокрема, спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін знаходиться за кордоном.

Статтею 2 Закону №4002 визначено, що для цілей цього Закону: «арбітраж» - будь-який арбітраж (третейський суд) незалежно від того, чи утворюється він спеціально для розгляду окремої справи, чи здійснюється постійно діючою арбітражною установою, зокрема Міжнародним комерційним арбітражним судом або Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України (додатки № 1 і № 2 до цього Закону); «третейський суд» - одноособовий арбітр або колегія арбітрів.

А6.1.2.

Системний аналіз наведених норм права дає підстави вважати, що під «судом», вказаним у статті 4 Закону №185, слід розуміти відповідний орган судової системи держави, зокрема, створений відповідно до Розділу VIII Конституції України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів», або Міжнародний комерційний арбітражний суд чи Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України або інший арбітраж (третейський суд), створений у відповідності до положень Закону №4002.

Згідно з правовим висновком Верховного Суду у постанові від 11 червня 2019 року по справі №826/25956/15 поняття Міжнародного комерційного арбітражного суду та третейського суду не є тотожними.

Матеріалами справи підтверджено, що відповідно до умов укладених Позивачем контрактів з нерезидентами Lanzo Trade LP (Великобританія) та Blumbaltic OU (Естонія) сторонами погоджено, зокрема, що у разі виникнення спірних питань, розбіжності або вимоги, що виникають за контрактом або у зв'язку з ним, у тому числі, що стосуються його тлумачення, виконання, порушення, припинення або недійсності, у вирішенні яких сторони не можуть скласти єдину думку, підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України м. Київ у складі одного арбітра відповідно до його.

Згідно з додатковими угодами до цих контрактів сторони домовились, що такі спори можуть вирішуватись, зокрема: третейським судом, створеним за процедурою «ad hoc» та діючим відповідно до

Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» або Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України відповідно до його Регламенту.

Роблячи висновки про те, що Позивач не порушив строки граничних розрахунків за поставку товару, оскільки звернувся до третейського суду «ad hoc», який є судом, створеним на підставі положень Закону №4002 та має компетенцію приймати арбітражне рішення відповідно до Розділу VI цього Закону, суди першої та апеляційної інстанцій не вказали жодних доказів, що слугували підставою для такого висновку, як і не надали жодної оцінки вищенаведеним Судом обставинам достеменно не з'ясувавши: **чи є суд, до якого звернувся Позивач, судом, створеним саме на підставі положень Закону №4002 та чим це підтверджується. Наведене свідчить про те, що суди обох інстанцій не встановили наявності компетенції третейського суду, до якого звернувся Позивач, приймати арбітражне рішення у відповідності до Розділу VI Закону №4002, побудувавши свої рішення на підставі невмотивованих та не підтверджених доказами в матеріалах справи висновків.**

Факт звернення до судових органів, визначених статтею 4 Закону №185, має визначальне значення для правильного вирішення спору у цій частині справи, тому відповідні обставини потребують з'ясування та перевірки судів.

Наведене в сукупності дає підстави вважати, що судами обох інстанцій не повно встановлено усі обставини цієї справи й не надано жодної оцінки обставинам, які мають визначальне значення для правильного вирішення спору у цій частині спірних правовідносин.

Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних із визнанням арбітражних угод, визнанням та наданням дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу. Рішення, внесені до ЄДРСР за січень 2018 року – червень 2023 року // Упоряд.: Пільков К. М., Козловська Л. В., Позняк Ю. В. Київ: Верховний Суд, 2023. – 238 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Верховного Суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

t.me/supremecourtua